

a c t

საზოგადოებრივი მომსახურებებით
საქართველოს მოსახლეობის
კაცოფილების დონის კვლევა

2013

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Austrian
Development Cooperation

*Empowered lives.
Resilient nations.*

კვლევა განხორციელდა კომპანია ACT-ის მიერ გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP), შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს (SDC) და ავსტრიის განვითარების სააგენტოს (ADA) ერთობლივი პროექტის ფარგლებში.

წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები ავტორისეულია და შეიძლება არ ასახავდეს დონორი ორგანიზაციების თვალსაზრისს.

სარჩევი

1. მოკლე მიმოხილვა	5
2. ქირითაღი დასკვნები	8
3. ქართული კონფესიი	13
3.1. ზოგადი სურათი	13
3.2. მდგრადარიცხა სფეროების მიხედვით	14
3.3. საზოგადოებრივი მომსახურების მიხედვის პრაქტიკა ...	18
3.4. საზოგადოების მონაცემები	19
4. კვლევის დიზაინი და მითოდოლოგია	20
4.1. საკაგილეო კვლევა	20
4.2. თვისებრივი კვლევა	21
4.3. რაოდენობრივი კვლევა	21
5. კვლევის შედეგები	23
5.1. სკოლამდებული, ზოგადი და პროფესიული განათლება	24
5.1.1. მუნიციპალური საბავშვო პალები	24
5.1.2. საჯარო სკოლები	31
5.1.3. პროფესიული სასწავლებლები	36
5.2. სოციალური დახმარებები	39
5.2.1. სოციალური დახმარების მიღება	39
5.2.2. უფასო სასადილო	41
5.2.3. სხვადასხვა სახელმწიფო მომსახურების შეფასება... ..	43
5.3. ჯანდაცვა	47
5.3.1. პაციენტის მიმართვა საავადმყოფო დაცესებულებისათვის	47
5.3.2. პროფილაკტიკის მიზნით სამედიცინო დაცესებულებაში მიმართვიანობა	50
5.3.3. სასწრავო სამედიცინო დახმარება	52
5.3.4. მოსახლეობის პროფილაკტიკური პროცედურები	52

5.3.5. პირუტყვის/შინაური ცხოველების აცრები	53
5.3.6. ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამები	54
5.3.7. ზოგადი კაცოფილება ჯანდაცვის სისტემის მუშაობით	54
5.4. რეპროაცია, დასვანება და კულტურა	55
5.5. კომუნალური ინფრასტრუქტურა	60
5.5.1. ცენტრალური გარემოებები	60
5.5.2. საკანალიზაციო სისტემა	63
5.5.3. ელექტროენერგია	64
5.5.4. გაზმომარაგების ცენტრალური სისტემა	66
5.5.5. ნარჩენების გატანა	68
5.5.6. დასუფთავება	71
5.6. გზები	71
5.7. სევადასევა მომსახურები	74
5.7.1. დასახლებების დაგეგმვარება	74
5.7.2. ტურიზმი	76
5.7.3. სოფლის მეურნეობა	76
5.7.4. საირიგაციო სისტემა	79
5.7.5. უსაფრთხოება	84
5.7.6. ელექტრონული სერვისები	87
5.7.7. ეკოლოგია	87
5.8. თვითმმართველობის მომსახურების ზოგადი შავასება ...	88
5.8.1. ადგილობრივი თვითმმართველობით კაცოფილება/ნეორა	88
5.8.2. საზოგადოებრივ ცხოველებაში მოსახლეობის აპტიურობა	92
5.8.3. მოსახლეობის მიმართვისაცნობა ადგილობრივ თვითმმართველობებთან	93
5.8.4. არსებული მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ზომის ერთეულებად დაყოფა	97
5.8.5. გამგებელის/მინის პირდაპირი წესით არჩევა	104
5.9. მოსახლეობის სრული კაცოფილები პროცესი	107
6. რეზიუმე	110

1. მოკლე მიმოხილვა

განხორციელებული კვლევა მიზნად ისახავდა ადგილობრივი მნიშვნელობის საზოგადოებრივი მომსახურებებით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის განსაზღვრას. კვლევისას გამოყენებულ იქნა რაოდენობრივი, თვისებრივი და საკაბინეტო კვლევის მეთოდები. თვისებრივი კვლევის ფარგლებში საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში ჩატარდა დისკუსიები ოთხ ფოკუსჯგუფთან. რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში კი, საქართველოს ზრდასრულ მოსახლეობასთან 3400 პირისპირი ინტერვიუ შედგა.

რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევისას შესწავლილ იქნა სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურების ხელმისაწვდომობა საქართველოს მოსახლეობისათვის და მათი კმაყოფილება მოცემული სერვისებით. ასევე შესწავლილ იქნა მოქალაქეების დამოკიდებულება თვითმმართველობისადმი და მათი საქმიანობით კმაყოფილება. კვლევამ გვიჩვენა საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულება არსებული მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დამლისა და გამგებლის-მერის პირდაპირი წესით არჩევისადმიც.

ზოგადად, უნდა აღინიშნოს, რომ მოსახლეობის უმეტესობა, როგორც სახელმწიფო, ასევე მუნიციპალური მომსახურებით კმაყოფილებას გამოთქვას. უნდა ითქვას, რომ საშუალოდ, სახელმწიფო მომსახურებით კმაყოფილი მოსახლეობის წილი თვითმმართველობების მიერ მიწოდებული სერვისებით კმაყოფილთა წილს აჭარბებს. თუმცა, თავისთავად, როგორც სახელმწიფო, ასევე მუნიციპალური სერვისების მოხმარების სიხშირე და თავისებურება იმდენად განსხვავდება ერთმანეთისაგან, რომ მსგავსი დაჯგუფება მოცემული კვლევის ფარგლებში არ გვაძლევს ნიშანდობლივი დასკვნების გაკეთების საფუძველს.

მუნიციპალური და სახელმწიფო მომსახურების ხელმისაწვდომობასთან მიმართებით გამოვლინდა, რომ ორი სახელმწიფო სერვისი: ელექტროენერგია და საშუალო განათლება, ყველაზე მეტად მისაწვდომია მოსახლეობისათვის. უნდა აღინიშნოს, რომ ელექტროენერგიის მიწოდებით და ხარისხით მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა კმაყოფილია. რაც შეეხება საშუალო განათლებას, კმაყოფილების ხარისხი აქ შედარებით დაბალია.

კომუნალურ მომსახურებებს შორის, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ელექტროენერგია მიწოდებისა და ხარისხის თვალსაზრისით ყველაზე კარგადაა შეფასებული. რაც შეეხება სხვა კომუნალურ სერვისებს, ყველაზე რთული მდგომარეობა კანალიზაციის გაუმართაობის გამო გვაქვს. აღნიშნული ინფრასტუქტურა მოსახლეობის მხოლოდ ნახევრისათვისაა ხელმისაწვდომი. უნდა აღინიშნოს, რომ ქალაქების აბსოლუტური უმრავლესობა უზრუნველყოფილია მოცემული სერვისით, მაგრამ არცერთ სოფელს საქართველოში საკანალიზაციო სისტემა არ აქვს. გაზიფიკაციის საკითხი ცალკეულ რეგიონში ბოლომდე კვლავაც არ არის მოგვარებული. ამ მხრივ, განსაკუთრებით ცუდი მდგომარეობა სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და რაჭა-ლეჩენებისა.

საგზაო ინფრასტრუქტურის თვალსაზრისით, გაუმართავია დასახლებების შიდა გზები. მოსახლეობის მხოლოდ ნახევარია კმაყოფილი მათი მდგომარეობით (ძირითადად, ქალაქის მოსახლეობა). ასევე საყურადღებოა ქუჩების განათებისა და სახლების ნუმერაციის საკითხი, რადგან გამოკითხულთა უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათ მსგავსი ინფრასტრუქტურა საერთოდ არ აქვთ.

სამედიცინო მომსახურების სფეროში აღსანიშნავია პროფილაქტიკური აცრების ჩატარება მოსახლეობისა და პირუტყვისათვის. რესპონდენტთა უმრავლესობა, რომელთაც უსარგებლივ არსებული სერვისით, კმაყოფილებას გამოხატავენ. ზოგადად, ჯანდაცვის სისტემის მუშაობით მოსახლეობის მხოლოდ მესამედია კმაყოფილი. უკმაყოფილების ძირითად მიზეზად სამედიცინო მომსახურების საფასური და ხელმიუწვდომობა სახელდება.

ცალკეულ მომსახურებებს შორის აღსანიშნავია ელექტრონული სერვისები. მოცემულ ეტაპზე, ელექტრონული სერვისების შესახებ მოსახლეობა ინფორმირებული არ არის და ამიტომაც, მომსახურებას ძალიან მცირე ნაწილი იყენებს. მსგავსი სიტუაცია აიხსნება რეგიონებში როგორც ინტერნეტიზაციის, ასევე არსებულ სერვისებზე მოსახლეობის ინფორმირებულობის დაბალი დონით.

მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურების თვალსაზრისით თბილისში უკეთესი მდგომარეობაა, მაინც სწორედ დედაქალაქის მოსახლეობაა უკმაყოფილო ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ მიწოდებული სერვისებით (33%). ზოგადად, თვითმმართველობისადმი პოზიტიური განვითარებული ვერ იქნება მხოლოდ სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურებით განვითარებული, და ცალკეულ შემთხვევაში, შესაძლოა, არც განაპირობებდეს მას. თუმცა, კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ზოგადად, ადგილობრივი მთავრობით კმაყოფილი რესპონდენტთა უმრავლესობა, ასევე კმაყოფილია სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურებითაც. მათ შორის თბილისის მცხოვრებნიც, რომლებიც პოზიტიურად აფასებენ თვითმმართველობათა საქმიანობას.

დედაქალაქში თვითმმართველობით მოსახლეობის კმაყოფილების დაბალი მაჩვენებელი შესაძლოა გამოხვეული იყოს რამოდენიმე ფაქტორით; ერთი მხრივ, შეიძლება ითქვას, რომ თბილისის მოსახლეობა ბევრად უფრო განებივრებულია ინფრასტრუქტურული პროექტებითა და კომუნალური მომსახურების გამართულობით. დედაქალაქში მცხოვრებთა უმრავლესობისათვის ხელმისაწვდომია მრავალფეროვანი საჯარო მომსახურება. შესაბამისად, მოსახლეობას მეტი მოლოდინი აქვს და ამდენად კრიტიკულია თვითმმართველობისადმი. ამასთანავე, გასათვალისწინებელია არჩევნებამდე და არჩევნების შემდგომ ყოფილი ხელისუფლებისადმი ნებაზირი დამოკიდებულების ზრდა. უკანყოფითი დამოკიდებულება განსაკუთრებით მწვავეა დედაქალაქში. შესაბამისად, თბილისის მოსახლეობის უმეტესობა უნდობლობას და უკმაყოფილებას გამოხატავს საკრებულოს მუშაობისადმი, რომლის შემადგენლობაშიც ყოფილი მმართველი გუნდის წარმომადგენლები სჭარბობენ.

თბილისისაგან განსხვავებით, რეგიონებში მოსახლეობის უმრავლესობა კმაყოფილია თვითმმართველობის საქმიანობით. როგორც ზემოთ აღნიშნეთ, თვითმმართველობებით კმაყოფილი მოსახლეობის უმეტესობა ასევე კმაყოფილია სახელმწიფო თუ მუნიციპალური მომსახურებით.

რეგიონებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია რაჭა-ლეჩეუმი, სადაც ადგილობრივი თვითმმართველობით კმაყოფილების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია. თუმცა, საგულისხმოა ისიც, რომ მოცემულ რეგიონში მუნიციპალური და სახელმწიფო სერვისის ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით რთული მდგომარეობა ფიქსირდება. არსებული სიტუაცია, როგორც ჩანს, საერთოდ არ აისახება ადგილობრივი მოსახლეობის თვითმმართველობისადმი დამოკიდებულებაზე. შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ რაჭა-ლეჩეუმის მოსახლეობა იმდენად რთულ პირობებში ცხოვრობს,

რომ მინიმალური საჭიროების დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც კი უკვე მადლიერია და არ აქვს უკეთესის მოლოდინი.

საინტერესო სიტუაცია გამოვლინდა გამგებელი-მერის პირდაპირი წესით არჩევასთან მიმართებაში. ერთი მხრივ, გამოკითხულთა უმეტესობა, გამგებელი-მერის პირდაპირი წესით არჩევის მომხრეა, მეორე მხრივ, უმრავლესობა ასევე ფიქრობს, რომ საკრებულოს უნდა ჰქონდეს ამ უკანასკნელის გადაყენების უფლებაც. ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრების მხარდაჭერა შესაძლოა აიხსნას თვითმმართველობის მოწყობის საკითხებში მოსახლეობის გათვითცნობიერებულობის დაბალი დონით. ასევე მოქალაქეების სურვილით, ჰქონდეთ დამცავი მექანიზმი „უვარგისი“ კანდიდატის არჩევის შემთხვევაში. მეორე მოსაზრება დასტურდება ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიების შედეგებითაც, სადაც, მიუხედავად იმისა, რომ რესპონდენტებს გათვითცნობიერებული ჰქონდათ პირდაპირი წესით არჩევის რისკები, მაინც არჩევნების ამ წესს ემხრობოდნენ. ამავდროულად, ყველა მონაწილე გამოთქამდა მოსაზრებას კანონმდებლობაში ისეთი მექანიზმების ჩადების აუცილებლობის შესახებ, რაც ამომრჩეველს არჩეული კანდიდატით უკმაყოფილების შემთხვევაში მისი არჩევნებამდე გადაყენების საშუალებას მისცემდა.

მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფასთან დაკავშირებით შეიძლება ითქვას, რომ რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში, მოსახლეობის უმრავლესობა ერთმნიშვნელოვნად ამ მოსაზრების წინააღმდეგი და არსებული დაყოფის შენარჩუნების მომხრეა. ანალოგიური ტენდენცია გამოვლინდა თვისებრივი კვლევის შედეგებითაც. რესპონდენტები მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფის წინააღმდეგნი იყვნენ და თავიანთ მოსაზრებას შემდეგი არგუმენტებით ამყარებდნენ:

1. უფრო წვრილი დაყოფა საქმეს გაართულებს, რადგან ადგილობრივი კვალიფიციური კადრი არასაკმარისია;
2. გაიზრდება ხარჯები;
3. გაიზრდება მუნიციპალიტეტების რაოდენობა, ეს კი ცენტრალური ხელისუფლებისადმი მიმართვის სიხშირეს გაზრდის;
4. განსაკუთრებულად ღარიბ რაოონს გაუჭირდება თავის შენახვა შემოსავლების არქონის გამო.

უნდა აღინიშნოს, რომ მუნიციპალიტეტების მცირე ერთეულებად დაყოფის იდეას ქვემო ქართლის რეგიონში ეთნიკური უმცირესობების უმრავლესობა ემხრობა.

2. ძირითადი დასკვნები

სკოლამდებული, საშუალო და პროფესიული განათლება

ჩატარებული კვლევებით დადასტურდა, რომ სკოლამდებული განათლების დაწესებულებები ქვეყნის მასშტაბით თითქმის ყველგან ფუნქციონირებს. სახელმწიფო საბავშვო ბალების რაოდენობა გაცილებით მეტია ქალაქის ტიპის დასახლებებში, სოფლებში ამ მხრივ მდგომარეობა არასახარბიელოა, განსაკუთრებით კი მაღალმთიან ზონაში. სახელმწიფო სკოლებიც თითქმის ყველა დასახლებასა და უბანშია, თუმცა, მათი ოდენობა ნაკლებია რაჭა-ლეჩებულის რეგიონში. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ დემოგრაფიული კრიზისისა და მოსახლეობისაგან დაცარიელების რისკის წინაშე ზოგადად სოფლები, უმეტესად კი მაღალმთიანი სოფლები დგას. აქედან გამომდინარე, საბავშვო ბალებისა და სკოლების საჭიროება ზოგიერთ სოფელში საერთოდ არ არის, ზოგან მათზე მოთხოვნაც კი არ არსებობს. საბავშვო ბალებისა და სკოლების არქონის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი რაჭა-ლეჩებულსა და ქვემო სვანეთში დაფიქსირდა (57% და 26%).

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, ქვეყნის მასშტაბით მოსახლეობის ზრდის მიუხედავად, რაჭა-ლეჩებულში მოსახლეობის კლება შეინიშნება¹, რაც გარევეულნილად დასტურდება ზემოთაღნიშნული მონაცემებით საბავშვო ბალებისა და სკოლების ნაკლებობა-ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით; არ არის მოსახლეობის მოთხოვნა, შესაბამისად, არ არის სერვისიც.

მოსახლეობა ქვეყნის მასშტაბით ძირითადად კმაყოფილია საბავშვო ბალების მუშაობის საკმაოდ მაღალი ხარისხით. თუმცა, გამოიკვეთა აღნიშნული სერვისის მუშაობის გაუმჯობესების ტენდენციებიც. მოსახლეობის უკმაყოფილებას ძირითადად მომსახურების მაღალი საფასური და გაუმართავ-დაზიანებული ინფრასტრუქტურა იწვევს.

აღსანიშნავია, რომ მოსახლეობას ძირითადად არ გამოიტანს უკმაყოფილება სკოლის მუშაობასთან დაკავშირებით. ამასთანავე აღმოჩნდა, რომ სოფლის მოსახლეობა, ზოგადად, საბავშვო ბალებისა და სკოლების ფუნქციონირებით ბევრად უფრო კმაყოფილია, ვიდრე ქალაქისა.

მიუხედავად კვლევაში დაფიქსირებული კმაყოფილი ადამიანების რაოდენობისა, თვისობრივი კვლევის მონაცემები ცხადყოფს, რომ ქალაქთან შედარებით სოფლად არსებული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ინფრასტრუქტურა ბევრად უფრო სავალალო მდგომარეობაშია. მიუხედავად ამისა, მოსახლეობა სოფლად უფრო კმაყოფილია. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ზოგადად, სოფლის მოსახლეობაში ნაკლებია სტანდარტებთან შესაბამისობის მოლოდინი. კონკრეტული ინფრასტრუქტურის არსებობა იქ უკვე დადებითად აღიქმება. ქალაქის მოსახლეობა კი უფრო კრიტიკულია გარკვეული საკითხების მიმართ, რადგან ქალაქებში მეტია სერვისების ალტერნატიული წყაროები და შესაბამისად, არის

¹ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა იზრდება, http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/press/31.05.2012_Geo.pdf

შედარების, არჩევისა და შერჩევის შესაძლებლობები. ამასთანავე, სოფლის ტიპის დასახლებებში უფრო ძლიერია ნათესაური კავშირები და ფამილარული ურთიერთობები, რაც გარკვეულწილად ამცირებს მომსახურების მიმწოდებელსა და ამ სამსახურის მიმღებს შორის უკმაყოფილების გამოხატვის აღბათობას.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ პროფესიული სასწავლებლები მოსახლეობის მხოლოდ 31 პროცენტისთვისაა ხელმისაწვდომი, რადგან მოსახლეობის 25%-ს ინფორმაცია აღნიშნული დაწესებულების შესახებ საერთოდ არ აქვს. მოსახლეობის ნახევარმა ასევე არ იცის, როგორია პროფესიულ სასწავლებელში სწავლის გადასახადი. აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა ინფორმირებული ნაწილი კმაყოფილია აღნიშნული სასწავლებლის მუშაობით. პროფესიული განათლების კუთხით, რესპონდენტების მიერ ასევე გამოიყო პრიორიტეტული სფეროები, რომელთა შესწავლაც სასიკეთოდ წაადგება სოფლის მოსახლეობას. ესენია: სოფლის მეურნეობა, სამედიცინო და სამშენებლო სფერო.

სოფიალური დახმარება

ოჯახები ძირითადად ასაკობრივი პენსიითა და სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევით სარგებლობენ, ამ მომსახურების მიღების პროცედურებს კი, როგორც წესი, მარტივად აფასებენ. მოსახლეობის 8% სარგებლობს სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ არსებული დახმარებით, რომელიც სხვა სოციალურ დახმარებასთან შედარებით, რთულად მისაღებია.

მოსახლეობის დიდი ნაწილი არ ფლობს ინფორმაციას სახელმწიფო სასადილოების შესახებ, არაინფორმირებული ადამიანები კი ამ თვალსაზრისით სოფლის ტიპის დასახლებაში უფრო მეტია, ვიდრე ქალაქში. მათაც კი, ვინც იცის, თუ სად მდებარეობს ეს სასადილო, უძნელდებათ იმის თქმა, საქმარისია თუ არა სასადილოში ერთ ადამიანზე გამოყოფილი ულუფა. რაც შეეხება უფასო სასადილოს მიერ შეთავაზებული საკვების ხარისხს, მოცემულ საკითხში გათვითცნობიერებული მოსახლეობის 7% თვლის, რომ კვების ხარისხი ცუდია, 47% კი დადებითად აფასებს სახელმწიფო სასადილოში კვების ხარისხს.

ჯანდაცვა

აღმოჩნდა, რომ მოსახლეობა უკანასკნელი ერთი წლის მანძილზე ყველაზე ხშირად საავადმყოფოებისა და სასწრაფო დახმარების სერვისით სარგებლობდა.

მოსახლეობა, რომელსაც მიუმართავს სამედიცინო დაწესებულებისათვის უკანასკნელი ერთი წლის მანძილზე, კმაყოფილია მიღებული მომსახურებით, ხოლო ზოგადად, ქვეყნის ჯანდაცვის სისტემის შეფასებისას, 20% უკმაყოფილებას, ხოლო 33% ინდიფერენტულ დამოკიდებულებას გამოხატავს. უკმაყოფილების მიზეზად, ძირითადად, სამედიცინო მომსახურების საფასური და ხელმისაწვდომობის შეუძლებლობა სახელდება.

რეპრეაცია, დასვენება, კულტურა

დასასვენებელ და გასართობ ინფრასტრუქტურებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული სპორტული მოედანია და ის პრიორიტეტული ინფრასტრუქტურის ჩამონათვალის სათავეშიც მოექცა. სპორტულ მოედანთან და საჯარო პარკთან ერთად, სოფლის მოსახლეობისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა კულტურის სახლის ფუნქციონირებაც.

კომუნალური ინფრასტრუქტურა

საქართველოს მასშტაბით, კომუნალურ ინფრასტრუქტურაში ყველაზე გამართულად ელე-ტერიტორია მუშაობა მოსახლეობა, ზოგადად, დენის მიწოდების გრაფიკსა და ხარისხს არ უჩივის.

წყალგაყვანილობა საქართველოში არსებული დასახლებების ნახევარზე მეტში ფუნქციონირებს, თუმცა, აღსანიშნავია, რომ წყალი, რომელიც მოსახლეობას ცენტრალური მილგაყვანილობით მიეწოდება, სასმელად ვარგისი ყოველთვის არ არის. სოფლის მოსახლეობის მხოლოდ 35%-თვისაა წყალი სრულად ან ნაწილობრივ სასმელად გამოსადეგი. რაც შეეხება წყლის გადასახდს, ის მო-სახლეობისათვის მეტ-ნაკლებად ხელმისაწვდომია. უნდა ითქვას, რომ თბილისში მოსახლეობის მეტი წილი უჩივის წყლის მაღალ საფასურს, ვიდრე სოფლად.

მოსახლეობის უმეტესობას (78%) წყალი თითქმის უწყვეტად მიეწოდება და ამიტომაც, წყლის რაოდენობა უმრავლესობას საყოფაცხოვრებო საჭიროების დასაკმაყოფილებლად სრულიად საკ-მარისად ან თითქმის საკმარისად მიაჩნია.

ზოგადად, საკანალიზაციო სისტემა მოსახლეობის ნახევარს აქვს. თუმცა, საგულისხმოა, რომ სოფლის მოსახლეობის 96%-ს აღნიშნული სისტემა არ აქვს. მაშინ როდესაც, ქალაქები მცხოვრები მოსახლობის 90%-ს კანალიზაცია მოწესრიგებული აქვს.

საქართველოში არსებული დასახლებების ნახევარზე მეტი ასევე მომარაგებულია გაზით, თუმცა, ეს მხოლოდ გაზიფიცირების 75%-ს ნიშნავს, ანუ იმას, რომ გაზი ამდენ პროცენტ კონკრეტულ ოჯახამდე მიდის.

გზები

ქვეყანაში არსებული გზების შეფასებისას, მოსახლეობის უმეტესობა თვლის, რომ ავტომაგისტრალები კარგ მდგომარეობაშია, თუმცა, კეთილმოუწყობელია შიდა გზები. პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალურია მაღალმთან სოფლებში. ამავე ზონებში უჩივიან ტრანსპორტის მოძრაობის არასტაბილურობას, სხვა ადგილებში კი ზოგადად, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის გრაფიკი და საფასური დადებითად აღიქმება.

აღსანიშნავია, რომ რაჭა-ლეჩებუმში ჩატარებული ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიის მონაწილეებმა უკაყოფილება გამოთქვეს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირესა და საფასურთან დაკავშირებით. უკმაყოფილება დაფიქსირდა შიდა გადასადგილებელი გზების მდგომარეობასთან დაკავშირებითაც. გურიაში ჩატარებული ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიის მონაწილეები გზების შეკეთების ხარისხს უჩიოდნენ.

სხვადასხვა მოსახურებები

ტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებით ძირითადად, თბილისის, კახეთისა და აჭარის მოსახლეობა საუბრობს. საბოლოოდ, მოსახლეობის მხოლოდ 29% აცხადებს, რომ მათ რაიონში ტურიზმი განვითარებულია და მაღალი ტურისტული ნაკადები მხოლოდ ზაფხულში შეინიშნება.

სოფლის ტიპის დასახლებაში პრიორიტეტულად მიიჩნევენ სოფლის მეურნეობის განვითარებას. ასევე თვლიან, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ამ სფეროს ხელშეწყობა ხდება. განსაკუთრებული ხელმისაწვდომობით მიწის დამუშავებისა და სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შესაძენი ვაუჩერები დასახელდა.

მოსახლეობის მხოლოდ 16% აცხადებს, რომ მათ რაიონში ხელმისაწვდომია უფასო იურიდიული დახმარება, თუმცა, მხოლოდ მცირე ნაწილს თუ უსარგებლია ამ მომსახურებით.

სხვა იურიდიულ მომსახურებას შორის ყველაზე გავრცელებულია პირადობის მოწმობის აღება-განახლება.

ქალაქისა თუ სოფლის მოსახლეობის უმრავლესობას, განურჩევლად, საკმაოდ უსაფრთხოდ მიაჩნია საკუთარი დასახლება.

სოციალურ პრობლემებს შორის ყველაზე საშური და მოსაწესრიგებელი ალკოჰოლის მოხმარებაა, განსაკუთრებით კი ქალაქის ტიპის დასახლებაში.

აღმოჩნდა, რომ მოსახლეობის 22%-თვის არ არის ხელმისაწვდომი სამაშველო და სახანძრო სამსახური, ამ მხრივ, განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობა ქვემო ქართლშია.

მოსახლეობის დიდ ნაწილს არ აქვს ინფორმაცია ელექტრონული სერვისების არსებობის შესახებ, ინფორმირებული ადამიანები კი ძირითადად თბილისში ცხოვრობენ. საინტერსოა ის ფაქტიც, რომ უფრო მეტ მამაკაცს სმენია ელექტრონული სერვისის შესახებ, ვიდრე ქალს.

მოსახლეობის ნახევარზე მეტი, განსაკუთრებით კი სოფლის მოსახლეობა მიიჩნევს, რომ მათ დასახლებაში ჰაერი და ნიადაგი არ არის დაბინძურებული. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზუგდიდსა და ბოლნისში ჩატარებული ფოკუსური ჯგუფების მონაწილეებმა ამ ქალაქებში მდინარეების დაბინძურების გამო შეშფოთება გამოხატეს.

თვითმმართველობების ზოგადი პერსონალის

რაოდენობრივად კვლევამ ცხადყო, რომ ზოგადად, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, რესპონდენტთა ნახევარი კმაყოფილია მათი მუნიციპალიტეტის საკრებულო-გამგეობის მუშაობით და ენდობა კიდევ მათ. აქვე საუბარია გასაუმჯობესებელ პარამეტრებზეც, რომელთა შორისაც, მოსახლეობის უმრავლესობამ, ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ მოსახლეობის საჭიროების უფრო მეტად გათვალისწინება დასახელა. ასევე საყურდლებო ფაქტორად უნდა მივიჩნიოთ რესპონდენტთა დიდი ნაწილის მოთხოვნა, ბიუჯეტიდან მეტი თანხა გამოიყოს მუნიციპალიტეტის პრობლემების მოსაგვარებლად, ხოლო ადგილობრივა თვითმმართველობებმა უფრო ხშირი შეხვედრები მოაწყონ მოსახლეობასთან და დროულად მიაწოდონ ინფორმაცია მიმდინარე მოვლენებზე.

თვისებრივი კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა თვითმმართველობის ხელმძღვანელობის მხრიდან მოსახლეობასთან უფრო ხშირი შეხვედრებისა და მათთან ადგილობრივი პრობლემების განხილვისა და მსჯელობის საჭიროება. ამასთანავე, დაფიქსირდა მეტი ფინანსების გამოყოფის აუცილებლობაც. ჯგუფის მონაწილეები, ძირითადად, ბიუჯეტის სიმცირით ხსნიდნენ მათ დასახლებაში მოუგვარებელ პრობლემებს და არა ადგილობრივი თვითმმართველობის უსუსურობითა და პასიურობით. შესაბამისად ლოგიკურია, რომ რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში სოფლის ტიპის დასახლებაში მცხოვრებ რესპონდენტთა უმეტესობა, კმაყოფილია სოფლის რწმუნებულების საქმიანობით და ამდენივე ენდობა მათ (67%, 69%).

მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი პასიურია საზოგადოებრივი ცხოვრებაში ჩართულობის კუთხით. მათ შორის, ვინც მონაწილეობა მიიღო საზოგადოებრივ აქტივობაში, ძირითადად, პოლიტიკურ ან საგანმანათლებლო თემაზე გამართულ შეხევდრას ასახელებს. პასიურობა შეინიშნება გამგეობა-საკრებულოსათვის მიმართვის კუთხითაც. გამოკითხულთა მხოლოდ მეხუთედს მიუმართავს ადგილობრივი თვითმმართველობისათვის პრობლემის მოგვარების მიზნით და აქედან, მხოლოდ ნახევრის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა.

არაერთგვაროვანია რესპონდენტთა დამოკიდებულება მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობის მოსახლეობასთან ურთიერთობის საკითხზე. გამოკითხულთა ნახევრის აზრით, ეს ურთიერთობა ეფექტურია, ხოლო მეორე ნახევრის აზრით - არაეფექტური. კვლევის ფარგლებში ზოგადი ტენდენციის სახით დაფიქსირდა, რომ ქალაქის მოსახლეობა უფრო კრიტიკულადა განწყობილი და უმეტესობა არაეფექტურად მიიჩნევს მუნიციპალიტეტის საქმიანობას. განსაკუთრებით კრიტიკულად თბილისში მცხოვრები რესპონდენტები არიან განწყობილი. სოფლის მოსახლეობის უმეტესობა კი საპირისპირო მოსაზრებას აფიქსირებს.

თბილისის განსხვავებული მოწყობიდან გამომდინარე, შეკითხვა სხვა ინტერპრეტაციით დაისვა. თბილისში უფრო წვრილი დაყოფა უბნებად დაყოფას გულისხმობს. შესაბამისად, დედაქალაქში გამოკითხულთა დამოკიდებულება გამოირჩევა დანარჩენი რეგიონის მცხოვრებთა დამოკიდებულებისაგან. მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაყოფას თბილისში გამოკითხულთა დიდი ნაწილი ემხრობა (39%), მაშინ როდესაც, დანარჩენ რეგიონში რესპონდენტთა უმეტესობა, პირიქით, არ ფიქრობს, რომ მსგავსი დაყოფა საჭიროა (42%). აღსანიშნავია, რომ თბილისის გარდა, დანარჩენ ქალაქებშიც მუნიციპალიტეტის მცირე ერთეულებად დაყოფის იდეას მეტი მოწინააღმდეგე ჰყავს, ვიდრე სოფლებში.

თვისებრივმა კვლევამ ანალოგიური ტენდენცია გამოავლინა. ფოკუსური ჯგუფის მონაწილეებიც უფრო მეტად მუნიციპალიტეტის იმავე საზღვრების შენარჩუნების მომხრენი არიან. ჯგუფის მონაწილეები რაიონების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფის საწინააღმდეგო ძირითად არგუმენტად ადგილებზე კვალიფიციური კადრების ნაკლებობასა და გაზრდილ ადმინისტრაციულ ხარჯებს ასახელებენ.

მოსახლეობის უმეტესობა მხარს უჭერს გამგებელი-მერის პირდაპირი წესით არჩევას (64%) და ამავდროულად, რესპონდენტთა ნახევარი (47%) საკრებულოსათვის გამგებელი-მერის გადაყენების უფლების მინიჭების მომხრეა. ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრების მხარდაჭერა თვითმმართველობის მოწყობის საკითხებში მოსახლეობის გაუთვითცნობიერებაზე მეტყველებს. ერთი მხრივ, უმეტესობას სურს თავად აირჩიოს გამგებელი-მერი და მეორე მხრივ, ადამიანების დიდ ნაწილს აინტერესებს საკრებულოს დარჩეს მერი-გამგებელის გადაყენების უფლება ამ უკანასკნელის ცუდად მუშაობის შემთხვევაში. (*შენიშვნა: მერი-გამგებელის პირდაპირი წესით არჩევის მომხრე 64%-დან 62% ასევე ემხრობა საკრებულოს მიერ გამგებელი-მერის გადაყენების იდეას).*

იგივე ტენდენცია დაფიქსირდა **თვისებრივ კვლევაში**, სადაც მონაწილეები მერი-გამგებელის პირდაპირი წესით არჩევის მომხრე იყვნენ და ამავდროულად, გამოთქვამდნენ კანონმდებლობაში დამატებითი ბერკეტების ჩადების სურვილს იმ შემთხვევისათვის, თუკი არჩეული კანდიდატი თავს ვერ გაართმევდა მასზე დაკისრებულ მოვალეობას.

3. ქართული კონცესტი

3.1. ზოგადი სურათი

საბჭოთა პერიოდიდან, მოქალაქეთა მონაწილეობა მართვისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მხოლოდ ფორმალური იყო. კანონმდებლობაში ასახული თუნდაც მცირე უფლება ყოველდღიურ პრაქტიკაში თითქმის არ გამოიყენებოდა. ხელისუფლების მხრიდან პროგრამების განხორცილებისას, როგორც წესი, არ ხდებოდა მოსახლეობის ცალკეული ჯგუფების ლოკალური ინტერესების გათვალისწინება. სიტუაცია ნეგატიურად აისახებოდა მოსახლეობის განწყობაზე და ამ უკანასკნელში სახელმწიფოს მიმართ ნიშილიზმის გაძლიერებას უწყობდა ხელს.

დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, ქვეყნის პოლიტიკური ელიტა დეცენტრალიზაციას, ადგილობრივი ხელისუფლებისთვის უფლებამოსილებისა და რესურსების გადაცემას თავს არიდებდა, ყოველივე ამას კი, მოსახლეობის მზადყოფნის დაბალი დონით ამართლებდა. გარდა ამისა, ქვეყნის წინაშე არსებული სხვა გამოწვევების ფონზე (ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა, უმძიმესი სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისი და ა.შ.), დეცენტრალიზაცია არაპრიორიტეტულ მიმართულებად განიხილებოდა.

რეალურად, რეფორმების შეფერხების მიზეზი მმართველი ძალების მიერ ადგილებზე აბსოლუტური კონტროლის მოპოვებისა და შენარჩუნების სურვილი იყო. მიუხედავად იმისა, თუ რომელი პოლიტიკური ძალა იმყოფებოდა ძალაუფლების სათავეში, ცენტრალური ხელისუფლება ქმნიდა ბარიერებს ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარების პროცესის შესაფერხებლად.

1991 წლიდან, ადგილობრივი თვითმმართველობის სისტემის განვითარება პირობითად რამდენიმე ეტაპად შეიძლება დაიყოს:

- I ეტაპი - 1991 წლის პირველი მრავალპარტიული არჩევნების შედეგად შექმნილმა ადგილობრივი თვითმმართველობის სისტემამ ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან ძლიერი კონტროლის პირობებში (პრეზიდენტის მიერ დანიშნული პრეფექტები) დაიწყო ფუნქციონირება, თუმცა, მისი განვითარება სახელმწიფო გადატრიალების (1992 წ.) შემდეგ შეჩერდა.
- II ეტაპი - თვითმმართველობის არარსებობის პერიოდი (1992-1998 წწ.), როდესაც ადგილებზე ძალაუფლებას ცენტრალური ხელისუფლების მიერ პირდაპირ დანიშნული მერები (ქალაქებში) და გამგებლები (რაიონებში) და რწმუნებულები (რეგიონებში) ახორციელებდნენ.
- III ეტაპი - თვითმმართველობის ხელახლი დამკვიდრების პერიოდი (1998-2006 წწ.). 1998- 2002 წლებში ჩატარდა მუნიციპალური არჩევნები, შეიქმნა ადგილობრივი

წარმომადგენლობითი ორგანოები - საკრებულოები, როგორც ქალაქის, დაბის, თემისა და სოფლის (თვითმმართველობის I საფეხური), ისე რაიონის და რამდენიმე ქალაქის (II საფეხური) დონეზე. კანონმდებლობით განისაზღვრა თვითმმართველი ერთეულების უფლებამოსილებანი, რომელთა ჩამონათვალი ხშირად იცვლებოდა ზრდის ან კლების მიმართულებით. თუმცა, ცენტრალურ ხელისუფლებას თვითმმართველობებისთვის არ გადაუცია შესაბამისი ფინანსური და ქონებრივი რესურსები, რის გამოც, ისინი რეალურად ვერ ახორციელებდნენ კანონით მინიჭებულ კომპეტენციებს.

- IV ეტაპი - (2006-2012 წწ.) - “ვარდების რევოლუციის” პერიოდი; 2006 წლის თვითმმართველობის ტერიტორიული საფუძვლების რეორგანიზების შემდეგ საქართველოში გამოიყვეთა არა დეცენტრალიზაციის, არამედ ცენტრალიზაციის მზარდი ტენდენცია: გაუქმდა თვითმმართველობის ქვედა დონე იმ მოტივით, რომ რაიონულ დონეს, უფლებამოსილებათა გასახორციელებლად ექნებოდა მეტი ფინანსური რესურსი. თუმცა, მოგვიანებით, დაიწყო საჯარო ფინანსების ცენტრალიზაციის პროცესი. ამავე დროს, გაძლიერდა ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლი ადგილობრივ თვითმმართველობებზე, რომლებმაც თითქმის დაკარგეს დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობა.
- V ეტაპი - (2012 წლიდან) - 2012 წლის ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების გზით ხელისუფლების სათავეში მოსული პოლიტიკური ძალა დეცენტრალიზაციას ერთ-ერთ უმთავრეს პრიორიტეტად ასახელებს, თუმცა, ჯერ არ არის ნათელი, რა მიმართულებით წარიმართება ქვეყანაში თვითმმართველობის სისტემის განვითარების პროცესი.

დეცენტრალიზაციის დაბალი დონის ფონზე, სუსტია თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა ჩართულობის ხარისხი. ამავე დროს, ხშირ შემთხვევაში, საზოგადოებრივი მომსახურების ცენტრალიზებილი სისტემა ადეკვატურად არ პასუხობდა ადგილობრივ მოთხოვნებს. თვითმმართველობები, ფაქტობრივად, ცენტრალური ხელისუფლების ადგილობრივ განყოფილებებად იქცნენ, რომელთა მიზანსაც არჩევნების პერიოდში მმართველი პარტიის სასარგებლოდ ამომრჩეველთა ხმების მობილიზება წარმოადგენდა.

3.2. მდგრადი სფეროების მიხედვით

კანონმდებლობა. საკანონმდებლო ბაზა სერიოზულ დახვეწას საჭიროებს. ხშირად ცალკეული ნორმატიული აქტები ენინაალმდეგება არა მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციითა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპული ქარტით აღიარებულ პრინციპებს, არამედ ერთმანეთსაც. უფრო მეტიც, ზოგჯერ ამა თუ იმ კანონის ცალკეული მუხლები ურთიერთგამომრიცხავ დებულებებს შეიცავს. ხშირია კანონმდებლობის ცვლა. რამდენიმე ათეული დარგობრივი კანონი შესაბამისობაშია მოსაყვანი “ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსთან”. 2007 წლიდან გამოიკვეთა ახალი ტენდენცია - ცენტრალური ხელისუფლების მიერ ადგილობრივ თვითმმართველობებზე ზენოლის ადრე არსებული, არაოფიციალური ფორმები საკანონმდებლო აქტებშიც იწყებს ასახვას. ზოგჯერ ეს ცვლილებები კურიოზულ შენარჩს იძნდა, მაგალითად, თვითმმართველობების საკუთარი სახსრებით ცენტრალური ხელისუფლების საქმიანობის დაფინანსების “უფლება” (“ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ” საქართველოს ორგანული კანონის 2009 წლის 27 მარტის ცვლილება), საქართველოს პრეზიდენტისათვის ადგილობრივი ქონების ერთპიროვნული განკარგვის უფლების მინიჭება (“ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ” საქართველოს კანონის 19¹ მუხლი - 2007 წელი) და ა.შ.

ტერიტორიული ორგანიზება. 2006 წლამდე ქვეყანაში არსებობდა ადგილობრივი ხელისუფლების ორი დონე: ქალაქის, დაბის, თემისა და სოფლის 1.000-ზე მეტი ერთეული (ქვედა დონე) და 69 რაიონი/თვითმმართველი ქალაქი (ზედა დონე). 2006 წელს, თვითმმართველობის რესურსების უკეთ მობილიზების მიზნით გაუქმდა თვითმმართველობის ქვედა დონე და თვითმმართველობის ერთადერთ დონეზე რაიონების ტერიტორიაზე ფორმირებული მუნიციპალიტეტები და ხუთი თვითმმართველი ქალაქი გამოცხადდა.

თვითმმართველობის სტრუქტურების ფორმირება და საქმიანობა. თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს საკრებულო, ხოლო აღმასრულებელს - გამგეობა (მუნიცი-პალიტეტებში) და მერია (თვითმმართველ ქალაქებში) წარმოადგენს.

გასული საუკუნის 90-იან წლებში ადგილების მართვა პირდაპირ ცენტრის მიერ დანიშნული ორგანოების მიერ ხორციელდებოდა. მოგვიანებით, 1998 წელს შექმნილი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნებში, და შემდეგაც, ცენტრალური ხელისუფლება ეგუებოდა ადგილებზე ოპოზიციური პარტიების წარმატებას, ვინაიდან თვითმმართველობას რეალური უფლებები არ გააჩნდა. “ვარდების რევოლუციის” შემდეგ, თვითმმართველობათა კიდევ უფრო შეზღუდვის მიუხედავად, ქვეყნის სათავეში მყოფი მმართველი პოლიტიკური ძალა ცდილობს და აყალიბებს კიდეც ფაქტოპრივად ერთპარტიულ სისტემას ხელისუფლების ყველა დონეზე. 2010 წლის არჩევნების შედეგად შექმნილი თვითმმართველობა ყველაზე ერთპარტიული იყო საქართველოს ისტორიაში არსებული ყველა წინა ადგილობრივი არჩევნების (1919, 1991, 1998, 2002, 2006) შედეგად შექმნილ თვითმმართველობებთან შედარებით (ერთიანი წაციონალური მოძრაობა - მანდატების 86,4%). რიგ საკრებულოებში ოპოზიციური პარტიების არც ერთი წარმომადგენელი არ იქნა არჩევული. არჩევნების სამართლიანად ჩატარების საკითხი, როგორც საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოების, ისე საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან, არაერთხელ დადგა კითხვის ნიშნის ქვეშ - მმართველი პარტიები ყოველთვის იყენებდნენ მათ ხელთ არსებულ ადმინისტრაციულ რესურსებს და ამომრჩეველთა მოსყიდვის მეთოდებს.

მიუხედავად ამისა, მმართველი პარტია სრულად მაინც არ ენდობოდა ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს. საკრებულოთა როლი თვითმმართველობაში თითქმის ფორმალური იყო. რეალურ ძალაუფლებას აღმასრულებელი შტო (გამგებელი, მერი) ფლობდა, რომელიც, თავის მხრივ, სრულად ემორჩილებოდა რეგიონში ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენლის - გუბერნატორის აბსოლუტურ კონტროლს.

უფლებამოსილებანი. ადგილობრივი თვითმმართველობები კანონმდებლობის თანახმად, ახორციელებენ საკუთარ და დელეგირებულ უფლებამოსილებებს. კანონით არის განსაზღვრული საკუთარი უფლებამოსილების ჩამონათვალი:

- მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის პროექტის მომზადება, განხილვა და დამტკიცება, დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის მოსმენა და შეფასება; საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად საბიუჯეტო სახსრების განკარგვა, სახაზინო ფინანსური ოპერაციებისა და საბანკო ტრანზაქციების წარმოება;
- მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა და განკარგვა ამ კანონითა და საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგენილი წესით;
- ადგილობრივი მნიშვნელობის ბუნებრივი რესურსების, მათ შორის, წყლისა და ტყის რესურსების და მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული მიწის რესურსების, მართვა კანონით დადგენილი წესით;
- ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება კანონით დადგენილი წესით, მათი განაკვეთების დადგენა კანონით გათვალისწინებული ზღვრული ოდენობების ფარგლებში; ადგილობრივი მოსაკრებლების ამოღება;

- მუნიციპალიტეტის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა და შესაბამის სფეროში ნორმებისა და წესების განსაზღვრა; ქალაქითმშენებლობითი დოკუმენტაციის, მათ შორის, მიწათსარებლობის გენერალური გეგმის, განაშენიანების რეგულირების გეგმის, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების, დამტკიცება;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის კეთილმოწყობა და შესაბამისი საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარება; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ქუჩების, პარკების, სკვერებისა და სხვა საჯარო ადგილების დასუფთავება, ტერიტორიის გამწვანება, გარე განათების უზრუნველყოფა;
- მყარი (საყოფაცხოვრებო) ნარჩენების შეგროვება და გატანა;
- წყალმომარაგების (მათ შორის, ტექნიკური წყლით მომარაგების) და წყალარინების უზრუნველყოფა; ადგილობრივი მნიშვნელობის სამელიორაციო სისტემის განვითარება;
- მუნიციპალიტეტის მართვაში არსებული სკოლამდელი და სკოლისგარეშე აღზრდის დაწესებულებების შექმნა და მათი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა;
- ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების მართვა და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზება; ავტოსატრანსპორტო საშუალებების პარკირების ადგილებით უზრუნველყოფა და დგომის/გაჩერების წესების რეგულირება;
- მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის ნებართვის გაცემა; მოსახლეობის მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურების ორგანიზება;
- გარე ვაჭრობის, გამოფენების, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირება;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მშენებლობის ნებართვის გაცემა, მშენებლობაზე ზედამხედველობის განხორციელება საქართველოს საკანონმდებლო აქტებით დადგენილი წესითა და დადგენილ ფარგლებში;
- შეკრებებისა და მანიფესტაციების გამართვასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება კანონით დადგენილი წესით;
- მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში მდებარე გეოგრაფიული ობიექტების, კერძოდ, ისტორიულად ჩამოყალიბებული უბნის, თვითმმართველი ქალაქის ადმინისტრაციული ერთეულის, ამა თუ იმ ზონის, მიკრორაიონის, წყაროს, მოედნის, პროსპექტის (გამზირის), გზატკეცილის, ქუჩის, შესახვევის, ჩიხის, გასასვლელის, სანაპიროს, ესპლანადის, ბულვარის, ხეივნის, სკვერის, ბაღის, პარკის, ტყე-პარკის, ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის, სასაფლაოს, პანთეონის, შენობა-ნაგებობის, სატრანსპორტო სისტემის ობიექტის, სახელდება კანონით დადგენილი წესით;
- გარე რეკლამის განთავსების რეგულირება;
- შინაური ცხოველების ყოლის წესების დადგენა და უპატრონო ცხოველებთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტა;
- სასაფლაოების მოწყობა და მოვლა-პატრონობა;
- ადგილობრივი თვითმყოფადობის, შემოქმედებითი საქმიანობისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და განვითარება; ადგილობრივი მნიშვნელობის კულტურის ძეგლთა მოვლა-შენახვა, რეკონსტრუქცია და რეაბილიტაცია; მუნიციპალიტეტის მართვაში არსებული ბიბლიოთეკების, საკლუბო დაწესებულებების, კინოთეატრების, მუზეუმების, თეატრების, საგამოფენო დარბაზებისა და სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტების ფუნქციონირების უზრუნველყოფა და ახალი ობიექტების მშენებლობა;

- ადგილობრივი მნიშვნელობის ობიექტებზე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის, ბავშვებისა და მოხუცებისათვის სათანადო ინფრასტრუქტურის განვითარება, მათ შორის, საჯარო თავშეყრის ადგილებისა და მუნიციპალური ტრანსპორტის სათანადო ადაპტირებისა და აღჭურვის უზრუნველყოფა;
- უსახლკაროთა თავშესაფრით უზრუნველყოფა და რეგისტრაცია.

ადგილებზე განხორციელებული კომპეტენციები პრაქტიკულად სამ ჯგუფად შეიძლება დაიყოს:

1. კომპეტენცია, რომელიც თავისი ბუნებით ადგილობრივია, მაგრამ სახელმწიფო ახორციელებს (მაგ: წყალმომარაგების სისტემა ქალაქებში; ნაწილობრივ, ადგილობრივი გზებისა და კომუნიკაციების რეაბილიტაცია და ა.შ.);
2. კომპეტენცია, რომელიც კერძო სექტორის ხელშია და თვითმმართველობა მათ ვერ აკონტროლებს (გაზიფიცირება და ელექტრომომარაგება), თუმცა, საზოგადოების თვალში, სწორედ მუნიციპალიტეტი აღიქმება მაღალ ტარიფზე ან ცუდ სერვისზე პასუხისმგებელ ორგანოდ;
3. კომპეტენცია, რომელსაც ცენტრი უნდა ახორციელებდეს, მაგრამ მისი შესრულება ადგილებს ევალებათ (შსს-თვის პოლიციის განყოფილების აგება ადგილობრივი ბიუჯეტის ხარჯზე, რისი პრეცენდენტები 2012 წლამდე ხშირად ფიქსირდებოდა და სხვ.).

ფინანსების არაადეკვატური განაწილების გამო თვითმმართველობას უჭირს დარჩენილი უფლებამოსილების განხორციელება. შედეგად, ცენტრის მიერ განხორციელებული პროექტების (“სოფლის მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამა”) დიდი ნაწილი იმ სფეროებს (ადგილობრივი გზები, სასმელი წყლით მომარაგება) მოიცავს, რაც წესით, ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებას წარმოადგენს. მაღალია განხორციელებული საქმიანობის არაეფექტურობის ხარისხიც. რაც მეტი თანხა იხარჯება ცალკეულ პრიორიტეტებზე, მით ნაკლები შედეგი მიიღება. შედეგად, საზოგადოებრივი მომსახურების ხარისხით უკმაყოფილება ძირითადად იმ ქალაქებში იჩინს თავს, სადაც ხელისუფლებამ დიდი პროგრამები განახორციელა.

ეკონომიკური საფუძვლები. “ვარდების რევოლუციის” შემდეგ გაიზარდა რეგიონებში დახარჯული საჯარო ფინანსების ოდენობა (დაახლოებით 200 მლნ. ლარი 2002 წელს, 2,000 მლნ. ლარზე მეტი 2012 წელს), მაგრამ ამ თანხების მნიშვნელოვანი ნაწილის ათვისებას ცენტრალური (და არა ადგილობრივი) ხელისუფლება ახორციელებდა. შემცირდა თვითმმართველობის საკუთარი საგადასახადო შემოსავლების ნილი. თვითმმართველობები სრულად გახდნენ დამოკიდებული ტრანსფერებზე (2012 წელს ტრანსფერებისა და პროგრამული ხარჯების მოცულობამ ადგილობრივი ბიუჯეტის 88,5% შეადგინა). მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა მიზნობრივ და სპეციალურ ტრანსფერებს, რომლის ხარჯების პოლიტიკასაც თვითმმართველი ერთეული ვერ განსაზღვრავდა (მაგალითად, 76,7 მლნ. ლარის გამოყოფა ქუთაისში პარლამენტის შენობის ასაშენებლად).

გაიზარდა ხარჯები, რომელიც უშუალოდ არ იყო დაკავშირებული თვითმმართველობის უფლებამოსილებებთან (განსაკუთრებით წინასაარჩევნო პერიოდში). ხარჯების საშუალოდ დაახლოებით 40% მოდიოდა ადმინისტრაციულ ხარჯებზე. წლის განმავლობაში ბიუჯეტში რადიკალური ცვლილება რამდენჯერმე ხორციელდებოდა. პრობლემური გახლდათ მომსახურების შესყიდვის პოლიტიკაც - აქცენტი არსებითად არა ხარისხზე, არამედ მცირე ფასზეკეთდებოდა.

2005 წლიდან თვითმმართველობისათვის ქონების გადაცემის პროცესი წელი ტემპით წარიმართებოდა. 2007 წლიდან პერმანენტულად მცირდებოდა ადგილობრივი მნიშვნელობის ქონების კანონით გათვალისწინებული ჩამონათვალი და იგი სამართავად ცენტრალურ ხელისუფლებას (ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო) გადაეცემოდა. ამასთან,

თვითმმართველობის ქონების გასხვისების უფლებას, გარდა თავად თვითმმართველი ერთეულისა, საქართველოს პრეზიდენტიც ფლობდა.

საჯარო სამსახური. პოლიტიზაციის მაღალი დონე იწვევდა საშტატო ერთეულების ზრდას, განსაკუთრებით, წინასაარჩევნო პერიოდებში. 2006-2012 წლებში ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში დასაქმებულთა რაოდენობა გაორმავდა (6.734-დან 11.770-მდე). საჯარო მოხელეს არ გააჩნდა საკუთარი უფლების დაცვის საკანონმდებლო გარანტიები და სრულად გახლდათ დამოკიდებული ხელმძღვანელის განწყობაზე. არ არსებობდა კვალიფიკაციის ამაღლების ჩამოყალიბებული სისტემა, შედეგად, მოხელეთა კვალიფიკაციისა და მოტივაციის დონე მეტად დაბალი იყო.

■ 3.3. საზოგადოებრივი მომსახურების მინოდების პრაქტიკა

საქართველოში საზოგადოებრივი მომსახურების მიწოდება მაღალი ხარისხით საბჭოთა პერიოდშიც არ გამოირჩეოდა. მდგომარეობა კიდევ უფრო გაუარესდა დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ. დღეისათვის, რეგიონებში მთელი რიგი პროექტების განხორციელება ცენტრალური ხელისუფლების მიერ, სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრებით ხორციელდება (2011 წელს 333,3 მლნ. ლარი, 2012 წელს - 410 მლნ. ლარი).

ცალკეული მიმართულებების შეფასებისას, ამ სფეროში არსებული პრობლემები თვალშისაცემია:

წყალმომარაგება სოფლად თვითმმართველი ერთეულის მოვალეობაა. სახსრები (თვითმმართველობის ბიუჯეტის 5-6%) აშკარად არასაკმარისია. როგორც წესი, არ ხორციელდება წყლის ხარისხის კონტროლი - ადრე მოქმედი ხარისხის შემმოწმებელი ლაბორატორიები თითქმის ყველგან დაიხურა.

ადგილობრივი გზების რეაბილიტაცია ცენტრალიზებული წესით ხორციელდება. ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამები, ძირითადად, რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან და “სოფლის მხარდაჭერის პროგრამიდან” ფინანსდება.

დასუფთავება და ნარჩენების შეგროვება ქალაქებში შედარებით მოწესრიგებულია, რასაც ვერ ვიტყვით სოფლებზე, სადაც აღნიშნული მომსახურება ფაქტობრივად არ ხორციელდება.

მგზავრთა გადაყვანის რეჟიმის დადგენის უფლება მხოლოდ თვითმმართველ ქალაქებს გააჩნიათ და არა მუნიციპალიტეტებს, ამიტომ ისინი ვერ ახერხებენ მარშრუტებისა და გრაფიკების შედგენას.

სოციალური დახმარება და ჯანდაცვა თვითმმართველობის ნებაყოფლობითი უფლებამოსილებაა. სოციალურ დახმარებებზე იხარჯება ბიუჯეტის 5-7%. ჯანდაცვის სფეროში მარეგულირებელი აქტები არ არსებობს, ამიტომ უფლებამოსილება პრაქტიკულად ვერ ხორციელდება. საზოგადოებრივ ჯანდაცვაზე ბიუჯეტის მხოლოდ 1-1,5% იხარჯება.

საბავშვო ბალები - სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებისათვის ადგილობრივი ბიუჯეტის 5-7% იხარჯება.

კულტურის ობიექტები - 2007 წლიდან ცენტრალურმა ხელისუფლებამ დაიწყო თვითმმართველობისათვის რიგი ობიექტების (ბიბლიოთეკები და სხვ.) გადაცემა. მათი უდიდესი ნაწილი სავალალო მდგომარეობაში იყო. ვინაიდან, ადგილობრივ ბიუჯეტს (ხარჯების მხოლოდ 3-5%) შენობების რემონტისათვის საკმარისი თანხა არ გააჩნდა, ამ ობიექტთა დიდი ნაწილი (უმეტესწილად ბიბლიოთეკები) დაიხურა.

ნებართვები - 2005 წლიდან მოხდა ადმინისტრაციულ მომსახურებათა უმეტესობის ცენტრალიზაცია. დღეისათვის ამ სფეროში თვითმმართველობას მხოლოდ მშენებლობის ნებართვის გაცემის უფლება გააჩნია. მუნიციპალიტეტებს (59 ერთეული), თვითმმართველი ქალაქებისაგან (5 ერთეული) განსხვავებით, არ გააჩნიათ მოქალაქე-მგზავრთა გადაყვანის ორგანიზების უფლებამოსილებაც კი.

3.4. საზოგადოების მონაცილეობა

კანონმდებლობის თანახმად, მოქალაქეებს ნორმატიული აქტის ინიცირებისა და საკრებულოს სხდომებში მონაწილეობის უფლება აქვთ. მათ გააჩნიათ პეტიციის გზით საკითხის ინიცირების უფლებაც - თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%-ს შეუძლია მოამზადოს დადგენილების პროექტი საკრებულოს ნორმატიული აქტის გაუქმების ან ცვლილებების შესახებ.

ადგილობრივი თვითმმართველობები, პრაქტიკულად, ამ უფლებას არ იყენებენ, ვინაიდან:

- ადგილობრივი თვითმმართველობის ადრე არსებული ფუნქციების ნაწილი უკვე ცენტრალიზებულია და შესაბამისად, მოსახლეობა რიგ საკითხებთან დაკავშირებით თვითმმართველობისათვის მიმართვის საჭიროებას ვერ ხედავს.
- საზოგადოება ფიქრობს (და ხშირ შემთხვევაში არც თუ უსაფუძვლოდ), რომ თვითმმართველობას, თვით ამ უკანასკნელის უფლებამოსილების განხორციელების პროცესში “არავინ არაფერს ეკითხება”, ამიტომ, თუ ადამიანს პრობლემის გადაწყვეტა სურს, ურჩევნია ცენტრალურ ხელისუფლებას მიმართოს.

ჯერ კიდევ რეფორმის განხორციელების ადრეულ ეტაპზე, 2005-2007 წლებში ჩატარებული კვლევები აჩვენებენ საზოგადოებაში ფრუსტრაციის ხარისხის ზრდის ტენდენციას. აღნიშნული კვლევები ცხადყოფს, რომ თვითმმართველობას უმთავრესად მიმართვდნენ დოკუმენტაციის მისაღებად, კომუნალური საკითხებისა და სოციალური პრობლემების მოსაგვარებლად.²

კიდევ უფრო ნაკლები იყო თვითმმართველობის საქმიანობის პროცესში მოქალაქეთა ჩართულობის ხარისხი. მოქალაქეთა აბსოლუტური უმრავლესობა (96,3% - 2008 წელი) აცხადებდა, რომ არასოდეს მიუღია მონაწილეობა თვითმმართველობის ორგანოების მიერ ორგანიზებულ შეკრებებში, რადგან 80%-ზე მეტს არ სჯეროდა, რომ ეს შედეგს მოიტანდა.³

ცენტრალური ხელისუფლება, თავისი საქმიანობით, ხელს უწყობდა ამ განწყობის ზრდას. ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების ცენტრის მიერ გადაწყვეტა მოქალაქეებში აძლიერებდა რწმენას, რომ თვითმმართველობის გარეშეც შეიძლება პრობლემების მოგვარება. ასეთი განწყობა იყო თვითმმართველობის ორგანოებშიც.

საზოგადოების წევატიურ განწყობას აძლიერებდა თვითმმართველობის მოხელეთა მცდელობა, სანდო პირების - “აქტივის” შეკრებით ადგილებზე შეექმნათ დემოკრატიის იმიჯი, განსაკუთრებით წინასაარჩევნო პერიოდებში.

2 2007 წლის მონაცემთა მიხედვით 60,6%-მა, ხოლო 2008 წლის მიხედვით - შედარებით ნაკლებმა (კომუნალური სფერო - 32,7%, სოციალური საკითხები - 31,6%, დოკუმენტაციის აღება - 17,5%) რესპონდენტმა განაცხადა, რომ მიიღო რასაც ითხოვდა. რესპონდენტთა 53,2%-მა (2007) და 49,5%-მა (2008) განაცხადა, რომ არასოდეს მიუმართავს თვითმმართველობისათვის, რადგან არ დასჭირდებათ მისა მომსახურეობა, ხოლო 34,6%-მა (2007) და 31,2%-მა (2008) განაცხადა, რომ არ ჰქონდა იმედი, რომ რამეს მიაღწევდა. ადგილობრივი დემოკრატიის წლიური ანგარიშები, ფონდი “ლია საზოგადოება - საქართველო”, 2007 და 2008.

3 ადგილობრივი დემოკრატიის წლიური ანგარიში, ფონდი “ლია საზოგადოება - საქართველო”, 2008.

4. კვლევის დიზაინი და მთოლელობის

კვლევაში გამოყენებულ იქნა როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისებრივი და საკაბინეტო კვლევის მეთოდები.

კვლევის ძირითად მიზანს წარმოადგენდა ადგილობრივი თვითმმართველობის მომსახურებით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის შეფასება.

კვლევის კონკრეტული ამოცანა იყო:

- ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ მოსახლეობისათვის მიწოდებული სერვისის მასშტაბების განსაზღვრა;
- რაიონებისა და მუნიციპალიტეტების მიერ მიწოდებული კონკრეტული სერვისით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის დადგენა;
- მოსახლეობის კმაყოფილების დონის დადგენა სახელმწიფო მოხელეების საქმიანობით, რადგან ეს საქმიანობა შესაძლოა მომავალში ადგილობრივ ხელისუფლებას გადაბარდეს;
- მოსახლეობის კმაყოფილების დონის დადგენა საჯარო სერვისის გარკვეული საფასურით;
- მოსახლეობის კმაყოფილების დონის დადგენა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ჩართულობით;
- ადგილობრივი თვითმმართველობის ხელმძღვანელთა საქმიანობით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის განსაზღვრა;
- საჯარო სერვისით კმაყოფილებისა და უკმაყოფილების ძირითადი მიზეზის დადგენა;
- სერვისი, რომელსაც მოსახლეობა ამჟამად არ იღებს, მაგრამ აქვს სურვილი, მომავალში ისარგებლოს;
- ადგილობრივი და რეგიონული მმართველი ორგანოების საქმიანობის ზოგადი შეფასება;

4.1. საკაპინატო კვლევა

საკაბინეტო კვლევის მიზანს წარმოადგენდა თვითმმართველობის (მუნიციპალური და ცენტრალიზებული) მომსახურების კუთხით საქართველოში არსებული მდგომარეობის შესახებ არსებულ კვლევათა მიმოხილვა.

საკაბინეტო კვლევა მიზნად ისახავდა რელევანტურ საკითხებზე კვლევისათვის მეორადი ინფორმაციის მოძიებასა და მოძიებული შედეგის განსახორციელებულ კვლევასთან შედარებას.

საკაბინეტო კვლევა ხელმძღვანელობდა მთავარი კითხვებით:

- რა მდგომარეობაა საქართველოში თვითმმართველობის კუთხით?
- როგორია თვითმმართველობის საკითხებში მოსახლეობის ჩართულობის ხარისხი?
- როგორია მუნიციპალური და სახელმწიფო მომსახურება?
- როგორია მოსახლეობის დამოკიდებულება მუნიციპალურ და სახელმწიფო მომსახურებასთან?

საკაბინეტო კვლევის დეტალური აღწერილობისა და გამოყენებული მასალა-ანგარიშის შესახებ დეტალური ინფორმაცია იხილეთ **დანართში №1**.

■ 4.2. თვისებრივი კვლევა

თვისებრივი კვლევის ფარგლებში საქართველოს მასშტაბით სულ 4 ფოკუს ჯგუფი ჩატარდა, მათ შორის გურია, რაჭა, სამეგრელოსა და ქვემო ქართლში.

ფოკუს ჯგუფში მონაწილეობდა როგორც ქალაქის, ასევე სოფლის მოსახლეობა. რესპონდენტთა შერჩევის ძირითადი კრიტერიუმი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ურთიერთობის გამოცდილება იყო (სოფლის რწმუნებული, გამგეობა, საკრებულო).

ფოკუს ჯგუფი შედგებოდა 8-9 რესპონდენტისაგან, მათი ასაკი 25-50 წელი იყო.

ფოკუს ჯგუფის მუშაობის ხანგრძლივობა დაახლოებით 2.5 საათს შეადგენდა, ჯგუფის მუშაობის დასრულების შემდეგ მომზადდა დისკუსიის დეტალური ტრანსკრიპტი კვლევის საბოლოო ანგარიშის მოსამზადებლად.

■ 4.3. რაოდენობრივი კვლევა

კვლევის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენდა საქართველოს ზრდასრული მოსახლეობა (18 და უფროსი წლის). კვლევამ საქართველოს მიერ კონტროლირებადი ყველა რეგიონი მოიცვა.

სულ კვლევის ფარგლებში 3400 პირისპირ ინტერვიუ ჩატარდა. ინტერვიუს ხანგრძლივობა დაახლოებით 40-45 წუთი იყო.

კვლევის ინსტრუქცია და ანალიტიკური ნაწილი ეი-სი-თის გუნდისა და მოწვეული ექსპეტრის, დავით ლოსაბერიძის დამუშავებულია.

შერჩევის დიზაინისათვის გამოყენებულ იქნა ორსაფეხურიანი კლასტერული შერჩევა წინასწარი სტრატიფიკაციით. შერჩევის საფუძვლისათვის გამოიყენეს 2002 წლის მოსახლეობის აღწერის შედეგები.

თითოეულ შერჩევის წერტილზე (პირველადი შერჩევის წერტილზე) გამოიკითხა 10 რესპონდენტი, ხოლო მეორად შერჩევის წერტილზე (შინამეურნეობაში) ერთი რესპონდენტი. რესპონდენტის შერჩევა შინამეურნეობაში ბოლო დაბადების დღის პრინციპით მოხდა.

შერჩევის მოცულობის განაწილება რეგიონის, ქალაქისა და სოფლის ტიპის დასახლების მიხედვით მოცემულია ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში (იხ. ცხრილი №A).

ცხრილი № A- შერჩევის ზომა და განაწილება სტრატებში

შერჩევის ზომა	ქალაქი	სოფელი	სულ
	პროპორციული განაწილება	პროპორციული განაწილება	
თბილისი	400	0	400
კახეთი	60	240	300
შიდა ქართლი	110	190	300
ქვემო ქართლი	110	190	300
სამცხე-ჯავახეთი	100	200	300
აჭარა	140	160	300
გურია	80	220	300
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	120	180	300
იმერეთი	140	160	300
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	50	250	300
მცხეთა-მთიანეთი	80	220	300
სულ	1390	2010	3400

საერთო შერჩევითი ცდომილების გამოსათვლელად სტატისტიკური მნიშვნელობისათვის 95%-იანი მნიშვნელობა შეირჩა. საერთო შერჩევითი ცდომილება 3400 ინტერვიუსათვის 1.7%-1.8%-მდე მერყეობს. რეგიონებში შერჩევითი უზუსტობა არის 5.5%-6%, ხოლო თბილისში 4.5%-5%. მაღალმთიან დასახლებაში შერჩევითი ცდომილება 4%-4.5%-მდეა.

5. კვლევის შედეგები

ამ თავში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები და დასკვნები. კვლევის შედეგები გაანალიზებულია იმ ძირითადი საკითხების მიხედვით, რომლებიც შესწავლილ იქნა კვლევის ფარგლებში.

ეს საკითხებია:

- სკოლამდელი, საშუალო და პროფესიული განათლება;
- სოციალური დახმარება;
- ჯანდაცვა;
- რეკრეაცია, დასვენება და ტურიზმი;
- კომუნალური ინფრასტრუქტურა;
- გზები;
- თვითმმართველობის მომსახურება;
- სხვადასხვა მომსახურება;

ანგარიშში წარმოდგენილია კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაციის სიხშირის ანალიზი, ასევე მონაცემები გაანალიზებულია სხვადასხვა მაჩვენებლების მიხედვით, მაგალითად: დასახლების ტიპი, რეგიონი, სქესი და ა.შ. ასევე წარმოდგენილია მაღალმთიანი⁴ სოფლებისა და სხვა ზონების შედარება.

კვლევის შედეგები შეწონილია, რამაც შესაძლებელი გახადა მათი განზოგადება საქართველოს მასშტაბით.

კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაცია დამუშავდა სტატისტიკური პროგრამის SPSS 15.0-ის მეშვეობით. საკვლევი ცვლადის მაჩვენებლის სიხშირეთა განაწილების სანდოობის დასადგენად გამოყენებულია პირსონის ხი-კვადრატი - Pearson Chi Square, ხოლო საშუალო მაჩვენებლების სხვაობის სანდოობის შესაფასებლად - One-way Anova.

4 „მაღალმთიან რეგიონად ითვლება დასახლებული ტერიტორია, რომელიც მდებარეობს ზღვის დონიდან 1500 მეტრის სიმაღლეზე და მის ზევით, მაგრამ სხვადასხვა პარამეტრების (მთის ფერდობების დაზემობის დახრილობა, გეოგრაფიული მდებარეობა, ბუნებრივი გარემო, ეთნოგრაფიული და ეკონომიკური თავისებურებები, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მინის სიმცირე და სიმწირე, დემოგრაფიული ტევადობა, გამზვავებული მიგრაციული პროცესები, დაცლილი ტერიტორიების ეკონომიკური თვალისაზრისით დაკარგვის საფრთხე) გათვალისწინებით მისი ქვედა ზღვარი კავკასიონის სამხრეთ ფერდობზე განლაგებულ რაიონებში და აჭარა-გურიის მთიანეთში მცირდება 1000 მეტრამდე (გამონაკლის შემთხვევაში 800 მეტრამდეც კი), ხოლო სამხრეთ საქართველოს მთიან რაიონებში რჩება 1500 მეტრი.“ - საქართველოს კანონი მაღალმთიანი რეგიონების სოციალური-ეკონომიკური და კულტურური განვითარების შესახებ.

ანგარიშში წარმოდგენილია მხოლოდ ის მონაცემები, რომლებიც სტატისტიკური ტესტის გამოყენების შედეგად სანდო 95%-იანი ალბათობით აღმოჩნდა.⁵

მონაცემის სიმრავლის გამო, ანგარიშში განხილულია მხოლოდ სხვადასხვა მაჩვენებლებს შორის არსებული მნიშვნელოვანი განსხვავებები, კვლევის შედეგების სრულად ნახვა კი შესაძლებელია ანგარიშის დანართში (იხილეთ დანართი №2).

კვლევის შედეგებში ინტეგრირებულია თვისებრივი კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაციაც. ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიები ძირითადად ადგილობრივი თვითმმართველობის თემას შეეხო, ამიტომაც თვისებრივი კვლევის მონაცემები კონცენტრირებულია ქვეთავში - თვითმმართველობების ზოგადი შეფასება.

■ 5.1. სკოლამდება, ზოგადი და პროფესიული განათლება⁶

კვლევის ფარგლებში შესწავლილი იქნა საჯარო სასწავლო დაწესებულების ხელმისაწვდომობა და აღნიშნული სერვისით მოსახლეობის კმაყოფილება.

5.1.1. მუნიციპალური საბავშვო პალები

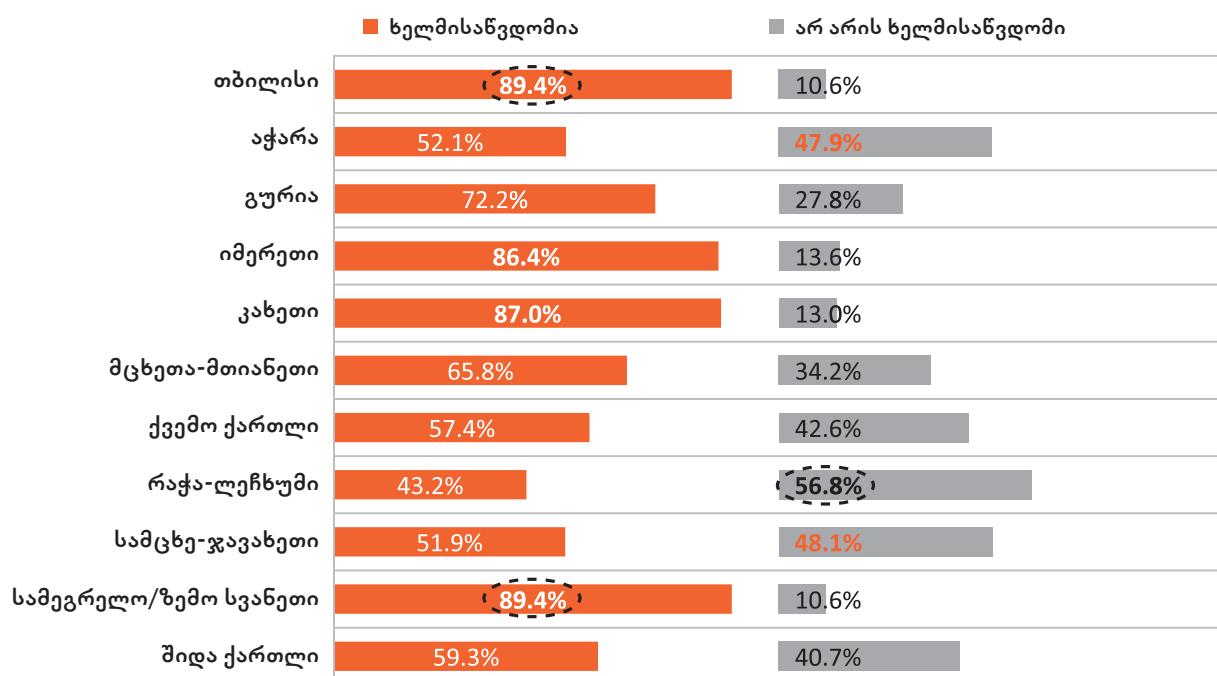
რესპონდენტთა უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათ დასახლება-უბანში ფუნქციონირებს მუნიციპალური ბალი (77%). ყოველი მეოთხე რესპონდენტი ასევე ამბობს, რომ მათ დასახლებაში ან უბანში ბალი არ არის. აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფო საბავშვო ბალი ასეთი დასახლება-უბანიდან 2-5 კილომეტრში ან უფრო მორს მდებარეობს.

რეგიონის ჭრილში რაჭა-ლეჩეუმი-ქვემო სვანეთის უმეტეს დასახლებაში არ არის მუნიციპალური საბავშვო ბალი (57%). აღსანიშნავია, რომ ასეთ დასახლებაში (42%) უახლოესი მუნიციპალური საბავშვო ბალი 5 კილომეტრზე შორს მდებარეობს. საბავშვო ბალის დასახლებაში ფუნქციონირების თვალსაზისით არადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა დაფიქსირდა სამცხე-ჯავახეთსა და აჭარაში (48%). (იხილეთ გრაფიკი №1).

⁵ სტატისტიკურად სანდო ნიშნავს სავარაუდო ჭეშმარიტებას (არა შემთხვევითობას). კვლევის დასკვნები შეიძლება იყოს ჭეშმარიტი, მაგრამ არა სანდო როდესაც სტატისტიკოსა ამბობს, რომ შედეგი არს „სანდო“, იგულისხმება, რომ დიდი ალბათობით იგი სამართლებრივი შეფერების არგენტის, თუ რამდენად სავარაუდოა, რომ შედეგი შემთხვევითი იყოს. ყველაზე გავრცელებული დონე, რომელიც გულისხმობს, რომ რაღაც საკმაოდ სარწმუნოა, არის .95. ეს ნიშნავს, რომ დასკვნა 95%-ით სარწმუნოა. თუმცა, ეს მაჩვენებელი შესაძლოა შეცდომაში შემყვანიც იყოს. არცერთი სტატისტიკური პაკეტი არ გაჩვენებთ „95%“-ს ან „95%-ს ამ დონის საჩვენებლად. მის ნაცვლად გამოყენებული იქნება „05“, რაც ნიშნავს, რომ კვლევის დასკვნა ხუთ პროცენტიანი (.05) ალბათობით არის მცდარი, რაც 95%-იანი სარწმუნოობის ალბათობის საწინაღოდ დგინდება.

⁶ კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემები სრულად წარმოდგენილია დანართში №2

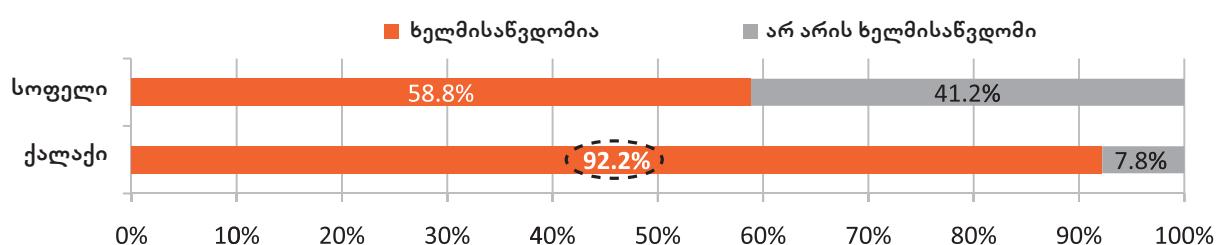
**გრაფიკი №1 - მუნიციპალური საბავშვო ბალების ხელმისაწვდომობა
დასახლება-უბნებში რეგიონების მიხედვით**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალაქი-სოფლის ჭრილში უფრო მეტ სოფელში არ არის საბავშვო ბალი (41%), ვიდრე ქალაქის ცალკეულ უბნებში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სოფლებში საბავშვო ბალამდე მისასვლელად, უმეტეს შემთხვევაში, საზოგადოებრივი ტრანსპორტი საჭირო არაა (58%). (იხილეთ გრაფიკი №2).

**გრაფიკი № 2 - მუნიციპალური საბავშვო ბალების ხელმისაწვდომობა
დასახლება-უბნებში ქალაქი-სოფლის მიხედვით**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მაღალმთიან დასახლებებში მდგომარეობა არსებითად განსხვავებულია. ამ ტიპის დასახლებაში გამოკითხულ რესპონდენტთა მხოლოდ 35% აცხადებს, რომ მათ სოფლებში მუნიციპალური საბავშვო ბალი ფუნქციონირებს. აქ გამოკითხულთა თითქმის ნახევარი ამბობს, რომ საბავშვო ბალი მათი დასახლებიდან 5 კილომეტრზე შორს მდებარეობს.

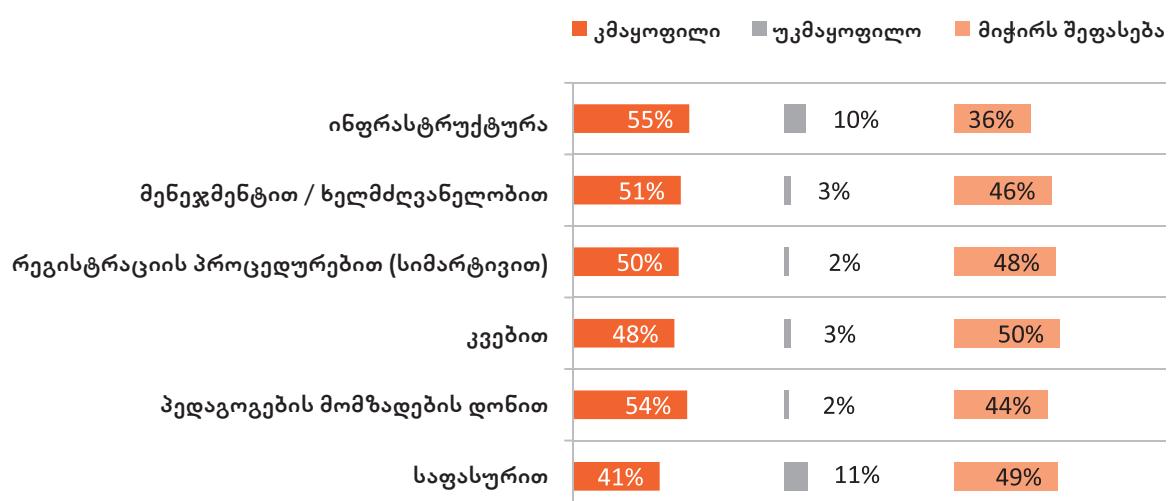
იმ რესპონდენტთა ნახევარი, რომელთა დასახლება-უბანში მუნიციპალური ბალი ფუნქციონირებს, აცხადებს, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მიდის მოცემულ დაწესებულებამდე (48%), ხოლო 41% თვლის, რომ ტრანსპორტი საერთოდ არაა საჭირო იქ მისასვლელად. მხოლოდ გამოკითხულთა მცირე ნაწილი აფიქსირებს, რომ ტრანსპორტი არ დადის მათ დასახლება-უბანში მდებარე საბავშვო ბალამდე (10%).

რეგიონის ჭრილში მუნიციპალურ საბავშვო ბალამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის თვალსაზრისით, როგორც მოსალოდნელი იყო, თბილისში უკეთესი მდგომარეობაა. დედაქალაქში რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათ უბანში საბავშვო ბალამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს (92%). მიუხედავად იმისა, რომ დანარჩენ რეგიონში უმეტეს შემთხვევაში გამოკითხულები აცხადებდნენ, რომ მათ დასახლებაში საბავშვო ბალამდე მისასვლელად საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ იყო საჭირო, ზოგიერთ რეგიონში მაინც ცუდი მდგომარეობა დაფიქსირდა. რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში გამოკითხული ყოველი მესამე რესპონდენტი აფიქსირებს, რომ მათ დასახლება-უბანში საბავშვო ბალამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ დადის (31%). ამ რესპონდენტთა აზრით, უახლოეს სახელმწიფო საბავშვო ბალამდე მისასვლელად აუცილებელია საზოგადოებრივი ტრანსპორტით სარგებლობა, მაგრამ სამწუხაროდ, მოცემულ ეტაპზე ეს შეუძლებელია.

მაღალმთიან დასახლებებში რესპონდენტთა უმეტესობა აცხადებს, რომ არსებულ საბავშვო ბალამდე მისასვლელად საზოგადოებრივი ტრანსპორტი საჭირო არაა (74%). თუმცა, ყოველი მეხუთე გამოკითხული ტრანსპორტის დანიშვნის საჭიროებას აფიქსირებს (20%).

რესპონდენტებმა, რომელთა დასახლება-უბანში ფუნქციონირებს მუნიციპალური საბავშვო ბალი, დაწესებულების ინფრასტრუქტურა და მომსახურება სხვადასხვა კრიტერიუმით შეაფასეს. ესენია: ინფრასტრუქტურა, მენეჯმენტი, რეგისტრაციის პროცედურები, კვება, პედაგოგების მომზადების დონე და საფასური. აღსანიშნავია, რომ შესაფასებელი კრიტერიუმის მიხედვით, გამოკითხულთა ნახევარი საბავშვო ბალებით კიმაყოფილია. უკმაყოფილება რესპონდენტთა მცირე ნაწილმა დააფიქსირა, ისიც ძირითადად, საბავშვო ბალის საფასურსა და ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებით (10%). კვლევამ აჩვენა, რომ საბავშვო ბალში კვებისა და გადასახადის შეფასება რესპონდენტთა ნახევარს გაუჭირდა (49%). (იხილეთ გრაფიკი №3).

გრაფიკი №3 - მუნიციპალური საბავშვო ბალების სხვადასხვა პარამეტრით კმაყოფილება

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

რეგიონებში მუნიციპალური საბავშვო ბალების მუშაობა დადებითად შეფასდა. ძირითადად, უკმაყოფილება ქვემო ქართლში ბალის ინფრასტრუქტურამ (36%) და საფასურმა (24%) გამოიწვია. ასევე აღსანიშნავია, რომ საფასურით თბილისის რესპონდენტთა 22% უკმაყოფილოა. ზოგადად, მუნიციპალური საბავშვო ბალით კმაყოფილების მაღალი მაჩვენებელი იმერეთში დაფიქსირდა (73%). (იხილეთ ცხრილი №1).

ცხრილი №1 - მუნიციპალური საბავშვო ბალების სხვადასხვა პარამეტრით კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

	ინფრასტრუქტურა			მენეჯმენტი			რეგისტრაციის პროცედურები			პეპა			საფასური		
	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვარი	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვარი	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვარი	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვარი	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვარი
თბილისი	8%	41%	51%	5%	26%	69%	4%	28%	69%	4%	27%	69%	22%	12%	66%
აჭარა	1%	73%	27%	1%	66%	33%	3%	62%	35%	1%	59%	41%	8%	50%	43%
გურია	5%	61%	34%	1%	64%	36%	0%	52%	48%	1%	55%	44%	1%	48%	51%
იმერეთი	9%	75%	16%	1%	76%	24%	1%	73%	26%	0%	69%	30%	4%	66%	31%
კახეთი	12%	41%	47%	2%	46%	52%	1%	49%	51%	3%	43%	53%	2%	44%	54%
მცხეთა-მთიანეთი	8%	47%	45%	2%	44%	54%	1%	39%	61%	2%	33%	65%	2%	27%	71%
ქვემო ქართლი	36%	40%	24%	12%	44%	45%	3%	45%	52%	6%	46%	49%	24%	33%	43%
რაჭა-ლეჩეუმი	10%	70%	20%	1%	74%	25%	4%	71%	25%	2%	65%	32%	2%	62%	36%
სამცხე-ჯავახეთი	4%	66%	30%	1%	70%	29%	6%	58%	36%	5%	62%	33%	9%	53%	38%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	7%	74%	20%	0%	72%	28%	1%	70%	29%	1%	68%	31%	2%	68%	30%
შიდა ქართლი	3%	41%	55%	2%	39%	59%	1%	38%	61%	3%	32%	65%	1%	37%	62%

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

მაღალმთიან დასახლებებში ყველა პარამეტრი რესპონდენტთა უმეტესობამ პოზიტიურად შეაფასა (77%). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ უკმაყოფილება გამოკითხულთა 18%-მა მხოლოდ ინფრასტრუქტურის შეფასებისას დააფიქსირა.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები: სხვადასხვა პარამეტრის გათვალისწინებით, მამაკაცებთან შედარებით, გამოკითხულ ქალთა უმეტესობა გამოხატავს კმაყოფილებას მუნიციპალური საბავშვო ბალით. განსაკუთრებით დიდი სხვაობაა საბავშვო ბალში ბავშვების კვებით კმაყოფილების კუთხით (კაცი - 41%, ქალი - 53%). კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ საბავშვო ბალის ცალკეული პარამეტრის მიხედვით შეფასება უფრო მეტ მამაკაცს უჭირს, ვიდრე ქალს (კაცი - 51%, ქალი - 41%). (იხილეთ გრაფიკი №4). ასევე აღსანიშნავია, რომ ოდნავ მეტი ქალი აფიქსირებს მუნიციპალური საბავშვო ბალის საფასურით უკმაყოფილებას, ვიდრე კაცი (კაცი - 8%, ქალი - 13%).

**გრაფიკი №4 - მუნიციპალური საბავშვო ბალების სხვადასხვა
პარამეტრით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში**

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

ზოგადად, რესპონდენტთა უმეტესობა კმაყოფილია მუნიციპალური საბავშვო ბალის მომსახურებით (54%). თუმცა, ყოველ მესამე გამოკითხულს უჭირს შეფასება (30%).

რეგიონის ჭრილში მუნიციპალური საბავშვო ბალით ზოგადი კმაყოფილება ყველაზე მაღალი იმერეთის რეგიონშია (82%). ზოგადი კმაყოფილების ასევე მაღალი პროცენტი დაფიქსირდა სამეგრელოში, რაჭა-ლეჩხუმისა და გურიაში (74%, 70% და 71%). აღსანიშნავია, რომ მუნიციპალური საბავშვო ბალით უკმაყოფილო რესპონდენტთა მეტი რაოდენობა თბილისა და ქვემო ქართლის რეგიონში დაფიქსირდა (34%, 32%). (იხილეთ ცხრილი №2).

**ცხრილი №2 - მუნიციპალური საბავშვო ბალებით ზოგადი კმაყოფილება
რეგიონების მიხედვით**

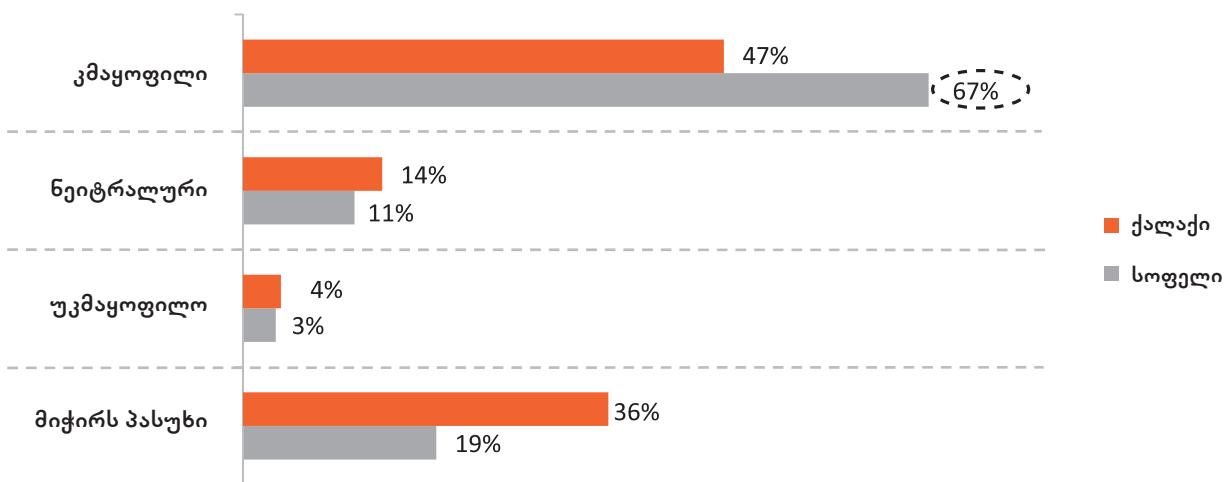
	უკმაყოფილო	ნეიტრალური	კმაყოფილი	მიჭირს შეფასება
თბილისი	5%	15%	34%	46%
აჭარა	1%	8%	56%	35%
გურია	2%	12%	71%	16%
იმერეთი	2%	4%	82%	13%

კახეთი	3%	15%	49%	33%
მცხეთა-მთიანეთი	2%	11%	57%	30%
ქვემო ქართლი	12%	30%	32%	27%
რაჭა-ლეჩხუმი	1%	8%	70%	21%
სამცხე-ჯავახეთი	2%	8%	67%	24%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	2%	12%	74%	12%
შიდა ქართლი	1%	10%	48%	40%

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

ზოგადად, ქალაქში მცხოვრებ რესპონდენტთან შედარებით, სოფლის მოსახლეობა უფრო კმაყოფილია მუნიციპალური საბავშვო ბალით (67%). (იხილეთ გრაფიკი №5).

გრაფიკი №5 - მუნიციპალური საბავშვო ბალებით ზოგადი კმაყოფილება ქალაქი-სოფლის ჭრილში

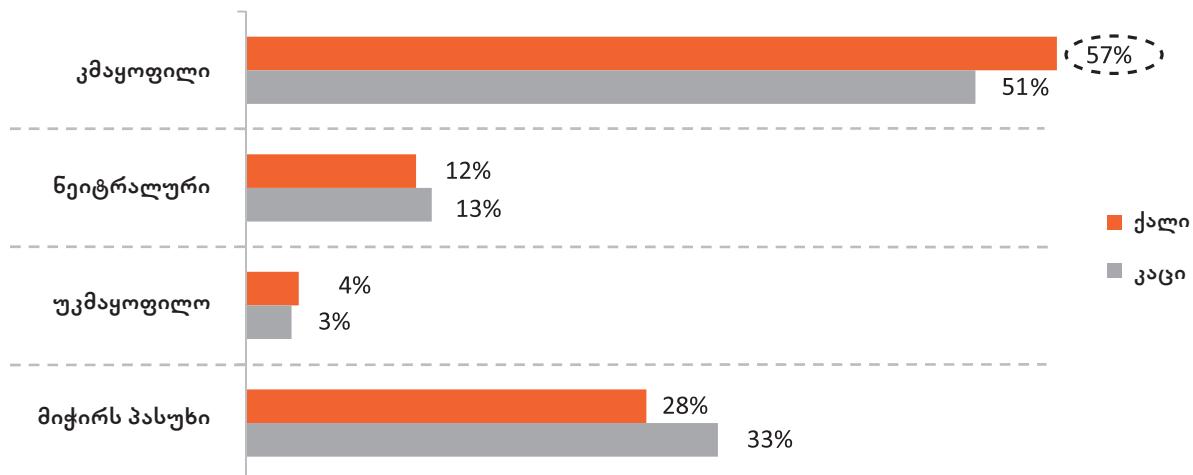

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

მაღალმთიან დასახლებებში რესპონდენტთა უმეტესობა კმაყოფილია დასახლებებში არსებული მუნიციპალური საბავშვო ბალით (77%). უკმაყოფილება ფაქტობრივად არ გამოვლენილა.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობა არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოიკვეთა ასეთი ტენდენცია: მეტი გამოკითხული ქალი გამოხატავს ზოგად კმაყოფილებას მუნიციპალური საბავშვო ბალის მომსახურებით, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 51%, ქალი - 57%). (იხილეთ გრაფიკი №6).

გრაფიკი №6 - მუნიციპალური საბავშვო ბალებით ზოგადი კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

შერჩევითი ერთობლიობა N=2370

თვისებრივი კვლევის მონაცემი

რაჭაში ჩატარებულმა ფოკუსურმა ჯგუფურმა დისკუსიამ ცხადყო, რომ წარმოდგენილი სოფლების ძირითად პრობლემას სკოლამდელი განათლება წარმოადგენს.

ხშირად, მუნიციპალური საბავშვო ბალი რამდენიმე სოფელს ემსახურება და ამ შემთხვევაშიც კი მათი მდგომარეობა არასახარიბიეროა. მაგალითად, სოფელ ჭელიალელის ბალი, რომელიც 5 სოფელს უნდა ემსახურებოდეს, ამჟამად დახურულია შენობის ავარიული მდგომარეობის გამო. ამ სოფლის მცხოვრებთა ძალისხმევითა და არასამთავრობო ორგანიზაციების ხელშეწყობით, საბავშვო ბალი თანამედროვე ინვენტარით აღიჭურვა, თუმცა, შენობის სავალალო მდგომარეობის გამო ბალი კვლავ დაიხურა. ამჟამად, აღნიშნული ბალის აღსაზრდელები ნიკორწმინდისა და ამბროლაურის საბავშვო ბალში დაჰყავთ. სოფლის მცხოვრებთა განცხადებით, მშობლები, რომელთაც ბავშვების ტარება შორს უწევთ, მოგვიანებით, სკოლასაც იქვე ირჩევენ.

„მასნავლებლებსაც ეშინოდათ ბავშვების ამ ბალში შეყვანა, გვპირდებიან გავაკეთებთო... ამ ნუთას ბალი არ არის, დახურულია. დახურული იყო დიდი ხნის განმავლობაში. შემდეგ არასამთავრობოებმა გააკეთეს და გაიხსნა. მოიტანეს ყველანაირი ინვენტარი, მაგრამ თვითონ შენობაა დაზიანებული და მასნავლებელმა ვეღარ შეძლო ბავშვებთან ერთად იქ მუშაობა.“ [ნატო, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

„აქედან ბავშვები ბალში რაიონში დაჰყავთ ხოლმე. ბალში რომ შეეჩევა უკვე ჯგუფს, სკოლაშიც იქვე შეჰყავთ, სადაც ბალის ჯგუფელები შედიან. სკოლის პრობლემა არ არის ჩვენთან, იმიტომ რომ გარემონტებულია და კარგ მდგომარეობაშია... რომ გადადიან და ბალში იქ შედიან, შესაბამისად, უკვე სკოლაშიც იქ შედის ბავშვი.“ [თამარი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

თუმცა, ნიკორწმინდის საბავშვო ბალიც არაა სათანადოდ აღჭურვილი და გამართული. მართალია, შენობა ავარიული არ არის, მაგრამ გაუმართავია გასართობი ინფრასტრუქტურა. ბალის თანამშრომლის განცხადებით, მათ სახატავი ქალალდის შეძენის საშუალებაც არ აქვთ და ელემენტარული საკითხებიც ძირითადად მშობლების დახმარებით გვარდება.

ამასთანავე, პრობლემურია საზოგადოებრივი ტრანსპორტის საკითხი. ჯგუფის მონაწილეთა დაკვირვებით, ამბროლაურის ზედა ზონის სოფელებს ერთი ავტობუსი ემსახურება, რომელიც მხოლოდ დილა-საღამოს მოძრაობს. ავტობუსის მოძრაობის სიხშირე თავისთავად პრობლემას უქმნის მოსახლეობას არა მხოლოდ ბავშვების საბავშვო ბაღამდე წაყვანა-წამოყვანის კუთხით, არამედ გადაადგილების თვალსაზრისითაც. ჯგუფის მონაწილეები მიუღებლად თვლიან რაიონულ ცენტრამდე ტრანსპორტის საფასურის ოდენობასაც, რომელიც ლარს შეადგენს.

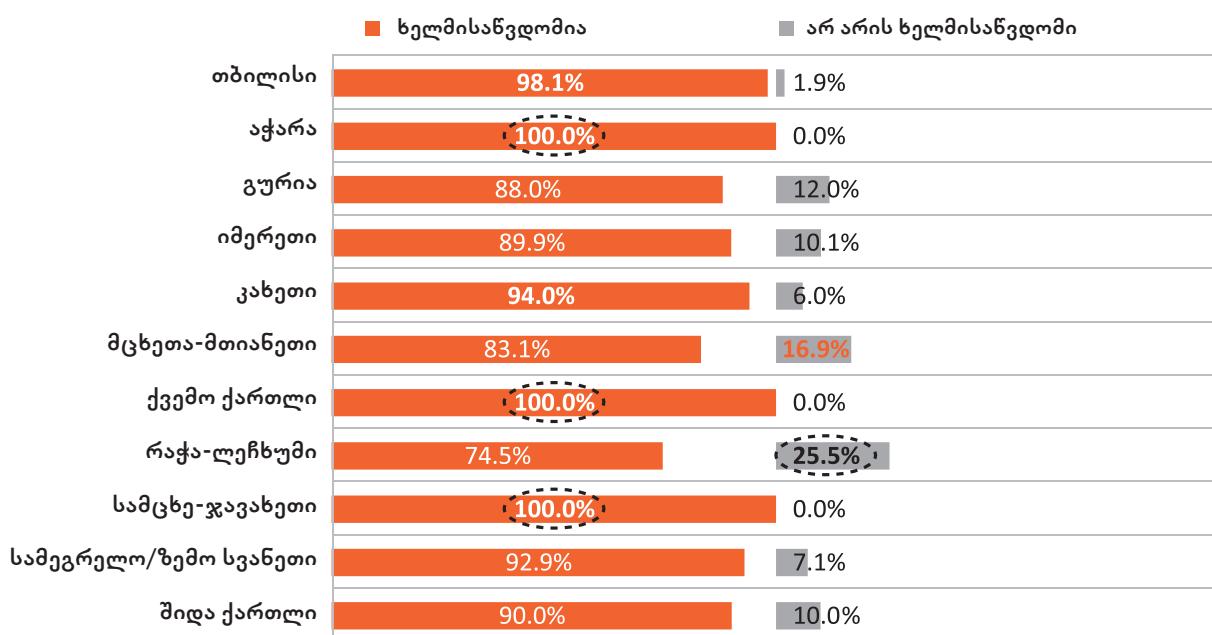
„უტრანსპორტობას ვუჩივით. დილას 8 საათზე რომ წავა ტრანსპორტი, ერთი საათის საქმე რომ გქონდეს რაიონში, საღამომდე ვერ ამოხვალ. [მამია, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

5.1.2. საჯარო სკოლები

რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათ დასახლება-უბანში ფუნქციონირებს საჯარო სკოლა (95%). გამოკითხულთა მხოლოდ 5%-მა განაცხადა, რომ მათ დასახლებაში ან უბანში სკოლა არ არის ხელმისაწვდომი და ის ძირითადად, მათი დასახლებიდან ან უბანებიდან 2-5 კილომეტრის მანძილზე მდებარეობს.

აღმოჩნდა, რომ **რეგიონებს** შორის ყველაზე მძიმე მდგომარეობა რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთშია, სადაც რესპონდენტთა მეოთხედი აცხადებს, რომ მათ დასახლებში არ არის საჯარო სკოლა, მცხეთა-მთიანეთში კი იგივეს 17% აცხადებს, მაშინ, როდესაც უმეტეს რეგიონში არ გვაქვს ასეთი მონაცემი, ან მაჩვენებლი არ აღემატება 12%-ს. (**იხილეთ გრაფიკი №7**).

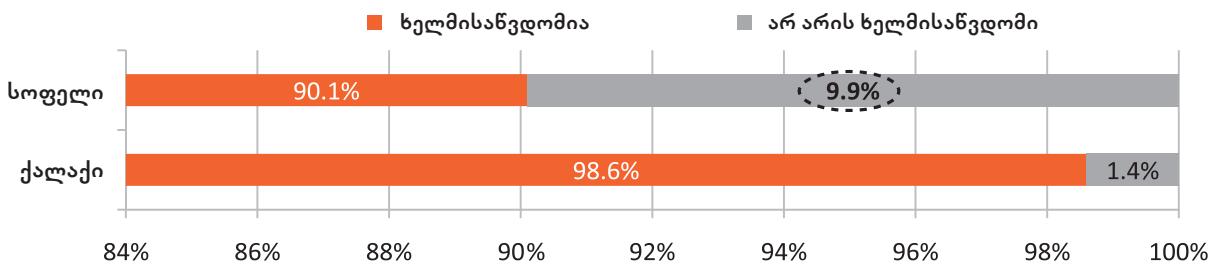
გრაფიკი №7 - საჯარო სკოლების ხელმისაწვდომობა დასახლებებში/უბნებში რეგიონების მიხედვით

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

როგორც **სოფლის**, ასევე **ქალაქის** შემთხვევაში სკოლა თითქმის ყველა დასახლებაში ან უბანშია. თუმცა, ქალაქის ცალკეულ უბნებთან შედარებით (1%) გაცილებით მეტ სოფელში არ არის სკოლა (10%). საჯარო სკოლები ძირითადად დასახლებებიდან 2-5 კილომეტრში ან უფრო შორს მდებარეობს. (**იხილეთ გრაფიკი №8**).

გრაფიკი №8 - საჯარო სკოლების ხელმისაწვდომობა დასახლება-უბნის-ქალაქის-სოფლის მიხედვით

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

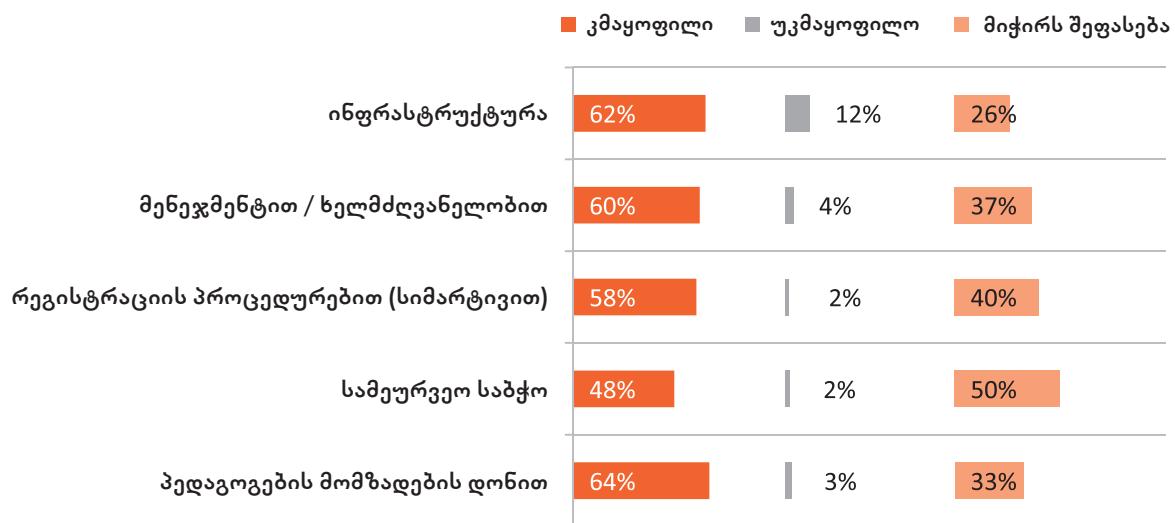
იმ რესპონდენტთა 43%, ვის დასახლება-უბანშიც არის საჯარო სკოლა, აცხადებს, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მიღის მოცემულ დაწესებულებამდე, ხოლო 46% ამბობს, რომ ტრანსპორტი იქ მისასვლელად საჭირო საერთოდ არ არის. მხოლოდ გამოკითხულთა მცირე ნაწილი აფიქსირებს, რომ ტრანსპორტი მათ სკოლამდე არ დადის (10%).

რეგიონებს შორის, რაჭაში გამოკითხული ყოველი მესამე რესპონდენტი აცხადებს, რომ იქ სკოლებამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ მოძრაობს (31%). აღსანიშნავია, რომ რაჭა-ლეჩხუმში გამოკითხულთა უმრავლესობა (65%) არ თვლის, რომ დასახლებაში მდებარე სკოლამდე ტრანსპორტის დანიშვნის საჭიროება არსებობს.

მაღალმთიან დასახლებებში რესპონდენტთა უმეტესობა აცხადებს, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არაა საჭირო არსებულ სკოლამდე მისასვლელად (73%). თუმცა, ყოველი მეხუთე გამოკითხული ტრანსპორტის დანიშვნის საჭიროებას აფიქსირებს (20%).

იმ რესპონდენტებმა, რომელთა დასახლებაში ან უბანში ფუნქციონირებს საჯარო სკოლა, შემდეგი კრიტერიუმების მიხედვით შეაფასეს დაწესებულების ინფრასტრუქტურა და მომსახურება: ინფრასტრუქტურა, მენეჯმენტი, რეგისტრაციის პროცედურები, სამეურვეო საბჭო და პედაგოგების მომზადებების დონე. გამოკითხულთა უმეტესობა (58%) კმაყოფილია საჯარო სკოლების ინფრასტრუქტურითა და მომსახურებით. უკმაყოფილება რესპონდენტთა მცირე ნაწილმა დააფიქსირა, ისიც, ძირითადად, სკოლის ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებით (11%). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სკოლის ინფრასტრუქტურით კმაყოფილია რესპონდენტთა უმეტესობა (62%). კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ სამეურვეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება გაუჭირდა რესპონდენტთა ნახევარს (50%). (**იხილეთ გრაფიკი №9**).

გრაფიკი №9 - საჯარო სკოლების სხვადასხვა პარამეტრებით კმაყოფილება

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

რეგიონებში საჯარო სკოლა სხვადასხვა კრიტერიუმის მიხედვით ძირითადად დადებითად შეფასდა. სკოლის მუშაობით უფრო უკმაყოფილონი თბილისის მცხოვრებნი არიან (35%), ხოლო კმაყოფილების მაღალი მაჩვენებელი იმერეთსა და სამეგრელოში დაფიქსირდა (79%). (**იხილეთ ცხრილი №3**).

ცხრილი №3 - საჯარო სკოლების სხვადასხვა პარამეტრით კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

	ინფრასტრუქტურა			მენეჯმენტი			რეგისტრაციის პროცედურები			სამეურვეო საბჭო			პედაგოგების მომზადება		
	უკმაყოფილო	კმაყოფილი	არ ვიცი	უკმაყოფილო	კმაყოფილი	არ ვიცი	უკმაყოფილო	კმაყოფილი	არ ვიცი	უკმაყოფილო	კმაყოფილი	არ ვიცი	უკმაყოფილი	კმაყოფილი	არ ვიცი
თბილისი	13%	48%	40%	6%	31%	62%	4%	34%	63%	4%	23%	73%	5%	38%	57%
აჭარა	10%	67%	23%	1%	74%	26%	1%	63%	36%	1%	58%	41%	3%	71%	26%
გურია	15%	65%	20%	2%	75%	24%	1%	65%	34%	1%	63%	36%	3%	75%	22%
იმერეთი	8%	78%	14%	2%	82%	16%	1%	81%	18%	1%	71%	28%	1%	84%	15%
კახეთი	15%	52%	34%	3%	61%	36%	2%	60%	39%	1%	32%	67%	4%	61%	35%
მცხეთა-მთიანეთი	8%	56%	36%	4%	50%	47%	1%	46%	54%	4%	35%	61%	5%	49%	47%

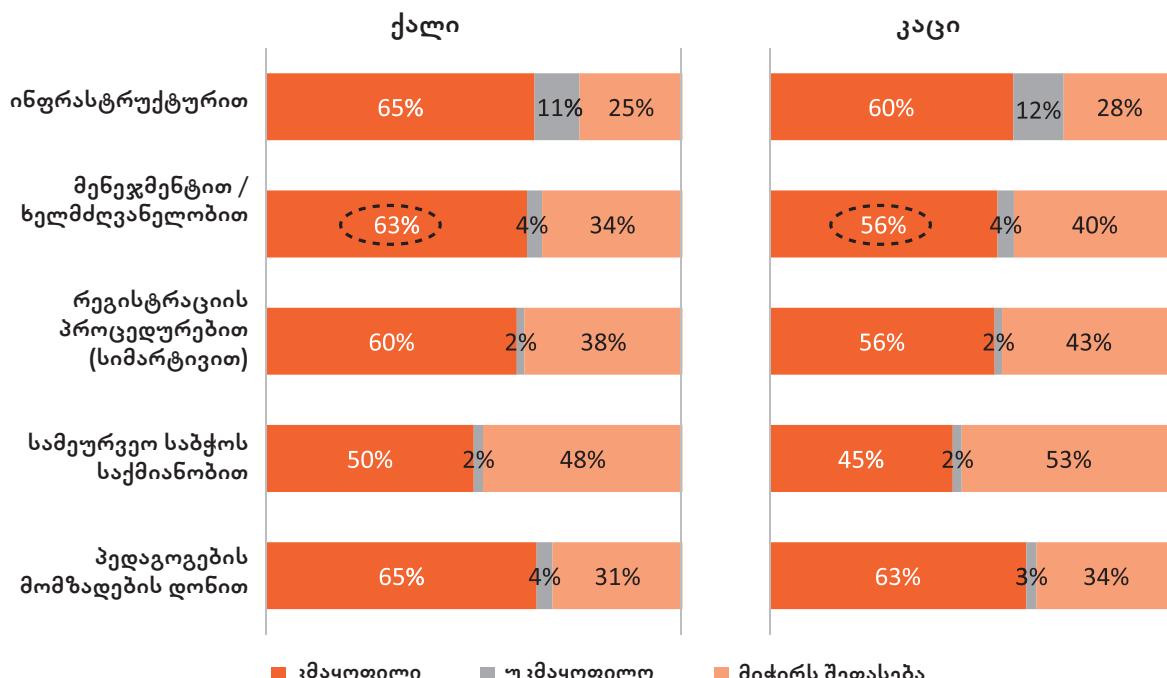
ქვემო ქართლი	27%	61%	13%	10%	55%	35%	2%	56%	42%	5%	53%	43%	6%	75%	19%
რაჭა-ლეჩებუმი	6%	80%	14%	0%	83%	17%	0%	77%	23%	0%	67%	33%	1%	82%	18%
სამცხე-ჯავახეთი	10%	74%	16%	4%	81%	16%	1%	77%	22%	2%	71%	27%	3%	83%	14%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	4%	85%	12%	0%	82%	17%	1%	78%	22%	1%	62%	37%	1%	84%	16%
შიდა ქართლი	3%	51%	46%	2%	50%	48%	1%	51%	49%	1%	48%	51%	1%	51%	48%

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

მაღალმთიან დასახლებებში რესპონდენტთა უმეტესობამ საჯარო სკოლის ყველა პარამეტრი პოზიტიურად შეაფასა (77%). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ უკმაყოფილება ინფრასტრუქტურის შეფასებისას დააფიქსირა გამოკითხულთა 19%-მა.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები: ზოგადად, სხვადასხვა პარამეტრის გათვალისწინებით, მეტი გამოკითხული ქალი გამოხატავს კმაყოფილებას საჯარო სკოლებით, ვიდრე მამაკაცი. განსაკუთრებით დიდი სხვაობაა სკოლებში მენეჯმენტის დონით კმაყოფილების კუთხით (კაცი - 56%, ქალი - 63%). აღსანიშნავია, რომ მცირე სხვაობა ქალებისა და კაცების პასუხებში სკოლებში პედაგოგების მომზადების დონით კმაყოფილებასთან დაკავშირებით დაფიქსირდა (კაცი - 63%, ქალი - 65%). (იხილეთ გრაფიკი №10).

გრაფიკი №10 - საჯარო სკოლების სხვადასხვა პარამეტრით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ რესპონდენტთა უმრავლესობამ არ იცის, ვის მიმართოს სკოლაში საკითხის გასაჩივრებასთან დაკავშირებით (58%). უნდა აღინიშნოს, რომ გამოკითხულთა 42%-მა იცის, ვის მიმართოს საკითხის გასაჩივრებისათვის. მიუხედავად ამისა, მათ აბსოლუტურ უმრავლესობას საჯარო სკოლაში საკითხი არ გაუსაჩივრებია (96%). ხოლო იმ რესპონდენტთა უმეტესობა, ვისაც მსგავსი გამოცდილება აქვს, აცხადებს, რომ კმაყოფილია საჩივარზე სკოლის რეაგირებით (60%).

ქალი-კაცის ჭრილში საჯარო სკოლებში გასაჩივრებასთან დაკავშირებით არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოიკვეთა ასეთი ტენდენცია: ზოგადად, უფრო მეტ გამოკითხულ ქალ რესპონდენტს გაუსაჩივრებია საკითხი სკოლაში, ვიდრე კაცს (კაცი - 39%, ქალი - 45%).

ზოგადად, რესპონდენტთა უმეტესობა კმაყოფილია საჯარო სკოლით (62%). თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ გამოკითხულთა 23%-ს უჭირს საჯარო სკოლის მუშაობის შეფასება.

რეგიონებს შორის სკოლით ზოგადი კმაყოფილების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იმერეთისა და სამეგრელოს რეგიონებშია (84%, 82%). ზოგადი კმაყოფილების ასევე მაღალი პროცენტი დაფიქსირდა რაჭა-ლეჩხუმისა და გურიაში (77%, 78%). აღსანიშნავია, რომ თბილისში გამოკითხულთა მხოლოდ 43% აფიქსირებს საჯარო სკოლებით კმაყოფილებას. (იხილეთ ცხრილი №4).

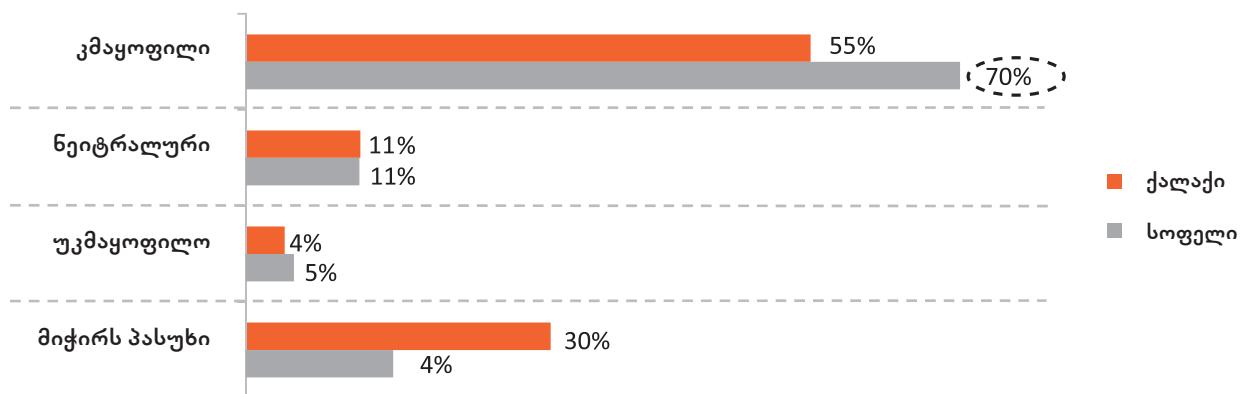
ცხრილი №4 - საჯარო სკოლებით ზოგადი კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

	უკმაყოფილო	ნეიტრალური	კმაყოფილი	მიჭირს შეფასება
თბილისი	5%	12%	43%	40%
აჭარა	4%	11%	63%	21%
გურია	3%	12%	78%	7%
იმერეთი	2%	4%	84%	10%
კახეთი	2%	14%	57%	27%
მცხეთა-მთიანეთი	3%	12%	62%	24%
ქვემო ქართლი	11%	22%	56%	12%
რაჭა-ლეჩხუმი	1%	8%	77%	14%
სამცხე-ჯავახეთი	6%	8%	75%	11%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	1%	8%	82%	9%
შიდა ქართლი	2%	9%	51%	38%

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

ზოგადად, **ქალაქში მცხოვრებ რესპონდენტთან შედარებით, სოფლის მოსახლეობა უფრო კმაყოფილია საჯარო სკოლით (70%). საგულისხმოა ისიც, რომ სოფლის ტიპის დასახლებაში რესპონდენტები მეტად არიან ინფორმირებულნი მათ დასახლებაში მდებარე სკოლის შესახებ, ვიდრე ქალაქში გამოკითხული რესპონდენტები. (იხილეთ გრაფიკი №11).**

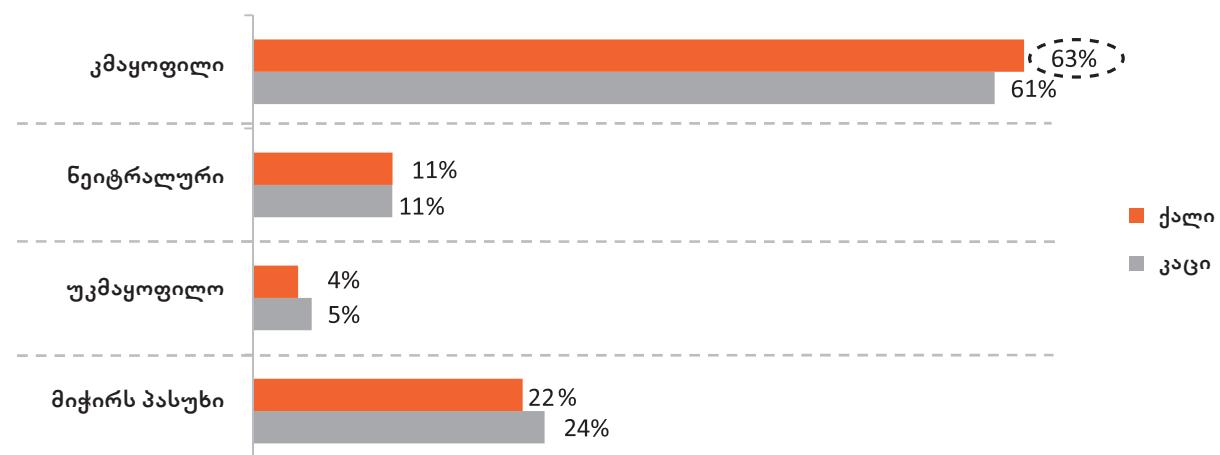
გრაფიკი №11 - საჯარო სკოლებით ზოგადი კმაყოფილება ქალაქი-სოფლის ჭრილში

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენცია: ოდნავ მეტი გამოკითხული ქალი გამოხატავს კმაყოფილებას საჯარო სკოლით, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 61%, ქალი - 63%). (**იხილეთ გრაფიკი №12**).

გრაფიკი №12 - მუნიციპალური საბავშვო ბაღებით ზოგადი კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

შერჩევითი ერთობლიობა N=3131

5.1.3. პროფესიული სასწავლებლები

ყოველი მესამე რესპონდენტი აცხადებს, რომ მათ რაიონში პროფესიულ სასწავლებელში სწავლა ხელმისაწვდომია (31%). უმეტესი გამოკითხული (44%) ამბობს, რომ ასეთი სასწავლებელი მათ რაიონში არ არის, ყოველ მეოთხეს კი ამის შესახებ ინფორმაცია არ აქვს (25%). რესპონდენტთა აზრით, პროფესიულ სასწავლებლამდე მოძრაობს საზოგადოებრივი ტრანსპორტი (78%). ამ რაიონებში გამოკითხულთა მხოლოდ 11% აცხადებს, რომ პროფესიულ სასწავლებლამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ დადის.

რეგიონებს შორის რაჭა-ლეჩხუმში, ქვემო ქართლსა და მცხეთა-მთიანეთში გამოკითხულ რესპონდენტთა უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათ რაიონში ფუნქციონირებს პროფესიული სასწავლებელი (77%, 71% და 74%). რაჭა-ლეჩხუმში კვლავ გამოიკვეთა საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის პრობლემა, ყოველი მესამე გამოკითხული აცხადებს, რომ მათ რაიონში არსებულ პროფესიულ სასწავლებლამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ მიღის (35%). საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის თვალსაზრისით საუკეთესო მდგომარეობაა თბილისა და შიდა ქართლში. ამ რეგიონების არცერთ გამოკითხულს არ უთქვამს, რომ მათ პროფესიულ სასწავლებლამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ მოძრაობს.

მაღალმთიან დასახლებებში გამოკითხულთა უმეტესობა აცხადებს, რომ მათ რაიონში პროფესიული სასწავლებელი არ ფუნქციონირებს (57%). გამოკითხულთა 27% ამბობს, რომ მათ რაიონში არის პროფესიული სასწავლებელი. რესპონდენტთა აზრით, სასწავლებლების უმეტესობამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს (82%).

რესპონდენტთა ნახევარმა არ იცის რამდენია პროფესიულ სასწავლებელში სწავლის გადასახადი (51%). გამოკითხულთა მხოლოდ 18%-მა იცის რამდენია პროფესიულ სასაწავლებელში სწავლის საფასური. ყოველი მესამისათვის ეს საფასური არ არის ხელმისაწვდომი. უმეტესობისათვის მეტ-ნაკლებად ხელმისაწვდომია (43%) და მხოლოდ 14% აცხადებს, რომ ამ ღირებულების გადახდა ოჯახისთვის ხელმისაწვდომია.

კვლევამ ცხადყო, რომ რესპონდენტთა 36% კმაყოფილია მათ რაიონში მოქმედი პროფესიული სასწავლებლით. გამოკითხულთა თითქმის ნახევარს ამასთან დაკავშირებით შეფასების გაკეთება უჭირს (47%). რესპონდენტთა ნაწილმა უკმაყოფილება გამოთქვა პროფესიულ სასწავლებელთან დაკავშირებით, ამის მიზეზი ძირითადად სასწავლებელში სწავლის საფასური იყო (45%), ყოველი მესამე კი პედაგოგების მომზადების დონითაა უკმაყოფილო. ასევე დასახელდა სპეციალობების სიმცირე და დასაქმების ბაზარზე არსებული პროფესიების არაკონკურენტულობა. ზოგიერთი ასევე უკმაყოფილო სასწავლო პროგრამებით (12%).

პროფესიულ სასწავლებლებთან მიმართებით **სქესის ჭრილში** სტატისტიკურად სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენცია: პროფესიული სასწავლებლით უკმაყოფილების მიზეზად მამაკაცებმა სასწავლებელში შესწავლილი პროფესიების სამუშაო ბაზარზე არაკონკურენტუნარიანობა (კაცი - 40%, ქალი - 0%) და პედაგოგების მომზადების დონე (კაცი - 47%, ქალი - 26%) დაასახელეს. ქალ-რესპონდენტთა უმეტესობა კი საფასურით უკმაყოფილებას აფიქსირებს (47%).

რეგიონებს შორის პროფესიული სასწავლებლებით ზოგადი კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით მაღალი რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთის რეგიონშია (62%). (**იხილეთ ცხრილი №5**).

ცხრილი №5 - პროფესიული სასწავლებლებით ზოგადი კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

	უკმაყოფილო	ნეიტრალური	კმაყოფილი	მიჭირს შეფასება
თბილისი	1%	12%	18%	69%
აჭარა	4%	12%	49%	35%
გურია	2%	9%	46%	43%
იმერეთი	5%	11%	45%	39%
კახეთი	0%	16%	37%	47%
მცხეთა-მთიანეთი	0%	10%	25%	65%

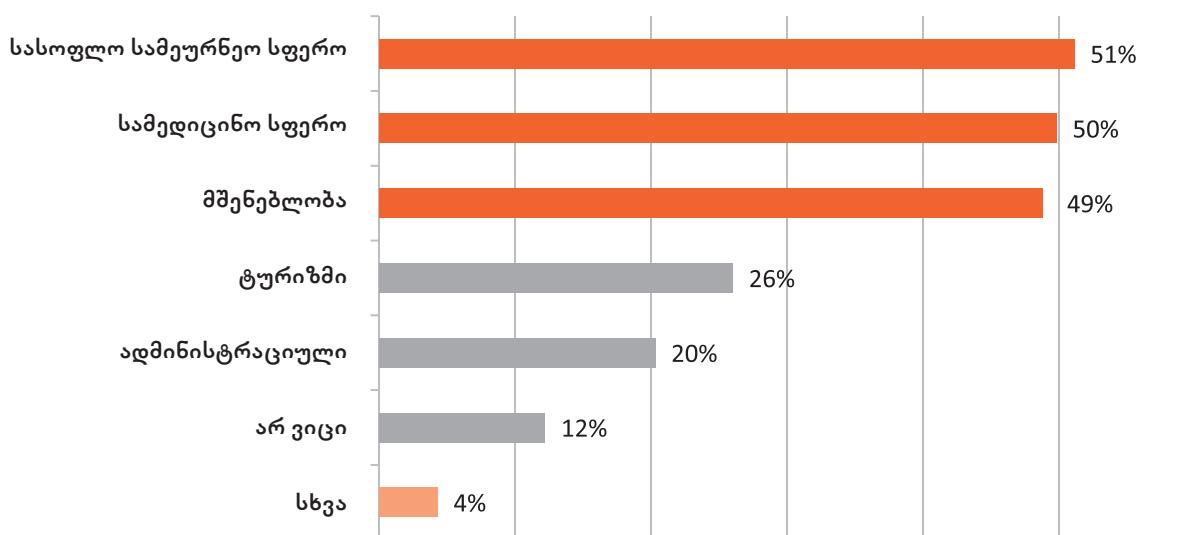
ქვემო ქართლი	4%	16%	15%	65%
რაჭა-ლეჩებუმი	0%	7%	62%	31%
სამცხე-ჯავახეთი	6%	16%	24%	54%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	1%	25%	44%	31%
შიდა ქართლი	0%	29%	13%	58%

შერჩევითი ერთობლიობა N=995

მაღალმთიან რეგიონებში გამოკითხულთა ნახევარი კმაყოფილია მათ რაიონში მოქმედი პროფესიული სასწავლებლით (49%). ამ რეგიონში მცხოვრებ რესპონდენტთა მხოლოდ 5%-ია უკმაყოფილო. ყოველ მესამე გამოკითხულს უჭირს შეფასების გაკეთება.

ყველა რესპონდენტმა დაასახელა **სამი პროფესიული სფერო**, რომელთა პროფესიულ სასწავლებელში დაუფლებაც პრიორიტეტული იყო მათი რაიონი-რეგიონისთვის. აღსანიშნავია, რომ პროფესიულ სასწავლებელში განათლების მისაღებად პრიორიტეტულ სამ სფეროდ სასოფლო-სამეურნეო, სამედიცინო და სამშენებლო სფეროები დასახელდა (50%). ასევე პრიორიტეტული აღმოჩნდა ტურიზმისა და ადმინისტრაციული სფეროს პროფესიები. (**იხილეთ გრაფიკი №13**).

გრაფიკი №13 - პრიორიტეტული სფეროები რაიონში არსებული პროფესიული სასწავლებლებისათვის

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

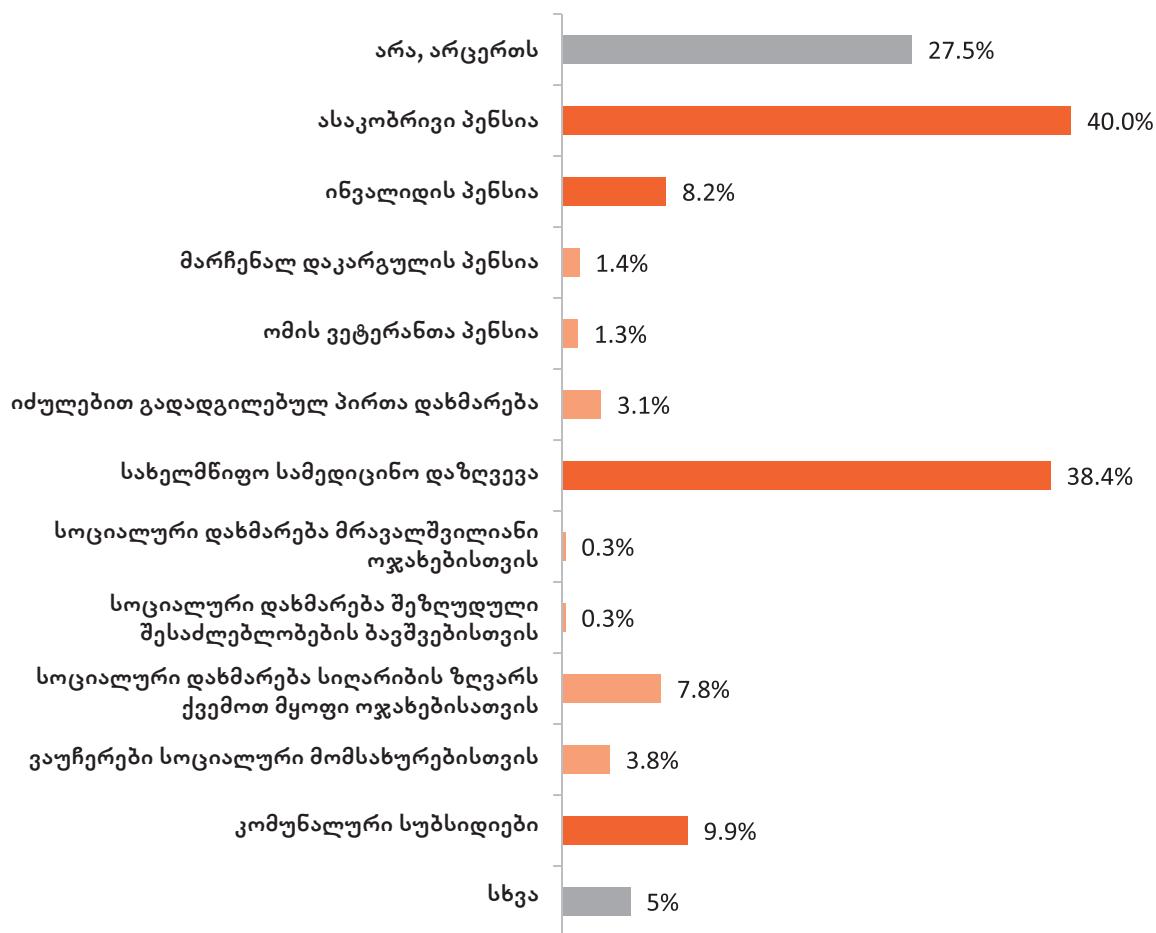
შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან რამდენიმე პასუხი იყო დასაშვები.

5.2. სოციალური დახმარებები

5.2.1. სოციალური დახმარების მიღება

კვლევამ მოიცვა სოციალურ დახმარებასთან დაკავშირებული საკითხებიც. კითხვაზე, იღებს თუ არა სოციალურ დახმარებას თავად რესპონდენტი ან მისი ოჯახის რომელიმე წევრი, 28%-მა დააფიქსირა, რომ სახელმწიფოსაგან დახმარებას არ იღებს, 40% იღებს ასაკობრივ პენსიას, ხოლო 38% სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევას იღებს. (იხილეთ გრაფიკი №14).

გრაფიკი №14 - იღებთ თუ არა სოციალურ დახმარებას?

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობისათვის აღნიშნული მონაცემები უმნიშვნელოდ განსხვავდება. აღმოჩნდა, რომ სოფლად მცხოვრები ოჯახების 47% იღებს ასაკობრივ პენსიას, ქალაქში კი იგივე სოციალური დახმარებით მოსარგებლე ოჯახების ნილი 34%-ია. ასევე, მცირედი განსხვავება მათ შორისაც, ვინც არანაირ სოციალურ დახმარებას არ იღებს, ასეთი ოჯახები სოფლად 25%-ია, ქალაქად - 30%. რაც შეეხება კომუნალურ სუბსიდიებს, აღმოჩნდა, რომ ქალაქის მოსახლეობის 15%, ხოლო სოფლის მოსახლეობის მხოლოდ 4% სარგებლობს აღნიშნული დახმარებით.

რეგიონების მიხედვით საინტერესო მონაცემებია სოციალური დახმარების მიღების მხრივ. იმ რეგიონის ჩამონათვალში, სადაც მოსახლეობა სოციალურ დახმარებას საერთოდ არ იღებს, ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა მცხეთა-მთიანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში. ასაკობრივი პენსიის ბენეფიციარი ოჯახები კი ყველაზე მეტად მაღალმთიან რეგიონებში - გურიასა და რაჭა-სვანეთში ცხოვრობენ. რაც შეეხება სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევას, აღმოჩნდა, რომ ყველაზე მეტი ადამიანი ამ სოციალურ სერვისს კახეთში იღებს. (**იხილეთ ცხრილი №6**).

ცხრილი №6 - იღებთ თუ არა სოციალურ დახმარებას?

	არა, არცერთ	ასაკობრივი პენსია	სახელმწიფო სამსახურის მიერაცხვა	კომუნალური საქმესიღები	ინვალიდური პენსია	დახმარება, სიკონისტური მუშაობისთვის რაზეცნდა
თბილისი	28%	31%	45%	29%	8%	5%
აჭარა	32%	43%	31%	0%	16%	7%
გურია	17%	54%	48%	0%	13%	12%
იმერეთი	32%	46%	31%	0%	6%	13%
კახეთი	12%	37%	71%	24%	6%	12%
მცხეთა-მთიანეთი	38%	45%	36%	0%	6%	12%
ქვემო ქართლი	23%	35%	47%	1%	5%	1%
რაჭა-ლეჩხუმი	20%	56%	40%	1%	9%	32%
სამცხე-ჯავახეთი	37%	45%	28%	0%	8%	2%
სამეგრელო, ზემო სვანეთი	25%	47%	29%	0%	7%	5%
შიდა ქართლი	38%	40%	0%	0%	13%	14%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

აღმოჩნდა, რომ **მაღალმთიან სოფლებში** ასაკობრივი პენსიით მოსარგებლე ოჯახები 49%-ს შეადგენს, ხოლო სხვა დასახლებებში - 39%-ს.

რაც შეეხება აღინიშნული სოციალური დახმარების დროულად მიღებას, კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ სოციალურ დახმარებას მოსახლეობის უმეტესობა მეტ-ნაკლებად დროულად იღებს. სოციალური დახმარების მიღების თვალსაზრისით, შედარებით დაბალი მაჩვენებელი სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევას აქვს, რასაც აბალანსებს ის ფაქტი, რომ ბენეფიციართა 42% ჯერ არ გამოუყენებია ეს სერვისი. (**იხილეთ ცხრილი №7**).

მაღალმთიანი სოფლების მოსახლეობის 23%-ს, სხვა დასახლებებში კი მოსახლეობის 44%-ს არ უსარგებლია სამედიცინო დაზღვევით.

ცხრილი №7 - იღებთ თუ არა დახმარებას დროულად?

	დიახ	არა	არ ეხება/ ერთჯერადი დახმარება	არ გამოუყენებია	N
ასაკობრივი პენსია	99%	1%	0%	0%	1641
სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევა	53%	2%	3%	42%	1304
კომუნალური სუბსიდიები	82%	0%	16%	2%	195
ინვალიდის პენსია	99%	1%	1%	0%	284
სოციალური დახმარება სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახებისთვის	97%	3%	0%	0%	364

მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელმაც უკვე ისარგებლა ამა თუ იმ სოციალური მომსახურებით, აცხადებს, რომ დახმარების რეგისტრაცია-მიღების პროცესი მარტივი იყო, თუმცა, აღსანიშნავია, რომ სოციალური მომსახურება, რომელიც განკუთვნილია სიღარიბის ზღვარს მიღმა მყოფი ოჯახებისათვის, რთული მისაღები აღმოჩნდა მოსახლეობის 27%-თვის. (იხილეთ ცხრილი №8).

ცხრილი №8 - რამდენად მარტივად მიიღეთ დახმარება?

	რთული	მარტივი	არ შეეხო რეგისტრაცია	N
ასაკობრივი პენსია	2%	95%	2%	1641
სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევა	4%	89%	7%	1304
კომუნალური სუბსიდიები	1%	74%	25%	195
ინვალიდის პენსია	11%	87%	3%	284
სოციალური დახმარება სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახებისთვის	27%	73%	0%	364

სოციალური დახმარება სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახებისათვის ყველაზე რთულად მისაღები აღმოჩნდა თბილისისა და აჭარის მოსახლეობისათვის (46% და 62%).

5.2.2. უფასო სასაღილო

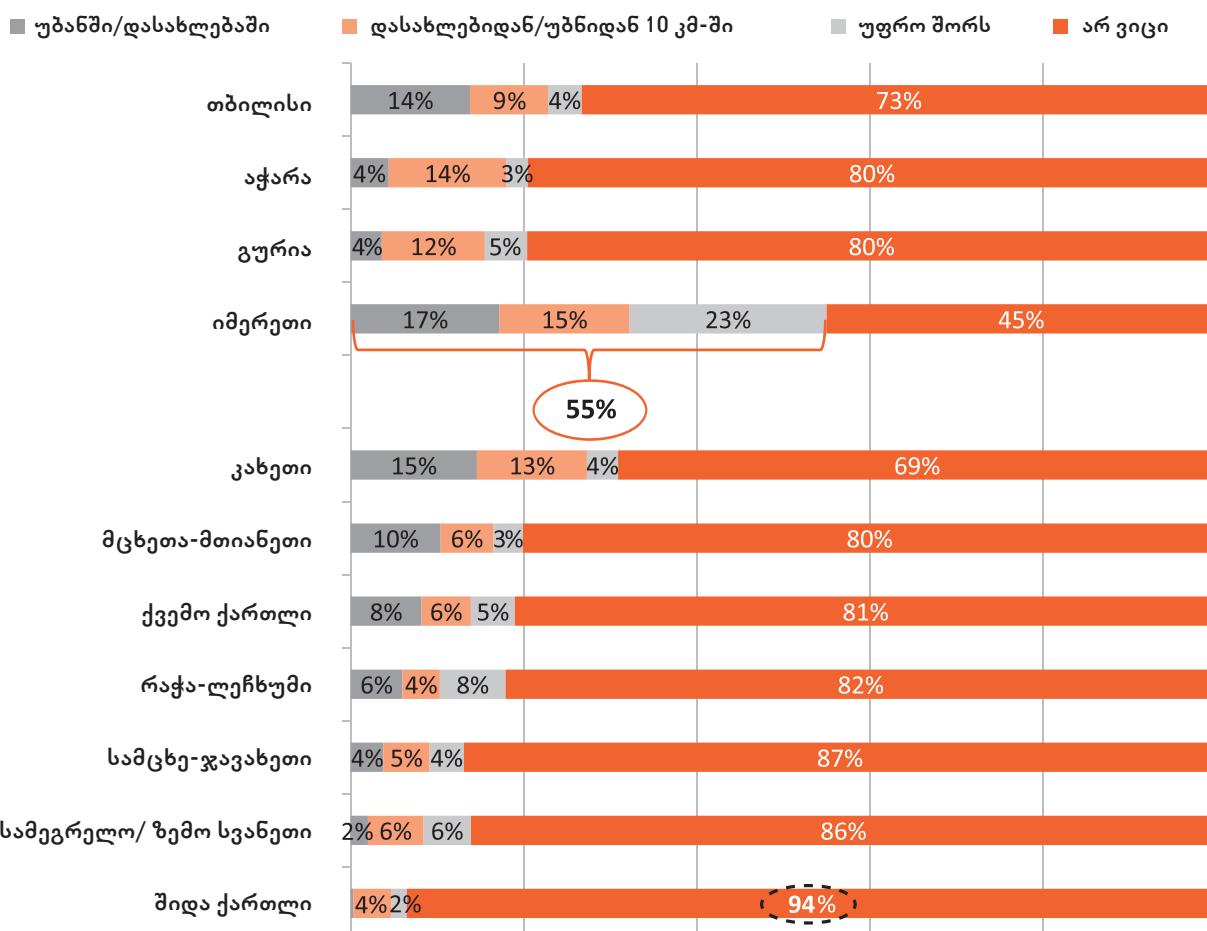
მოსახლეობის 74%-მა არ იცის, მისი სახლიდან რა მანძილზე მდებარეობს უფასო სახელმწიფო სასაღილო. აღნიშნული მაჩვენებელი **სოფელში** მცხოვრები მოსახლეობისათვის უფრო მაღალია. სოფლის ტიპის დასახლებაში მოსახლეობის 81% აცხადებს, რომ არ იცის მისი სახლი უფასო

სასადილოსაგან რა მანძილითაა დაშორებული. ასეთი მოსახლეობის ნილი ქალაქში 67%-ს შეადგენს.

იმ გამოკითხულთა 10%, ვინც იცის უფასო სასადილოს მდებარეობა, აცხადებს, რომ უახლოესი უფასო სახელმწიფო სასადილო მათ უპან-დასახლებაში ან დასახლებიდან 10 კილომეტრშია, ხოლო 7%-თვის დასახლებიდან 10 კილომეტრზე უფრო შორსაა. ქალაქად მცხოვრები მხოლოდ 4% მოსახლისათვის უფასო სასადილო დასახლება-უბნიდან 10 კილომეტრზე შორსაა, ეს მაჩვენებელი უფრო მაღალია **სოფლად** მცხოვრებთათვის (10%).

რეგიონებიდან - შიდა ქართლში გამოკითხულ რესპონდენტთა აბსოლუტურმა უმრავლესობამ არ იცის სად მდებარეობს უახლოესი უფასო სასადილო (94%). ამ მხრივ, იმერეთში გამოკითხულთა უმეტესობამ (55%) იცის სად მდებარეობს უფასო სასადილო. (**იხილეთ გრაფიკი №15**).

გრაფიკი №15 - უახლოესი უფასო სასადილოების მდებარეობა რეგიონების ჭრილში

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

იმ შემთხვევაში, თუ უფასო სახელმწიფო სასადილო დასახლება-უპანში მდებარეობს, აღმოჩნდა, რომ ამის შესახებ უფრო მეტმა ქალმა (11%) იცის, ვიდრე კაცმა (8%).

მაღალმთიან სოფლებში გამოკითხული მოსახლეობის მხოლოდ 1% აცხადებს, რომ უფასო სახელმწიფო სასადილო დასახლება-უპანში მდებარეობს, ხოლო 3%-ის აზრით, ეს დაწესებულება

დასახლება-უბნიდან 10 კილომეტრშია. ზოგადად, მაღალმთიან სოფლებში უფრო მეტია შემთხვევა, როდესაც უფასო სასადილო დასახლებიდან 10 კილომეტრზე შორსაა (23%), ვიდრე სხვა დასახლებებში (6%).

მოსახლეობის იმ ნაწილმა, ვინც იცის უფასო სასადილოს მდებარეობა (69%), არ იცის, საკმარისია თუ არა ერთ ადამიანზე გამოყოფილი საჭმლის ულუფა, ხოლო მათ შორის, ვისაც ულუფის ზომის შესახებ წარმოდგენა აქვს (17%), აცხადებს, რომ ულუფა საკმარისია, 14% კი თვლის, რომ ერთ ადამიანზე გამოყოფილი ულუფა არასაკმარისია. აღსანიშნავია ისიც, რომ **სოფელში** მცხოვრები მოსახლეობის 20% თვლის, რომ ულუფა არასაკმარისია, მაშინ, როდესაც **ქალაქში** ასეთი მოსახლეობის ნილი 11%-ია.

რეგიონებს შორის სასადილოში ერთ კაცზე გამოყოფილი ულუფა საკმარისად მიაჩინიათ რაჭა-სვანეთის (43%), კახეთისა (29%) და შიდა ქართლის (29%) მოსახლეობას, ხოლო ულუფას არასაკმარისად თვლის იმერეთისა (26%) და სამეგრელოს მოსახლეობა (22%).

რაც შეეხება უფასო სასადილოს მიერ შეთავაზებული ულუფის ხარისხს, მოსახლეობის მხოლოდ 7% თვლის, რომ ხარისხი ცუდია, 47% დადებითად აფასებს კვებას, ხოლო 46%-ს გაუჭირდა შეფასების გაკეთება. აღსანიშნავია, რომ **სოფლად** მცხოვრებ მოსახლეობას უფრო უჭირს შეფასების გაკეთება (65%), ვიდრე **ქალაქად** მცხოვრებთ (36%).

კაცების ნახევარზე მეტს (54%) უჭირს უფასო სასადილოში შეთავაზებული ულუფის ხარისხის შეფასება. თუმცა, უფრო მეტმა **ქალმა** დააფიქსირა უკმაყოფილება სასადილოს კვების ხარისხთან მიმართებით (10%), ვიდრე კაცმა (2%).

მაღალმთიან სოფლებში მოსახლეობის (74%) თვლის, რომ უფასო სასადილოში ერთ ადამიანზე გამოყოფილი ულუფა საკმარისი არ არის, თუმცა, იგივე ტიპის დასახლებაში მოსახლეობის უმეტესობას (97%) უჭირს საკვების ხარისხის შეფასება. არამაღალმთიანი დასახლების მოსახლეობა (58%) კი თვლის, რომ საკვების ხარისხი კარგია.

5.2.3. სხვადასხვა სახელმწიფო მომსახურებების შეფასება

კვლევის ფარგლებში ზოგადად შეფასებულ იქნა სხვადასხვა სახელმწიფო მომსახურებით მოსახლეობის კმაყოფილების დონე. (**იხილეთ ცხრილი №9**).

ცხრილი №9 - რამდენად ზრუნავს სახელმწიფო...?

	ცუდად	მეტნაკლებად	კარგად	არ ხდება	არ ვიცი
მოხუცებულთა თავშესაფრები	13%	32%	21%	6%	28%
მოხუცებულთა სამედიცინო დაზღვევა	13%	33%	32%	2%	20%
შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებზე ზრუნვას	16%	30%	19%	4%	31%

ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციისათვის ხელშეწყობას	9%	25%	21%	3%	42%
იგპ-ებისთვის სპეციალური სერვისების შეთავაზებას	11%	25%	17%	4%	43%
სახელმწიფოს მხრიდან დასაქმების ხელშეწყობას	48%	19%	8%	6%	20%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

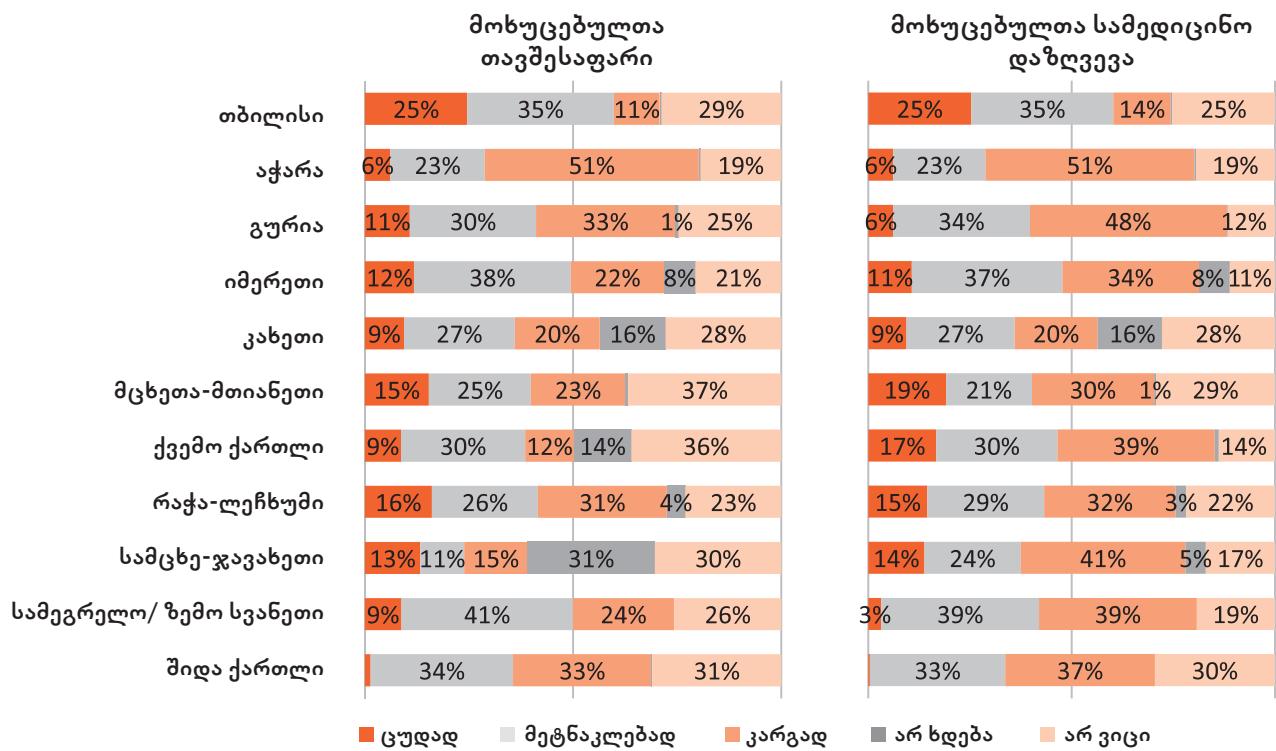
როგორც ზემოთ მოცემული ცხრილითან ჩანს, მოსახლეობის 48% თვლის, რომ სახელმწიფო არ უწყობს ხელს დასაქმებას, იგულისხმება სპეციალური სააგენტოებისა და პროგრამების სიმწირე და ა.შ. როგორც აღმოჩნდა, **ქალაქად** მცხოვრები მოსახლეობა უფრო ნეგატიურად აფასებს სახელმწიფოს მხრიდან დასაქმების კუთხით განხორციელებულ აქტივობებს (53% - ცუდად), ვიდრე **სოფლად** (43% - ცუდად).

მოსახლეობა მოხუცებულთა სამედიცინო მომსახურებას პოზიტიურად აფასებს (33%). ასევე აღსანიშნავია **სოფლის** მოსახლეობის აზრი მოხუცებულთა სამედიცინო დაზღვევის შესახებ. **სოფლის** ტიპის დასახლებაში სახელმწიფოს მიერ აღნიშნულ დაზღვევას დადებითად აფასებს მოსახლეობის 42%, მაშინ, როდესაც იგივე აქტივობის მიმართ **ქალაქის** მოსახლეობის მხოლოდ 18%-ია კეთილგანწყობილი.

დასაქმების ხელშეწყობის მიმართ ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას მტკიცნეულად აღიქვამს ორივე სქესის წარმომადგენელი. ისინი თითქმის ერთნაირად თვლიან, რომ დასაქმების ხელშეწყობას სახელმწიფო ცუდად ახორციელებს - **ქალები** - 48%; **კაცები** - 49%.

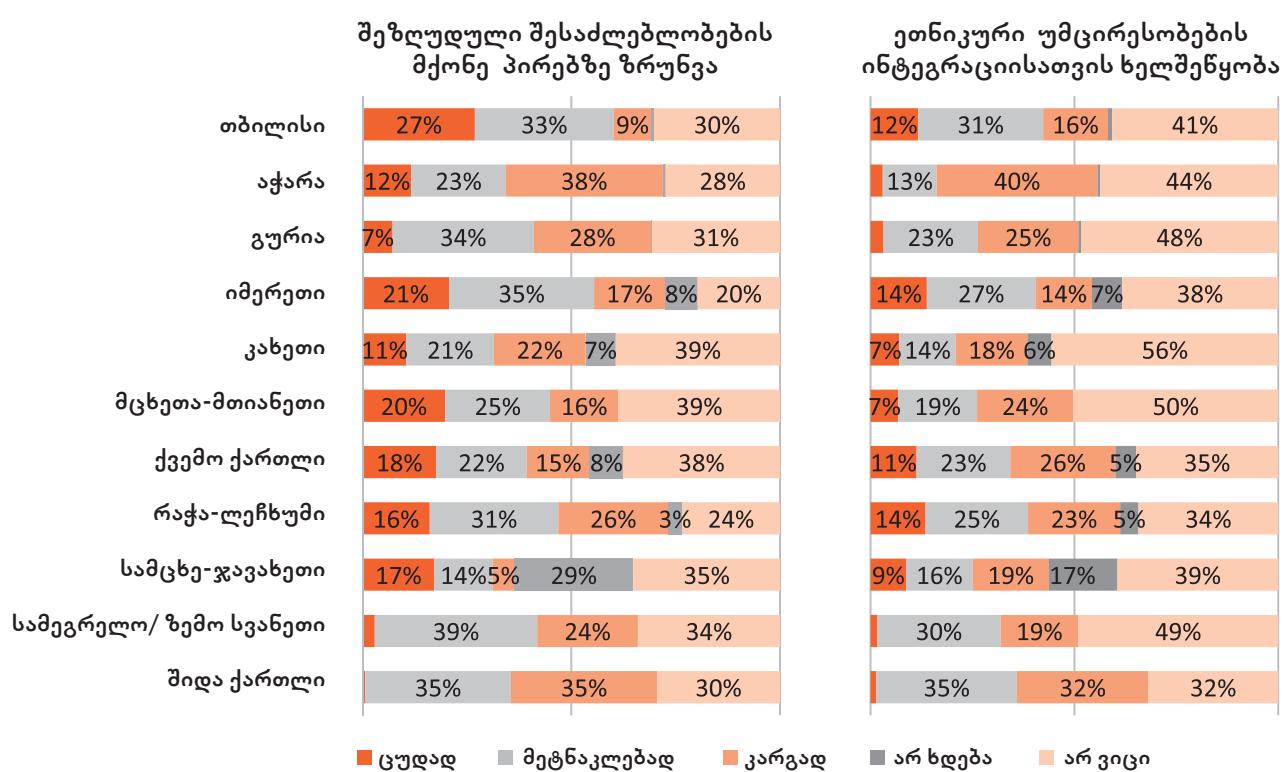
აღსანიშნავია, რომ თბილისში გამოკითხულ რესპონდენტთა დიდი ნაწილი ცუდად აფასებს სახელმწიფოს ზრუნვას მოხუცებსა (25%) და შეზღუდული შესაძლებების მქონე პირებზე (27%), იგპ-ებისათვის (იძულებით გადაადგილებული პირები) სპეციალური სერვისების შეთავაზებასა (21%) და დასაქმების ხელშეწყობისთვის ზრუნვას (67%). სახელმწიფოს მხრიდან ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრაციის ხელშეწყობას ყველაზე ცუდად იმერეთსა და რაჭა-ლეჩხუმში აფასებენ (14%). აჭარაში გამოკითხულ რესპონდენტთა დიდი ნაწილი დადებითად აფასებს სახელმწიფოს ზრუნვას მოხუცებულებსა (51%) და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებზე (38%) და ასევე, ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრაციის ხელშეწყობას (40%). სამეგრელოში გამოკითხულთა მესამედი პოზიტიურ შეფასებას აძლევს სახელმწიფოს მხრიდან იგპ-თათვის სპეციალური სერვისების შეთავაზებას (33%). შიდა ქართლში მცხოვრებ რესპონდენტთა მეხუთედი ასევე დადებითად აფასებს სახელმწიფოს მხრიდან დასაქმების ხელშეწყობას (21%). სამცხე-ჯავახეთში გამოკითხულთა 17% აცხადებს, რომ ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრაციის ხელშეწყობა სახელმწიფოს მხრიდან საერთოდ არ ხდება. (**იხილეთ გრაფიკები №16, №17 და №18**).

**გრაფიკი № 16 - მოხუცებულთა ზრუნვასთან მიმართებით სახელმწიფო
საქმიანობის შეფასება რეგიონების ჭრილში**

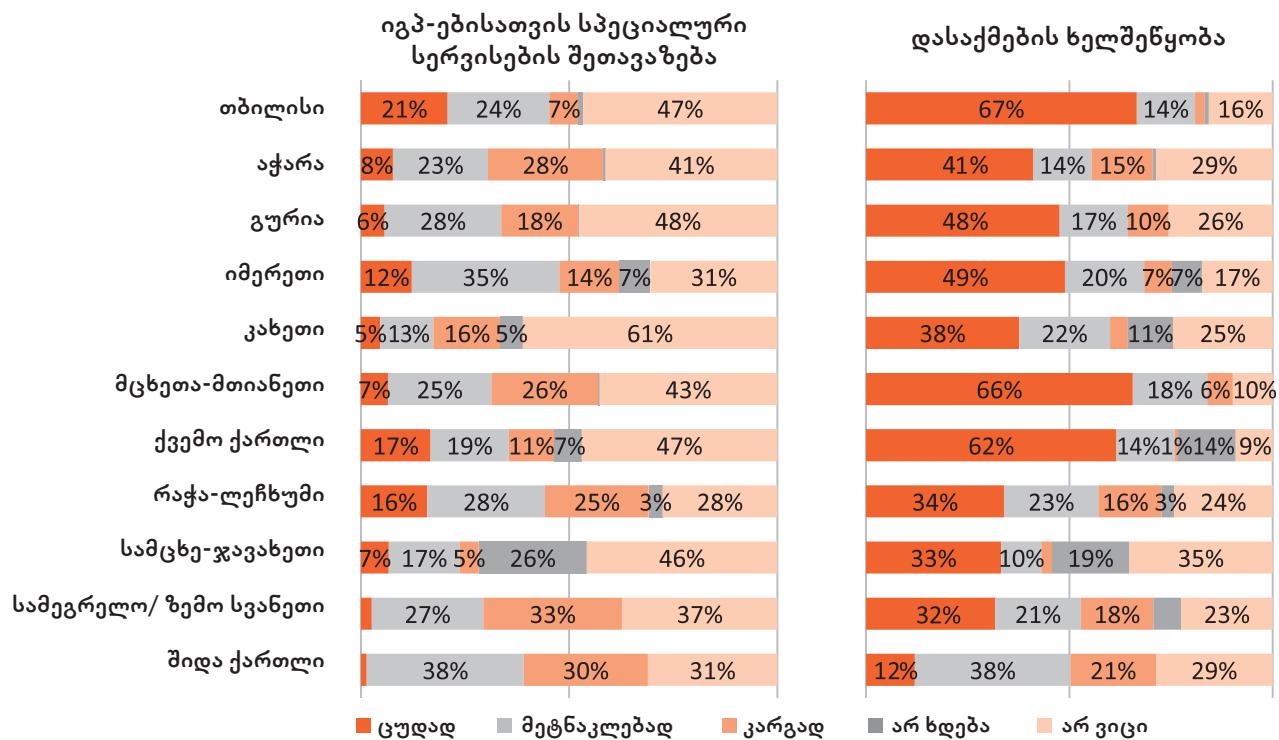
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

**გრაფიკი №17 - რეგიონების ჭრილში სახელმწიფო საქმიანობის შეფასება შეზღუდული
შესაძლებლობების მქონე პირებზე ზრუნვისა და ეთნიკურ უმცირესობასთან ინტეგრაციის
ხელშეწყობის კუთხით**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

**გრაფიკი №18 - სახელმწიფოს მხრიდან იგპ-თათვის სპეციალური სერვისების
შეთავაზებისა და დასაქმების ხელშეწყობის შეფასება რეგიონების ჭრილში**

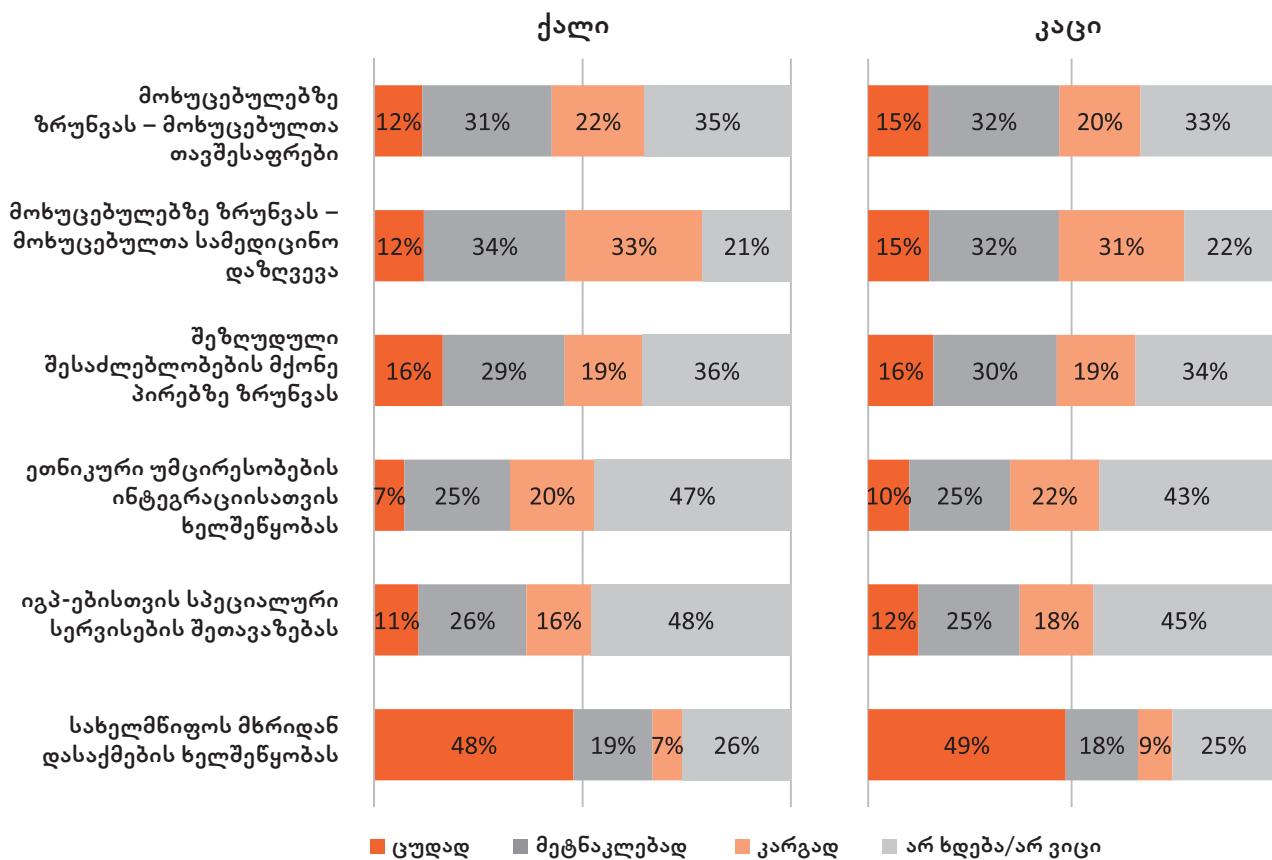

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები: მეტი გამოკითხული კაცი აცხადებს, რომ სახელმწიფო ცუდად ზრუნავს მოხუცებზე, ვიდრე ქალი (კაცი - 15%, ქალი - 12%). ასევე უფრო მეტი მამაკაცი აცხადებს, რომ სახელმწიფო ჯეროვნად ზრუნავს ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის ხელშეწყობასა და იგპ-თათვის სპეციალური სერვისების შეთავაზებაზე (ეთნიკური უმციროსებები: კაცი - 22%, ქალი - 20%; იგპ-ები: კაცი - 18%, ქალი - 16%). (**იხილეთ გრაფიკი №19**).

სახელმწიფოს მხრიდან დასაქმების ხელშეწყობის მხრივ ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას ერთნაირად მტკიცნეულად აღიქვამენ ორივე სქესის წარმომადგენლები. ისინი თვლიან, რომ დასაქმების ხელშეწყობას სახელმწიფო მოუქნელად ახორციელებს - **ქალები** - 48%; **კაცები** - 49%. (**იხილეთ გრაფიკი №19**).

**გრაფიკი №19 - რამდენად კარგად ახორციელებს სახელმწიფო
შემდეგ საქმიანობებს? - ქალი-კაცის ჭრილი**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

5.3. პაციენტები

5.3.1. პაციენტის მიმართვა საავადმყოფო დაწესებულებისათვის

რესპონდენტთა 40%-ს საკუთარი ან ოჯახის წევრის ავადმყოფობის გამო ერთი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს საავადმყოფოსათვის. უმეტეს შემთხვევაში გამოკითხულები აღნიშნავენ, რომ საავადმყოფო მათი დასახლებებიდან 5 კილომეტრზე უფრო შორს მდებარეობს (55%). მხოლოდ რესპონდენტთა 19%-მა განაცხადა, რომ საავადმყოფო მათ დასახლებაში მდებარეობდა. აღსანიშნავია, რომ უმეტეს საავადმყოფომდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს (90%). იმ რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა, რომელთაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე საავადმყოფოსათვის მიუმართავთ, მომსახურებით კმაყოფილი არიან (83%).

სოფლის საავადმყოფო 5 კილომეტრზე უფრო შორს მდებარეობს (71%). თუმცა, სოფელში გამოკითხულ რესპონდენტთა აზრით, საზოგადოებრივი ტრანსპორტი ყველგან მიდის (93%).

მაღალმთიან რეგიონებში რესპონდენტთა უმეტესობა აცხადებს, რომ საავადმყოფო, რომელთაც მათ ბოლო ერთი წლის მანძილზე მიმართეს, მათი დასახლებიდან 5 კილომეტრზე უფრო შორს

მდებარეობს (79%). აღსანიშნავია ისიც, რომ თუ ბარის ტიპის დასახლებაში ყოველი მეხუთე რესპონდენტის თქმით, საავადმყოფო მათ დასახლებაში მდებარეობს, იგივეს აფიქსირებს მთიანი რეგიონიდან გამოკითხულთა მხოლოდ 3%.

პოლიკლინიკა

თავისი ან ოჯახის წევრის ავადმყოფობისას, რესპონდენტთა 29%-ს ბოლო წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს პოლიკლინიკისათვის. უმეტეს შემთხვევაში გამოკითხულნი აღნიშნავენ, რომ პოლიკლინიკა მათი დასახლება-უბანში ან საცხოვრებელი ადგილიდან 2-5 კილომეტრში მდებარეობს (70%). აღსანიშნავია, რომ პოლიკლინიკამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს (86%). იმ რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა, რომელთაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე მიუმართავთ პოლიკლინიკისათვის, კმაყოფილია მომსახურებით (81%).

სოფლად პოლიკლინიკები 5 კილომეტრზე უფრო შორს მდებარეობს (59%).

მაღალმთიან რეგიონებში სამედიცინო დაწესებულებას ავადმყოფობის გამო ერთი წლის მანძილზე არამაღალმთიანი ზონიდან მეტმა რესპონდენტმა მიმართა, ვიდრე მაღალმთიანი ზონიდან (არამაღალმთიანი - 30%, მაღალმთიანი - 11%). მაღალმთიანი რეგიონის რესპონდენტთა უმეტესობა აცხადებს, რომ პოლიკლინიკა მათი დასახლებიდან 5 კილომეტრზე შორს მდებარეობს (60%). აღსანიშნავია, რომ თუ სხვა ზონებში გამოკითხულთა 40% ცხადებს, რომ პოლიკლინიკა მათ დასახლებაში მდებარეობს, იგივეს აფიქსირებს მთიანი რეგიონის რესპონდენტთა მხოლოდ 15%.

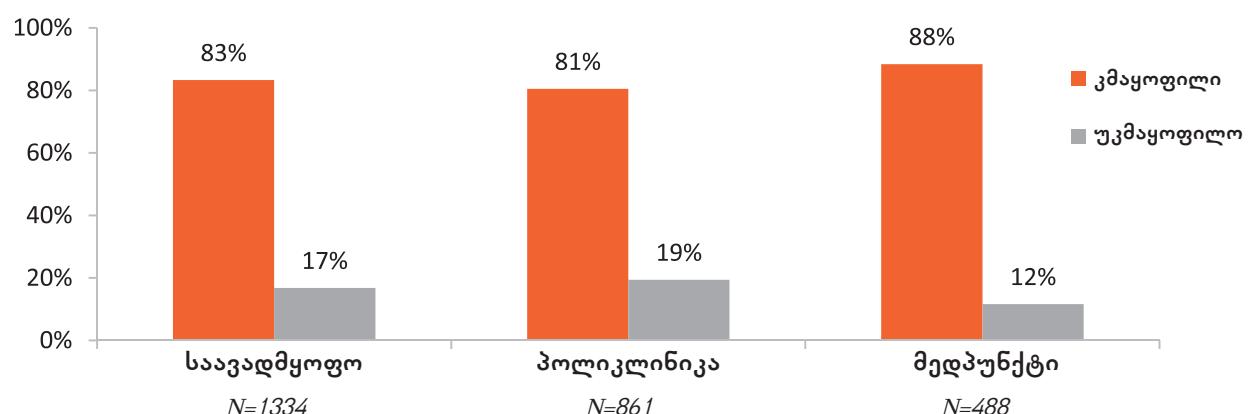
ამბულატორია-მედპუნქტი

თავისი ან ოჯახის წევრის ავადმყოფობისას რესპონდენტთა მხოლოდ 14%-ს ერთხელ მაინც მიუმართავს მედპუნქტისათვის ბოლო ერთი წლის მანძილზე. რესპონდენტთა 57% აცხადებს, რომ ამბულატორია მათ დასახლებაში მდებარეობს. ამასთანავე, ასეთი გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა აზრით, მედპუნქტამდე საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს (63%). გამოკითხულთა უმრავლესობა, რომელთაც ბოლო ერთი წლის განმავლობაში მიუმართავთ მედპუნქტისათვის, კმაყოფილია მიღებული მომსახურებით (88%).

სოფლის მედპუნქტი დასახლებაში მდებარეობს (67%). (იხილეთ გრაფიკი №20).

მაღალმთიან რეგიონში გამოკითხულ რესპონდენტთა უმეტესობა აცხადებს, რომ ის ამბულატორია-მედპუნქტი, რომელსაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე მიმართეს, მათ დასახლებაში მდებარეობს (75%).

გრაფიკი №20 - საავადმყოფო-პოლიკლინიკა-მედპუნქტის მომსახურებით კმაყოფილება

საავადმყოფო-პოლიკლინიკისა და მედიცინურების სამედიცინო მომსახურებით რესპონდენტთა კმაყოფილების დონე რეგიონების ჭრილში ამგვარად გადანაწილდა: საავადმყოფო-მედიცინურების მომსახურებით უფრო კმაყოფილი არიან კახეთში მცხოვრები რესპონდენტები (90%, 97%), ხოლო პოლიკლინიკის მომსახურებით - გურიაში (90%). მედიცინურების მომსახურებით უკიდურესი უკმაყოფილება ქვემო ქართლში დაფიქსირდა (29%). პოლიკლინიკის მუშაობით ყველაზე მეტი ძალიან უკმაყოფილო რესპონდენტი იმერეთში გვყავს (26%), ხოლო საავადმყოფოს ფუნქციონირება სამცხე-ჯავახეთში არ მოსწონს გამოკითხულთა 26%-ს. (იხილეთ ცხრილი №10).

**ცხრილი №10 - საავადმყოფო-პოლიკლინიკისა და მედიცინურების
მომსახურებით კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით**

	საავადმყოფო		პოლიკლინიკა		მედიცინურები	
	უკმაყოფილობა	კმაყოფილობა	უკმაყოფილობა	კმაყოფილობა	უკმაყოფილობა	კმაყოფილობა
თბილისი	15.4%	84.6%	17.9%	82.1%	17.5%	82.5%
აჭარა	14.0%	86.0%	24.9%	75.1%	13.9%	86.0%
გურია	13.3%	86.7%	10.3%	89.7%	7.5%	92.5%
იმერეთი	23.0%	77.0%	26.3%	73.7%	8.5%	91.5%
კახეთი	10.1%	90.0%	23.3%	76.7%	2.8%	97.2%
მცხეთა-მთიანეთი	19.7%	80.3%	15.9%	84.2%	19.7%	80.3%
ქვემო ქართლი	19.8%	80.2%	17.7%	82.3%	29.1%	70.9%
რაჭა-ლეჩხუმი	11.6%	88.4%	12.0%	87.9%	3.5%	96.4%
სამცხე-ჯავახეთი	26.1%	73.9%	13.1%	86.8%	5.6%	94.3%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	12.0%	88.0%	15.1%	84.9%	7.2%	92.8%
შიდა ქართლი	16.0%	84.0%	14.4%	85.6%	10.4%	89.6%

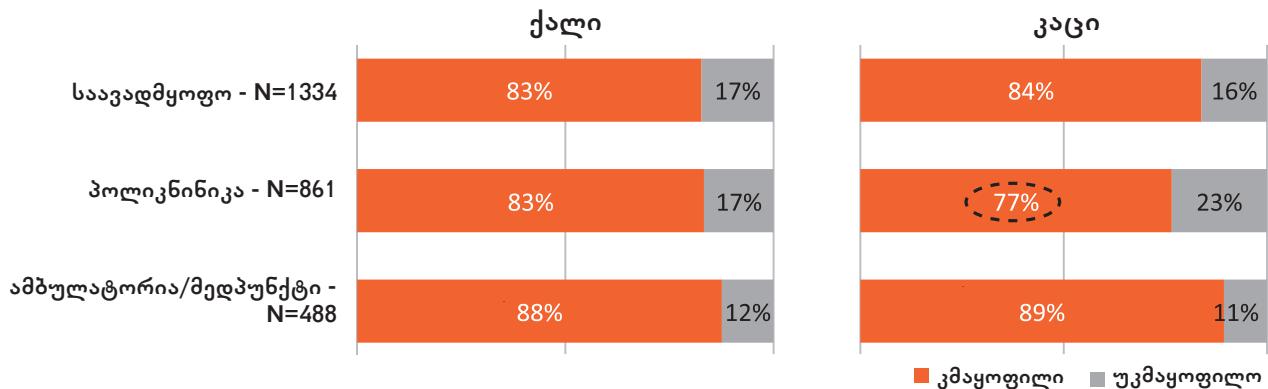
N=1334

N=861

N=488

ქალი-კაცის ჭრილში, ზოგადი კმაყოფილების თვალსაზრისით, საავადმყოფო- ამბულატორიით მომსახურებაში არსებითი სხვაობა არ დაფიქსირებულა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მეტი გამოკითხული ქალია კმაყოფილი პოლიკლინიკის მომსახურებით, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 77%, ქალი - 83%). (იხილეთ გრაფიკი №21).

გრაფიკი №21- საავადმყოფო- პოლიკლინიკისა და მედიცუნქტის მომსახურებით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

მთლიანად, რესპონდენტთა ნახევარს გაუჭირდა აღნიშნული სამედიცინო დაწესებულების მიერ სამედიცინო მომსახურებისათვის განეული ტარიფის შეფასება, რადგან მათ მომსახურება დაზღვევის ფარგლებში უფასოდ ან ნაწილობრივ უფასოდ მიიღეს (45%). ყოველ მეხუთეს (21%) ასევე გაუჭირდა შეფასება და მხოლოდ რესპონდენტთა 5%-მა განაცხადა, რომ მისაღებია ან მეტ- ნაკლებად მისაღებია დაწესებულებაში გადახდილი სამედიცინო მომსახურების საფასური.

5.3.2. პროფილაქტიკის მიზნით სამედიცინო დაწესებულებისათვის მიმართვა

საავადმყოფო

რესპონდენტთა 12%-ს წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს საავადმყოფოსათვის პროფილაქტიკური გამოკვლევის გამო. მათი უმრავლესობა კმაყოფილია მომსახურებით (88%). გამოკითხულთა ნახევარი საავადმყოფოში მომსახურების საფასური მისაღებად მიიჩნევს (49%), 8%-თვის მომსახურება იაფია, ხოლო 39%-თვის - ძვირი.

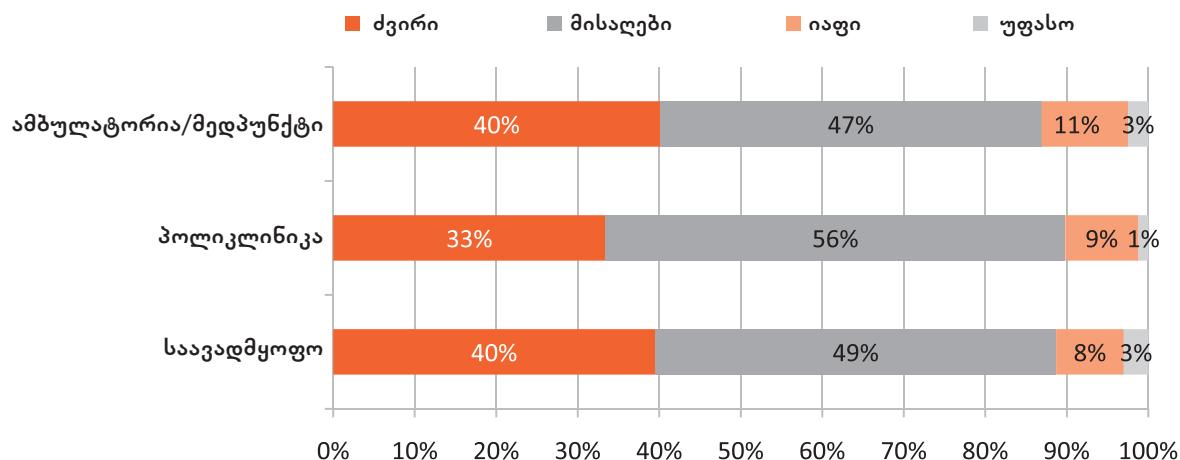
პოლიკლინიკა

რესპონდენტთა 12%-ს წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს პოლიკლინიკისათვის პროფილაქტიკური გამოკვლევის გამო. მათი უმრავლესობა კმაყოფილია მომსახურებით (85%). გამოკითხულთა უმრავლესობისათვის პოლიკლინიკაში მომსახურების საფასური მისაღებია (56%), ხოლო 9%-თვის იაფი. რესპონდენტთა მხოლოდ მესამედი აცხადებს, რომ საფასური ძვირია (33%).

ამბულატორია-მედიცუნქტი

რესპონდენტთა მხოლოდ 4%-ს წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს ამბულატორიისათვის პროფილაქტიკური გამოკვლევის გამო. მათი უმრავლესობა კმაყოფილია მომსახურებით (84%). გამოკითხულთა 11% თვლის, რომ მომსახურება იაფია. რესპონდენტთა 40% კი აცხადებს, რომ გადახდილი საფასური ძვირია. (იხილეთ გრაფიკი №22).

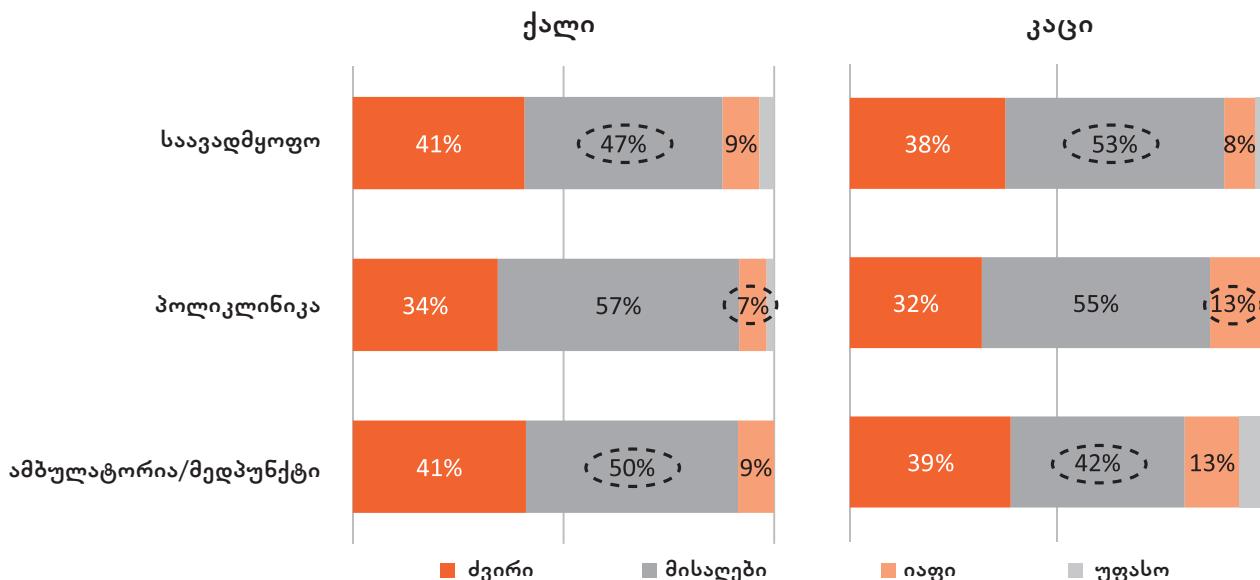
**გრაფიკი №22 - სავადმყოფოებში/პოლიკლინიკებში/მედპუნქტებში სამედიცინო
მომსახურების საფასურისადმი დამოკიდებულება**

ქალი-კაცის ჭრილში, პროფილაქტიკური გამოკვლევისას, ზოგადი კმაყოფილების თვალსაზრისით, საავადმყოფო-ამბულატორია-პოლიკლინიკის მომსახურებით არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოვლინდა გარკვეული ტენდენციები: ზოგადად, მეტი გამოკითხული ქალია კმაყოფილი (პოლიკლინიკა-ამბულატორიის მომსახურებით, ვიდრე მამაკაცი (პოლიკლინიკა: კაცი - 82%, ქალი - 87%; ამბულატორია: კაცი - 81%, ქალი - 87%). საავადმყოფოების მომსახურების გამოკითხვისას, მეტი მამაკაცი აფიქსირებს კმაყოფილებას, ვიდრე ქალი (კაცი - 90%, ქალი - 87%).

ქალი-კაცის ჭრილში, პოლიკლინიკა-ამბულატორიის მომსახურების საფასური უფრო მეტი ქალისათვის არის მიუღებელი, ვიდრე კაცისათვის (პოლიკლინიკა: კაცი - 55%, ქალი - 57%; ამბულატორია: კაცი - 42%, ქალი - 50%). თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მეტი გამოკითხული კაცისთვისაა მისაღები პროფილაქტიკური გამოკვლევისათვის საავადმყოფოში გადახდილი საფასური, ვიდრე ქალისათვის (კაცი - 53%, ქალი - 47%). ასევე, მეტი კაცი თვლის, რომ პოლიკლინიკაში პროფილაქტიკური გამოკვლევის საფასური იაფია, ვიდრე ქალი (კაცი - 13%, ქალი - 7%). (იხილეთ გრაფიკი №23).

**გრაფიკი №23 - ქალი-კაცის ჭრილში სამედიცინო მომსახურების საფასურისადმი
დამოკიდებულება საავადმყოფო-პოლიკლინიკა-მედპუნქტში**

5.3.3. სასწრაფო სამედიცინო დახმარება

გამოკითხულ რესპონდენტთა 38% აცხადებს, რომ ბოლო წლის მანძილზე ისარგებლა პირველადი სამედიცინო მომსახურებით. მათი უმრავლესობის აზრით, გამოძახებული სასწრაფო დახმარება დროულად მოვიდა (90%). გამოკითხულთა უმეტესობა ასევე კმაყოფილია გაწეული პირველადი სამედიცინო მომსახურებით (91%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალები და მამაკაცები თითქმის ერთნაირად აფიქსირებენ კმაყოფილება-უკმაყოფილებას სახელმწიფო სასწრაფო სამედიცინო დახმარების მომსახურების მიმართ (კმაყოფილია: კაცი - 90%, ქალი - 91%; უკმაყოფილოა: კაცი - 9%, ქალი - 8%).

5.3.4. მოსახლეობის პროფილაქტიკური აცრები

რესპონდენტთა უმრავლესობამ განაცხადა, რომ სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში მოსახლეობაში პროფილაქტიკური აცრები ტარდება (74%). თუმცა, წლის მანძილზე ამ რესპონდენტთა მხოლოდ მეოთხედმა ჩაიტარა პროფილაქტიკური აცრა (27%). მათ აბსოლუტურ უმრავლესობას აცრის საფასური არ გადაუხდია (81%), ხოლო 16% საპირისპიროს აფიქსირებს. ისინი, ვინც აცრის საფასური გადაიხადეს, აცრის ღირებულებას ძვირად მიიჩნევენ (50%). მესამედისათვის საფასური მისაღებია და მხოლოდ 15%-თვისაა აცრის საფასური იაფი. აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა კმაყოფილია მომსახურებით (94%). (**იხილეთ გრაფიკი №26**).

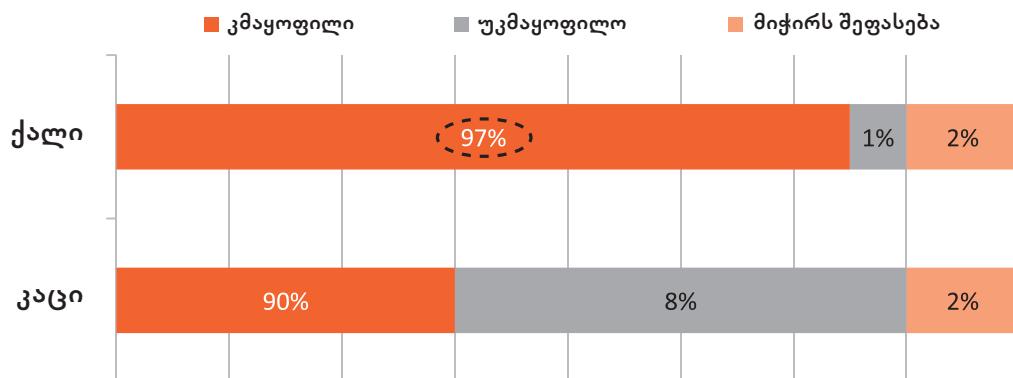
რეგიონებს შორის რაჭა-ლეჩხუმსა და გურიაში მცხოვრებ რესპონდენტებს ბოლო წლის მანძილზე პროფილაქტიკური აცრა ნაკლებად გაუკეთებიათ (16%). საფასურის თვალსაზრისით, რეგიონებთან შედარებით, თბილისის მცხოვრებნი ხშირად აცხადებენ, რომ პროფილაქტიკური აცრებისათვის გარკვეული საფასური გადაიხადეს (31%).

ქალაქში მცხოვრებმა უფრო მეტმა რესპონდენტმა განაცხადა, რომ გადაიხადა პროფილაქტიკური აცრის საფასური, ვიდრე სოფლის ტიპის დასახლებაში მცხოვრებმა (24% - ქალაქი, 7% - სოფელი).

მაღალმთიან რეგიონებში უფრო ნაკლები გამოკითხული აცხადებს, რომ გადაიხადა პროფილაქტიკური აცრის საფასური (მაღალმთიანი - 8%, არამაღალმთიანი - 16%) თუმცა, აცრების საფასურით მეტი უკმაყოფილო სწორედ მაღალმთიან ზონაშია. უმრავლესობა, მაღალმთიან რეგიონში აცრის ღირებულებას ძვირად ან ძალიან ძვირად თვლის (მაღალმთიანი - 84%, არამაღალმთიანი - 48%).

ქალი-კაცის ჭრილში, მოსახლეობის პროფილაქტიკური აცრებით კმაყოფილების თვალსაზრისით არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. თუმცა, გამოვლინდა ტენდენციები: მეტი გამოკითხული ქალი გამოხატავს კმაყოფილებას სახელმწიფო პროფილაქტიკური აცრებით, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 90%, ქალი - 97%). (**იხილეთ გრაფიკი №25**).

**გრაფიკი №25 - ქალი-ვაცის ჭრილში სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში მოსახლეობის
პროფილაქტიკური აცრებით კმაყოფილება**

5.3.5. პირუტყვის/ შინაური ცხოველების აცრები

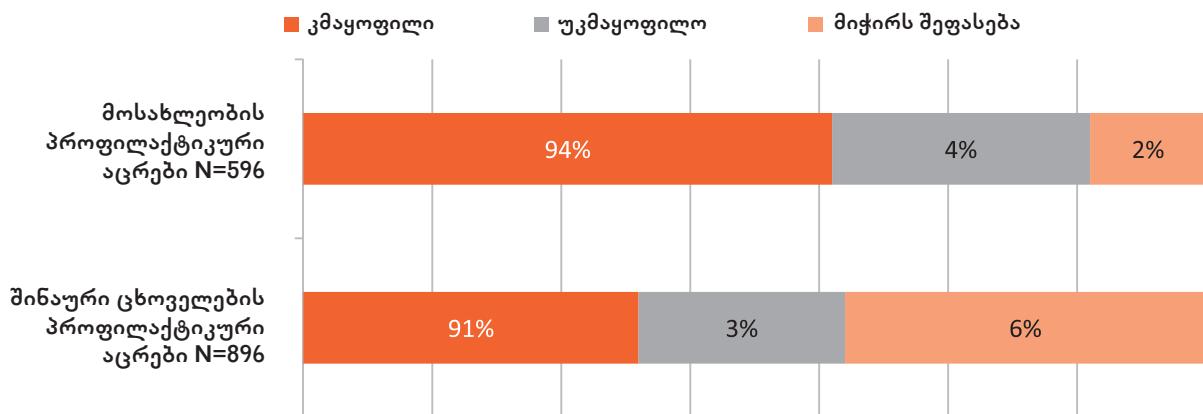
რესპონდენტთა ნახევარმა იცის, რომ სახელმწიფო პროგრამით ტარდება პროფილაქტიკური აცრები პირუტყვისათვის (49%). მათ ნახევარს ბოლო ერთი წლის მანძილზე ჩაუტარებია პროფილაქტიკური აცრა შინაური ცხოველებისა თუ ფრინველებისათვის (50%). რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა აცხადებს, რომ აცრის საფასური არ გადაუხდია (85%), ხოლო 13% საპირისპიროს აფიქსირებს. აცრის ღირებულებას მისაღებად მიიჩნევს გამოკითხულთა 66% (მათ ვინც გადაიხადა აცრის საფასური), მეხუთედისათვის საფასური ძვირია, ხოლო 18% ფიქრობს, რომ იგი იაფია. ალსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა კმაყოფილია მომსახურებით (91%). (იხილეთ გრაფიკი №26).

რეგიონებს შორის თბილისში მცხოვრებ რესპონდენტთა მცირე ნაწილს ერთი წლის მანძილზე გაუკეთებია პროფილაქტიკური აცრა შინაური ცხოველებისათვის (13%). ალსანიშნავია, რომ სამეცნიერო-ზემო სვანეთში გამოკითხულთა დიდ ნაწილს აუცრია პირუტყვი ბოლო 12 თვის განმავლობაში (71%). საფასურის თვალსაზრისით, რეგიონებთან შედარებით, თბილისის მცხოვრები ხშირად აცხადებდენ, რომ გარკვეული საფასური გადაიხადეს შინაური ცხოველის პროფილაქტიკური აცრისას (66%). ალსანიშნავია, რომ სამცხე-ჯავახეთში გამოკითხულთა (30%) ადასტურებს პირუტყვის აცრისას საფასურის გადახდის ფაქტს. აჭარასა და შიდა ქართლში გამოკითხულებს კი აცრის საფასური არ გადაუხდიათ.

ქალაქი-სოფლის ჭრილში ბოლო ერთი წლის მანძილზე ქალაქად მცხოვრებ უფრო ნაკლებ რესპონდენტს აუცრია შინაური ცხოველი, ვიდრე სოფლად მცხოვრებთ (28% - ქალაქი, 59% - სოფელი). ქალაქში მეტ რესპონდენტს გადაუხდია შინაური ცხოველის პროფილაქტიკური აცრის საფასური, ვიდრე სოფლის ტიპის დასახლებაში (27% - ქალაქი, 10% - სოფელი).

მაღალმთიანი რეგიონში მეტ გამოკითხულს აუცრია პირუტყვი პროფილაქტიკის მიზნით სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, ვიდრე სხვა ზონაში (მაღალმთიანი - 71%, არამაღალმთიანი - 46%). მაღალმთიან ზონაში მცხოვრები მეტი რესპონდენტი თვლის, რომ პირუტყვის აცრისათვის გადახდილი საფასური იაფია, ვიდრე სხვა ზონაში მცხოვრები გამოკითხული (მაღალმთიანი - 24%, არამაღალმთიანი - 16%).

გრაფიკი №26 - სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში პროფილაქტიკური აცრებით კმაყოფილება

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალები და მამაკაცები თითქმის ერთნაირად არიან კმაყოფილი პირუტყვის პროფილაქტიკური აცრების გამო (კმაყოფილია: კაცი - 91%, ქალი - 92%).

5.3.6. ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამები

რესპონდენტთა თითქმის ნახევარი ინფორმირებულია ჯანდაცვის სხვა სახელმწიფო პროგრამების შესახებაც (45%). მათ 18%-ს მიუღია მომსახურება სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში და უმრავლესობა ამ სერვისით კმაყოფილია (81%).

მაღალმთიან რეგიონებში უფრო ნაკლებ გამოკითხულს სმენია ჯანდაცვის სხვა სახელმწიფო პროგრამის შესახებ (მაღალმთიანი - 33%, არამაღალმთიანი - 46%), უფრო მეტს კი სწორედ მთიან ზონაში უსარგებლია მომსახურებით მსგავსი პროგრამების ფარგლებში (მაღალმთიანი - 40%, არამაღალმთიანი - 17%).

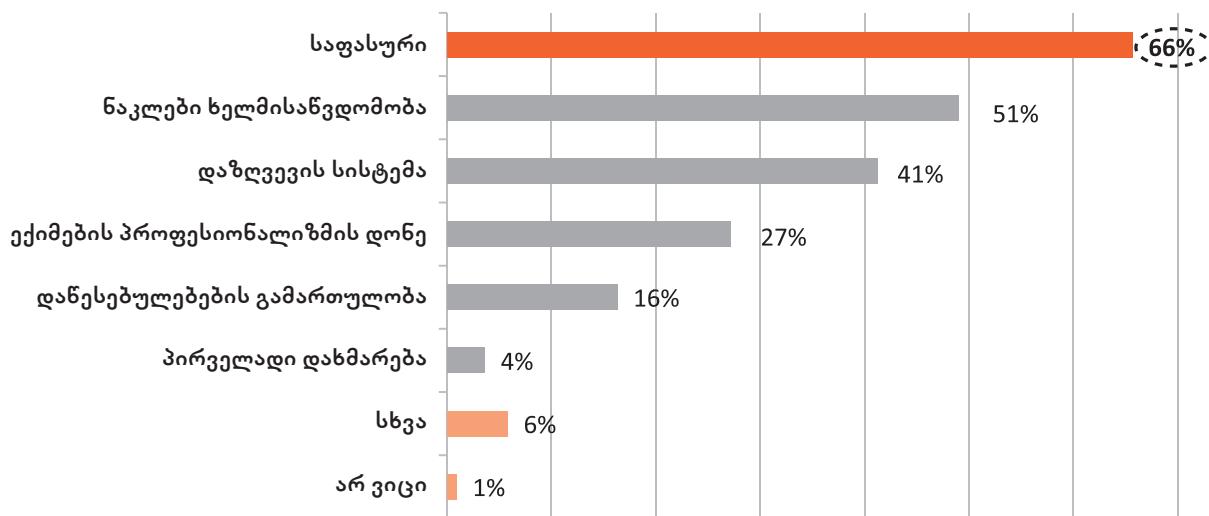
ქალი-კაცის ჭრილში, ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამით კმაყოფილების თვალსაზრისით, არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოვლინდა გარკვეული ტენდენცია: უფრო მეტი გამოკითხული ქალია კმაყოფილი ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამით, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 73%, ქალი - 87%).

5.3.7. ზოგადი კმაყოფილება ჯანდაცვის სისტემის მუშაობით

ზოგადად, ყოველი მესამე გამოკითხული კმაყოფილია საქართველოში ჯანდაცვის სისტემით (33%), 38% ნეიტრალურადაა განწყობილი, ხოლო რესპონდენტთა მეხუთედი უკმაყოფილოა ამ სისტემით (20%). უკმაყოფილების ძირითად მიზეზად გამოკითხულთა უმრავლესობა მკურნალობის საფასურს ასახელებს (66%), ნახევარი კი - მომსახურების ნაკლებ ხელმისაწავდომობას (51%), ხოლო 41% უკმაყოფილო მოქმედი სადაზღვევო სისტემით. (**იხილეთ გრაფიკი №27**).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალებისა და მამაკაცების თითქმის ტოლი წილი აფიქსირებს კმაყოფილებას ჯანდაცვის სისტემის მუშაობით (კაცი - 33%, ქალი - 34%).

გრაფიკი №27 - ჯანდაცვის სისტემით უკმაყოფილების მიზეზები

შერჩევითი ერთობლიობა N=664

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

5.4. რეკრეაცია, დასვენება და კულტურა

კვლევის შედეგად დაგდინდა, რომ კულტურულ-დასასვენებელი ადგილები, როგორიცაა: თეატრი, მუზეუმი, ბიბლიოთეკა, საჯარო პარკი, სპორტული მოედანი და კულტურის სახლი არ არის გამართული საქართველოში არსებული დასახლებების 16%-ში. ჩამონათვალში ყველაზე გამართული მაინც სპორტული მოედანი აღმოჩნდა - ისინი საქართველოში არსებული დასახლებების 71%-ში ფუნქციონირებს. შედარებით კარგი მდგომარეობაა ბიბლიოთეკის მუშაობის თვალსაზრისითაც, ბიბლიოთეკები დასახლებების 60%-ში გხვდება. გამოკითხულთა ნახევარმა განაცხადა, რომ მათ დასახლებაში არის თეატრი, მუზეუმი და საჯარო პარკი (49%, 51%, 51%). ცუდი მაჩვენებელი კულტურის სახლთან მიმართებით გვაქვს, რომლის დასახლებაში ფუნქციონირებაც გამოკითხულთა მხოლოდ 40%-მა დააფიქსირა.

სოფლის მოსახლეობის 30%-მა განაცხადა, რომ მათ დასახლებაში არ ფუნქციონირებს ზემოთ ჩამოთვლილთაგან არცერთი, მაშინ, როდესაც ქალაქში გამოკითხულთა მხოლოდ 4%-მა დააფიქსირა იგივე. სოფლის ტიპის დასახლებაში გამოკითხულთა 50%-მა გამართულად სპორტული მოედანი დააფიქსირა.

რეგიონების მიხედვით აღსანიშნავია, რომ მცხეთა-მთიანეთსა და შიდა ქართლში გამოკითხულ რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილის აზრით (43%, 37%), მათ დასახლებაში კითხვარში ჩამოთვლილი დასასვენებელ-რეკრეაციული ინფრასტრუქტურიდან (თეატრი, მუზეუმი, ბიბლიოთეკა, საჯარო პარკი, სპორტული მოედანი, კულტურის სახლი-სოფლის კლუბი) არცერთი არ ფუნქციონირებს. როგორც მოსალოდნელი იყო, ამ მხრივ, კარგი მდგომარეობაა დედაქალაქში, ჩამოთვლილი ინფრასტრუქტურიდან თბილისში ყველა ფუნქციონირებს. აღსანიშნავია, რომ ყველაზე კარგი მდგომარეობა სპორტული მოედნებთან დაკავშირებით არსებობს. რეგიონებში უმეტესად სწორედ ამ ინფრასტრუქტურის გამართული ფუნქციონირება დასახელდა. იმერეთსა და რაჭა-ლეჩხუმში ჩამოთვლილი ინფრასტრუქტურიდან დადებითად შეფასდა ბიბლიოთეკის მუშაობა (69%, 68%). (იხილეთ ცხრილი №11).

**ცხრილი №11 - რეგიონების მიხედვით კულტურულ-დასასვენებელი
ინფრასტრუქტურის არსებობა**

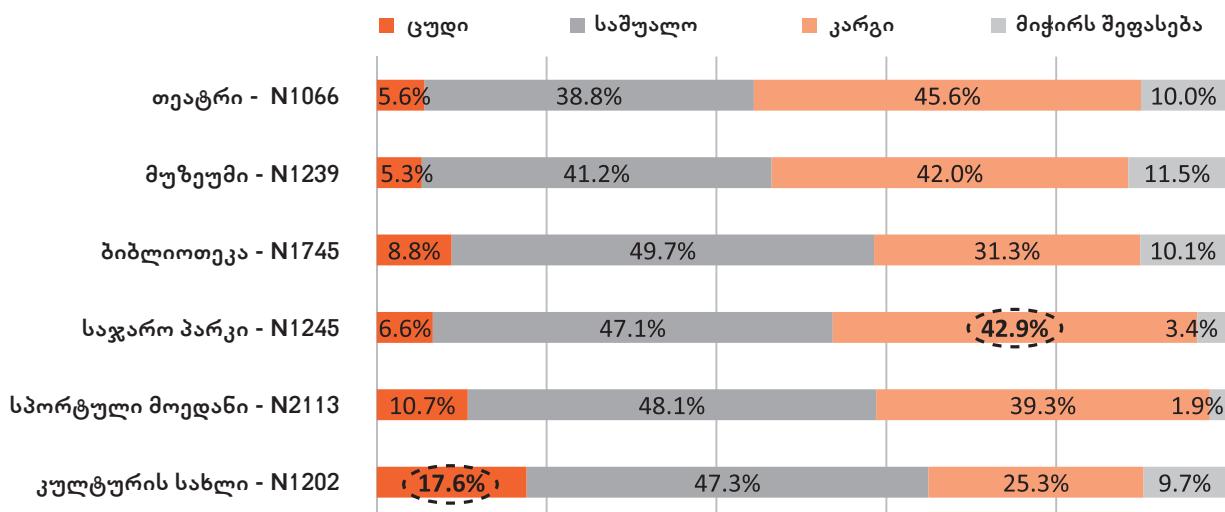
	თეატრი	მუზეუმი	ბიბლიოთეკა	საჯარო პარკი	სპორტული მოედანი	კულტურის სახლი	ჩამოთვლილთაგან არცვრითი
თბილისი	99.6%	98.8%	98.6%	99.2%	99.8%	54.0%	0%
აჭარა	37.4%	47.3%	50.6%	49.1%	78.6%	38.7%	14.5%
გურია	21.3%	23.3%	37.7%	19.6%	61.7%	23.5%	20.4%
იმერეთი	61.6%	42.7%	69.1%	52.5%	69.8%	42.5%	9.3%
კახეთი	15.1%	30.0%	46.1%	35.1%	60.3%	39.9%	21.3%
მცხეთა-მთიანეთი	4.1%	21.1%	33.1%	23.4%	46.2%	20.3%	42.5%
ქვემო ქართლი	13.3%	13.8%	24.0%	16.7%	57.8%	35.0%	20.3%
რაჭა-ლეჩხუმი	10.8%	19.7%	68.4%	12.7%	49.1%	32.1%	22.2%
სამცხე-ჯავახეთი	18.2%	19.5%	40.3%	20.6%	48.7%	37.6%	33.3%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	21.1%	26.6%	41.9%	16.5%	56.6%	26.2%	27.0%
შიდა ქართლი	17.9%	34.4%	35.1%	32.1%	53.4%	31.7%	37.3%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მაღალმთიან რეგიონში სხვა დასახლებასთან შედარებით ნაკლებმა რესპონდენტმა განაცხადა, რომ მათ დასახლებაში ფუნქციონირებს თეატრი, მუზეუმი და საჯარო პარკი (მაღალმთიანი - 17%, 16%, 18%, არამაღალმთიანი - 49%, 51%, 52%). აღსანიშნავია, რომ მაღალმთიან რეგიონში ყოველი მესამე გამოკითხული აფიქსირებს დასასვენებელ-გასართობი ინფრასტრუქტურის უქონლობას, მაშინ, როდესაც დანარჩენ რეგიონში იგივეს გამოკითხულთა მხოლოდ 15% აცხადებს.

გამოკითხულთა 18%-მა მათ დასახლებაში არსებული კულტურის სახლის მდგომარეობა ცუდად შეაფასა. რესპონდენტთა 11%-ის აზრით, სპორტული მოედნებიც არასახარბიელო მდგომარეობაშია. თუმცა, გასართობ-დასასვენებელი ადგილის მდგომარეობა მთლიანობაში კარგად ან დამაკმაყოფილებლად შეფასდა. (**იხილეთ გრაფიკი №28**).

გრაფიკი №28 - გასართობ-დასასვენებლი ადგილების მდგომარეობის შეფასება

რეგიონების მიხედვით შემდეგი სურათი გამოიკვეთა: მხოლოდ თბილისში, კახეთში, აჭარაში, იმერეთში, სამეგრელოსა და ქვემო ქართლში გამოკითხულ რესპონდენტთა საკმარისი რაოდენობა აფასებს გასართობ-დასასვენებელი ადგილების მდგომარეობას. დანარჩენ რეგიონში რესპონდენტთა სიმცირე პროცენტული კოეფიციენტის გამოყვანის საშუალებას არ იძლევა. ქვემო ქართლში გამოკითხულ რესპონდენტთა ნახევარი ცუდად აფასებს რეგიონში არსებული კულტურის სახლის-სოფლის კლუბის მდგომარეობას (47%), ხოლო თითქმის ამდენივე რესპონდენტი დადებითად აფასებს სპორტული მოედნის მდგომარეობას (53%). იმერეთში გამოკითხულ რესპონდენტთა უმეტესობა (59%) დადებითად აფასებს საჯარო პარკის მდგომარეობას. თეატრის მდგომარეობა სხვა რეგიონებთან შედარებით დადებითად შეფასდა თბილისში, აჭარასა და ქუთაისში.

სოფლის ტიპის დასახლებაში მცხოვრებთა უმრავლესობამ თეატრის მდგომარეობა დამაკაყოფილებლად შეაფასა (71%), მაგრამ, როდესაც **ქალაქში** მცხოვრებთა ნახევარმა დადებითად შეაფასა მათ დასახლებაში არსებული თეატრის ინფრასტრუქტურა. ქალაქად გამოკითხულ რესპონდენტთაგან განსხვავებით, სოფლად გამოკითხული რესპონდენტები მათ დასახლებაში არსებულ სპორტულ მოედანს ცუდად აფასებენ (ქალაქი - 6%, სოფელი - 19%).

რესპონდენტთა ნახევარი პრიორიტეტულად სპორტული მოედნისა და საჯარო პარკის გამართულ ფუნქციონირებას ასახელებს (52%, 48%). რესპონდენტთა 14%-მა მუზეუმის გამართული ფუნქციონირება დაასახელა პრიორიტეტულად მათი დასახლებისათვის.

რეგიონის მიხედვით პრიორიტეტი ასე განაწილდა: თბილისში, აჭარასა და შიდა ქართლში უმრავლესობისათვის საჯარო პარკის გამართული ფუნქციონირება მნიშვნელოვანია (64%, 59%, 64%). რესპონდენტთათვის მცხეთა-მთიანეთში, ქვემო ქართლში, სამეგრელოსა და რაჭა-ლეჩხუმში პრიორიტეტული კულტურის სახლის გამართულობაა (46%, 43%, 44%, 68%), გურიაში კი გამოკითხულთა ნახევარი ბიბლიოთეკას ანიჭებს უპირატესობას (48%). დარჩენილ რეგიონში რესპონდენტთა უმეტესობა უპირატესობას სპორტული მოედნის გამართულ ფუნქციონირებას ანიჭებს (იმერეთი - 57%, კახეთი - 63%, სამცხე-ჯავახეთი - 58%). (**იხილეთ ცხრილი №12**).

**ცხრილი №12 - რეგიონების მიხედვით პრიორიტეტული გასართობი
და დასასვენებელი ინფრასტრუქტურა**

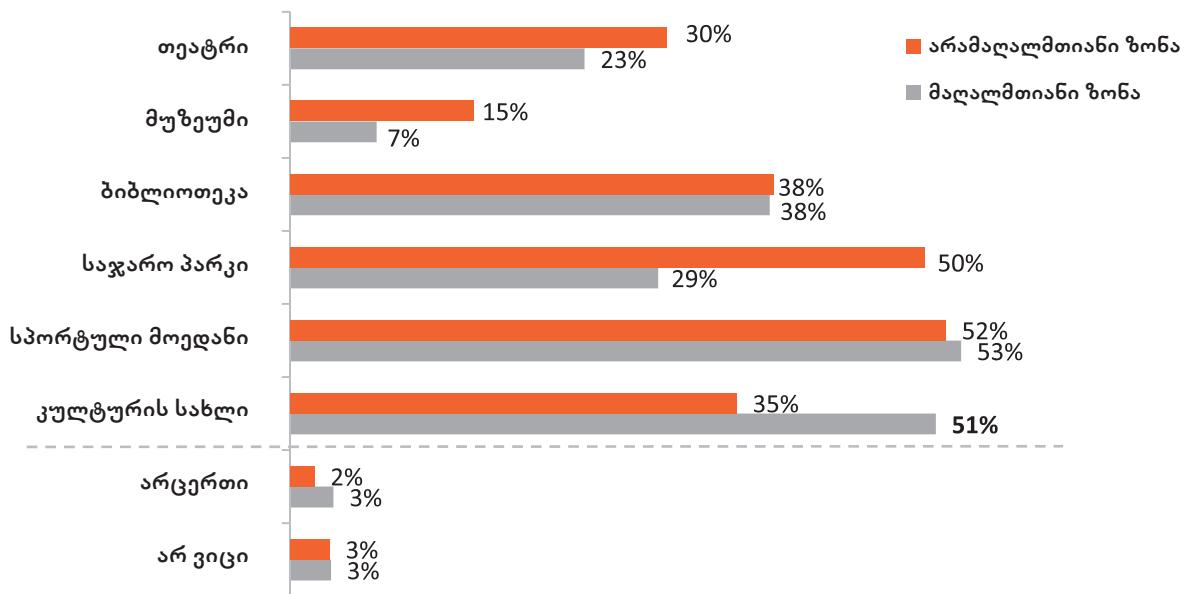
	თემა	მუზეუმი	ბიბლიოთეკა	საჯარო პარკი	სპორტული მოულანი	კულტურის სახლი	არცერთი	სსარ ვიცი
თბილისი	44.0%	14.7%	32.1%	64.4%	54.3%	7.1%	2.0%	1.7%
აჭარა	21.9%	11.7%	32.1%	59.0%	50.2%	37.6%	4.1%	3.5%
გურია	8.5%	10.3%	48.3%	11.7%	40.4%	41.5%	5.3%	1.5%
იმერეთი	46.3%	19.3%	49.5%	34.7%	57.4%	42.8%	0.4%	1.2%
კახეთი	19.0%	11.6%	41.2%	62.5%	63.3%	60.0%	1.8%	0.7%
მცხეთა-მთიანეთი	18.2%	4.0%	29.9%	38.7%	41.7%	45.6%	5.0%	12.5%
ქვემო ქართლი	17.6%	5.2%	31.3%	27.4%	40.7%	43.1%	3.6%	6.6%
რაჭა-ლეჩხუმი	31.0%	15.9%	55.8%	16.5%	49.6%	67.8%	1.6%	1.1%
სამცხე-ჯავახეთი	13.4%	9.8%	32.3%	39.1%	57.5%	39.9%	4.4%	0.9%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	23.0%	14.5%	34.6%	41.1%	40.8%	44.3%	0.0%	7.9%
შიდა ქართლი	8.9%	23.4%	51.5%	63.9%	56.3%	60.2%	0.0%	1.4%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

სოფლის მოსახლეობისათვის უფრო პრიორიტეტულია კულტურის სახლების გამართული ფუნქციონირება, ვიდრე **ქალაქში** მცხოვრებთათვის (სოფელი - 59%, ქალაქი - 17%). თეატრების გამართული ფუნქციონირება უფრო ქალაქში მცხოვრებ რესპონდენტთათვისაა პრიორიტეტული, ვიდრე სოფელში მცხოვრებთათვის (ქალაქი - 43%, სოფელი - 14%).

მაღალმთაან რეგიონებში მცხოვრებთა ყველა დიდი ნაწილი პრიორიტეტულად მათ დასახლებებში სპორტული მოედნებისა და კულტურის სახლების გამართულობას ასახელებს (მაღალმთაანი - 53%, 51%, არამაღალმთაანი - 52%, 35%). (**იხილეთ გრაფიკი №29**).

**გრაფიკი №29 - პრიორიტეტული გასართობი და დასასვენებელი
ინფრასტრუქტურა მაღალმთიანი/არამაღალმთიანი ზონების მიხედვით**

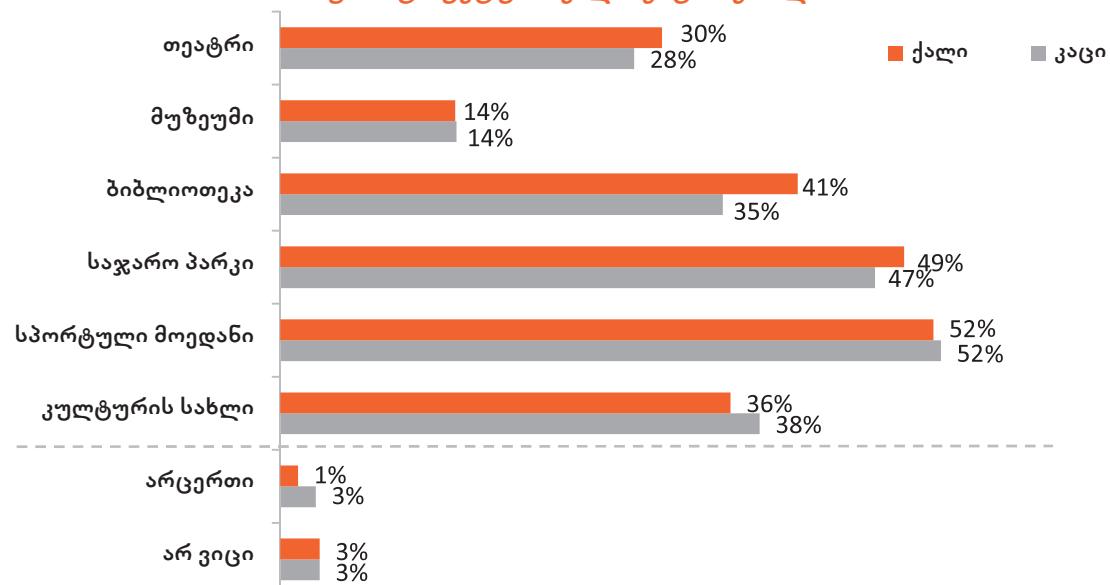

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა პრიორიტეტული გასართობ-დასასვენებელი ადგილების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოვლინდა გარკვეული ტენდენციები: უფრო მეტი გამოკითხული ქალი აცხადებს, რომ მათ დასახლებებში ბიბლიოთეკების ფუნქციონირებაა პრიორიტეტული, ვიდრე მამაკაცი (კაცი - 35%, ქალი - 41%). (იხილეთ გრაფიკი №30).

**გრაფიკი №30 - პრიორიტეტული გასართობი და დასასვენებელი
ინფრასტრუქტურა ქალი-კაცის ჭრილში**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

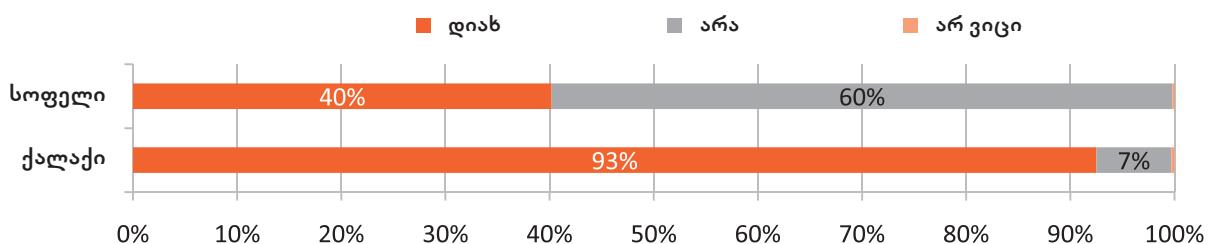
5.5. პომუნალური ინფრასტრუქტურა

კვლევის ფარგლებში შესწავლილ იქნა კომუნალური ინფრასტრუქტურის საკითხები, ისეთები, როგორიცაა წყალმომარაგება, საკანალიზაციო სისტემა, ელექტროენერგიითა და ბუნებრივი აირით მომარაგება, ნარჩენების გატანა და დასუფთავება.

5.5.1. წყალმომარაგება

როგორც კვლევის შედეგებმა ცხადყო, მოსახლეობის 68%-ს აქვს ცენტრალური წყალმომარაგება. ბუნებრივია, წყალმომარაგების სისტემის მქონე მოსახლეობას შორის ჭარბობს ქალაქის ტიპის დასახლებათა მოსახლეობა. აღმოჩნდა, რომ ქალაქში მცხოვრები ადამიანების 93%-ს მიუწვდება ხელი ცენტრალურ წყლის სისტემაზე, მაშინ, როდესაც სოფლად ასეთი ადამიანების წილი მხოლოდ 40%-ია. (**იხილეთ გრაფიკი №31**). იქიდან გამომდინარე, რომ წყალმომარაგების ნაკლებობა ძირითადად სოფლის ტიპის დასახლებებში შეინიშნება, საინტერესოა მონაცემების შედარება რეგიონების მიხედვითაც. წყალმომარაგების სისტემის არსებობის მხრივ ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა რაჭა-სვანეთში, გურიასა და სამეგრელო-ზემო სვანეთში. (**იხილეთ ცხრილი №13**).

გრაფიკი №31 - გაქვთ თუ არა ცენტრალური წყალმომარაგება? ქალაქი-სოფლის ჭრილი

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

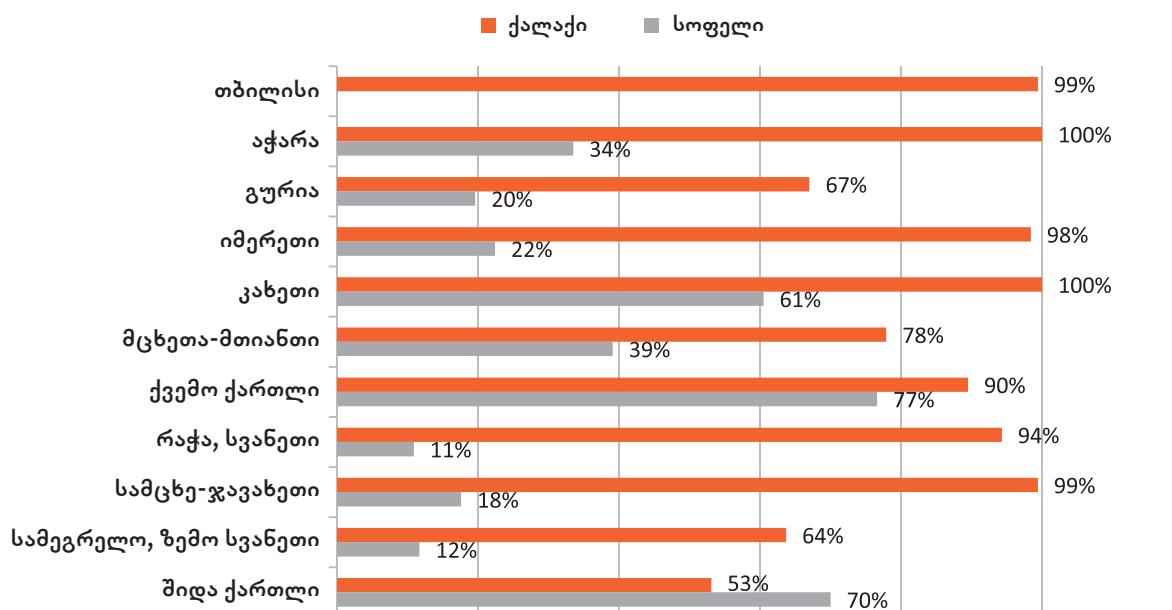
ცხრილი №13 - გაქვთ თუ არა ცენტრალური წყალმომარაგება? რეგიონების ჭრილი

	დიახ	არა	არ ვიცი
თბილისი	99%	0%	1%
აჭარა	64%	36%	0%
გურია	32%	68%	0%
იმერეთი	57%	43%	0%
კახეთი	69%	31%	0%
მცხეთა-მთიანეთი	49%	51%	1%
ქვემო ქართლი	82%	18%	0%
რაჭა, სვანეთი	26%	74%	0%
სამცხე-ჯავახეთი	45%	55%	0%
სამეგრელო, ზემო სვანეთი	32%	67%	1%
შიდა ქართლი	64%	36%	0%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონის შიგნით ქალაქი-სოფლის მიხედვით შემდეგი სურათი დაფიქსირდა: თითქმის ყველა რეგიონში ცენტრალური წყალმომარაგება ქალაქის ტიპის დასახლებებში უფრო მეტადაა გავრცელებული. გამონაკლისს ნარმოადგენს შიდა ქართლი, სადაც ცენტრალური წყალმომარაგება სოფლის ტიპის დასახლებებში უფრო მეტ ოჯახს აქვს, ვიდრე ქალაქში. (**იხილეთ გრაფიკი №32**)

გრაფიკი №32 - ცენტრალური წყალმომარაგების არსებობა რეგიონებში ქალაქი-სოფლის მიხედვით

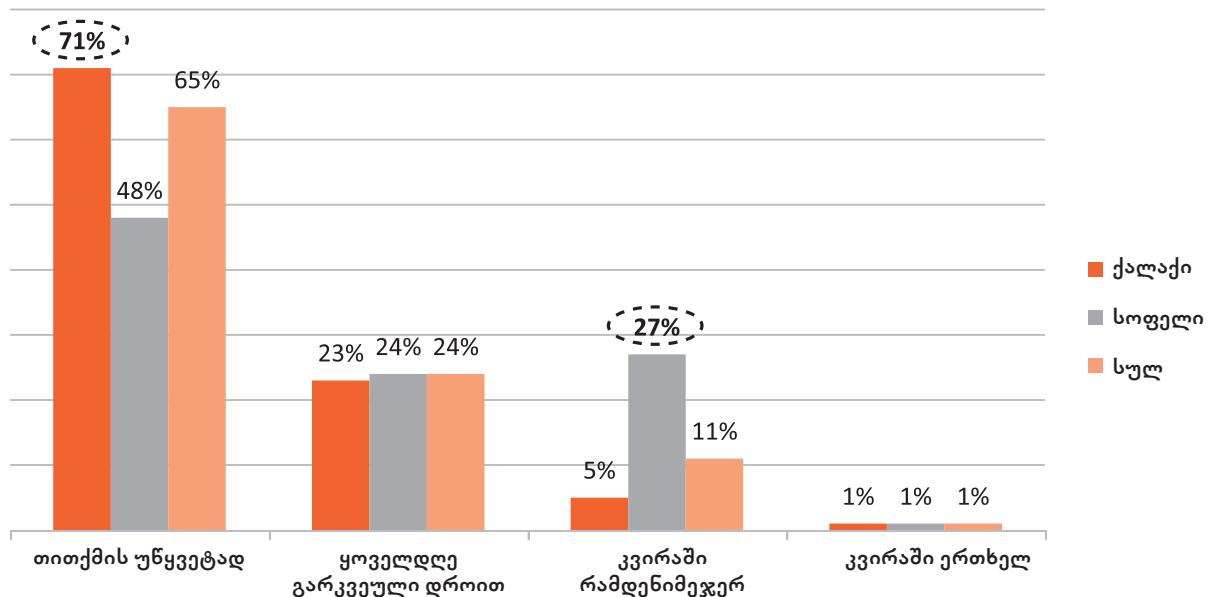
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელსაც აქვს ცენტრალური წყალმომარაგება, აცხადებს, რომ წყალი სასმელად ვარგისია 77%-თვის, წყლის ვარგისიანობის წილი უფრო მეტად ქალაქის მოსახლეობაზე მოდის, სოფლის მოსახლეობის 21% აცხადებს, რომ ისინი წყალს სასმელად არ იყენებენ, ხოლო 14% თვლის, რომ წყალი მათ დასახლებაში სასმელად ნაწილობრივ ვარგისია. წყალს სასმელად ვარგისიანად ქალაქის მოსახლეობის 81% მიიჩნევს, ხოლო 8% - ნაწილობრივ ვარგისიანად. რეგიონებს შორის წყლის სასმელად ვარგისიანობით თბილისის (94%) შემდეგ გამოირჩევა სამეგრელო (92%).

მაღალმთიანი სოფლების 74% არ აქვს წყალმომარაგება, ხოლო მათ შორის ვისაც აქვს, ნახევარზე მეტი (53%) აცხადებს, რომ მიწოდებული წყალი სასმელად უვარგისია.

რაც შეეხება წყლის რეგულარულ მიწოდებას, მოსახლეობის 65% აცხადებს, რომ წყალი მათ თითქმის უწყვეტად მიეწოდებათ. ეს მაჩვენებელი ძირითადად ქალაქის მოსახლეობაზე მოდის (71%). წყლის ყოველდღიურად გარკვეული დოზით მიწოდებაზე ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობისათვის თითქმის ერთნაირი მაჩვენებელი დაფიქსირდა. (**იხილეთ გრაფიკი №33**).

გრაფიკი №33 - რა რეგულარობით მოდის ცენტრალური წყალი?

შერჩევითი ერთობლიობა N=1974

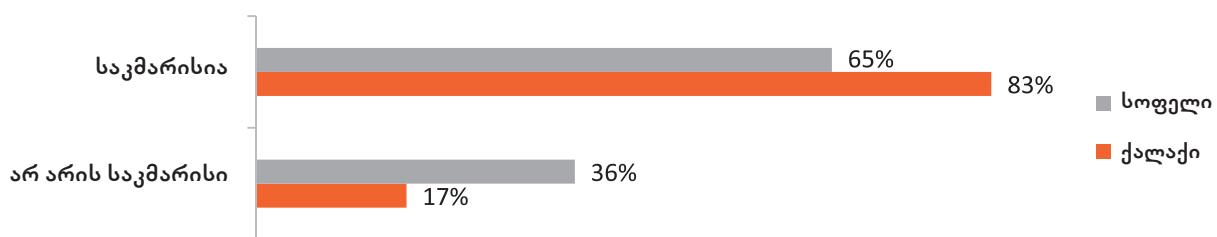
რეგიონებს შორის წყლის მიწოდების სიხშირის თვალსაზრისით ყველაზე დაბალი მაჩვენებლი დაფიქსირდა შიდა ქართლში (26%), კახეთსა (26%) და მცხეთა-მთიანეთში (24%), სადაც მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი აცხადებს, რომ წყალი მათ მხოლოდ კვირაში რამდენიმეჯერ მიეწოდებათ.

მოსახლეობის 68% აცხადებს, რომ მათთვის არსებული წყალმომარაგების გრაფიკი თითქმის ყოველთვის დამაკმაყოფილებებლია. **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში კმაყოფილება უფრო მეტად შეიმჩნევა (72%), ვიდრე **სოფლის** (57%).

რაც შეეხება რეგიონებს, წყალი ყოველთვის არადამაკმაყოფილებლად მიეწოდება იმერეთსა (27%) და მცხეთა-მთიანეთს (25%). წყლის ზოგჯერ არადამაკმაყოფილებელ მიწოდებას ყველაზე მეტად გურიაში უჩივიან (40%).

საყოფაცხოვრებო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად მოწოდებული წყლის რაოდენობა საკმარისია ან სრულიად საკმარისია მიაჩნია მოსახლეობის 78%-ს. **ქალაქის** მცხოვრებთათვის წყლის რაოდენობის შეფასება უფრო დადებითია, ვიდრე **სოფლის** მცხოვრებთათვის. (იხილეთ გრაფიკი №34).

გრაფიკი №34 - საკმარისია თუ არა მოწოდებული წყლის რაოდენობა?

შერჩევითი ერთობლიობა N=1974

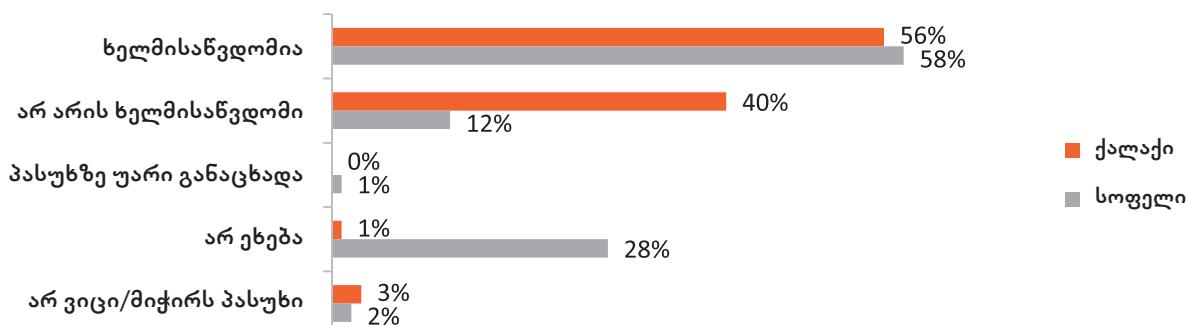
რეგიონებს შორის წყლის რაოდენობა ყველაზე მეტად არასაკმარისად მიაჩნიათ იმერეთსა (47%) და შიდა ქართლში (41%).

ქალი-კაცის ჭრილში სხვაობები არ დაფიქსირებულა წყალმომარაგების გრაფიკითა და მიწოდებული წყლის რაოდენობით კმაყოფილების თვალსაზრისით. გამოკითხულ ქალთა და მამაკაცთა იდენტური წილი აფიქსირებს კმაყოფილებას წყალმომარაგების არსებული გრაფიკით და მიწოდებული წყლის რაოდენობით (წყალმომარაგების გრაფიკი: კაცი - 68%, ქალი - 68%; მოწოდებული წყლის რაოდენობა საკმარისია საყოფაცხოვრებო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად: კაცი - 78%, ქალი - 78%).

მოსახლეობის 61% სულადობის მიხედვით იხდის წყლის გადასახადს, ხოლო 23% მრიცხველის მიხედვით. აღნიშნული მეთოდებით წყლის გადასახადის გადახდა ყველა **რეგიონში** მეტნაკლებად თანაბრად არის გავრცელებული. გამონაკლისს წარმოადგენს გურია (14%) და კახეთი (5%), სადაც მოსახლეობა აცხადებს, რომ წყლის გადასახადი ფიქსირებულია (მაგალითად, ოჯახზე ერთი ან სამი ლარი).

როგორც დადგინდა, მოსახლეობისათვის როგორც **ქალაქი**, ასევე **სოფელში** თითქმის თანაბრად ხელმისაწვდომია წყლის საფასური. თუმცა აღსანიშნავია, რომ უკმაყოფილებას საფასურთან დაკავშირებით **ქალაქში** მცხოვრები ადამიანები უფრო მეტად გამოხატავენ, ვიდრე **სოფელში** მცხოვრები **რესპონდენტები**. (იხილეთ გრაფიკი №35).

გრაფიკი №35 - ხელმისაწვდომია თუ არა წყლის საფასური?

შერჩევითი ერთობლიობა N=1974

როგორც დადგინდა, **რეგიონებს** შორის თბილისი ყველაზე მეტად უჩივის წყლის საფასურის ხელმისაწვდომობას (49% - არ არის ხელმისაწვდომი).

როგორც დადგინდა, **მაღალმთიან სოფლებში** არ იხდიან წყლის გადასახადს (არ ეხება - 86%), ხოლო, ამავე ტიპის დასახლების მცხოვრებთა 8% წყლის საფასურს ოჯახის წევრების რაოდენობის მიხედვით იხდის. მაღალმთიან სოფლებში წყლის გადასახადის გადამხდელი ოჯახები არ უჩივიან მაღალ საფასურს და აცხადებენ, რომ თანხა ხელმისაწვდომია (13%).

5.5.2. საკანალიზაციო სისტემა

მოსახლეობის ნახევარი (50%) აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში არის საკანალიზაციო სისტემა, ხოლო მეორე ნახევრის შემთხვევაში არ არის. **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში მოსახლეობის 90% ადასტურებს საკანალიზაციო სისტემის არსებობას, ხოლო **სოფლის** ტიპის დასახლებებში მოსახლეობის დაახლოებით იგივე წილი (96%) აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში არ არის

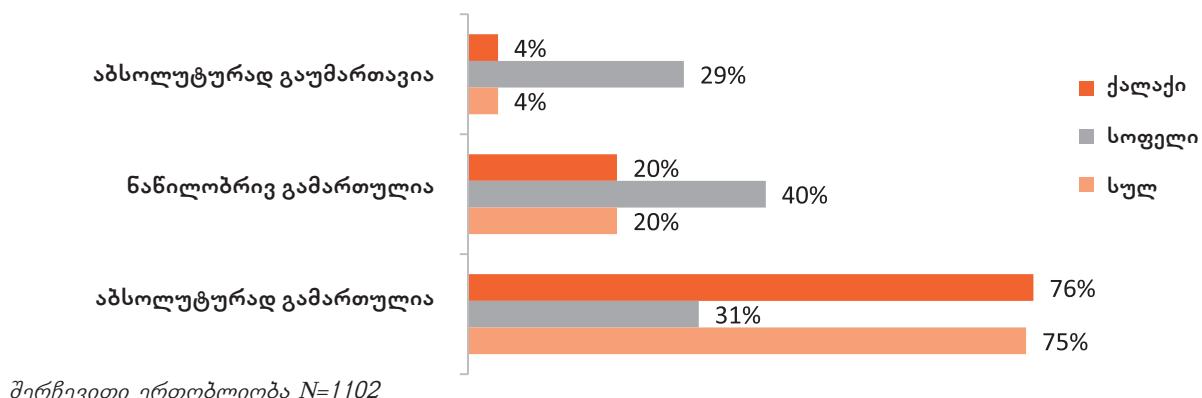
ცენტრალური საკანალიზაციო სისტემა. ანალოგიური სიტუაცია ფიქსირდება **მაღალმთიან სოფლებშიც**, სადაც მოსახლეობის 96% აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში არ არის საკანალიზაციო სისტემა.

ყველაზე ცუდი მდგომარეობა საკანალიზაციო სისტემის არსებობის მხრივ **რეგიონებს** შორის გურიაშია - აქ მცხოვრები მოსახლეობის 86% უარყოფს ცენტრალური სისტემის არსებობას. რაჭა-სვანეთშიც თითქმის იგივე მდგომარეობაა (82%).

მოსახლეობის ის ნაწილი, რომლის დასახლებაშიც არის ცენტრალური სისტემა, 90%-ის შემთხვევაში მიერთებულია საკანალიზაციო სისტემაზე, ეს ფაქტი მეტნილად **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში უფრო შეინიშნება (92%), ვიდრე **სოფლის** (41%).

საკანალიზაციო სისტემის მქონე მოსახლეობის 75% აცხადებს, რომ სისტემა აბსოლუტურად გამართულად მუშაობს. **ქალაქისა და სოფლის** მოსახლეობისათვის აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში არის განსხვავებები. **სოფლის** მოსახლეობის 29%-თვის არსებული საკანალიზაციო სისტემა აბსოლუტურად გაუმართავია, მაშინ, როდესაც ქალაქში ასეთი შემთხვევების მხოლოდ 4% ფიქსირდება. (**იხილეთ გრაფიკი №36**).

გრაფიკი №36 - რამდენად გამართულია ცენტრალური საკანალიზაციო სისტემა? ქალაქი-სოფლის ჭრილი

გაყვანილობა აბსოლუტურად გაუმართავია გურიაში საკანალიზაციო სისტემის მქონე მოსახლეობის 27%-თვის. არანაკლებ მძიმე მდგომარეობაა ამ მხრივ შიდა ქართლშიც - ცენტრალურ საკანალიზაციო გაყვანილობაზე მიერთებული სახლების 16%-ის შემთხვევაში სისტემა აბსოლუტურად გაუმართავია.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა ცენტრალური საკანალიზაციო სისტემის გამართულობით კმაყოფილების თვალსაზრისით. გამოკითხული ქალებისა და მამაკაცების თითქმის იდენტური წილი მიიჩნევს, რომ არსებული ცენტრალური საკანალიზაციო სისტემა გამართულად ფუნქციონირებს. (კაცი - 95%, ქალი - 96%).

5.5.3. ელექტროენერგია

მოსახლეობის უმრავლესობის განცხადებით (94%), უკანასკნელი 3 თვის მანძილზე ელექტროენერგიით მომარაგება თითქმის უწყვეტად ხდებოდა. აღნიშნული მონაცემები უმნიშვნელოდ განსხვავდება დასახლების ტიპისა და **რეგიონების** მიხედვით ინფორმაციის

გაშლისას. **მაღალმთიან სოფლებშიც** კი მხოლოდ 3% აღმოჩნდა ისეთი, რომელთაც ელექტრო-ენერგია ხშირი წყვეტებით და უგრაფიკოდ მიეწოდება.

აღმოჩნდა, რომ მოსახლეობის უმეტესობა კმაყოფილია მოწოდებული ელექტროენერგიის ხარისხით (ძაბვით) როგორც ზამთარში (92%), ასევე სხვა სეზონებზე (95%). ზამთარში ელექტროენერგიის ძაბვით უკმაყოფილო ადამიანები სულ 8%-ს შეადგნენ, ზაფხულში კი 5%-ს. ისინი თითქმის თანაბრად ნაწილდებიან **ქალაქისა და სოფლის** ტიპის დასახლებებში. **რეგიონების** მიხედვით ზამთარში ელექტრომაბვით ყველაზე უკმაყოფილო აჭარაა - ამ რეგიონში მოწოდებული ელექტროენერგიის ხარისხით უკმაყოფილებას 26% გამოხატავს, თუმცა, უკმაყოფილება იკლებს სხვა სეზონებზე და სხვა რეგიონების მსგავსად უკმაყოფილო ადამიანების წილი არ აღემატავს 11%-ს. (**იხილეთ ცხრილი №14**).

ცხრილი №14 - რამდენად კმაყოფილი ხართ ელექტროენერგიის ხარისხით?

ზამთარი	კმაყოფილი კუ	უკმაყოფილი კუ	მიჭირს კასუარი
თბილისი	98%	2%	0%
აჭარა	74%	25%	1%
გურია	92%	8%	0%
იმერეთი	89%	11%	0%
კახეთი	91%	9%	0%
მცხეთა-მთიანეთი	90%	10%	0%
ქვემო ქართლი	88%	12%	0%
რაჭა, სვანეთი	88%	12%	0%
სამცხე-ჯავახეთი	97%	3%	0%
სამეგრელო, ზემო სვანეთი	96%	4%	0%
შიდა ქართლი	97%	3%	0%

სხვა სეზონები	კმაყოფილი კუ	უკმაყოფილი კუ	მიჭირს კასუარი
თბილისი	99%	1%	0%
აჭარა	90%	10%	0%
გურია	98%	2%	0%
იმერეთი	88%	11%	0%
კახეთი	93%	7%	0%
მცხეთა-მთიანეთი	93%	7%	0%
ქვემო ქართლი	92%	8%	0%
რაჭა, სვანეთი	92%	8%	0%
სამცხე-ჯავახეთი	96%	4%	0%
სამეგრელო, ზემო სვანეთი	98%	2%	0%
შიდა ქართლი	97%	2%	1%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რაც შეეხება ელექტრომომარაგებასთან დაკავშირებული მომსახურებით კმაყოფილებას, მოსახლეობის 87% პოზიტიურად აფასებს აღნიშნული სერვისის პრობლემების მოგვარების ოპერატიულობას.

ელექტრომომარაგებასთან დაკავშირებული მომსახურებით კმაყოფილი და უკმაყოფილო ადამიანების გადანაწილება მსგავსია **ქალაქისა და სოფლის** ტიპის დასახლებებისათვის, თუმცა, **რეგიონებს** შორის აღსანიშნავია, რომ ქვემო ქართლში მომსახურებით უკმაყოფილო მოსახლეობის

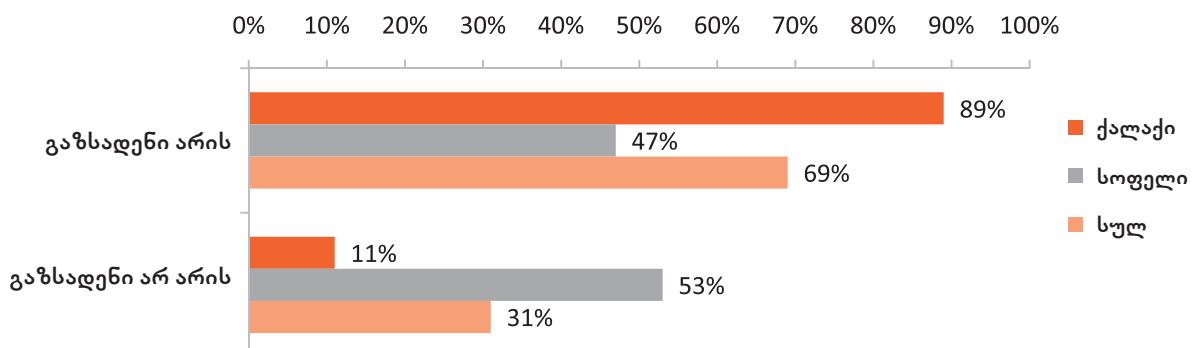
17%-ია. ასევე აღსანიშნავია, რომ **მაღალმთიან სოფლებში** მოსახლეობის 13% გამოთქვამს უკავშირობას ელექტრომომარაგების პრობლემების მოგვარებასთან დაკავშირებით.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა ელექტროენერგიის ხარისხით და ელექტროენერგიასთან დაკავშირებული მომსახურებით კმაყოფილების თვალსაზრისით. გამოკითხული ქალების და მამაკაცების თითქმის იდენტური წილი აფიქსირებს კმაყოფილებას მიზოდებული ელექტროენერგიის ხარისხით და ზოგადად ელექტრომომარაგებასთან დაკავშირებული მომსახურებით (ხარისხი: კაცი - 93%, ქალი - 93%; მომსახურება: კაცი - 86%, ქალი - 88%).

5.5.4. გაზმომარაგების ცენტრალური სისტემა

მოსახლეობის 69% აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში შეყვანილია ცენტრალური გაზსადენი. გაზსადენი შეყვანილია **ქალაქის** ტიპის დასახლებების უმეტეს ნაწილში (89%), ხოლო **სოფლებში** თითქმის თანაბრად ნაწილდება დასახლებები, სადაც გაზსადენი არის (47%) და სადაც გაზსადენი არ არის (53%). (**იხილეთ გრაფიკი №37**).

გრაფიკი №37 - არის თუ არა თქვენს დასახლებაში ცენტრალური გაზსადენი?

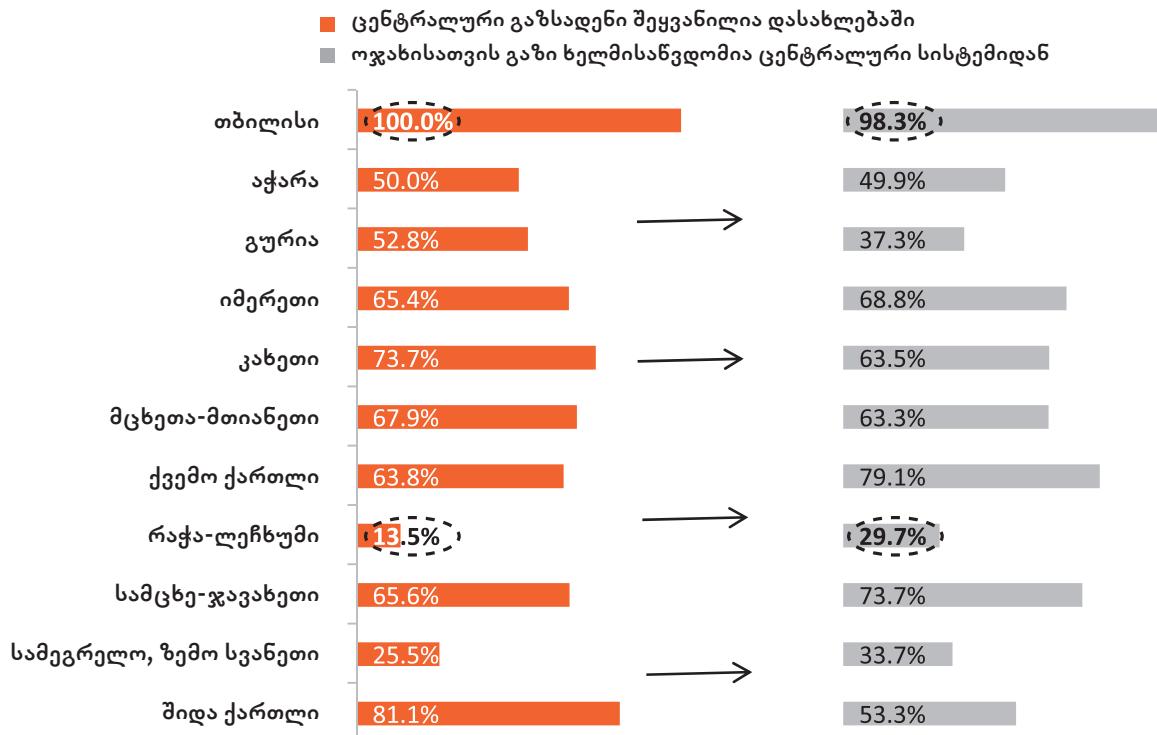
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონებს შორის ყველაზე კარგი მდგომარეობა თბილისა (100%) და შიდა ქართლშია (81%), დანარჩენ რეგიონებში დასახლებათა სულ მცირე ნახევარში მაინც არის ცენტრალური გაზსადენი. გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ რაჭა-სვანეთი და სამეგრელო - ამ რეგიონებში დასახლებათა უმეტესობა გაზსადენის გარეშეა დარჩენილი (87%, 75%). (**იხილეთ გრაფიკი №38**)

დასახლებების იმ ნაწილში, რომელშიც შეყვანილია ცენტრალური გაზსადენი, უმეტეს შემთხვევაში გაზმომარაგება უშუალოდ სახლებამდეც მიდის (75%). ამ მხრივაც **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში უკეთესი მდგომარეობაა, ვიდრე **სოფლის** (88%, 49%).

იმ **რეგიონებში**, სადაც დასახლებათა გაზიფიცირება პრობლემას წარმოადგენს, ასევე დაბალია უშუალოდ ოჯახებისათვის ცენტრალიზებული სისტემიდან გაზის მიღების წილი - გაზის გაზსადენიდან არ მიეწოდება რაჭა-სვანეთში მოსახლეობის 70%-ს, ხოლო სამეგრელოში - 66%-ს. (**იხილეთ გრაფიკი №38**).

**გრაფიკი №38 - გაზმომარაგება დასახლებებში და ოჯახების ხელმისაწვდომობა
ცენტრალურ სისტემასთან რეგიონების მიხედვით**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

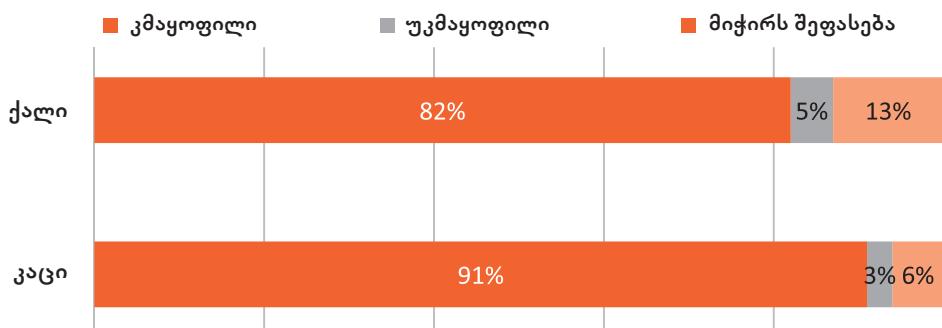
მოსახლეობის უმრავლესობა (93%), როგორც ქალაქში (92%), ასევე სოფლად (97%), კმაყოფილია გაზის ხარისხით.

რეგიონებში გაზმომარაგებასთან დაკავშირებულ მომსახურებაზე კმაყოფილების მაღალი ხარისხი ფიქსირდება. გამონაკლის მხოლოდ ქვემო ქართლი წარმოადგენს, სადაც უკმაყოფილო ადამიანები გამოკითხულთა 10%-ს შეადგენენ.

მაღალმთიანი სოფლების 79%-ში არ არის გაზსადენი, ხოლო იმ სოფლებში, სადაც არის, გაზი სახლში მხოლოდ ნახევარს მიეწოდება (57%). მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელსაც სახლში აქვს ცენტრალური გაზი, კმაყოფილია როგორც ხარისხით (96%), ასევე გაზმომარაგებასთან დაკავშირებული მომსახურებით (94%).

ქალი-კაცის ჭრილში აღსანიშნავია, რომ უფრო მეტი გამოკითხული მამაკაცია კმაყოფილი გაზმომარაგებით, ვიდრე ქალი (კაცი - 91%, ქალი - 82%). (**იხილეთ გრაფიკი №39**).

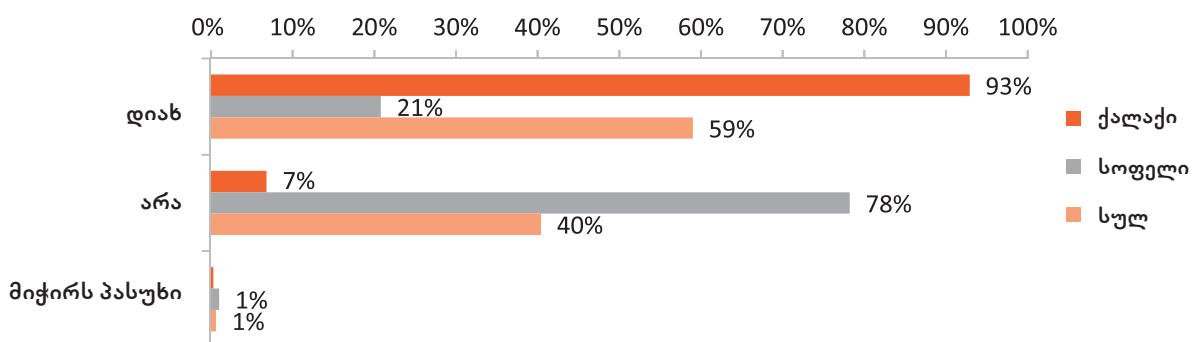
**გრაფიკი №39 - გაზმომარაგებასთან დაკავშირებული მომსახურებით
კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში**

5.5.5. ნარჩენების გატანა

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ნარჩენების ცენტრალიზებულად გატანა ხდება დასახლებათა 59%-დან. აღნიშნული მომსახურების უფრო მაღალი მაჩვენებელი ფიქსირდება ქალაქის (93%), ვიდრე სოფლის (21%) ტიპის დასახლებაში. (იხილეთ გრაფიკი №40).

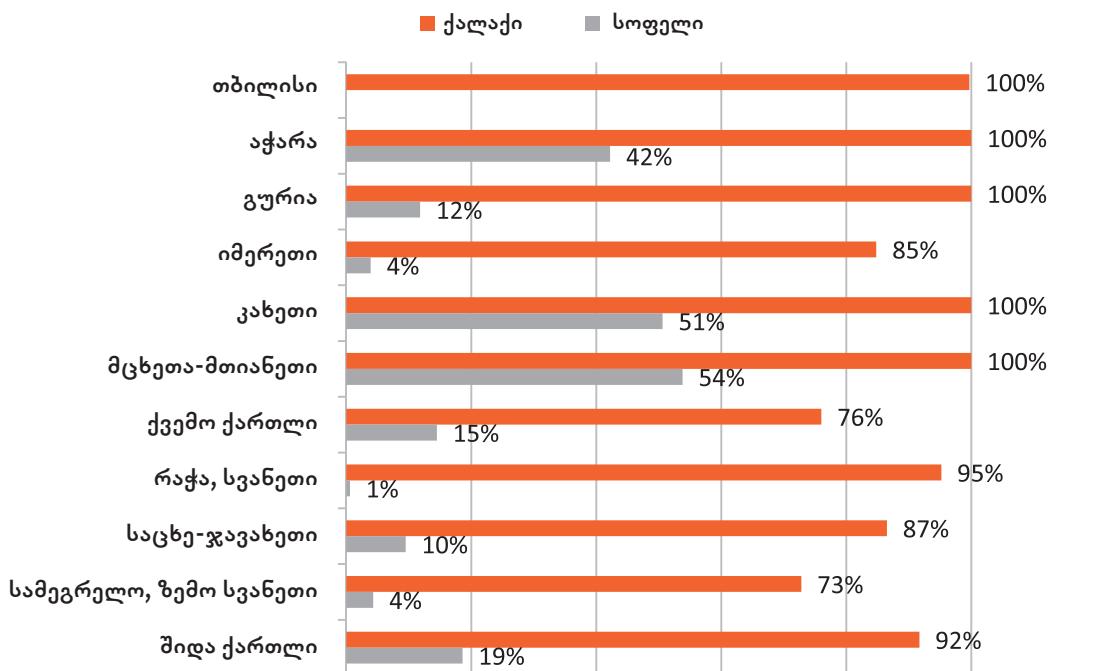
გრაფიკი №40 - ხდება თუ არა თქვენი დასახლებიდან ნარჩენების გატანა?

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ნარჩენების გატანის თვალსაზრისით უმეტესად ქალაქის ტიპის დასახლებები გამოირჩევა, თუმცა, ალსანიშნავია მცხეთა-მთიანეთის, კახეთისა და აჭარის სოფლებიც, სადაც მოსახლეობის თითქმის ნახევარი აცხადებს, რომ მათი დასახლებებიდან ნარჩენების გატანა ხდება. (იხილეთ გრაფიკი №41).

გრაფიკი №41 - დასახლებიდან ნარჩენების გატანა რეგიონებში ქალაქი-სოფლის მიხედვით

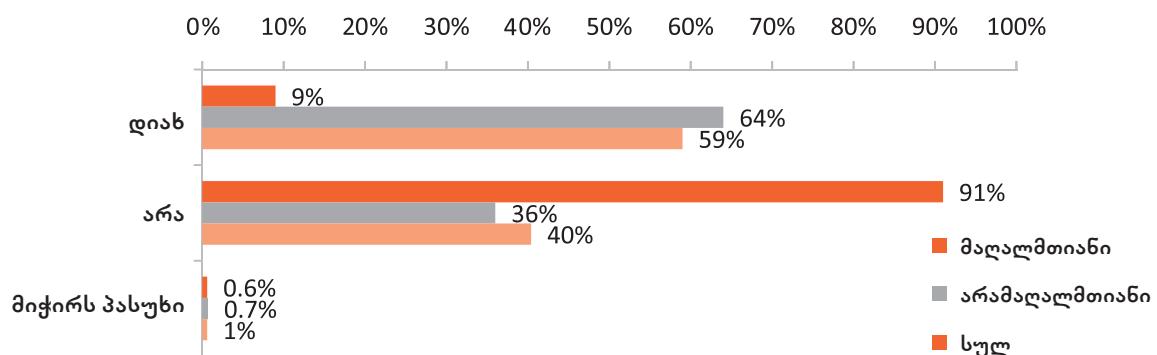

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონებს შორის ნარჩენების ცენტრალიზებულად გატანის მხრივ საუკეთესო ვითარება თბილისშია (100%), ხოლო ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი რაჭა-ლეჩხუმში ფიქსირდება (83%).

მაღალმთიანი სოფლების 91%-ის შემთხვევაში ნარჩენების გატანა არ ხდება. (იხილეთ გრაფიკი №42).

გრაფიკი №42 - ხდება თუ არა თქვენი დასახლებიდან ნარჩენების გატანა? - მაღალმთიანი/არამაღალმთიანი ზონების მიხედვით

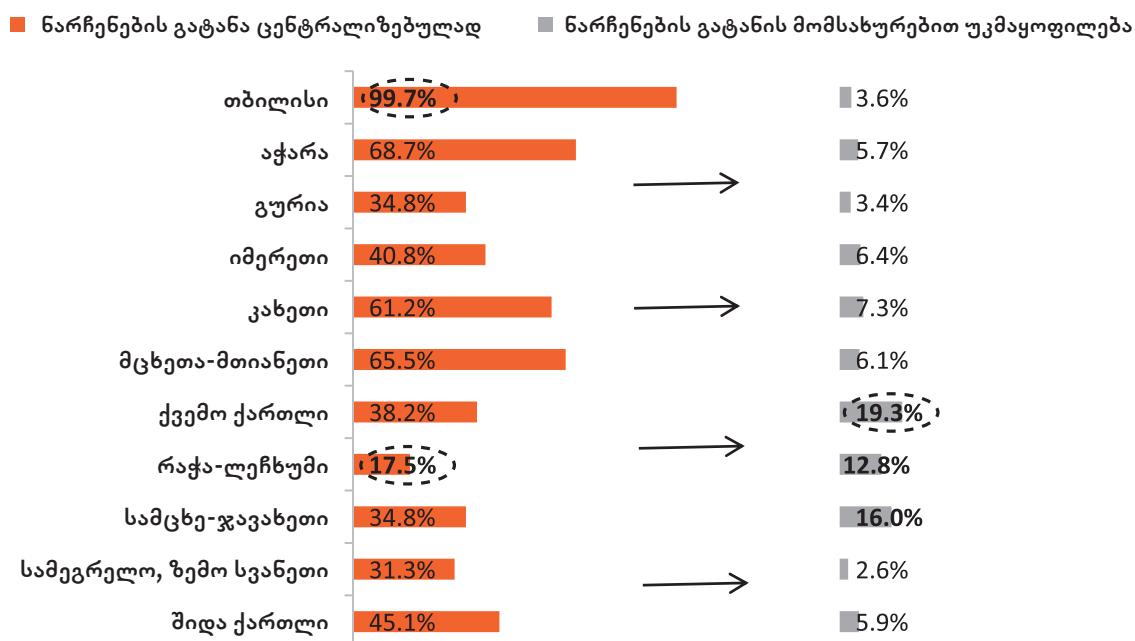
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რაც შეეხება ნარჩენების გატანის რეგულარობას, აღმოჩნდა, რომ **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში ნაჩენები სულ მცირე ორ დღეში ერთხელ მაინც გააქვთ (78%), ხოლო **სოფლის** ტიპის დასახლებებში კვირაში ერთხელ (68%).

მიუხედავად ნარჩენების გატანის რეგულარობისა, მოსახლეობა მომსახურებით თანაბრად კმაყოფილია როგორც **ქალაქში** (86%), ასევე **სოფელში** (85%). თუმცა, თანაბრად გამოიკვეთა უკმაყოფილო ადამიანებიც (8% და 7%), რომლებიც ნეგატიური დამოკიდებულების მიზებად ძირითადად რეგულარობას ასახელებენ. მიუხედავად იმისა, რომ **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში სულ მცირე ორ დღეში ერთხელ მაინც გააქვთ ნარჩენები, მოსახლეობის 65% უკმაყოფილოა აღნიშნული რეგულარობით. **სოფლის** მოსახლეობისთვისაც უკმაყოფილების მიზეზი რეგულარობასთან ერთად, ჰიგიენური ნორმების დაცვა და ნარჩენების გატანაში გადახდილი საფასურია.

სხვა **რეგიონებთან** შედარებით უკმაყოფილების მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ქვემო ქართლში (19%), სამცხე-ჯავახეთსა (16%) და რაჭა-სვანეთში (13%). ამ რეგიონებშიც მოსახლეობა ძირითადად რეგულარობას, გატანის ხარისხსა (ნარჩენების არასრულად გატანას) და ჰიგიენური ნორმების დაუცველობას უჩივის. (**იხილეთ გრაფიკი №43**).

გრაფიკი №43 - ნარჩენების გატანა დასახლებებიდან და რესპონდენტთა უკმაყოფილების მაჩვენებელი მოცემული მომსახურებით რეგიონების მიხედვით

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

იმ დასახლებებში, სადაც ნარჩენების გატანა ხდება, მომსახურების საფასური აბსოლუტურად ხელმისაწვდომია რესპონდენტების მხოლოდ 29%-თვის.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა ნარჩენების გატანით კმაყოფილების თვალსაზრისით. ოდნავ უფრო მეტი გამოკითხული მამაკაცი აფიქსირებს კმაყოფილებას ნარჩენების გატანასთან დაკავშირებული მომსახურებით, ვიდრე ქალი (კაცი - 87%, ქალი - 85%).

5.5.6. დასუფთავება

დასუფთავების შესახებ კითხვები მხოლოდ **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში დაისვა. როგორც აღმოჩნდა, 75%-ის შემთხვევაში ქალაქის/დაბის ტიპის დასახლებებში (79%) ქუჩები ყოველდღიურად სუფთავება. დასუფთავების ხარისხით უკმაყოფილო ადამიანების ნილი კი 4%-ს არ სცილდება.

რაც შეეხება **რეგიონებს**, შიდა ქართლის მოსახლეობის 89% აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში ქუჩები არ სუფთავდება. სხვა რეგიონებთან შედარებით მაღალი მაჩვენებლებით აღნიშნული მომსახურების არქონას უჩივის სამცხე-ჯავახეთი (71%) და გურია (55%). მიუხედავად იმისა, რომ აჭარაში სულ მცირე ყოველ ორ დღეში ერთხელ სუფთავდება ქუჩები, სხვა რეგიონებთან შედარებით მაღალია თვეში ერთხელ ქუჩების დასუფთავების პრეცედენტი (18%), თვეში ერთხელ ქუჩების დასუფთავების მაღალი მაჩვენებელი ფიქსირდება სამეცნიეროშიც (16%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა დასუფთავების სამსახურის მომსახურებით კმაყოფილების თვალსაზრისით. ოდნავ უფრო მეტი გამოკითხული მამაკაცი აფიქსირებს კმაყოფილებას დასუფთავების სამსახურის მომსახურებით, ვიდრე ქალი (კაცი - 84%, ქალი - 82%).

5.6. გზები

რესპონდენტებმა ყველაზე ცუდად მათ დასახლებათა შიგნით გადასაადგილებელი გზები შეაფასეს (შიდა გზები ცუდ მდგომარეობაშია - 53%), ხოლო ყველაზე დადებითი შეფასება ავტომაგისტრალებს ერგო წილად (88%). აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა უმრავლესობამ ასევე კარგად შეაფასა მათ დასახლებებთან მისასვლელი გარე გზები და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირე (72%, 73%). გამოკითხულათა 60%-თვის ასევე ხელმისაწვდომია საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ღირებულება.

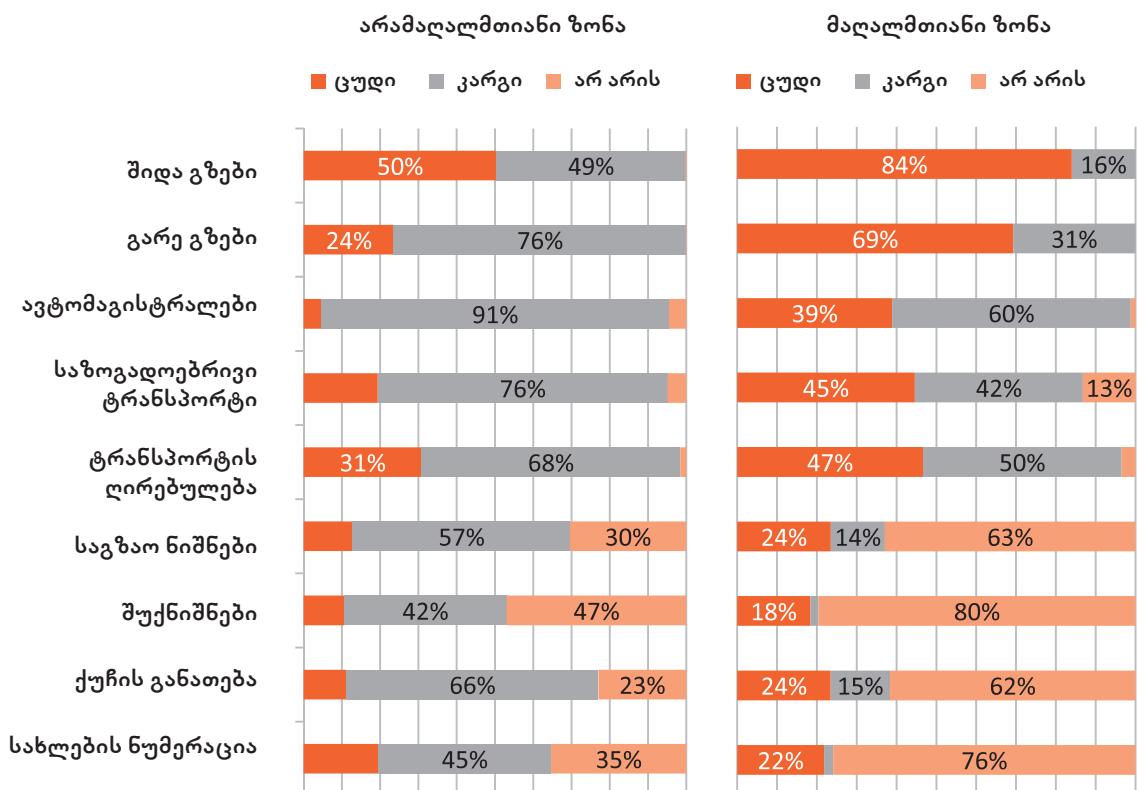
ყველაზე ცუდი მდგომარეობა შუქნიშნების, საგზაო ნიშნებისა და სახლების ნუმერაციის თვალსაზრისით დაფიქსირდა - (არ არის შუქნიშნები - 50%, საგზაო ნიშნები - 33%, ნუმერაცია - 39%). ყოველი მეხუთე გამოკითხული ასევე აცხადებს, რომ მათ დასახლებებში ქუჩა განათებული არ არის (26%).

მაღალმთიან რეგიონებში საგზაო ინფრასტრუქტურის თვალსაზრისით ბევრად ცუდი მდგომარეობა გამოვლინდა, ვიდრე სხვა ზონებში. მაღალმთიან დასახლებებში რესპონდენტების აბსოლუტური უმრავლესობა აცხადებს, რომ მათი დასახლებების შიდა გზები ცუდ მდგომარეობაშია (84%). ამ ზონაში დასახლებებამდე მისასვლელი გარე გზებიც უმეტესობამ ცუდად შეაფასა (69%). სხვა რეგიონების გამოკითხულ მოსახლეობასთან შედარებით, მაღალმთიან სოფლებში მცხოვრებთა დიდმა ნაწილმა ასევე ცუდად შეაფასა საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირე და მისი საფასურის ხელმისაწვდომობა (45%, 47%). უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მონაცემი რაჭის მოსახლეობაში ჩატარებულმა ფოკუსურმა ჯგუფურმა დისკუსიამაც დაადასტურა, სადაც ჯგუფის მონაწილეთა უმრავლესობა საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირესა და მაღალ საფასურს უჩიოდა.⁷

მაღალმთიანი რეგიონების დასახლებებში რესპონდენტთა უმეტესობის სიტყვებით არ არის შუქნიშნები და სახლების ნუმერაცია (80%, 76%). მაღალმთიანი რეგიონების მოსახლეობის დიდი ნაწილი უჩივის საგზაო ნიშნებისა და ქუჩის განათების არქონას (63%, 62%). (**იხილეთ გრაფიკი №44**).

⁷ იხილეთ ქვეთავი განათლება - თვისებრივი კვლევის მონაცემი

**გრაფიკი №44 - სავზაო ინფრასტრუქტურის მდგომარეობა
მაღალმთიან და არამაღალმთიან ზონებში**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რაც შეეხება **რეგიონებს**, აღმოჩნდა, რომ გზების თვალსაზრისით თბილისის შიდა და ქალაქთან შემოსასვლელი გზები ყველაზე კარგ მდგომარეობაშია (75%, 87%). შიდა ქართლში გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობის თანახმად, მოცემულ რეგიონში ავტომაგისტრალები კარგ მდგომარეობაშია (97%). შიდა გზების მდგომარეობა ყველაზე ცუდად სამცხე-ჯავახეთში მცხოვრებმა რესპონდენტებმა შეაფასეს (87%). გარე გზები და ავტომაგისტრალები ყველაზე ცუდად რაჭა-ლეჩხუმში გამოკითხულთა მიერ შეფასდა (56%, 29%). საგზაო ნიშნების, ნუმერაციის, შუქნიშნებისა და გარე განათების თვალსაზრისით ყველაზე კარგი მდგომარეობა თბილისში დაფიქსირდა. დასახლებებში საგზაო ნიშნების რაოდენობით ყველაზე ნაკლებ კმაყოფილი კახეთში მცხოვრები რესპონდენტია (20%), შუქნიშნების ფუნქციონირებით ყველაზე ნაკლებ კმაყოფილი რესპონდენტი იმერეთში (22%), გარე განათებით - სამეგრელოში (28%), ხოლო სახლების ნუმერაციით - ქვემო ქართლში დაფიქსირდა (28%). (**იხილეთ ცხრილები №15 და №16**).

**ცხრილი №15 - გზების მდგომარეობისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის
მოძრაობის სიხშირის შეფასება რეგიონების მიხედვით**

	შიდა გზები			გარე გზები			ავტომაგისტრ.			საზოგადოებ. ტრანსპორტი			ტრანსპორტის ლირებულება		
	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის
თბილისი	25%	75%	0%	13%	87%	0%	4%	84%	13%	27%	72%	1%	50%	49%	2%
აჭარა	32%	66%	1%	21%	78%	1%	5%	94%	2%	21%	78%	1%	15%	79%	6%
გურია	67%	33%	0%	44%	56%	0%	6%	94%	0%	16%	70%	15%	18%	80%	1%
იმერეთი	55%	45%	0%	32%	68%	0%	14%	86%	0%	22%	71%	7%	33%	66%	1%
კახეთი	72%	28%	1%	15%	85%	0%	3%	92%	5%	9%	79%	13%	22%	76%	3%
მცხეთა-მთიანეთი	72%	28%	0%	39%	61%	0%	16%	84%	1%	14%	77%	9%	52%	47%	1%
ქვემო ქართლი	81%	19%	0%	37%	63%	0%	3%	97%	0%	28%	68%	5%	33%	67%	0%
რაჭა-ლეჩხუმი	71%	29%	0%	56%	44%	0%	29%	70%	1%	37%	41%	22%	44%	54%	2%
სამცხე-ჯავახეთი	87%	13%	1%	51%	49%	0%	21%	78%	2%	29%	48%	23%	38%	62%	1%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	65%	35%	0%	38%	62%	0%	10%	88%	2%	15%	82%	3%	8%	90%	2%
შიდა ქართლი	53%	47%	0%	27%	73%	0%	7%	93%	0%	15%	84%	1%	26%	73%	1%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

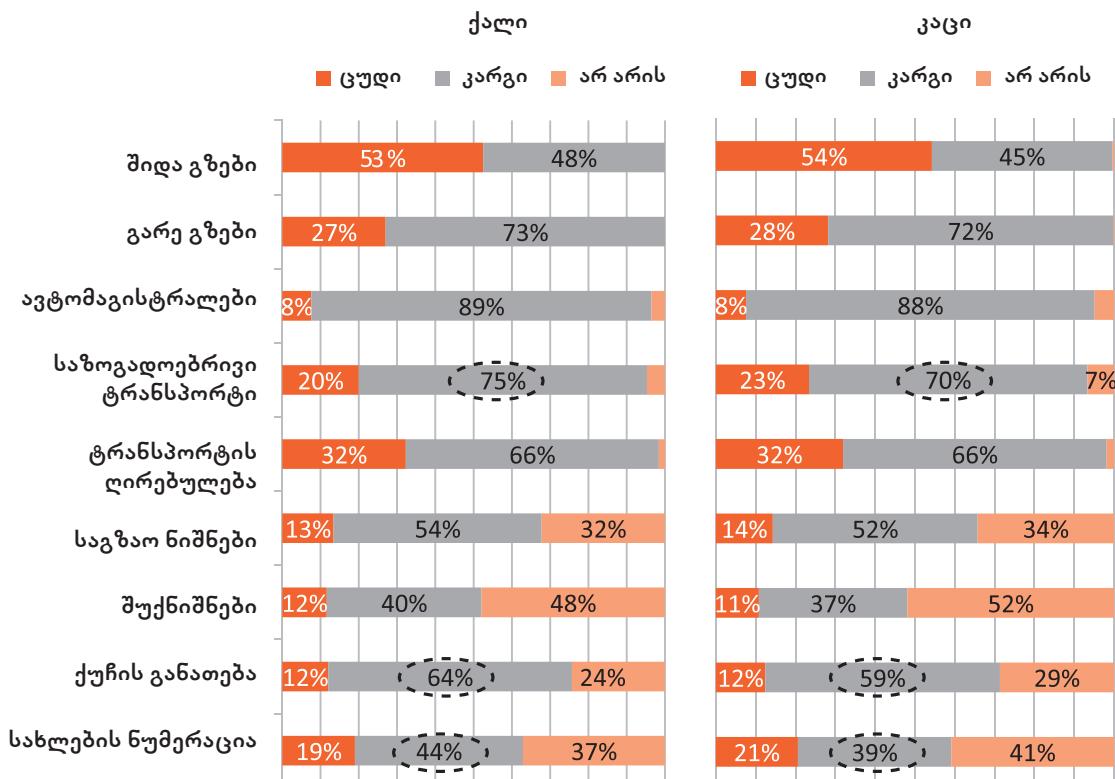
**ცხრილი №16 - საგზაო ნიშნების, სახლების ნუმერაციის, შუქნიშნების ფუნქციონირებისა
და ქუჩის განათების მდგომარეობის შეფასება რეგიონების მიხედვით**

	საგზაო ნიშნები			შუქნიშნები			განათება			სახლების ნუმერაცია		
	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის	ცუ	კარგი	არ არის
თბილისი	11%	84%	5%	10%	85%	4%	1%	99%	0%	25%	75%	1%
აჭარა	11%	53%	36%	9%	50%	41%	6%	61%	33%	4%	56%	40%
გურია	11%	30%	59%	5%	7%	89%	8%	45%	46%	10%	16%	74%
იმერეთი	20%	39%	41%	22%	25%	53%	27%	49%	24%	24%	39%	38%
კახეთი	20%	36%	44%	8%	6%	86%	13%	65%	23%	13%	18%	69%
მცხეთა-მთიანეთი	9%	24%	67%	1%	1%	99%	4%	41%	55%	18%	12%	70%
ქვემო ქართლი	10%	30%	61%	10%	18%	72%	11%	40%	49%	28%	17%	56%
რაჭა-ლეჩხუმი	7%	29%	64%	2%	7%	91%	9%	42%	49%	5%	17%	79%
სამცხე-ჯავახეთი	18%	39%	43%	8%	10%	81%	15%	34%	51%	13%	27%	60%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	13%	60%	28%	9%	37%	54%	28%	53%	19%	25%	36%	39%
შიდა ქართლი	16%	56%	28%	13%	25%	62%	5%	35%	60%	13%	26%	61%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა საგზაო ინფრასტრუქტურის შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოვლინდა გარკვეული ტენდენციები: უფრო მეტი გამოკითხული ქალი აფასებს დადებითად საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირეს, ქუჩების განათებასა და სახლების ნუმერაციას, ვიდრე კაცი (მოძრაობის სიხშირე: კაცი - 70%, ქალი - 75%; ქუჩების განათება: კაცი - 59%, ქალი - 64%; სახლების ნუმერაცია: კაცი - 39%, ქალი - 44%). (იხილეთ გრაფიკი №45).

გრაფიკი №45 - საგზაო ინფრასტრუქტურის მდგომარეობის შეფასება ქალი-კაცის ჭრილში

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

5.7. სხვადასხვა მომსახურებები

5.7.1. დასახლებების დაგეგმარება

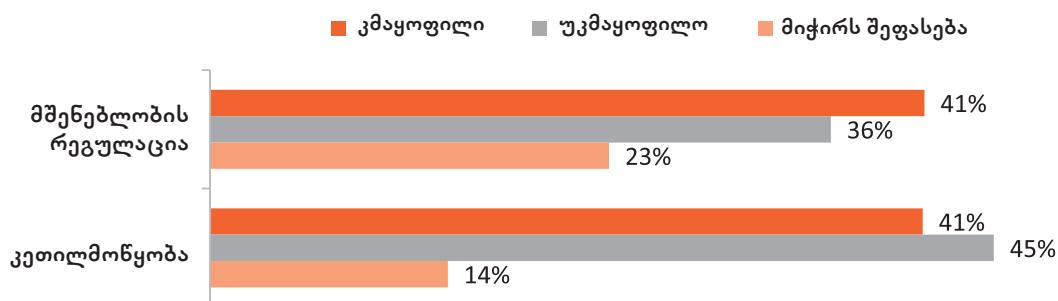
მხოლოდ ქალაქში მცხოვრები რესპონდენტები აფასებდნენ კმაყოფილებას მათი საცხოვრებელი ქალაქების ურბანული დაგეგმარების შესახებ. აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა უმეტესობა კიაყოფილია მათი ქალაქების ურბანული დაგეგმარებით (54%). თუმცა, გამოკითხულთა 37% უკმაყოფილებას აფიქსირებს.

ყველა ტიპის დასახლების რესპონდენტები აფასებდნენ მათი საცხოვრებელი ქალაქების/სოფლების მშენებლობის რეგულაციითა და კეთილმოწყობით კმაყოფილებას. მშენებლობის რეგულაციით კმაყოფილებას აფიქსირებს გამოკითხულთა მაღალი პროცენტი, თუმცა, უკმაყოფილოთა რიცხვიც

მაღალია (კმაყოფილი - 41%, უკმაყოფილო - 36%). დასახლებების კეთილმოწყობით უფრო მეტი რესპონდენტია უკმაყოფილო. თუმცა, გამოკითხულთა დიდი ნაწილი კმაყოფილებასაც აფიქსირებს (კმაყოფილი - 41%, უკმაყოფილო - 45%). (იხილეთ გრაფიკი №46).

ქალაქში უფრო მეტია კმაყოფილი დასახლებაში მშენებლობის რეგულაციითა და კეთილმოწყობით, ვიდრე **სოფელში** (ქალაქი - 50%-53%, სოფელი - 32%-28%).

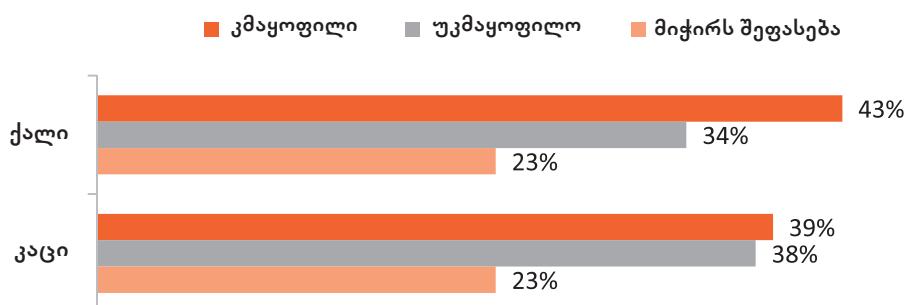
გრაფიკი №46 - მშენებლობის რეგულაციით და კეთილმოწყობით კმაყოფილება

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა ურბანული დაგეგმარების, მშენებლობისა და კეთილმოწყობის შეფასების თვალსაზრისით. გამოკითხული ქალებისა და მამაკაცების თითქმის იდენტური ნილი აფიქსირებს კმაყოფილებას მათი დასახლებების კეთილმოწყობითა და ურბანული დაგეგმარებით (კეთილმოწყობა: კაცი - 41%, ქალი - 41%; ურბანული დაგეგმარება: კაცი - 55%, ქალი - 54%). ოდნავ უფრო მეტი გამოკითხული ქალი გამოხატავს კმაყოფილებას მათ დასახლებებში მშენებლობის რეგულაციით, ვიდრე კაცი (კაცი - 39%, ქალი - 43%). (იხილეთ გრაფიკი №47).

გრაფიკი №47 - მშენებლობის რეგულაციით კმაყოფილება კაცი-ქალის ჭრილში

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

5.7.2. ტურიზმი

რესპონდენტების მხოლოდ 29%-მა განაცხადა, რომ ტურიზმი მათ რაიონში განვითარებულია. ალიშტნულ რაიონებში აცხადებენ, რომ მათ დასახლებას ბევრი ტურისტი სტუმრობს (25%), ხოლო მოსახლეობის ნახევარი თვლის, რომ მათ რაიონში ტურისტების საკმაო რაოდენობა ჩამოდის (51%). იმ რესპონდენტთა უმეტესობა, რომელთა რაიონებშიც ტურიზმი აქტუალურია, მიიჩნევს, რომ მათი დასახლებების ინფრასტრუქტურა ტურისტების არსებული ნაკადის მისაღებად მეტ-ნაკლებად გამართულია. ყოველი მეხუთე თვლის, რომ ინფრასტრუქტურა სრულიად გამართულია და მხოლოდ 9% მიიჩნევს არსებულ ინფრასტრუქტურას ტურისტების მისაღებად სრულიად გაუმართავად. ტურისტების ნაკადი დასახლებებში ყველაზე მეტი ზაფხულის სეზონზეა (74%).

რეგიონებს შორის უმეტესად კახეთში, თბილისა და აჭარაში მცხოვრებმა რესპონდენტებმა განაცხადეს, რომ ტურიზმი მათ რეგიონებში აქტუალურია (58%, 50%, 51%). ალსანიშნავია, რომ ქვემო ქართლის იმ მცირე ნაწილშიც, რომელსაც ტურისტები სტუმრობენ, არსებული ინფრასტრუქტურა მათ მისაღებად სრულიად გაუმართავია (56%).

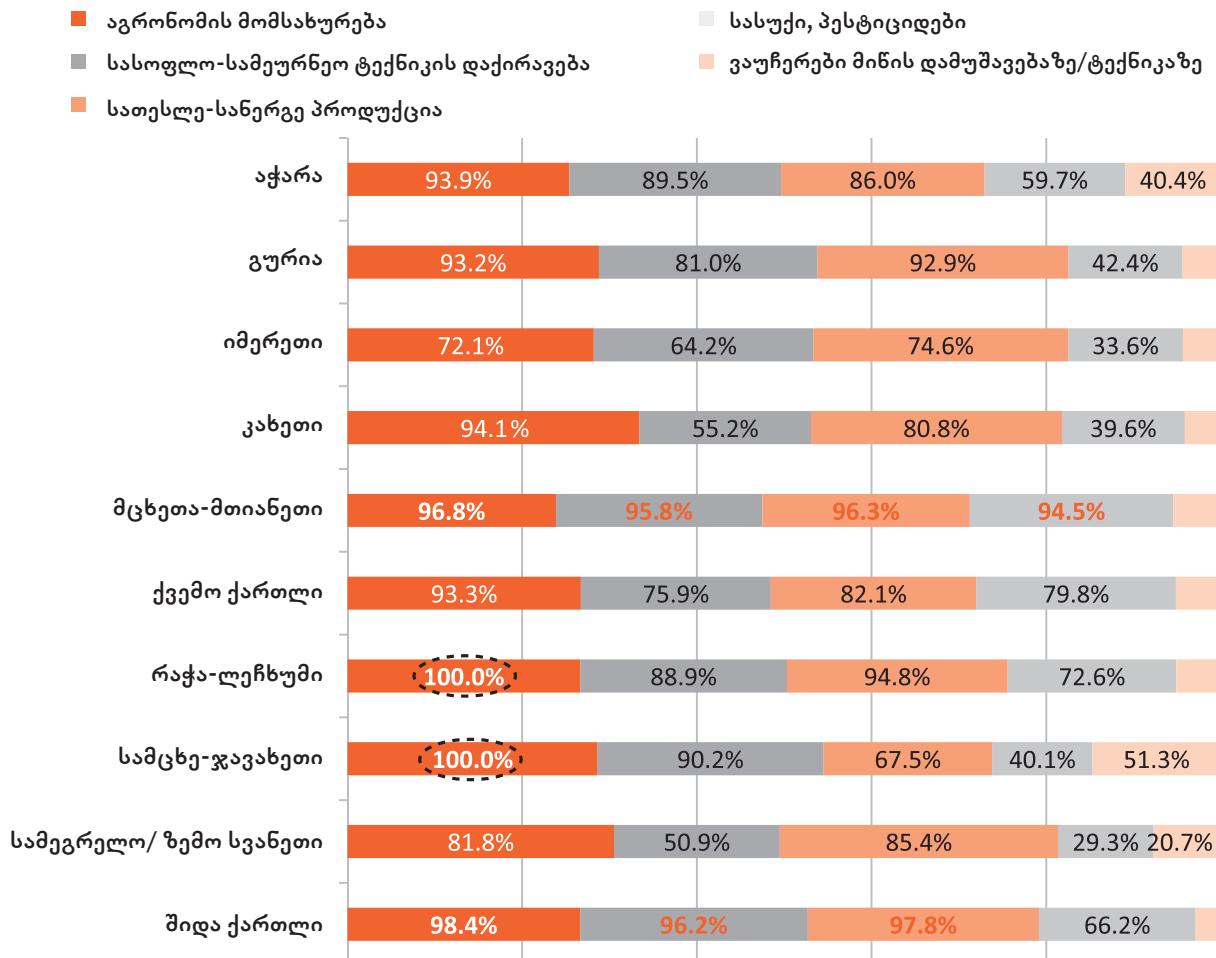
5.7.3. სოფლის მეურნეობა

მხოლოდ სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრები მოსახლეობა აფასებდა მათი რაიონისათვის სოფლის მეურნეობის პრიორიტეტულობას. გამოკითხულთა აბსოლუტურმა უმრავლესობამ განაცხადა, რომ ეს სფერო მათთვის პრიორიტეტულია (95%). უმრავლესობის აზრით, მათ რაიონს სახელმწიფოს მხრიდან აქვს ხელშეწყობა სოფლის მეურნეობის განვითარების კუთხით (81%). ყველაზე ხშირად სახელმწიფოს მიერ განვითარებულ დახმარებებში დასახელდა მიწის დამუშავებისა და ტექნიკის დაქირავების ვაუჩერები (80%). რესპონდენტთა ნახევარმა ასევე დაასახელა დახმარებები სასუქით და პესტიციდებით მომარაგებაზე (50%). გამოკითხულთა 28% სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის დაქირავებაზე სახელმწიფო დახმარებასაც აღნიშნავს.

კვლევის ფარგლებში გამოკითხული სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრებ რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობისათვის (89%) სახელმწიფოს მიერ მიწოდებული აგრონომის მომსახურება ხელმისაწვდომი არ არის. ალსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 11%-თვის არცერთი ჩამოთვლილი სახელმწიფო დახმარება არ აღმოჩნდა ხელმისაწვდომი (აგრონომის მომსახურება, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის დაქირავება, სათესლე-სანერგე პროდუქცია, სასუქი/პესტიციდები და ვაუჩერი მიწის-დამუშავებისათვის/ტექნიკისათვის).

რეგიონების კუთხით შემდეგი სურათი მივიღეთ: აგრონომის მომსახურებაზე რაჭა-ლეჩუმსა და სამცხე-ჯავახეთში გამოკითხულ არცერთ რესპონდენტს არ მიუწვდება ხელი. მცხეთა-მთიანეთსა და შიდა ქართლშიც აბსოლუტურმა უმრავლესობამ იგივე განაცხადა (97%, 98%). მცხეთა-მთიანეთსა და შიდა ქართლში ასევე ძალიან მცირე გამოკითხულს ჰქონდა შეხება სათესლე-სანერგე პროდუქციასთან (სათესლე-სანერგე პროდუქცია ხელმისაწვდომი არ არის მცხეთა-მთიანეთში 96% და შიდა ქართლში 98%-თვის). (იხილეთ გრაფიკი №48).

**გრაფიკი №48 - სახელმწიფო დახმარებები სოფლის მეურნეობაში, რომელიც არ არის
ხელმისაწვდომი სოფელში მცხოვრებ რესპონდენტთათვის რეგიონების მიხედვით**

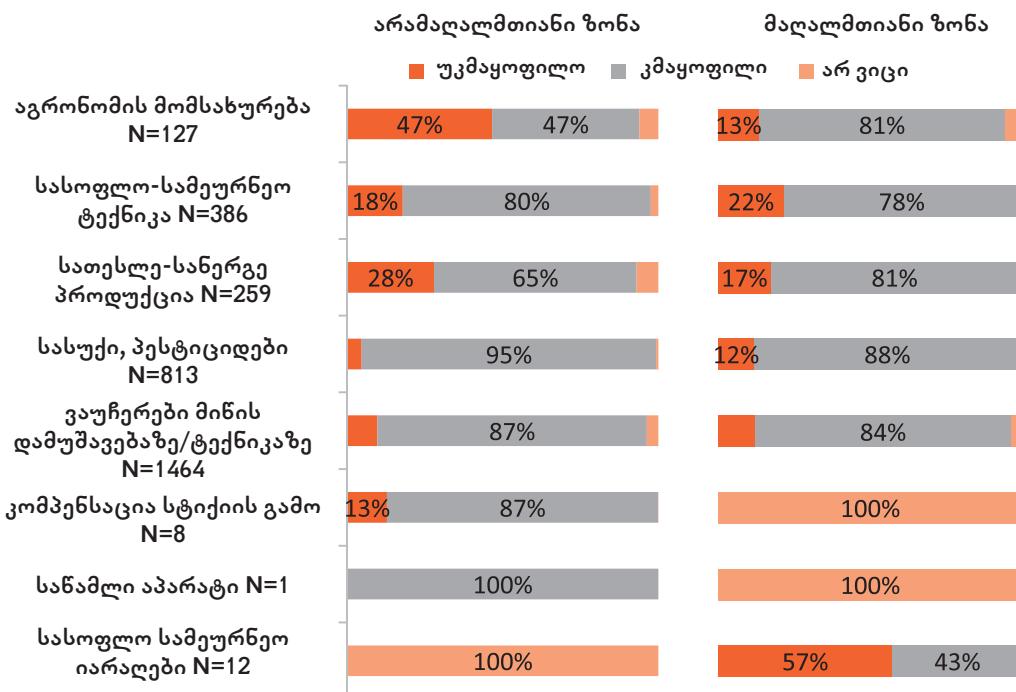

შერჩევითი ერთობლიობა N=1877

ყველა განეულ დახმარებაზე გამოკითხულთა უმრავლესობა ძირითადად კმაყოფილებას აფიქსირებს. გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა კმაყოფილია სახელმწიფოს მიერ სასუქი/პესტიციდებით მომარაგების კუთხით განეული დახმარებით (93%). რესპონდენტთა უმეტესობა ასევე კმაყოფილია დარიგებული სასოფლო-სამეურნეო ვაუჩერებითა და ტექნიკის დაქირავების შესაძლებლობით (86%, 79%).

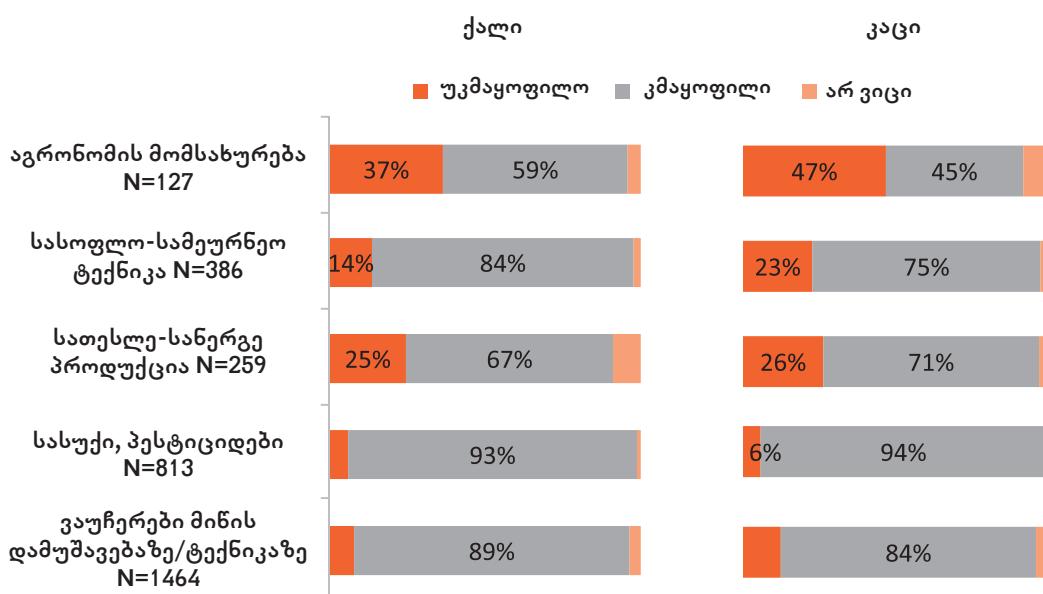
მაღალმთიან რეგიონებში ყოველი მეოთხე რესპონდენტი ფიქრობს, რომ მათ რაიონებს არ აქვს ხელშეწყობა სახელმწიფოს მხრიდან (მაღალმთიანი - 25%, არამაღალმთიანი - 14%). აღსანიშნავია, რომ მასოფლო-სამეურნეო იარაღებით დახმარება რამდენიმე რესპონდენტმა მხოლოდ მაღალმთიან რეგიონებში დააფიქსირა. აგრონომის მომსახურებით მაღალმთიან რეგიონებში გამოკითხულთა უმრავლესობა კმაყოფილებას აფიქსირებს, მაშინ, როდესაც სხვა ზონებში გამოკითხულთა მხოლოდ ნახევარია კმაყოფილი (მაღალმთიანი - 81%, არამაღალმთიანი - 47%). (**იხილეთ გრაფიკი №49.**)

გრაფიკი №49 - დახმარებებით კმაყოფილება მაღალმთიან და არამაღალმთიან რევიონებში

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა სახელმწიფოს მიერ სოფლის მეურნეობის სფეროში განხორციელებული დახმარებებით კმაყოფილების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: გამოკითხული ქალების უფრო მეტი რაოდენობა აცხადებს, რომ კმაყოფილია სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის დაქირავებისა და მიწის დამუშავებაზე გაცემული ვაუჩერის საკითხში სახელმწიფოს მიერ გაწეული დახმარებით, ვიდრე მამაკაცი (ტექნიკის დაქირავება: კაცი - 75%, ქალი - 84%; ვაუჩერი: კაცი - 84%, ქალი - 89%). (იხილეთ გრაფიკი №50).

გრაფიკი №50 - სოფლის მეურნეობაში სახელმწიფოს დახმარებებით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

5.7.4. საირიგაციო სისტემა

როგორც კვლევის შედეგებმა ცხადყო, მოსახლეობის მხოლოდ 8%-ს აქვს ცენტრალური საირიგაციო სისტემა, ეს წილი ძირითადად **სოფელში** მცხოვრებ მოსახლეობაზე მოდის (15%), სოფელში 81%-ს არ აქვს, 1%-ს კი არ სჭირდება სარწყავი წყალი. **ქალაქში** მცხოვრებთაგან მხოლოდ 2%-ს აქვს აღნიშნული სისტემა, 49%-ს არ აქვს, ხოლო 42%-ს არ სჭირდება.

საგულისხმოა, რომ რეგიონებს შორის აჭარაში, გურიასა და რაჭა-სვანეთში საერთოდ არ ფიქსირდება საირიგაციო სისტემა. ყველაზე კარგ მდგომარეობაში კი ამ მხრივ შიდა და ქვემო ქართლია, სადაც მოსახლეობის 29%-სა და 21%-ს მიუწვდება ხელი ცენტრალურ სარწყავ წყალზე. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დასავლეთ საქართველოს უმეტეს ნაწილში ადგილობრივი კლიმატიდან გამომდინარე საირიგაციო სისტემა ნაკლებად საჭიროა. შესაბამისად, ბევრად უფრო საგულისხმოა მცხეთა-მთიანეთის შედეგები, სადაც მოსახლეობის მხოლოდ 5%-ს აქვს ხელმისაწვდომობა სარწყავ სისტემაზე.

რეგიონებს შორის ყველაზე ნაკლებად საირიგაციო სისტემის საჭიროება თბილისს აქვს, აღმოსავლეთ საქართველოს რეგიონებში კი სარწყავი წყალი მეტ-ნაკლებად ყველგან სჭირდებათ, თუმცა, მოსახლეობის მცირე ნაწილს მიუწვდება ხელი. (**იხილეთ ცხრილი №17**).

ცხრილი №17 - გაქვთ თუ არა ცენტრალიზებული საირიგაციო სისტემა?

	დიახ	არა	არ სჭირდება	უარი პასუხზე	არ ვიცი
თბილისი	2%	24%	67%	0%	7%
აჭარა	0%	75%	21%	0%	4%
გურია	0%	89%	10%	0%	1%
იმერეთი	4%	92%	4%	0%	1%
კახეთი	16%	63%	12%	0%	9%
მცხეთა-მთიანეთი	5%	92%	3%	0%	0%
ქვემო ქართლი	21%	66%	13%	0%	0%
რაჭა, სვანეთი	0%	100%	0%	0%	0%
სამცხე-ჯავახეთი	13%	76%	3%	1%	6%
სამეგრელო, ზემო სვანეთი	1%	82%	5%	0%	13%
შიდა ქართლი	29%	66%	1%	0%	4%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მაღალმთიანი სოფლების 93%-ს არ აქვს საირიგაციო სისტემა. თუმცა, რაჭა-ლეჩხუმის კლიმატის გათვალისწინებით უნდა ვივარაუდოდ, რომ სარწყავი სისტემის საჭიროება ყველგან ერთნაირი არ არის.

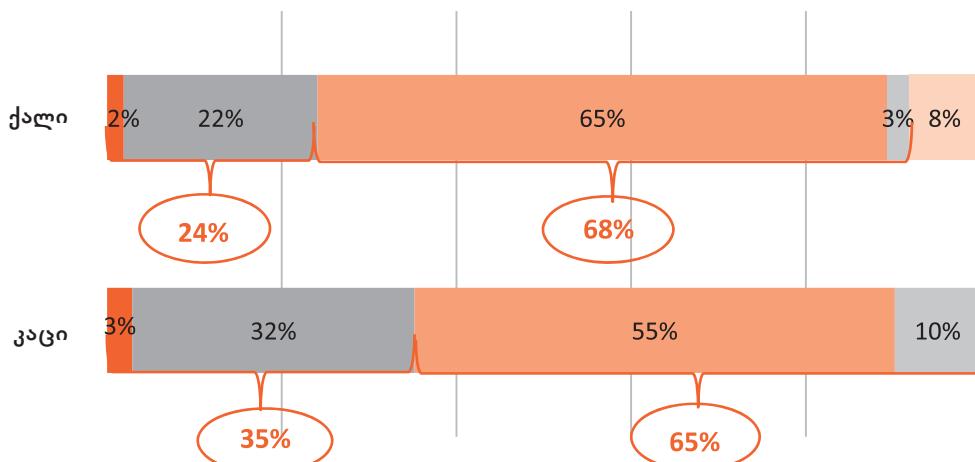
მათ შორის ვისაც აქვს საირიგაციო სისტემა, 67% აცხადებს, რომ სისტემა გამართულად მუშაობს. სისტემა აბსოლუტურად გამართულია **ქალაქის** მოსახლეობის 22%-თვის, საპირისპიროდ **სოფლის** მოსახლეობისა 30%-ისა, რომელიც აცხადებს, რომ სისტემა გაუმართავია.

მოსახლეობის იმ ნაწილისათვის, რომელსაც მიუწვდება ხელი ცენტრალურ სარწყავ სისტემაზე, სარწყავ წყალში გადახდილი ფასი მისაღებია (48%). აღსანიშნავია, რომ **ქალაქის** ტიპის დასახლებებში უმეტესად გაუჭირდათ საირიგაციო სისტემით სარგებლობის საფასურის შესახებ აზრის გამოთქმა (არ ვიცი/მიტირ პასუხი - 59%), ხოლო **სოფელში** მცხოვრებთა უმეტესობა თვლის, რომ მისაღებია ამ მომსახურებაში გადახდილი საფასური (50%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა საირიგაციო სისტემის გამართულობით კმაყოფილების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: გამოკითხული კაცების უფრო მეტი რაოდენობა აცხადებს, რომ მათ დასახლებებში არსებული საირიგაციო სისტემა გაუმართავია, ვიდრე ქალი. ასევე აღსანიშნავია, რომ არცერთ გამოკითხულ მამაკაცს არ გასჭირებია სისტემის გამართულობის შეფასება. (**იხილეთ გრაფიკი №51.**)

გრაფიკი №51- საირიგაციო სისტემის გამართულობის შეფასება ქალი-კაცის ჭრილში

- აბსოლუტურად გაუმართავია
- გაუმართავია
- გამართულია
- აბსოლუტურად გამართულია
- მიტირ შეფასება

უფასო იურიდიული მომსახურება

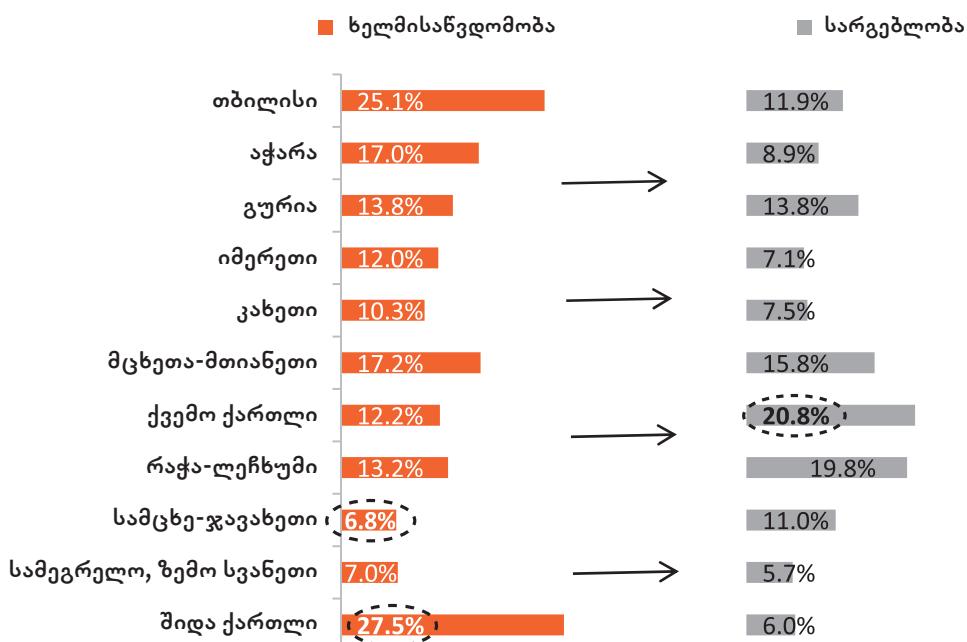
რესპონდენტთა მხოლოდ 16% აცხადებს, რომ მათ რაიონში ხელმისაწვდომია უფასო იურიდიული დახმარება. ამ რესპონდენტთა მხოლოდ 10%-მა ისარგებლა უფასო იურიდიული დახმარებით და მათი აბსოლუტური უმრავლესობა კმაყოფილია სერვისის ოპერატიულობით, პერსონალის კვალიფიკაციითა და ზოგადად, განეული მომსახურებით.

ქალაქი-სოფლის ჭრილში აღსანიშნავია, რომ ქალაქში მცხოვრებ რესპონდენტთა მეხუთედი აცხადებს, რომ მათ რაიონში უფასო იურიდიული დახმარების სერვისი ფუნქციონირებს, მაშინ, როდესაც სოფელში მცხოვრებ გამოკითხულთა მხოლოდ 11% აფიქსირებს იგივეს.

მაღალმთიანი რეგიონებში უფრო ნაკლები რესპონდენტი აცხადებს, რომ მათ რაიონში უფასო იურიდიული დახმარება მოქმედებს, ვიდრე სხვა ზონებში მცხოვრები რესპონდენტები (მაღალმთიანი - 7%, არამაღალმთიანი - 17%).

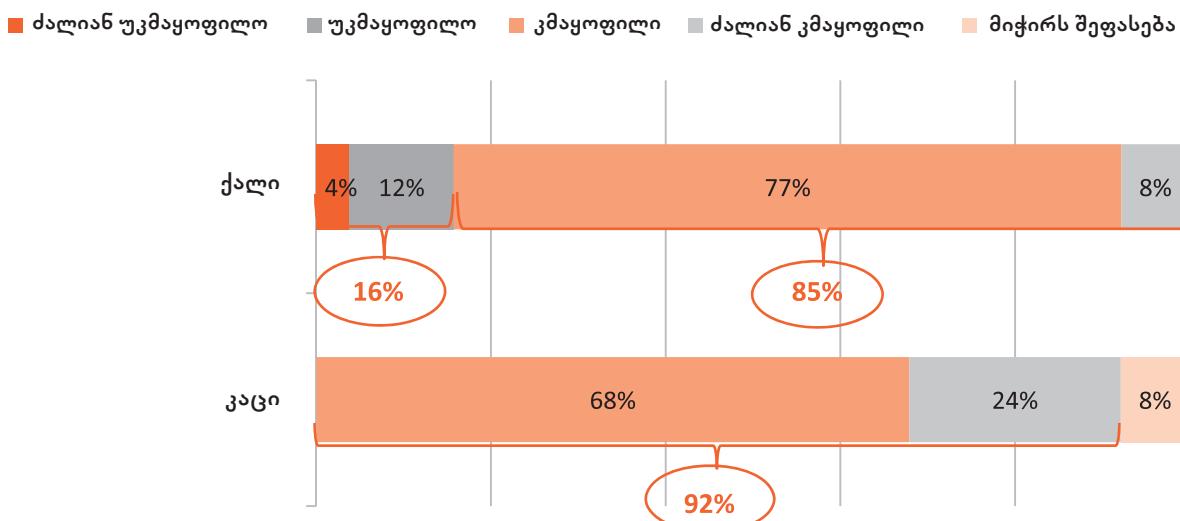
რეგიონის ჭრილში თბილისა და შიდა ქართლში გამოკითხულთა ყველაზე დიდი ნაწილი აცხადებს, რომ მათ რაიონებში უფასო იურიდიული დახმარება ხელმისაწვდომია (25%, 27%). ამ მხრივ ყველაზე ცუდი მდგომარეობაა სამცხე-ჯავახეთსა და სამეგრელოში, სადაც გამოკითხულთა ძალიან მცირე ნაწილმა განაცხადა იგივე (7%). (**იხილეთ გრაფიკი №52**).

გრაფიკი №52 - სახელმწიფო იურიდიული დახმარების ხელმისაწვდომობა რაიონში და მოცემული მომსახურებით სარგებლობის პრაქტიკა რეგიონების მიხედვით

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა უფასო იურიდიული მომსახურებით კმაყოფილების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: ყველა გამოკითხულმა მამაკაცმა განაცხადა, რომ რომ კმაყოფილია განული იურიდიული მომსახურებით. ასევე აღსანიშნავია, რომ არცერთ გამოკითხულ ქალს არ გასჭირვებია მიღებული იურიდიული მომსახურების შეფასება. (**იხილეთ გრაფიკი №53**).

გრაფიკი №53 - უფასო იურიდიული მომსახურებით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

კვლევის ფარგლებში შეფასდა სხვადასხვა იურიდიული მომსახურებით სარგებლობა, მომსახურებას რესპონდენტები წინასწარ ჩამოწერილი სიიდან არჩევდნენ.

როგორც აღმოჩნდა, მოსახლეობის 55%-ს ჩამოთვლილი მომსახურებებიდან არც ერთით არ უსარგებლია, 30%-მა აიღო ან განაახლა პირადობის მოწმობა, 13%-მა ისარგებლა ნოტარიული მომსახურებით.

ზოგადად, **ქალაქის** მოსახლეობაში უფრო მეტად შეინიშნება აქტიურობა იურიდიული მომსახურებებით სარგებლობის მხრივ, ვიდრე **სოფელის** (მომსახურებების ჩამონათვალი და პროცენტული გადანაწილება იხილეთ **ცხრილში №18**).

ცხრილი №18 - გისარგებლიათ თუ არა ქვემოთ ჩამოთლილი მომსახურებებით?

	ქალაქი	სოფელი	სულ
არცერთით არ მისარგებლია	50%	61%	55%
პირადობის მოწმობა	32%	28%	30%
ნოტარიუსის მომსახურება	18%	7%	13%
საკუთრების რეგისტრაცია	15%	7%	11%
მართვის მოწმობა	11%	7%	10%
საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვა	8%	2%	5%
გადასახადების დეკლარაციის ჩაბარება	5%	2%	3%
არქივის მომსახურება	4%	3%	3%
ლიცენზიის/ნებართვის გაცემა	2%	2%	2%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

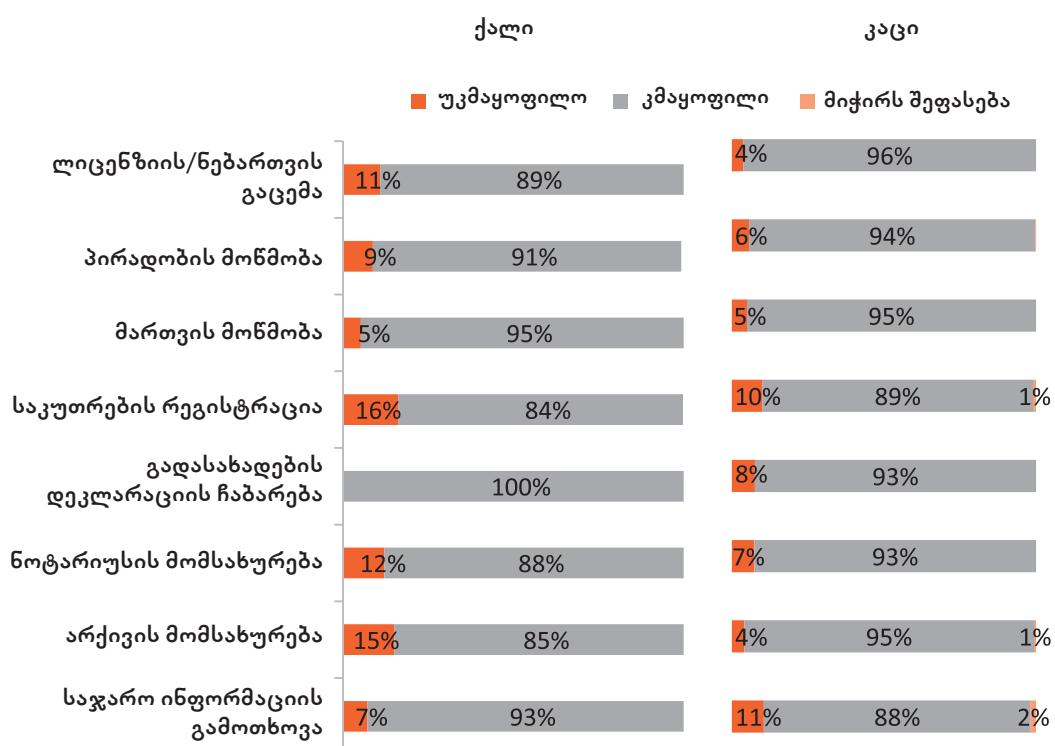
რეგიონებს შორის იურიდიული მომსახურებებით სარგებლობის მხრივ პასიურობა შეიმჩნევა რაჭა-სვანეთში (74%), შიდა ქართლსა (73%) და სამცხე-ჯავახეთში (71%). პირადობის მოწმობის აღების მხრივ აქტიურობა შეინიშნება ქვემო ქართლში (55%).

იურიდიული სერვისებით მოსარგებლე პირები არ უჩივიან არც საჭირო საბუთისა თუ მონაცემების დროულად მიღებას და არც შესაბამის დაწესებულებათა ადგილმდებარეობას.

ზოგადად, ადამიანები კმაყოფილი არიან მიღებული მომსახურებით, სხვებთან შედარებით დაბალი კმაყოფილების დონით შესაძლოა საკუთრების რეგისტრაციის პროცედურა გამოიყოს. აღნიშნული მომსახურებით უკმაყოფილო 13%-ია, ხოლო მის საფასურს ძვირად მიიჩნევს 25%.

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა იურიდიული მომსახურებებით კმაყოფილების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: ლიცენზიის გაცემით, საკუთრების რეგისტრაციით, ნოტარიუსისა და არქივის მომსახურებით უფრო მეტი გამოკითხული მამაკაცი აფიქსირებს კმაყოფილებას, ვიდრე ქალი. ხოლო გადასახადების დეკლარაციის ჩაბარებისას და საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვისას მიღებული სერვისით უფრო მეტი გამოკითხული ქალია კმაყოფილი, ვიდრე კაცი. (**იხილეთ გრაფიკი №54**).

გრაფიკი №54 - სხვადასხვა იურიდიული მომსახურებით კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში

საკუთრების რეგისტრაციის საფასურთან დაკავშირებული ინფორმაცია მსგავსია მონაცემების სხვადასხვა პარამეტრებით გაანალიზების დროსაც, თუმცა მომსახურებათა საფასურს, რესპონდენტების ნახევარზე მეტი მაინც მისაღებად აღიქვამს. (**იხილეთ ცხრილი №19**).

ცხრილი №19 - რამდენად მისაღები იყო განეული მომსახურების საფასური?

	ძვირი	მისაღები	იაფი	მიჭირს პასუხი	N
ლიცენზიის/ნებართვის გაცემა	5%	88%	1%	6%	35
პირადობის მოწმობა	24%	66%	6%	4%	882
მართვის მოწმობა	18%	76%	5%	1%	221
საკუთრების რეგისტრაცია	25%	66%	3%	6%	332
გადასახადების დეკლარაციის ჩაბარება	8%	84%	2%	7%	81
ნოტარიუსის მომსახურება	18%	76%	4%	2%	372
არქივის მომსახურება	22%	66%	7%	6%	105
საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვნა	12%	78%	1%	10%	133

როგორც აღმოჩნდა, საჯარო ტენდერებში, აუქციონებსა და შესყიდვებში გამოკითხულთაგან სულ 21 ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა. რესპონდენტები ძირითადად თბილისში მცხოვრები მოქალაქეები იყვნენ. ისინი საჯარო ტენდერს, აუქციონსა და შესყიდვებს ძირითადად გამჭვირვალედ და სამართლიანად მიიჩნევენ. მონაცემთა სიმცირის პროცენტული განაწილების გაანალიზება მიზანშეწონილი არ არის.

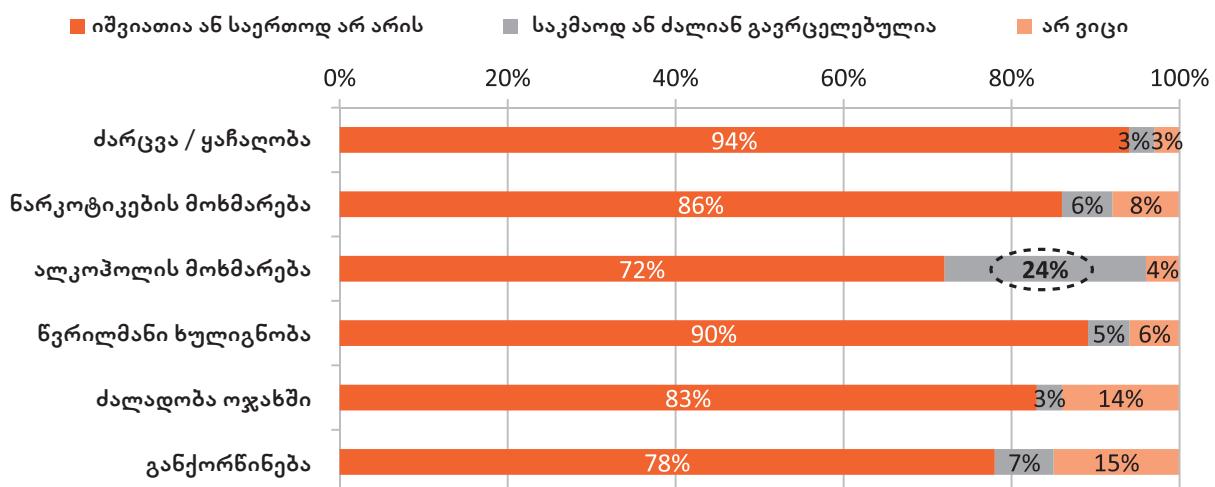
5.7.5. უსაფრთხოება

მოსახლეობის 85%-ს მიაჩნია, რომ მათ დასახლებაში უსაფრთხოება დაცულია, ეს განწყობა თითქმის უმნიშვნელოდ გასხვავდება ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობაში, თავს დაცულად სოფლის მცხოვრებთა 90%, ქალაქის კი - 82% მიიჩნევს.

მაღალმთიან სოფლებშიც მოსახლეობის 90% თავს საკმაოდ უსაფრთხოდ გრძნობს.

როგორც კვლევის შედეგად დადგინდა, მოსახლეობა ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ პრობლემად აღკოჳოლის მოხმარებას მიიჩნევს. (**იხილეთ გრაფიკი №55**).

გრაფიკი №55 - რამდენად გავრცელებულია თითოეული პრობლემა თქვენს დასახლებაში?

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

როგორც აღმოჩნდა, ალკოჰოლის მოხმარება ქალაქის ტიპის დასახლებებში უფრო გავრცელებულად მიაჩნიათ, ვიდრე სოფლის. რეგიონებს შორის აღსანიშნავია თბილისისა და მცხეთა-მთიანეთისა მაღალი პროცენტები. უმნიშვნელოდ განსხვავდება ქალისა და კაცის შეხედულებები აღნიშნული პრობლემის გავრცელებასთან დაკავშირებით. (ცხრილი №20).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა პრობლემების გავრცელების შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: უფრო მეტი გამოკითხული მამაკაცი აცხადებს, რომ მათ დასახლებაში წვრილმანი ხულიგნობა საერთოდ არ არის ან იშვიათია, ვიდრე ქალი (კაცი - 92%, ქალი - 88%).

ცხრილი №20 - რამდენად გავრცელებულია ალკოჰოლის მოხმარება თქვენს დასახლებაში?

	იშვიათია ან საერთოდ არ არის	საკმაოდ ან ძალიან გავრცელებულია	არ ვიცი
ქალაქი	65%	29%	7%
სოფელი	81%	18%	1%
მაღალმთიანი სოფლები	90%	10%	0.5%
სხვა დასახლებები	70%	25%	5%
თბილისი	51%	37%	12%
აჭარა	90%	7%	4%

გურია	79%	20%	1%
იმერეთი	87%	11%	2%
კახეთი	65%	34%	1%
მცხეთა-მთიანეთი	59%	37%	4%
ქვემო ქართლი	79%	20%	1%
რაჭა/სვანეთი	86%	13%	1%
სამცხე-ჯავახეთი	93%	6%	2%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	67%	32%	1%
შიდა ქართლი	85%	14%	1%
ქალი	73%	21%	6%
კაცი	71%	27%	2%

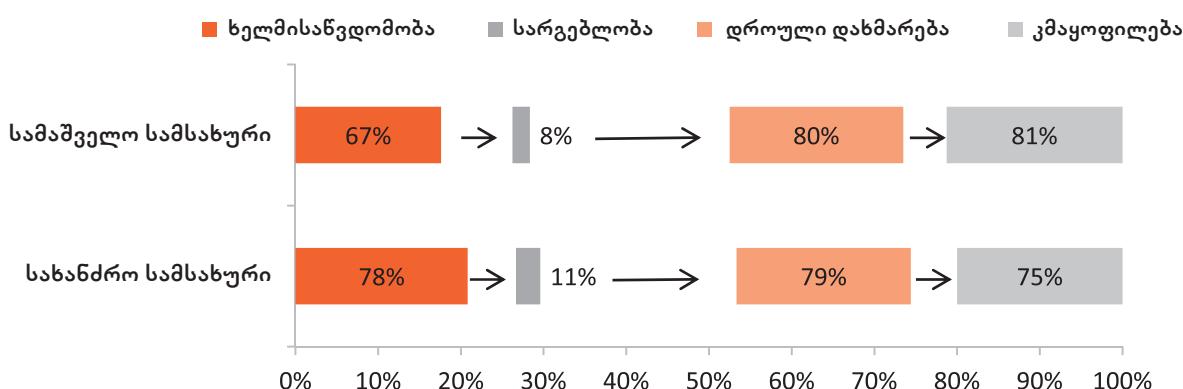
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რაც შეეხება სახანძრო და სამაშველო სამსახურების ხელმისაწვდომობას, აღმოჩნდა, რომ მოსახლეობის 22%-ის შემთხვევაში არც ერთი სერვისი არ არის ხელმისაწვდომი. ხელმისაწვდომობის მხრივ რეგიონებს შორის ყველაზე ცუდი მდგომარეობა ქვემო ქართლშია (41%).

მაღალმთიანი სოფლების 75%-ში ხელმისაწვდომია სახანძრო და 62%-ში სამაშველო სამსახური.

გრაფიკი წარმოდგენილია აღნიშნული სერვისების ხელმისაწვდომობა, მოსახლეობის მიერ მათი გამოყენება, სერვისების მიერ განხული დროული დახმარება და აღმოჩენილი დახმარებით მოსახლეობის კმაყოფილების ხარისხი. (იხილეთ გრაფიკი №56).

გრაფიკი №56 - სამაშველო და სახანძრო სამსახური

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა სამაშველო და სახანძრო სამსახურების მომსახურების შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: ოდნავ მეტი გამოკითხული ქალი აფიქსირებს კმაყოფილებას სახანძრო სამსახურის მიერ განხორციელებული ქმედებებით, ვიდრე კაცი (კაცი - 74%, ქალი - 77%). ასევე აღსანიშნავია, რომ ოდნავ მეტი ქალი აცხადებს, რომ უკმაყოფილოა სამაშველო სამსახურის მომსახურებით, ვიდრე კაცი (კაცი - 3%, ქალი - 6%).

5.7.6. ელექტრონული სერვისები

მოსახლეობის 68% არ ფლობს ინფორმაციას ელექტრონული სერვისების შესახებ. სერვისების შესახებ ინფორმირებული რესპონდენტი ქალაქის ტიპის დასახლებაში უფრო მეტია (42%), ვიდრე სოფლის (21%). რეგიონებს შორისაც ყველაზე მაღალი ინფორმირებულობით თბილისი გამოირჩევა (55%). ელექტრონული სერვისების შესახებ ინფორმაციის ფლობის მხრივ მცირედი განსხვავება შეინიშნება კაცებსა და ქალებს შორის - მამრობითი სქესის წარმომადგენლთა 36% ფლობს ინფორმაციას სერვისის შესახებ. მაშინ, როდესაც მდედრობითი სქესის მხოლოდ 29%-ია ინფორმირებული სერვისის შესახებ. მაღალმთიან სოფლებშიც მოსახლეობის 69%-ს არ სმენია ელექტრონული სერვისების შესახებ.

მათ შორის, ვისაც სმენია ელექტრონული სერვისების შესახებ, ზოგადად, მხოლოდ 23%-მა ისარგებლა აღნიშნული მომსახურებით. სარგებლობის წილი უფრო მაღალია ქალაქის ტიპის დასახლებაში (27%). სხვაობა შეინიშნება სქესის მიხედვითაც, სერვისის შესახებ ინფორმაციის მქონე კაცების 26%-მა ისარგებლა მომსახურებით, ხოლო ქალების 20%-მა.

ელექტრონული სერვისით მოსარგებლე ადამიანების უმეტესობა კმაყოფილია მიღებული მომსახურებით (98%). **ქალი-კაცის** ჭრილში აღსანიშნავია, რომ ყველა გამოკითხული მამაკაცი, ვინც ისარგებლა ელექტრონული სერვისით, კმაყოფილია მიღებული მომსახურებით (კაცი - 100%, ქალი - 92%).

5.7.7. ეპოლოგია

მოსახლეობის 28% თვლის, რომ ჰაერი მათ დასახლებაში დაბინძურებულია, თუმცა, აღსანიშნავია მოსახლეობის 18% ნაწილიც, რომელიც თვლის, რომ აღნიშნული პრობლემა მათ დასახლებაში არ არსებობს. მოსახლეობის ნახევარზე მეტი (54%) აცხადებს, რომ ჰაერი მათ დაბინძურებულად არ მიაჩნიათ. ეს მაჩვინებელი დიდწილად **სოფლის** მოსახლეობაზე მოდის (72%).

რეგიონებს შორის თბილისის 55%-ს ჰაერი დაბინძურებულად მიაჩნია, რაჭაში კი მოსახლეობის 96% თვლის, რომ ჰაერი სუფთაა. ზოგადად **მაღალმთიან სოფლებში** თვლიან, რომ ჰაერი დაბინძურებული არ არის (85%).

როგორც ჰაერის, ასევე ნიადაგის დაბინძურების მხრივ **სოფლის** მოსახლეობა თვლის, რომ მათ დასახლებაში ეს პრობლემა ნაკლებად აქტუალურია (74% - ნიადაგი არ არის დაბინძურებული). **რეგიონებს** შორის ქვემო ქართლში ყველაზე მეტად ეთანხმებიან ზემოთ გამოთქმულ მოსაზრებას (94%). სხვა რეგიონებთან შედარებით გურიის მოსახლეობა ყველაზე მეტად მიიჩნევს მათ დასახლებაში არსებულ ნიადაგს დაბინძურებულად (28%).

ანალოგიური განწყობა ფიქსირდება ბუნებრივი წყლის რეზერვუარების დაბინძურებასთან დაკავშირებით. **სოფლის** მოსახლეობა მათ დასახლებაში არსებულ წყალს დაბინძურებულად ნაკლებად მიიჩნევს (63%), ვიდრე **ქალაქის** (34%).

მოსახლეობის 51%-ს მიაჩნია, რომ სახელმწიფო არანაირ ღონისძიებას არ ახორციელებს დაბინძურებული გარემოს აღსადგენად, 36%-ს კი უჭირს აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით აზრის გამოთქმა.

მოსახლეობის 8% თვლის, რომ მოსახლეობა ახორციელებს კონკრეტულ აქტივობებს დაბინძურებული გარემოს აღსადგენად, მაგალითად, ტყეში ხეების ჭრაზე შეზღუდვებისა და კონტროლის დაწესება (47%) და გარემოს დროული და ეფექტური დასუფთავება (45%). აღნიშნული ღონისძიებებით მოსახლეობა ძირითადად კმაყოფილია (88%, 85%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა სახელმწიფოს მხრიდან ეკოლოგიური პრობლემების მოსაგვარებლად განხორციელებული აქტივობების შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: გამოკითხული ქალების უფრო მეტი წილი აფიქსირებს კმაყოფილებას გარემოს დროული დასუფთავების, ტყეში ხეების ჭრაზე შეზღუდვებისა და ტყების გაშენების კუთხით სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული აქტივობებით, ვიდრე კაცი (დასუფთავება: კაცი - 79%, ქალი - 88%; ხეების ჭრაზე შეზღუდვა: კაცი - 82%, ქალი - 94%; ტყეების გაშენება: კაცი - 72%, ქალი - 83%).

ეკოლოგიასთან დაკავშირებული საკითხები განიხილეს ზუგდიდსა და ბოლნისში ჩატარებულ ფოკუსურ ჯგუფებშიც.

აღსანიშნავია, რომ ორივე ქალაქში ერთ-ერთ პრობლემად მდინარის დაბინძურება დაასახელეს. ბოლნისში შემფოთებას გამოთქვამებიმასთან დაკავშირებით, რომ მდინარეში სანარმოო ნარჩენები ჩაედინება და ეს შესაძლოა საშიში იყოს მდინარეში მოპანავე ბავშვებისათვის. ზუგდიდის შემთხვევაში საუბარი იყო გარე მოვაჭრეებზე, რომლებიც ძირითადად ხიდთან არიან განლაგებული და ნარჩენებს მდინარეში ყრიან. მონაწილეობა თქმით, მდინარე ძალზე დაბინძურებულია.

■ 5.8. თვითმმართველობის მომსახურების ზოგადი ჟაფასება

5.8.1. ადგილობრივი თვითმმართველობით კმაყოფილება/ნდობა

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ ზოგადად, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, რესპონდნეტთა ნახევარი კმაყოფილია მათ მუნიციპალიტეტთა საკრებულოს/გამგეობის მუშაობით და ამდენივე გამოხატავს ნდობას (51%, 52%). თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ყოველი მესუთე გამოკითხული უკმაყოფილებასა და უნდობლობას აფიქსირებს ადგილობრივი თვითმმართველობების მიმართ (21%). დაახლოებით ყოველ მეოთხე გამოკითხულს უჭირს შეფასების გაკეთება კმაყოფილებასა და ნდობასთან დაკავშირებით (27%). (იხილეთ გრაფიკი №57).

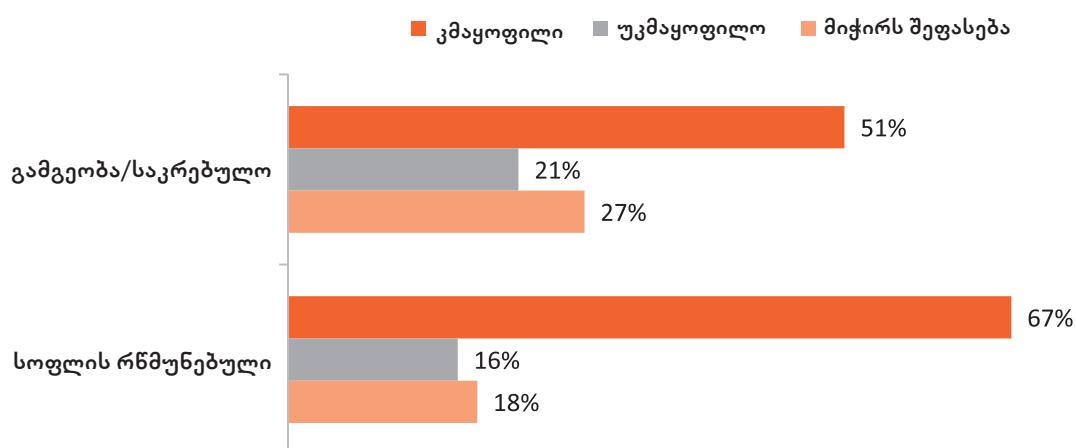
რეგიონის ჭრილში რაჭა-ლეჩეუმის მოსახლეობა ყველაზე კმაყოფილია ადგილობრივი თვითმმართველობის საქმიანობით და ყველაზე მეტად ენდობა მას (71%, 75%), ხოლო თბილისში მცხოვრებთა ყველაზე მაღალი პროცენტი აფიქსირებს უკმაყოფილებასა და უნდობლობას (28%, 31%). (იხილეთ ცხრილი №21).

სოფლის რწმუნებულთა მიმართ კმაყოფილებასა და ნდობას მხოლოდ სოფლის მოსახლეობა აფასებდა. გამოკითხულთა უმეტესობა კმაყოფილია მათი რწმუნებულის მუშაობით და ენდობა მას (67%, 69%). ყოველი მეექვსე რესპონდენტი უკმაყოფილებას აფიქსირებს სოფლის რწმუნებულის მუშაობასთან დაკავშირებით, ხოლო ყოველი მეშვიდე უნდობლობას (16%, 14%) გამოხატავს.

აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 18%-ს უჭირს სოფლის რწმუნებულთა საქმიანობის შეფასება. (იხილეთ გრაფიკი №58).

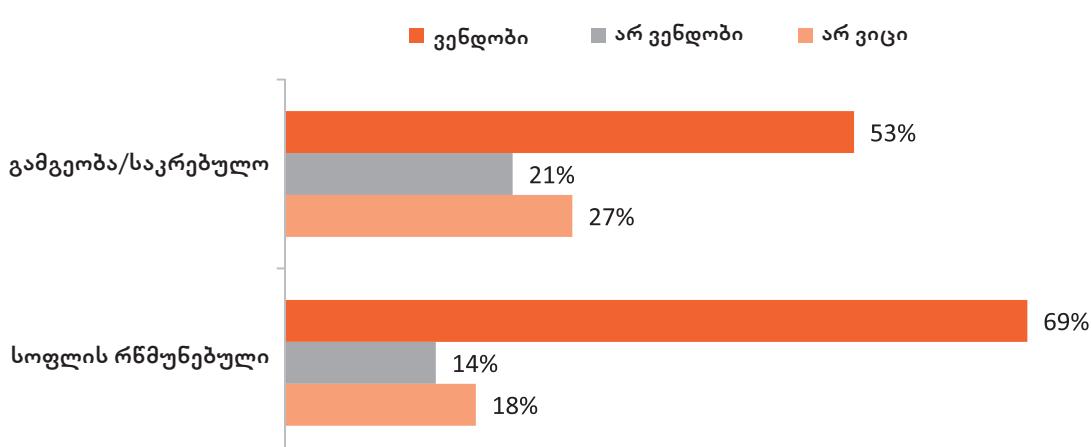
რეგიონებს შორის აღსანიშნავია, რომ სამეგრელო-ზემო სვანეთის მოსახლეობა ყველაზე კმაყოფილია სოფლის რწმუნებულთა საქმიანობით და ასევე ყველაზე მეტად ენდობა მათ (84%, 82%). ნდობის ასეთივე მაღალი მაჩვენებელი გამოვლინდა რაჭა-ლეჩხუმისა და გურიის რეგიონებშიც (82%). ქვემო ქართლში მცხოვრებთა ყველაზე მაღალი პროცენტი აფიქსირებს უკმაყოფილებასა და უნდობლობას სოფლის რწმუნებულებისადმი (30%, 24%). (იხილეთ ცხრილი №21).

გრაფიკი №57 - გამგეობით/საკრებულოთი და სოფლის რწმუნებულით კმაყოფილება

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

გრაფიკი №58 - გამგეობის/საკრებულოს და სოფლის რწმუნებულის მიმართ ნდობა

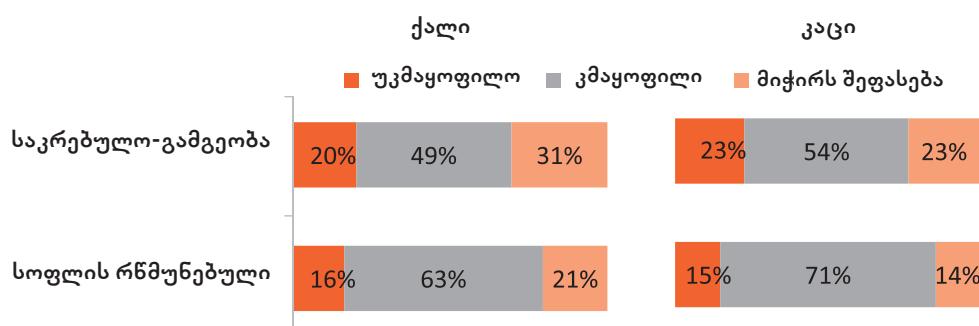
შერჩევითი ერთობლიობა N=2010

**ცხრილი №21 - გამგეობისა და სოფლის რწმუნებულის მუშაობით
კმაყოფილება და მათ მიმართ ნდობა რეგიონების მიხედვით**

	გამგეობა			სოფლის რწმუნებული			გამგეობა			სოფლის რწმუნებული		
	უკა მაყოფილო	კმაყოფილი	მიქირს შეფასება	უკა მაყოფილო	კმაყოფილი	მიქირს შეფასება	არ ვენდობი	ვენდობი	მიქირს შეფასება	არ ვენდობი	ვენდობი	მიქირს შეფასება
თბილისი	28.4%	32.5%	39.1%				31.1%	29.5%	39.4%			
აჭარა	19.9%	61.4%	18.7%	16.7%	74.5%	8.8%	18.0%	65.0%	17.0%	17.6%	76.4%	6.0%
გურია	13.2%	60.6%	26.2%	7.0%	78.5%	14.5%	12.6%	62.8%	24.6%	5.8%	82.4%	11.80%
იმერეთი	25.4%	57.7%	16.9%	25.6%	64.4%	10.0%	22.4%	61.7%	15.9%	21.0%	66.8%	12.2%
კახეთი	15.1%	56.4%	28.5%	11.1%	67.9%	21.0%	16.1%	57.9%	26.0%	11.8%	69.6%	18.6%
მცხეთა-მთიანეთი	21.4%	51.9%	26.7%	17.7%	55.8%	26.5%	20.2%	53.9%	25.9%	17.9%	55.3%	26.8%
ქვემო ქართლი	26.1%	53.3%	20.6%	29.7%	53.0%	17.3%	24.3%	57.8%	17.9%	24.1%	59.2%	16.7%
რაჭა-ლეჩხუმი	13.6%	71.3%	15.1%	10.7%	79.1%	10.2%	12.1%	75.2%	12.7%	9.4%	81.9%	8.7%
სამცხე-ჯავახეთი	18.5%	62.6%	18.9%	17.5%	64.2%	18.3%	16.0%	64.5%	19.5%	15.8%	62.1%	22.1%
სამეგრელო/ზემო სვანეთი	13.7%	62.5%	23.8%	4.9%	83.8%	11.3%	13.3%	60.5%	26.2%	4.0%	81.8%	14.2%
შიდა ქართლი	8.8%	51.9%	39.3%	1.6%	55.3%	43.1%	7.0%	53.9%	39.1%	1.6%	56.6%	41.8%

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა საკრებულოს/გამგეობისა და სოფლის რწმუნებულის მუშაობის შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: გამოკითხული მამაკაცების უფრო დიდი წილი აფიქსირებს კმაყოფილებასა და ნდობას საკრებულოს/გამგეობისა და სოფლის რწმუნებულის მუშაობით, ვიდრე ქალი (კმაყოფილება - საკრებულო/გამგეობა: კაცი - 54%, ქალი - 49%; სოფლის რწმუნებული: კაცი - 71%, ქალი - 63%). (ნდობა - საკრებულო/გამგეობა: კაცი - 54%, ქალი - 51%; სოფლის რწმუნებული: კაცი - 72%, ქალი - 65%). (იხილეთ გრაფიკი №59).

**გრაფიკი №59 - გამგეობით/საკრებულოთი და სოფლის რწმუნებულით
კმაყოფილება ქალი-კაცის ჭრილში**

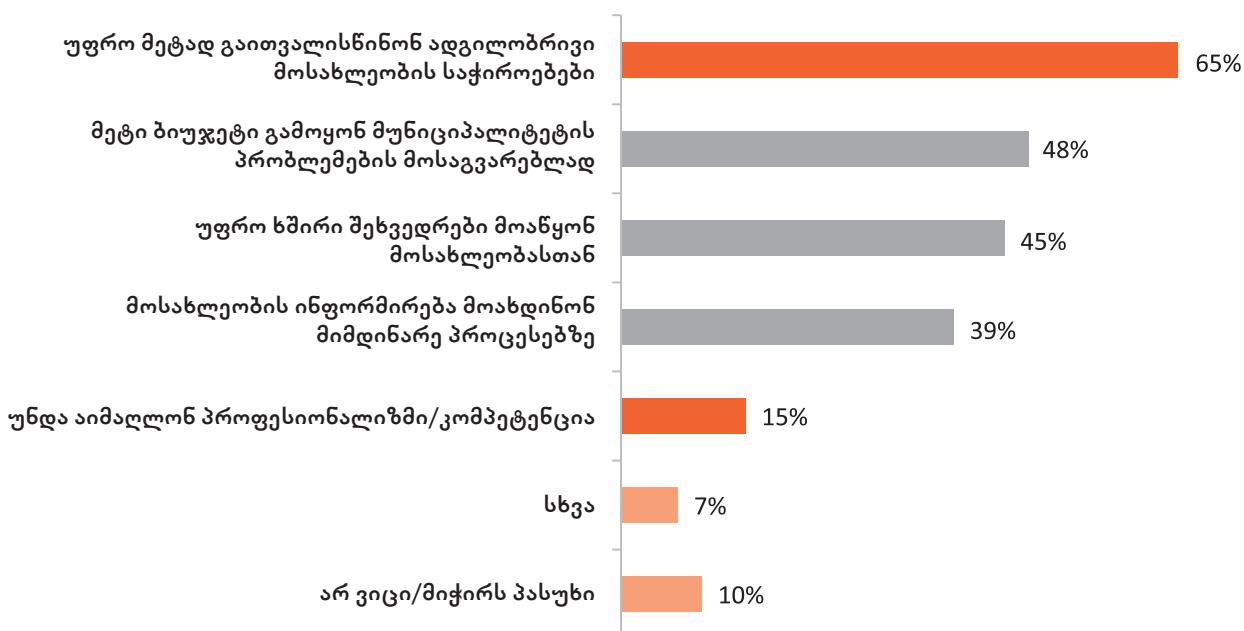

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

კვლევამ ცხადყო, რომ საჭიროა ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა გადაწყვეტილებების მიღებისას უფრო მეტად გაითვალისწინონ მოსახლეობის საჭიროებები. გამოკითხულთა უმეტესობამ გასაუმჯობესებლად სწორედ ეს პარამეტრი დაასახელა (65%).

რესპონდენტების თითქმის ნახევარი ფიქრობს, რომ საჭიროა მეტი ბიუჯეტის გამოყოფა მუნიციპალიტეტების პრობლემების მოსაგვარებლად (47%). გამოკითხულთა 45% მოსახლეობასთან უფრო ხშირი შეხვედრების საჭიროებას ხედავს, ხოლო 39% თვლის, რომ საკრებულოში მიმდინარე პროცესებზე მოსახლეობის მეტად ინფორმირება საჭირო. რესპონდენტთა 15% გასაუმჯობესებელ პარამეტრებში რაიონის, თვითმმართველობის წარმომადგენლთა პროფესიონალიზმის ამაღლებას ასახელებს. (**იხილეთ გრაფიკი №60**).

გრაფიკი №60 - რა უნდა გააუმჯობესოს ადგილობრივმა თვითმმართველობამ

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

შენიშვნა: პასუხების ჯამი აღემატება 100%-ს, რადგან დასაშვები იყო რამდენიმე პასუხი.

თვისებრივი კვლევის მონაცემი

მიუხედავად იმისა, რომ რაჭა-ლეჩებუმის რეგიონში რაოდენობრივ კვლევაში რესპონდენტთა დიდი რაოდენობა აფიქსირებს კმაყოფილებას ადგილობრივი თვითმმართველობებით, ჯგუფურ დისკუსიაზე ამბოლაურის რაიონის სოფლებში მოსახლეობასთან ძირითადად თვითმმართველობებთან მიმართებაში უკმაყოფილების მიზეზებზე იყო საუბარი.

როგორც წესი, პრობლემების მოსაგვარებლად ამბოლაურის სოფლებში ადგილობრივი მოსახლეობა სოფლის რწმუნებულებს მიმართავს. მათი სიტყვებით, სოფლის რწმუნებულებს ინფორმაცია რაიონის გამგეობაში მიაქვთ, მაგრამ, საბოლოო ჯამში, პრობლემები მოუგვარებელი რჩება, ან საქმე უხარისხოდ კეთდება.

„ჩემს სოფელში მივმართე რწმუნებულს. მე ვუთხარი, გაკეთდეს გზებიც როგორც სხვაგან კეთდება-თქმ. ის გვეუბნება, არ არის პროექტში. სხვისი თუ არის, ჩვენი როგორ არ არის?“ [მამია, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

ზედა და ქვემო ზონის სოფლების მოსახლეობა განსხვავებულ მოსაზრებებს აფიქსირებს. ქვემო ზონის სოფლიდან ჯგუფში წარმოდგენილი რესპონდენტები კმაყოფილი იყვნენ თვითმმართველობების საქმიანობით და კერძოდ, მათი სოფლისათვის გაკეთებული საქმეებით. ზემო სოფლების მცხოვრებნი კი ძირითადად უკმაყოფილო იყვნენ, რადგან მათი მოთხოვნები ან არ კმაყოფილდება ან, დაკმაყოფილების შემთხვევაში, ეჭვქვეშ დგება ხარისხი.

„სტადიონი გვაქვს, ცენტრალიზებული წყალიც გვაქვს. ეკლესიაც ააშენეს. ძირითადად ეს არის. ასე თუ ისე, გზებიც არის დაგებული.“ [ირაკლი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

„გზები გაკეთდა, წყლები გაკეთდა... ცენტრალური გზები გაკეთდა და ახლაც მიმდინარეობს შეკეთება.“ [მამია, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

„ჩემს სოფელში - ნიკორწმინდაში ძალიან ბევრი პრობლემა იყო. პირველ რიგში, წყალი იყო პრობლემა და გაკეთდა, მაგრამ გაკეთდა უხარისხოდ. წყალი გაკეთდა, გზები გაფუჭდა. იმ წყალში 2 მილიონ 200 ათასი დაიხარჯა... ცენტრალურზე კი გაკეთდა, მაგრამ შიდა საურმო გზები გააფუჭეს.“ [მანანა, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

„ყველაზე დიდი თანხა სოფლებიდან შედის რაიონის ბიუჯეტში, რამდენიმე ათასი და არანაირი დახმარება - არა ტრანსპორტი, არა საბავშვო ბაღი... არაფერს ჩვენ არ გვიკეთებენ და თვითონ იყენებენ. რაიონი გამოაკეთეს, რომ იტყვიან. სოფლებს არანაირი ყურადღება.“ [მაია, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

ოზურგეთის რაიონის სოფლების მოსახლეობასთან ჩატარებულმა ფოკუს ჯგუფებმა გამოავლინა თვითმმართველობებით უკმაყოფილების მიზეზები. ჯგუფის მონაბილენი უკმაყოფილებას გამოხატავდნენ მათი პრობლემების არ მოსმენისა და გაუთვალისწინებლობის გამო. მათი სიტყვებით, რა პრობლემებიც არ უნდა დააყენოს სოფელმა, საბოლოო ჯამში, არასაკამარისი ბიუჯეტის გამო, მხოლოდ გზებისა და ხიდების შეკეთება ფინანსდება. ამ ინფრასტრუქტურის შეკეთება კი ხდება უხარისხოდ და არასაფუძვლიანად. შესაბამისად, მოკლე დროში ისევ ზიანდება.

„ჩვენი სოფელი დარჩა გაზიფიცირების გარეშე. ჩვენ განცხადებაც გვქონდა შეტანილი, მაგრამ არავინ მოგვაქცია ყურადღება.“ [ეკატერინე, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი]

„ზედამხედველობის სამსახური, რომელიც იპარებს გაკეთებულ სამუშაოებს, არ იპარებს მას ნორმალურად. არაპროფესიონალი აკეთებს საქმეებს, არ არის დაცული ის ტექნოლოგიები, რაც საჭიროა და გამოდის საქმე უხარისხოდ. სტანდარტების დაცვა არის მთავარი.“ [მიშა, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი]

„სოფელმა პრიორიტეტად რაც აირჩია, იმას მეტ-ნაკლებად აკეთებენ ახლა, მე რაც ვიცი... ადრე იყო სულ ხიდები, ხიდები, ხიდები და მერე კიდეც ვთქვით, რამდენჯერ უნდა გაკეთდეს ეს ხიდები-თქო. ესე იგი, უხარისხოდ იყო გაკეთებული. ყველა არჩევნებზე შეიძლება ხიდი გავაკეთოთ?“ [ეკატერინე, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი]

5.8.2. საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მოსახლეობის აქტიურობა

კვლევამ ცხადყო, რომ გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტიურად ჩართული არ არის (87%). იმ მცირე ნაწილს, ვისაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე მიუღია მონაბილეობა საზოგადოებრივ აქტივობაში, ყველაზე უფრო ხშირად პოლიტიკურ ან საგანმანათლებლო თემაზე გამართულ შეხვედრას ასახელებს (93%). კვლევის თანახმად,

ჩამოთვლილ აქტივობებში ყველაზე უფრო რთულად განხორციელებადი პეტიციაზე ხელის მოწერა აღმოჩნდა (61%).

იმ რესპონდენტებმა, რომელთაც სცადეს, მაგრამ ვერ მოახერხეს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ჩართვა, ამის მიზეზებიც დაასახელეს. მიზეზად უმეტესად ოფიციალური სტრუქტურების მხრიდან ხელის შეშლა დასახელდა. ასევე აღსანიშნავია, რომ გამგეობის/საკარებულოს ბიუჯეტის განხილვაზე დასწრება, ძირითადად, პირადი მიზეზების გამო ვერ მოახერხეს იმ გამოკითხულებმა, ვისაც ჰქონდა ამის სურვილი და მზაობა (86%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა მოქალაქეთა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტივობის კუთხით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტენდენციები: გამოკითხული ქალების უფრო დიდი წილი აცხადებს, რომ ბოლო ერთი წლის მანძილზე არანაირი საზოგადოებრივი აქტივობა არ განუხოციელებია, ვიდრე კაცი (კაცი - 83%, ქალი - 90%).

5.8.3. მოსახლეობის მიმართვიანობა ადგილობრივ თვითმმართველობებთან

აღმოჩნდა, რომ ბოლო 3 წლის მანძილზე ყოველ მეხუთე რესპონდენტს კონკრეტული პრობლემით ერთხელ მაინც მიუმართავს ადგილობრივი თვითმმართველობისათვის (20%). აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა აბსალუტურ უმრავლესობას ბოლო წლებში არ მიუმართავს გამგეობებისა და საკრებულოებისათვის (78%).

ადგილობრივ თვითმმართველობასთან პრობლემებით მიმართვის თვალსაზრისით **რეგიონებს შორის** ყველაზე მეტი აქტიურობით რაჭა-ლეჩხუმის მოსახლეობა გამოირჩევა (31%). აღსანიშნავია, რომ მცხეთა-მთიანეთში მცხოვრებ რესპონდენტთა ყველაზე მცირე რაოდენობას მიუმართავს მათი საკრებულოებისათვის/გამგეობებისათვის ბოლო 3 წლის მანძილზე (15%).

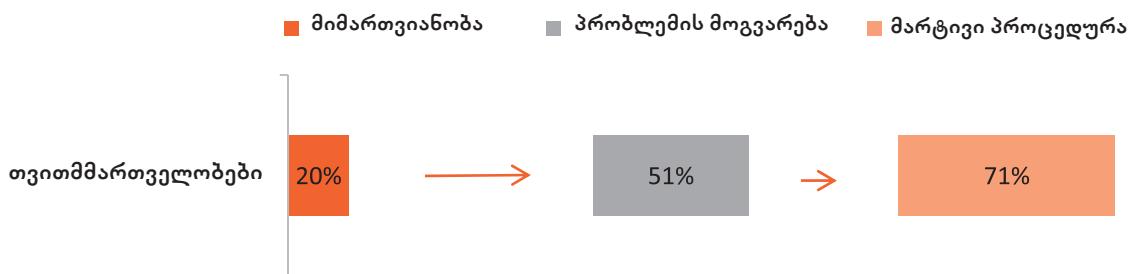
ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალები და მამაკაცების თითქმის იდენტური წილი აცხადებს, რომ ბოლო სამი წლის განმავლობაში მიუმართავს საკრებულოსათვის/გამგეობისათვის კონკრეტული პრობლემის მოგვარების მიზნით (კაცი - 21%, ქალი - 20%).

მიმართვის სიხშირის თვალსაზრისითაც, რესპონდენტთა ნაწილმაც, რომელმაც ბოლო 3 წლის მანძილზე მიმართა საკრებულოს/გამგეობას, მხოლოდ ერთხელ განახორციელა მოცემული აქტივობა (42%), თითქმის იმავე რაოდენობამ საკრებულოს/გამგეობას 2-3-ჯერ მიმართა (39%). 4-5-ჯერ ან უფრო ხშირად ეს აქტივობა ყოველ მეექვსე რესპონდენტმა განახორციელა (17%).

იმ რესპონდენტების მესამედი, ვინც საკრებულოს/გამგეობის მიმართა პრობლემის მოგვარების მიზნით, აცხადებს, რომ მათი არცერთი პრობლემა ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ არ მოგვარებულა (35%). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 28%-ს მოუგვარეს ის პრობლემა/პრობლემები, რითიც მიმართეს ადგილობრივ სტრუქტურებს. რესპონდენტების 9% აცხადებს, რომ საკრებულოს/გამგეობას ჰქონდა მოგვარების მცდელობა, მაგრამ ვერ შეძლო გარკვეული ობიექტური მიზეზების გამო. ასევე აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 22%-ს ნაწილობრივ მოუგვარეს პრობლემები.

იმ რესპონდენტთა უმრავლესობა, ვისაც ბოლო წლებში ადგილობრივ თვითმმართველობასთან მიმართვიანობის პრაქტიკა ჰქონდა, აცხადებს, რომ ეს საკმაოდ იოლი პროცედურაა (71%). თუმცა, ყოველი მეხუთე გამოკითხულის აზრით, საკრებულოსათვის/გამგეობისათვის პროცედურები რთულია (21%). (იხილეთ გრაფიკი №61).

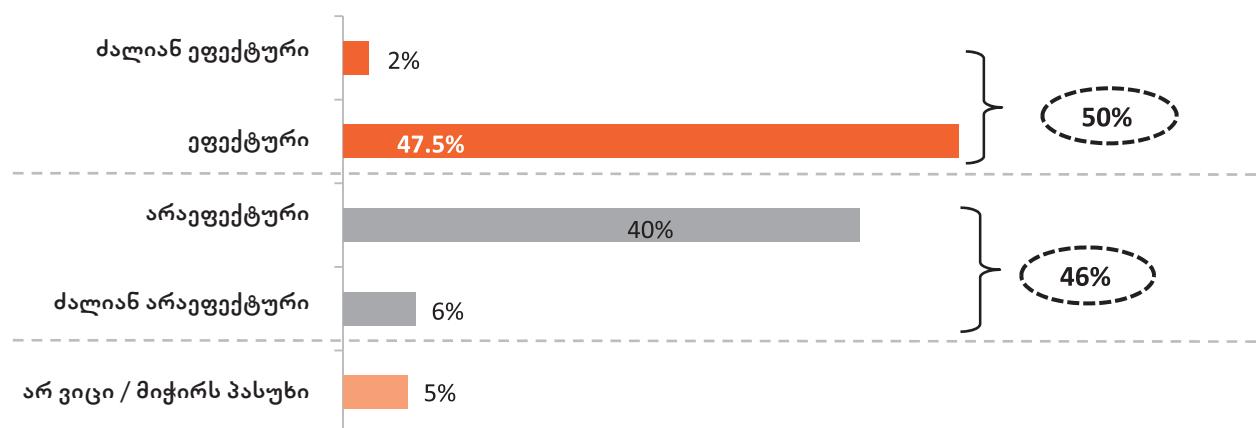
გრაფიკი №61 - ადგილობრივ თვითმმართველობებთან მიმართვიანობა და შედეგები

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ზოგადად, რესპონდენტებში აზრი მუნიციპალიტეტების ხელმძღვანელების მოსახლეობასთან ურთიერთობის ეფექტურობაზე თითქმის თანაბრად გაიყო. გამოკითხულთა ნახევარი პოზიტიურად აფასებს ამ ურთიერთობის ეფექტურობას (50%), ხოლო 46% - უარყოფითად. რესპონდენტთა მცირე ნაწილს მოცემულ საკითხზე შეფასების მიცემა გაუჭირდა (5%). (იხილეთ გრაფიკი №62).

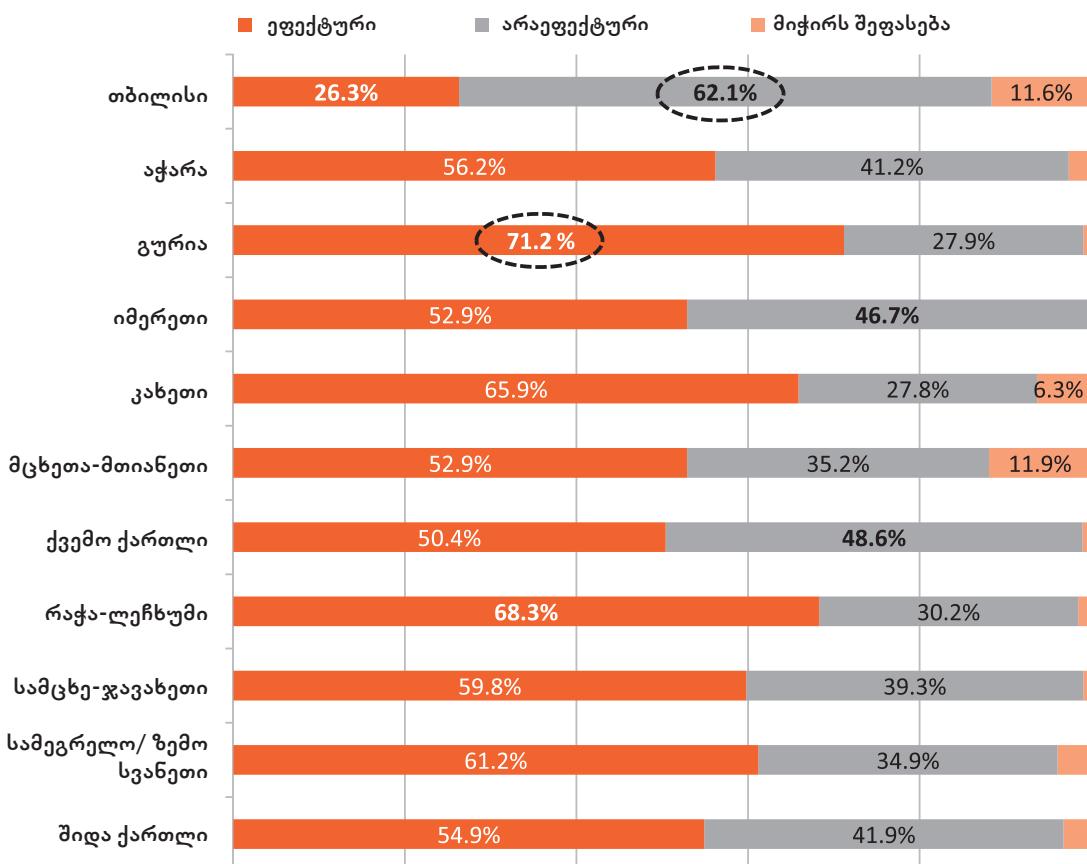
გრაფიკი №62 - რაიონის ხელმძღვანელობის მოსახლეობასთან ურთიერთობის შეფასება

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონის ჭრილში ყველაზე პოზიტიური შეფასებები მოსახლეობასთან მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობის ეფექტურ ურთიერთობაზე გურიის რესპონდენტების მიერ არის დაფიქსირებული (71%). მუნიციპალიტეტის ურთიერთობას მოსახლეობასთან ყველაზე არაეფექტურად თბილისში მცხოვრები რესპონდენტები აფასებენ (62%). აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ქვემო ქართლსა და იმერეთში გამოკითხული რესპონდენტების თითქმის ნახევარი არაეფექტურად მიიჩნევს რაიონის ხელმძღვანელობის ურთიერთობას მოსახლეობასთან (49%, 47%). (იხილეთ გრაფიკი №63)

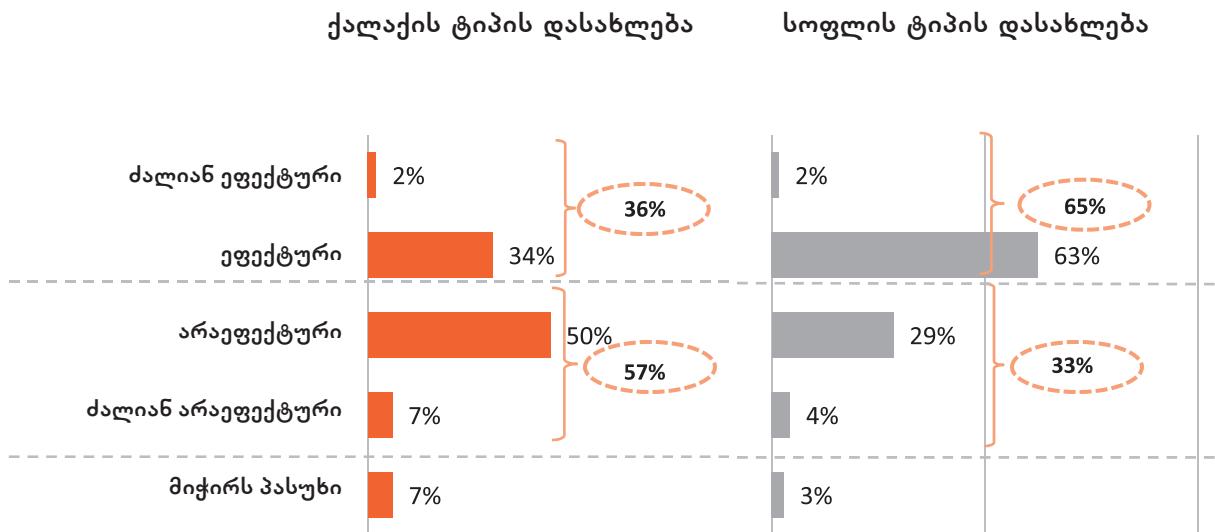
**გრაფიკი №63 - რაიონის ხელმძღვანელობის მოსახლეობასთან
ურთიერთობის შეფასება რეგიონების მიხედვით**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა $N=3400$

დასახლების ტიპის ჭრილში განსხვავებები დაფიქსირდა ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობის პასუხებში. ქალაქის ტიპის დასახლებებში გამოკითხულთა უმეტესობა არაეფექტურად მიიჩნევს მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობის ურთიერთობას მოსახლეობასთან (57%), მაშინ, როდესაც სოფლის ტიპის დასახლებაში მცხოვრებ რესპონდენტთა უმრავლესობა პოზიტიურად აფასებს მოქალაქეებთან ადგილობრივი ხელმძღვანელების ურთიერთობის ეფექტურობას (64%). (იხილეთ გრაფიკი №64).

**გრაფიკი №64 - რაომნის ხელმძღვანელობის მოსახლეობასთან ურთიერთობის
შეფასება ქალაქი/სოფლის ჭრილში**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალებისა და კაცების თითქმის იდენტური წილი აცხადებს, რომ მათი მუნიციპალიტეტების ხელმძღვანელობა ეფექტურად მუშაობს (კაცი - 50%, ქალი - 49%).

თვისებრივი კვლევის მონაცემი

ზუგდიდისა და ბოლნისის ფოკუსურ ჯგუფებში მონაწილეებს ადგილობრივ თვითმმართველობებთან მიმართვის თვალსაზრისით, უმეტეს შემთხვევაში, რაომნის გამგეობასთან აქვთ მიმართვიანობა. მოცემულ ჯგუფებში მეტ-ნაკლები კმაყოფილება დაფიქსირდა მათი პრობლემების მოგვარების თვალსაზრისით. პროცედურებიც მარტივად მიაჩნიათ. უკმაყოფილება გამოითქვა მხოლოდ დროსთან მიმართებაში. როგორც ჯგუფის მონაწილეები აცხადებენ, თითოეული განცხადების დაკმაყოფილებას საკმაოდ დიდი დრო სჭირდება. აღსანიშნავია, რომ თავად ჯგუფის მონაწილეები ამართლებდნენ ადგილობრივ გამგეობებს და მიაჩნდათ, რომ მთავარი პრობლემა თანხების გამოყოფაა. თანხები კი, ძირითადად, ცენტრიდან ირიცხება. ამიტომ, დროში საქმეების განვითარების ძირითად მიზეზად ის მიაჩნიათ, რომ თავად გამგეობას არ აქვს ფინანსები ან, ხშირ შემთხვევაში, საკრებულოზეა დამოკიდებული.

„დედაჩემმა შეიტანა განცხადება (გამგეობაში) შიფერით დახმარებაზე... ჩემთან მეორე დღეს მოვიდნენ, სასწრაფოდ რეაგირება მოახდინეს.“ [კობა, ბოლნისი]

„რომ მივსულვარ და მითხოვია, უარი არ უთქვამთ. მართლა მეხმარებიან... ეფექტური არ არის? კაცი რომ ქუჩაში ხარ, უცებ რომ მიხვალ, განცხადებას დაწერ და დაგეხმარება (ბინის ფულის გადახდაში).“ [არსენი, ბოლნისი]

„ხედის შეცვლა გვინდოდა და არ გვეგონა, თუ დაგვთანხმდებოდნენ. მომცეს უფლება და იქ ლამაზი რაღაც გაკეთდა... ჯერ მივუტანე განცხადება გამგებელს, მერე გამგებლის ექსპერტიზას და მერე არქიტექტურას. სადღაც ერთი თვე დასჭირდა.“ [მზია, ზუგდიდი]

„უბანში გვინდოდა, რომ სპორტული მოედანი გვქონოდა... და მივმართეთ გამგეობას განცხადებით. რომ გითხრათ, რომ მეორე დღეს მოვიდნენ და მუშაობა დაიწყეს-თქმ, არა, მაგრამ, ალბათ იქაც არის ხომ რაღაც ტენდერები... ჩვენ გვინდა ყველაფერი გავაკეთოთ უცებ რა, ქართველი კაცის ხასიათია ეგეთი.... წარმოიდგინეთ, ვიღაცამ თანხა უნდა გამოყოს, იქ მუშები უნდა მოიყვანოს და ერთ და ორ დღეში გადასახუცეტი ნამდვილად არ არის. ვერ ვიტყვი, რომ არ გაგვიკეთეს ან რამე. მოედანი გვაქვს“ [შალვა, ზუგდიდი]

„გამგეობის მხრიდან იყო ძალიან გულლია ურთიერთობა მოქალაქეების მიმართ. გახსნილები იყვნენ და განგვიმარტეს, რომ ხის გადაბეჭვისთვის, რომელიც მრავალწლოვანი მაღალი ხე იყო, სპეციალური მანქანა იყო საჭირო. განგვიმარტეს, მანქანა არა გვყავს და რომ ვიქიროთ, ამისთვისაც ტენდერი არის საჭირო. მერე მუდმივად ვახსენებდით თავს, ვუკავშირდებოდით... ასე 4-5 თვის თავზე მოხდა ხის გადაბეჭვა.“ [ვიკა, ზუგდიდი]

მონაწილეთა აზრით, არსებულ სიტუაციაში ადგილობრივი თვითმმართველობები მეტ-ნაკლებად კარგად ასრულებენ დაკისრებულ მოვალეობებს. მონაწილეთა სიტყვებით, თვითმმართველობებს აქვთ გარკვეული შეზღუდვები წლიური ბიუჯეტის სახით და უნდა გადაანაწილონ პრიორიტეტები, ამიტომ ყველა მოთხოვნას ვერ დააკმაყოფილებენ. მათი აზრით, მეტი გამჭვირვალობაა საჭირო. კარგი იქნებოდა, თუ წელიწადში ერთხელ ან ორჯერ დარიგდებოდა ბროშურები რაიონში დაგეგმილ პროექტებსა და ბიუჯეტზე: რა პროექტები ხორციელდება ან უკვე განხორციელდა.

„არ მქონია საჭიროება და არ მიმიმართავს, ჩემი სახლის დაზიანება მცირე იყო და არ შევანუხე გამგეობა, მაგრამ ერთს რომ მისცეს შიფრი, დაუშვათ, ახლა მეორის სახლს არ უშველის... ის განცხადება და გულისტკივილი ყველასი უნდა გაითვალისწინო.“ [მაყვალა, ბოლნისი]

„ყველამ კარგად ვიცით, რომ რაღაცა ჩარჩოებში ვართ. ანუ გამგეობის გადასახედიდან ვიტყვი, ჩარჩოს ვეძახი მე ბიუჯეტს. მე თუ ფინანსები არ მაძლევს საშუალებას, რომ რაღაც გავაკეთო, ერთპამად გავაკეთო... მე შემიძლია რომ 3 თვეში დავხარჯო ის მილიონები, რაც ირიცხება ბიუჯეტში, მაგრამ მერე მე 9 თვე უნდა ვიყო ისე. ანუ წლიური ბიუჯეტი ხომ არის ლიმიტირებული და, აქედან გამომდინარე, ყველას განცხადებას ვერ დააკმაყოფილებს. ამიტომაც არის, რომ ირჩევს იმ ძირითადისგან უფრო ძირითადს.“ [შალვა, ზუგდიდი]

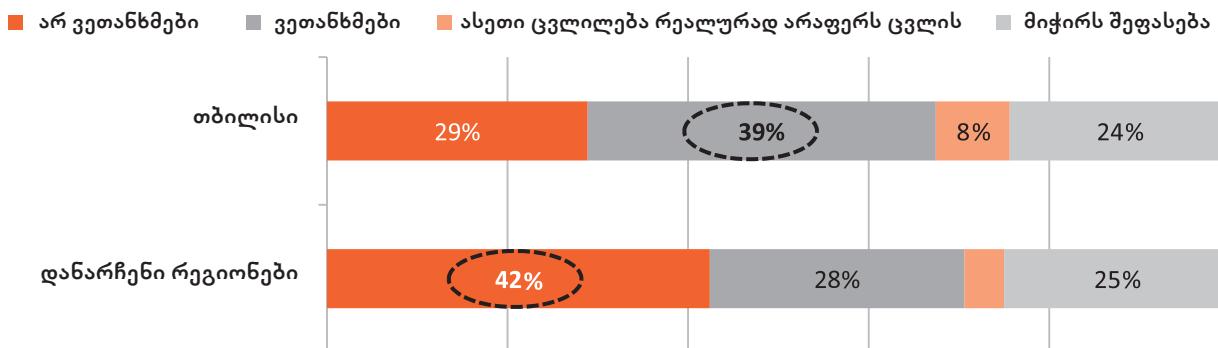
ზუგდიდის ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიის მონაწილეთა სიტყვებით, არსებობს გაზეთი, სადაც იბეჭდება ინფორმაცია რაიონის ბიუჯეტსა და დაგეგმილ და განხორციელებულ პროექტებზე, მაგრამ ეს გაზეთი მონაწილეებს არც ნაყიდი ჰქონდათ და არც წაკითხული.

5.8.4. არსებული მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ზომის ერთეულებად დაყოფა

თბილისში მცხოვრებ რესპონდენტთა დამოკიდებულება მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულად დაყოფისადმი არსებითად განსხვავდება სხვა დასახლებებში გამოკითხულთა მოსაზრებებისაგან. თბილისში კველავამ ცხადყო, რომ უმეტესობა მუნიციპალიტეტის უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის მომხრეა (39%), 29% ენინააღმდეგება ამ მოსაზრებას, 8%-ის აზრით მსგავსი ცვლილება არსებითად არაფერს შეცვლის, ხოლო მეოთხედს საერთოდ უჭირს შეფასების გაკეთება. **ქალაქისა და სოფლის ტიპის დასახლებათა მოსახლეობას კითხვა დავუსვით განსხვავებული ფორმულირებით.** თუმცა, კვლევამ ცხადყო, რომ თბილისის გარეთ ყველა რეგიონში ერთი ტენდენციადა და გამოკითხულთა უმეტესობა ენინააღმდეგება მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფის იდეას (42%). აღსანიშნავია, რომ მოცემულ იდეას ქალაქის ტიპის დასახლებებში მეტი მონინააღმდეგება ჰყავს, ვიდრე სოფლის ტიპის დასახლებებში (ქალაქი - 48%, სოფელი - 39%). ქალაქის ტიპის დასახლებებში გამოკითხულთა თითქმის მეოთხედი

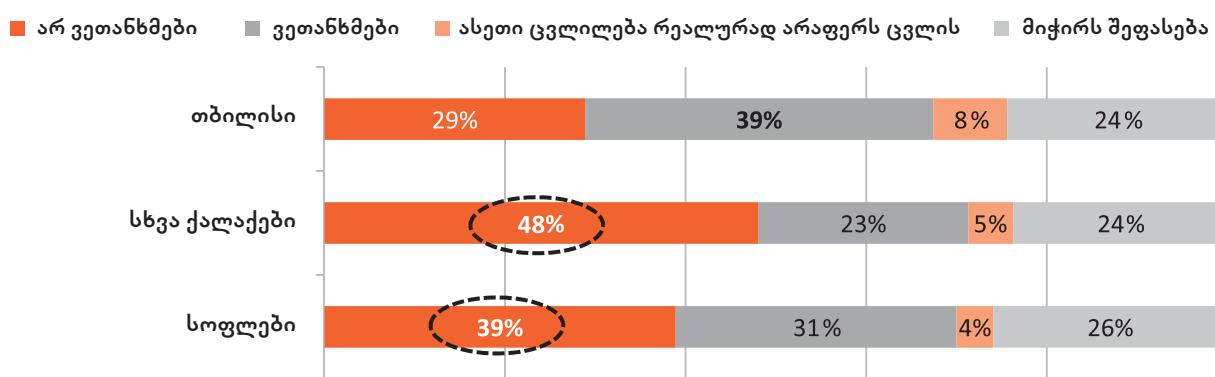
მოცემული მოსაზრების მომხრეა. სოფლის ტიპის დასახლებებში მომხრეების რიცხვი ოდნავ მეტია და რესპონდენტთა 31%-ს შეადგენს. (შეკითხვა: ემხრობით თუ არა იმ მოსაზრებას, რომ მუნიციპალიტეტი დაიყოს უფრო მცირე ზომის ერთეულებად?). (იხილეთ გრაფიკი №65 და №66).

გრაფიკი №65 - მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის მიმართ მოსახლეობის დამოკიდებულება რეგიონების მიხედვით

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

გრაფიკი №66 - მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის მიმართ მოსახლეობის დამოკიდებულება თბილისის, სხვა ქალაქებისა და სოფლების მიხედვით

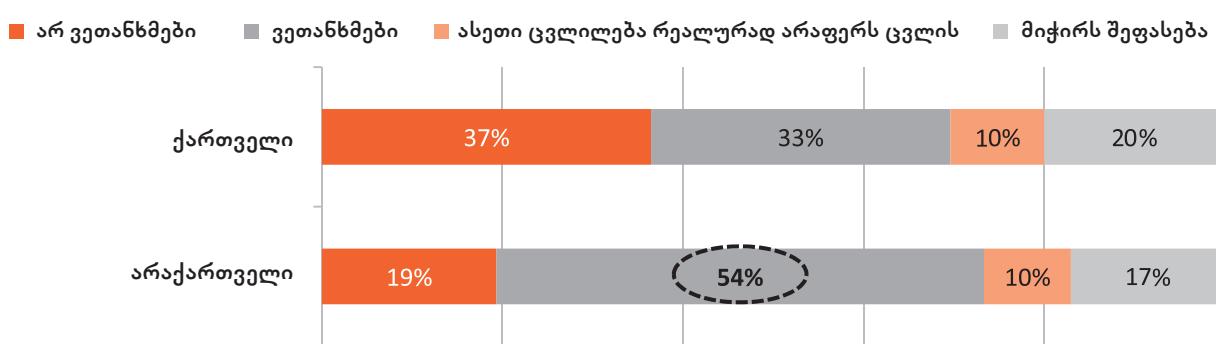
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონებს შორის ქალაქის ტიპის დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტებისაგან მუნიციპალიტეტის უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის იდეას ყველაზე მეტი მომხრე სამცხე-ჯავახეთში ჰყავს (41%), ხოლო ყველაზე მეტი მოწინააღმდეგე რაჭა-ლეჩესუმსა და გურიაში (70%). სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტებისაგან მუნიციპალიტეტის უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის იდეას ყველაზე მეტი მომხრე ქვემო ქართლში ჰყავს (59%).

ეთნიკურობის თვალსაზრისით გარკვეული განსხავავებები დაფიქსირდა ეთნიკურად ქართველი და არაქართველი მოქალაქეების პასუხებში. აღსანიშნავია, რომ თბილისის გარეთ, სხვა რეგიონებში,

არაქართველი მოსახლეობის შედარებით დიდი ნაწილი ემხრობა მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლას (ქართველი რესპონდენტები - 26%, არაქართველი რესპონდენტები - 41%). გამოკითხული ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა უმეტესობა ქვემო ქართლსა და სამცხე ჯავახეთშია წარმოდგენილი. უნდა ითქვას, რომ მოცემულ საკითხზე სტატისტიკურად სანდო ცვლილებები მხოლოდ ქვემო ქართლში დაფიქსირდა. ამ რეგიონში წარმოდგენილი ეთნიკური უმცირესობების უმრავლესობა ემხრობა მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის იდეას, მაშინ, როდესაც ქართველი რესპონდენტების მხოლოდ მესამედი გამოხატავს მსგავს სურვილს (ქართველი რესპონდენტები - 33%, არაქართველი რესპონდენტები - 54%). (იხილეთ გრაფიკი №67).

გრაფიკი №67 - მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის მიმართ ქვემო ქართლის ქართველი და არაქართველი მოსახლეობის დამოკიდებულება

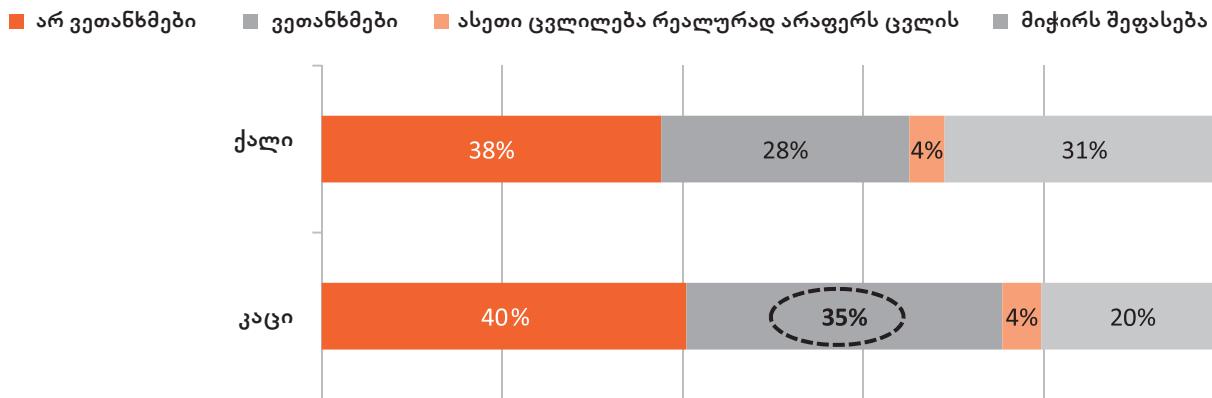
სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=300

თბილისში გამოკითხულ რესპონდენტთა თითქმის ნახევარი (44%) ფიქრობს, რომ უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფილი თვითმმართველობები უკეთ შეძლებენ მუნიციპალიტეტის პრობლემების მოგვარებას, ხოლო გამოკითხულთა 27%-ის აზრით, ასეთი თვითმმართველობები უფრო ეფექტური ვერ იქნება. აღსანიშნავია, რომ 38%-ს საერთოდ უჭირს შეფასების გაკეთება.

დანარჩენ რეგიონებში რესპონდენტთა აზრი თითქმის თანაბრად გადანაწილდა, 29% ფიქრობს, რომ უკეთ მოაგვარებდნენ, ხოლო 30%-ის აზრით - ეს ასე არ არის. გამოკითხულთა 41%-ს უჭირს შეფასება.

ქალი-კაცის კუთხით მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფასთან მიმართებაში სტატისტიკურად სანდო სხვაობები არ დაფიქსირებულა ქალაქის მოსახლეობაში. თითქმის თანაბრი რაოდენობის ქალი და კაცი რესპონდენტი ეთანხმება მოცემულ მოწყობას (ქალი - 30%, კაცი - 32%). სოფლების შემთხვევაში გამოვლინდა სტატისტიკურად სანდო მცირედი სხვაობა. ქალი რესპონდენტების მხოლოდ 28%, ხოლო გამოკითხული მამაკაცების 35% ემხრობა მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის იდეას. (იხილეთ გრაფიკი №68).

**გრაფიკი №68 - სოფლებში მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად
დაშლის მიმართ ქალებისა და კაცების დამოკიდებულება**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=2011

რეგიონებში შემდეგი სურათი გამოიკვეთა: სამცხე-ჯავახეთის ქალაქებში ყველაზე მეტი რესპონდენტი ემხრობა მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის იდეას, ხოლო რაჭა-ლეჩხუმისა და გურიაში გამოკითხულთა უმრავლესობა ენინააღმდეგება მოცემულ მოსაზრებას (რაჭა - 84%, გურია - 76%). რაც შეეხება სოფლებს, ქვემო ქართლის მოსახლეობის უმეტესობას მოსწონს მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის იდეა, ხოლო მცხეთა-მთიანეთში უმეტესობა მსგავსი მოწყობის წინააღმდეგია. (ქვემო ქართლი - 59% ემხრობა, მცხეთა-მთიანეთი - 60% ენინააღმდეგება). (**ცხრილი №22**).

**ცხრილი №22 - მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაშლის მიმართ
მოსახლეობის დამოკიდებულება რეგიონების მიხედვით**

	ქალაქი				სოფელი			
	არ ვეთანხმები	ვეთანხმები	არაფერს შეცვლის	მიჭირს შეფასება	არ ვეთანხმები	ვეთანხმები	არაფერს შეცვლის	მიჭირს შეფასება
თბილისი	28.9%	38.6%	8.2%	39.1%				
აჭარა	31.7%	37.4%	3.9%	18.7%	41.8%	37.4%	3.7%	17.1%
გურია	76.2%	18.4%	0.0%	26.2%	51.7%	27.2%	3.7%	17.4%
იმერეთი	55.9%	24.4%	3.6%	16.9%	48.4%	22.2%	4.5%	24.9%
კახეთი	42.7%	27.9%	3.0%	28.5%	41.2%	30.1%	2.0%	26.7%
მცხეთა-მთიანეთი	56.4%	8.7%	0.7%	26.7%	59.5%	15.8%	0.7%	24.0%
ქვემო ქართლი	48.5%	16.8%	11.7%	20.6%	16.0%	59.1%	9.0%	15.9%

რაჭა-ლეჩისუმი	83.5%	8.7%	0.0%	15.1%	46.6%	32.8%	4.1%	16.5%
სამცხე-ჯავახეთი	26.4%	41.1%	5.5%	18.9%	51.5%	23.3%	0.8%	24.4%
სამეგრელო/ ზემო სვანეთი	47.0%	17.0%	6.8%	23.8%	44.4%	16.6%	6.4%	32.6%
შიდა ქართლი	52.0%	13.5%	1.1%	39.3%	13.1%	38.3%	0.7%	47.9%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

რეგიონებში შემდეგი სურათი გამოვლინდა: გურიაში გამოკითხული ყველაზე მეტი რესპონდენტი პესიმისტურადა განწყობილი იმასთან დაკავშირებით, რომ ახალი მოწყობის პირობებში თვითმმართველობები უკეთ შეძლებენ მათი პრობლემების მოგვარებას, ხოლო 48% ფიქრობს, რომ ვერ შეძლებენ. ასევე, სამეგრელოში გამოკითხულ ძალიან ცოტა რესპონდენტს მიაჩნია, რომ ახალი თვითმმართველებები უფრო ეფექტურად მოაგვარებდა მათ პრობლემებს (9%). თუმცა, ქვემო ქართლში რესპონდენტების ნახევარი პირიქით მიიჩნევს, რომ ისინი ამას უკეთ შეძლებენ ახალი მოწყობის პირობებში (50%).

თბილისში გამოკითხულ რესპონდენტთა 42% თვლის, რომ ახალ თვითმმართველობებთან ურთიერთობა მათთვის უფრო მარტივი იქნებოდა. თუმცა, გამოკითხულთა 15%-მა საწინააღმდეგო მოსაზრება დააფიქსირა. აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტების 44%-ს უჭირს ამ საკითხთან მიმართებაში პროგნოზირება (44%).

დანარჩენ რეგიონებში რესპონდენტების ნახევარი (52%) თავს იკავებს მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით პროგნოზის გაკეთებისაგან. გამოკითხულთა 29% ფიქრობს, რომ ახალ თვითმმართველობებთან ურთიერთობა მათთვის უფრო მარტივი იქნებოდა, ხოლო 15%-ის აზრით ურთიერთობა უფრო გართულდებოდა.

რეგიონის ჭრილში ქვემო ქართლში მცხოვრები ყველაზე მეტი რესპონდენტი თვლის, რომ ახალ გამგეობასთან ურთიერთობა მათთვის უფრო მარტივი იქნებოდა (53%). ყველაზე მეტ რესპონდენტს რაჭა-ლეჩისუმში მიაჩნია, რომ უფრო მცირე თვითმმართველობის გამგეობასთან ურთიერთობა მათთვის უფრო რთული იქნებოდა (35%).

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა უფრო მცირე თვითმმართველობასთან ურთიერთობის სიმარტივის შეფასების თვალსაზრისით. თუმცა, გამოიკვეთა გარკვეული ტერდენციები: გამოკითხული კაცების უფრო დიდი წილი აცხადებს, რომ უფრო მცირე თვითმმართველობის გამგეობასთან ურთიერთობა მათთვის გაცილებით მარტივი იქნებოდა, ვიდრე ქალი (კაცი - 36%, ქალი - 31%).

იმ რესპონდენტებს ვინც განაცხადა, რომ უფრო მცირე თვითმმართველობის გამგეობასთან გაცილებით გაუადვილდებოდა ურთიერთობა, ვთხოვეთ აეხსნათ მათი მოსაზრება. უმეტესობამ დაასახელა, რომ მათი დასახლებები მომსახურებას ხელისუფლებისაგან ასე უფრო მარტივად მიიღებდნენ (66%). გამოკითხულთა 38% ასევე ფიქრობს, რომ ამ შემთხვევაში გამგეობის საქმიანობაზე ინფორმაცია მათთვის უფრო ხელმისაწვდომი გახდებოდა.

თვისებრივი კვლევის მონაცემი

მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაშლის იდეა არც ზუგდიდისა და არც ბოლნისის ჯგუფის მონაწილეთათვის აღმოჩნდა მომხიბვლელი. თუმცა, მოცემული ქალაქების სპეციფიკიდან გამომდინარე, ჯგუფის მონაწილეთა დაინტერესება გამოიწვია თვითმმართველ

ქალაქებად გახდომის თეორიულმა ალბათობამ. მათი აზრით, ქალაქისა და სოფლის პრობლემები თვითი სპეციფიკით განსხვავდება ერთმანეთისაგან, ამიტომ მათ მოგვარებასაც განსხვავებული მიღები სჭირდება. თვითმმართველ ქალაქებად გახდომის შემთხვევაში უფრო გამარტივდებოდა ადგილობრივი ხელმძღვანელობისადმი მიმართვა და უფრო ეფექტურად მოგვარდებოდა ქალაქისათვის საჭირო როგორ საკითხები. თუმცა, გამოითქვა მოსაზრებაც, რომ შესაძლოა მათი ქალაქები მოცემულ ეტაპზე არ იყოს მზად მსგავსი ცვლილებისათვის.

“ზუგდიდს დაუბრუნდება ქალაქის სტატუსი, ეყოლება ქალაქის მერი და უფრო მეტ ყურადღებას მიაქცევს ქალაქს... რაიონულ გამგეობებს თავისი სპეციალისტები სჭირდებათ. ქალაქში რომ არიან, ის ბავშვები აზრზე არ არიან საერთოდ, არ ყოფილან ყანაში და სიმინდი როგორ მოდის, როგორ ითოხნება, არ იციან. ამიტომ ეს ცალ-ცალკე უნდა იყოს ქალაქისათვის და რაიონისათვის.“ [თამაზი, ზუგდიდი]

„სოფლის და ქალაქის (ზუგდიდის) მუნიციპალიტეტებად დაყოფა უკეთესია. ანუ სოფელს ასე უფრო მიექცევა ყურადღება... და ქალაქებაც.“ [მზია, ზუგდიდი]

„...ქუთაისის სტანდარტი მე შეიძლება ზუგდიდში არ გამომადგეს. მე როცა თვითმართველი მერი ვიქები და მე მექება ის უფლებამოსილება, როგორც მინდა ისე ვმართავ ქალაქს, მოვერგები ჩემს ქალაქს და ეს იქნება ყველასთვის უკეთესი.“ [შალვა, ზუგდიდი]

„მე მაგალითად, ამის მომხრე ვარ, რომ ბოლნისმა თავისი ბიუჯეტი განაგოს... ვინ წყვეტს საკითხებს ეს გვეცოდინება და იმისგან მოვითხოვთ პასუხს, რომ ეს გაგვიკეთო, ეს არ გვინდა, ეს გვინდა. ჩემზე არა დამოკიდებული, ჩემს ზემოთ კიდევ ვიღაცააო, ამას აღარ გვეტყვის. უკეთესად იქნება ხალხიც და რაიონიც, დასაქმების პრობლემაც მოიხსენება.“ [სოსლანი, ბოლნისი]

რაც შეეხება მუნიციპალიტეტების უფრო მცირე ერთეულებად დაყოფის იდეას, ცალკეულ შემთხვევაში გამოითქვა მოსაზრება, რომ ამან შესაძლოა შექმნას დამატებითი სამუშაო ადგილები, თუმცა, დაყოფის საწინააღმდეგო მოსაზრებები ბევრად უფრო არგუმენტირებული აღმოჩნდა. რამდენიმე მიზეზის გამო ჯგუფის არცერთი მონაწილე ამ პერსპექტივას მხარს არ უჭერს:

1. კიდევ უფრო წვრილი დაყოფა საქმეს გაართულებს, რადგან არ არის საკმარისი კვალი-ფიციური კადრი;
2. გაიზრდება ხარჯები;
3. იმდენჯერ გაიზრდება ცენტრალურ ხელისუფლებასთან მიმართვიანობა, რამდენჯერაც გაიზრდება მუნიციპალიტეტები;
4. ზოგიერთ განსაკუთრებით ღარიბ რაიონს გაუჭირდება საკუთარი თავის შენახვა შემოსავ-ლების სიმწირის გამო.

„(წვრილ ერთეულებად დაყოფა) მაინც რისკ-ფაქტორებთან არის დაკავშირებული, რადგან ვფიქრობ, რომ ადამიანური რესურსი არ არის საქმარისი საქართველოს მასშტაბით. ძირითადად, ასეთი მასა მაინც დედაქალაქისკენ მიედინება.“ [ეკატერინე, ოზურგეთი]

„შეიძლება გადაამზადო და ასწავლო ადამიანს, მაგრამ აქ შეიქმნა, დავუშვათ, 10 მუნიციპალიტეტი... აქ წავა ერთი ამბავი. არ სჭირდება ამდენი გამგებელი. იყოს რაიონული ცენტრი აქ და ეყოლება ის გამგებელი სოფელში, ოღონდ ცოტა უფრო მეტი უფლებით.“ [თამაზი, ზუგდიდი]

„.... 10-ჯერ უფრო მეტი ქალალდი გაიგ ზავნება სამინისტროებში, 10-ჯერ მეტი თავის ტკივილი იქნება... ბევრი აპარატი კარგ მუშაობას არ ნიშნავს. აյ უნდა იყოს პროფესიონალიზმის მაღალი ხარისხი და უნდა შეიქმნას ისეთი სისტემა, რომ ერთმანეთს ხელი არ შეუშალონ.“ [თამაზი, ზუგდიდი]

„ბოლნისს აქვს თანხები, ბოლნისს შეუძლია იცოცხლოს და იმოძრაოს, რადგან კაზრეთი აქვს და აბა სხვა რაიონებს რომ არ აქვს?“ [კობა, ბოლნისი]

ჯგუფების მონაწილეთა აზრით, უფრო სამართლიანია შენარჩუნდეს არსებული დაყოფა, მაგრამ განხორციელდეს შემდეგი ქმედებები:

1. რაიონის ბიუჯეტი (შემოსავალი/გასავალი) გახდეს გამჭვირვალე;
2. რაიონის შემოსავალი ცენტრში კი არ გაიგ ზავნოს, არამედ რაიონშივე დარჩეს;
3. აქტიურად ამოქმედდეს სოფლის საბჭოები და მთელი სოფელი განსაზღვრავდეს მათ ძირი-თად საჭიროებებს; რაიონის ბიუჯეტის დაგეგმარება მოხდეს ამ საბჭოების მიერ დასმული პრობლემების შესაბამისად.

„რაიონის ხელმძღვანელობამ თვითონ უნდა იმუშაოს, განსაზღვროს და გადაწყვიტოს, რა სჭირდება. ის არა, იქიდან (ცენტრიდან) რომ მართონ ბიუჯეტი. ბოლნისს იმხელა თანხები აქვს და მიაქვს ცენტრალურს... ხალხმა რა დააშავა? უნდა მოხმარდეს რაიონს.“ [ლალი, ბოლნისი]

„ხალხი ელოდება ფულს. მიდიხარ გამგებელთან და გეუბნება, რომ ფული არ არის. რატომ არ არის? თბილისიდან არ გადმოგვირცხესო. რატომ უნდა ველოდო თბილისიდან? აქედან მიგაქვს ფული, ჩემი სახლიდან და მე რატომ უნდა ველოდო თბილისს? [არსენი, ბოლნისი]

„(თანხა რომ ადგილზე დარჩება) თან ეცოდინებათ, რამდენია და სად წავიდა და ხალხიც კმაყოფილი იქნება. ძალიან გაურკვევლად არის ახლა.“ [აკაკი, ბოლნისი]

„როცა სოფლის გამგებელი ვარ, როცა მე ვიცი სოფლის პრობლემები და როცა მაქვს ჩემი ბიუჯეტი და ჩემი უფლებამოსილება, დამიჯერე, ისე კარგად ქალაქის გამგეობამ არ იცის, რა უნდა ვქნა.“ [შალვა, ზუგდიდი]

„სოფლის საბჭო ძალიან საინტერესო რაღაცაა. ერთი კაცი რომ წყვეტს სოფელში, ეს სულ სხვაა და საბჭოში, მინიმუმ, ხუთი კაცი მაინც შევა... გადაწყვეტილებას მოიღებენ, რაც იმ სოფელს აინტერესებს.“ [აკაკი, ბოლნისი]

„აუცილებლად უნდა ჰქონდეს თავისი ბიუჯეტი სოფელს, რომ განსაზღვროს თვითონ სოფელმა და ხალხმა, რაში და როგორ დახარჯონ ეს ფული. მთელი წლის მანძილზე განერილი იქნება ბიუჯეტი. აუცილებლობისთვის, ვთქვათ, სარეზერვო ფონდი უნდა იყოს და არა ართჯერადი რაღაცები.“ [ალექსანდრე, ოზურგეთი]

ამბოლაურის და ოზურგეთის ფოკუსური ჯგუფური დისკუსიის მონაწილეები ასევე უნდობლად შეხვდნენ მუნიციპალიტეტების უფრო წვრილ ერთეულებად დაყოფის იდეას. ზოგიერთმა ეს, ერთის მხრივ, მომხიბვლელად ჩათვალა, მაგრამ მეორეს მხრივ რთულად განსახორციელებლად.

მონაწილეთა აზრით, საქართველოში ამჟამად არ არის იმდენი კვალიფიციური კადრი, რომ მოხერხდეს უფრო წვრილად დაყოფილი ერთეულების სწორი მართვა. ამავე დროს, იზრდება ადმინისტრაციული ხარჯი და ნაკლები ფინანსები რჩება რაიონის პრობლემების გადასაჭრელად. თუ არსებულ მუნიციპალიტეტებს სამართავად მეტი ავტონომია და ფინანსები მიეცემათ, მოსახლეობა უფრო აქტიურად ჩაერთვება გადაწყვეტილების პროცესებში და შესაძლოა მსგავსმა მოწყობამ გაამართოს.

“ყველა სოფელს უნდა ჰქონდეს თავისი საბჭო და ფინანსებიც უნდა ჰქონდეს.” [მანანა, ამბროლაური]

„ადგილობრივი საბჭოები უნდა აირჩიონ. ამ საბჭოებს უნდა ჰქონდეს თავიანთი ბიუჯეტი, ყველა საქმეზე ქალაქის ცენტრში რომ არ დასჭირდეთ მიმართვა. უნდა ჰქონდეთ იმათ თავისი რესურსი... საბჭოს ფუნქციები რომ ვაეზარდოს და ბიუჯეტი რომ ჰქონდეს.“ [ალექსანდრე, ოზურგეთი]

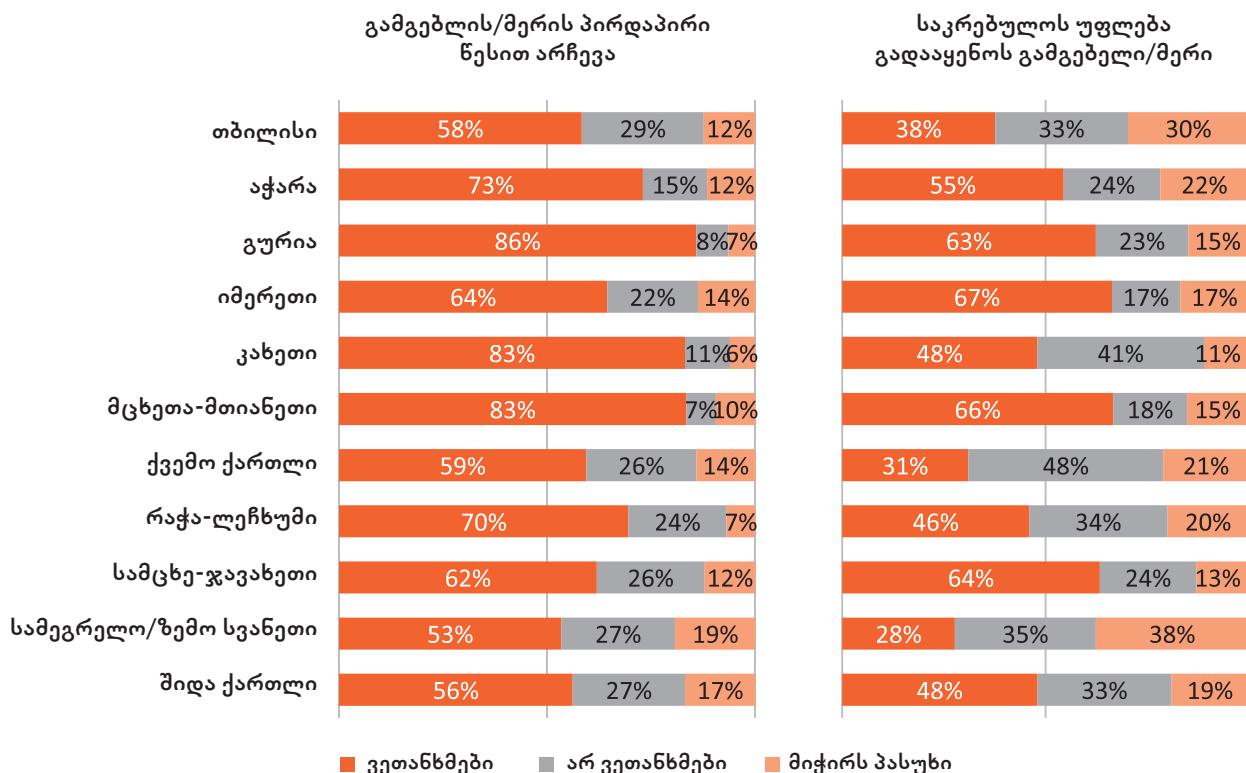
5.8.5. გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევა

კვლევამ ცხადყო, რომ რესპონდენტთა უმრავლესობა მხარს უჭერს გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევას (64%). თუმცა, ამავდროულად გამოკითხულთა თითქმის ნახევარი აცხადებს, რომ რაიონის/ქალაქის საკრებულოს უნდა ჰქონდეს გამგებელის/მერის გადაყენების უფლება (47%). რესპონდენტთა 23% გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევის წინააღმდეგია, ხოლო 31% ასევე ეწინააღმდეგება იმას, რომ საკრებულოს ჰქონდეს გამგებელის/მერის გადაყენების უფლება. აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა იმ 64%-ის უმრავლესობა, ვინც მერის/გამგებელის პირდაპირი წესით არჩევას უჭერს მხარს, იმავდროულად აცხადებს, რომ რაიონის/ქალაქის საკრებულოს უნდა ჰქონდეს გამგებელის/მერის გადაყენების უფლება (პირდაპირი წესით არჩევას ემხრობა 2290 რესპონდენტი, მათგან 1506 გამოკითხული ასევე საკრებულოს მიერ მისი გადაყენების მომხრეა). საყურადღებოა, რომ ეს ორი დებულება ურთიერთგამომრიცხავია და მოცემულ საკითხებში რესპონდენტთა თითქმის ნახევრის გაუთვითცნობიერებლობაზე მეტყველებს.

რეგიონის ჭრილში გურიაში მცხოვრები ყველაზე მეტი რესპონდენტი უჭერს მხარს გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევას (86%). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ იმავე გურიაში გამოკითხულთა უმრავლესობა მხარს უჭერს რაიონის საკრებულოს უფლებას, გადააყენოს გამგებელი/მერი (63%). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემულ იდეას ყველაზე მეტი რესპონდენტი უჭერს მხარს იმერეთსა და მცხეთა-მთიანეთში (67%).

გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევას თბილისში მცხოვრები ყველაზე მეტი გამოკითხული ეწინააღმდეგება (29%). ხოლო, საკრებულოს უფლებას, გადააყენოს გამგებელი/მერი ქვემო ქართლში მცხოვრებ რესპონდენტთა ყველაზე მეტი რაოდენობა არ უჭერს მხარს (48%). (**ინილეთ გრაფიკი №69.**)

**გრაფიკი №69 - გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევა და საკრებულოს უფლება
გადააყენოს გამგებელი/მერი რეგიონების ჭრილში**

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

ქალი-კაცის ჭრილში არსებითი სხვაობები არ დაფიქსირებულა. გამოკითხული ქალებისა და კაცების თითქმის იდენტური წილი აცხადებს, რომ გამგებელი/მერი პირდაპირი წესით უნდა აირჩეს (კაცი - 65%, ქალი - 64%).

თვისებრივი კვლევის მონაცემი

გამგებელის/მერის პირდაპირი წესით არჩევის იდეა ყველა ფოკუსურ ჯგუფში პოპულარული იყო. რასაკვირველია, საუბრობდნენ იმაზე, რომ შეუძლებელია იდეალური და აბსოლუტურად უსაფრთხო მოდელის შექმნა, მაგრამ არსებული სიტუაცია უმეტესობას აფიქრებინებს, რომ პირდაპირი წესით არჩევა ყველაზე მისაღები ფორმაა.

მონაწილეთა აზრით, მათ უნდა აირჩიონ ღირსეული კანდიდატი, რომელიც ცხოვრობს იმავე რაიონში და, შესაბამისად, მეტად შესტკივა გული ამ მუნიციპალიტეტზე. ისინი კარგად უნდა იცნობდნენ წარმოდგენილ კანდიდატურას. მონაწილეები თვლიან, რომ მათ მიერ არჩეულ კანდიდატს უფრო მარტივად მიმართავენ ან სთხოვენ რამეს. ჯგუფის მონაწილეები ენინააღმდეგებიან პარტიული ნიშნით დანიშვნას. მონაწილეთა აზრით, სჯობს გამგებელს/მერს მოსახლეობის შიში მეტი ჰქონდეს, ვიდრე საკრებულოსი. მათი აზრით, საკრებულოს მიერ დანიშნული გამგებელი გარევეულწილად საკრებულოს ინტერესების გამტარებელია, ეს კი პოზიტიურად არ აისახება მუნიციპალიტეტზე. მათი აზრით, გამეგებლი/მერი ანგარიშვალდებული უნდა იყოს მოსახლეობასთან და არა საკრებულოსთან. ასეთ შემთხვევაში ხალხი უფრო გააქტიურდება და მეტ პასუხისმგებლობას იგრძნობს - პროცესი უფრო დემოკრატიული გახდება. რესპონდენტებს ნაკლებად აღელვებთ

გამგებლის/მერის მიერ დაშვებული შეცდომები, რადგან „უშეცდომო არავინაა“, ოთხი წელი კი საკმარისი დროა გამოსასწორებლად. ჯგუფის მონაწილეთა აზრით, მოსახლეობა უფრო თამამი იქნება არჩეულ კანდიდატთან, ხოლო კანდიდატს მეტი მოტივაცია ექნება შემდეგ არჩევნებზეც აირჩიონ.

„(თუ მერს საკრებულო აირჩევს) ამ მოყვება მერე სუსტი მერი... საკრებულოს როცა მოუნდება, წამოარტყამს თავში, ეს გამიკეთე, თორემ გადაგაყენებო.“ [თამაზი, ზუგდიდი]

„მერი შენი არჩეული რომ იქნება, შენს აზრს გაითვალისწინებს.“ [მამია, ამბროლაური]

„როცა ხალხი აკეთებს არჩევანს, ესე იგი, ხალხს რაღაც აზრი აქვს, იცნობს. იცის ხალხმა, როგორია (კანდიდატი) და აკეთებს არჩევანს. ის თუ კარგი ადამიანია, მჯერა იმის და მნამს... უშეცდომო არავინ არის თავიდან.“ [მამუკა, ოზურგეთი]

„მე დავამატებ ანგარიშვალდებულების ფაქტორს. მერის პირდაპირ არჩევაზე ვსაუბრობ. შენ ვინც გირჩევს, ანგარიშვალდებული ხარ შენ იმის ნინაშე. თუ გნიშნავს საკრებულო, შესაბამისად, ანგარიშვალდებული ხარ იმ საკრებულოს ნინაშე. საკრებულოსთან სჯობს ანგარიშვალდებულება თუ ხალხის ნინაშე? ხალხსაც მეტი რესურსი ექნება, რომ მისი ნების ფორმალიზება მოახდინოს.“ [ეკატერინე, ოზურგეთი]

„თუ არ ვიცნობთ, ჩვენ რა ვიცით და თუ ვიცნობთ და გაგვიგია ადამიანის მოღვაწეობის შესახებ, უფრო მეტად იცი, რომ ის ადამიანი ივარგებს, ხალხს გამოადგება და რაიონისთვის კარგი იქნება.“ [მაყვალა, ბოლნისი]

გამგებლის/მერის პირდაპირი წესით არჩევის შესახებ ჯგუფის მიმდინარეობისას გაუღერდა სხვა მოსაზრებებიც:

1. ხალხმა შეიძლება წამყვანი პარტიის წარმომადგენელი აირჩიოს ანუ არჩევა მაინც პარტიული ნიშნით მოხდეს;
2. საკრებულო უკეთესად შეძლებს კონკურსის წესით არჩეული გამგებლის/მერის გაკონტროლებას და გადააყენებს კიდეც.

ჯგუფის რამდენიმე მონაწილე აღნიშნული საკითხის მიმართ სკეპტიკურად განეწყო და განაცხადა, რომ გამგებელის/მერის დანიშვნის წესის შეცვლით არაფერი შეიცვლება.

ჯგუფში გამოითქვა მოსაზრება კანონში დამცავი მექანიზმების განმტკიცების შესახებ. მონაწილეთა აზრით, არჩეული კანდიდატის გადაყენება შესაძლებელი უნდა იყოს უპასუხიმგებლო საქციელის გამო.⁸

„კანონში ჩაიდება აუცილებლად, რომ დააშავებს, მაშინ ამდენი ხელმოწერის შეგროვებით მერის გამოწვევა იქნება შესაძლებელი.“ [თამაზი, ზუგდიდი]

„მერი ავირჩიოთ, მაგრამ თუ არ მოგვეწონება, იმპირჩენტით მოვხსნათ და სხვა ავირჩიოთ. თუ არჩევანი შეგვიძლია, გადაარჩევაც უნდა შეგვეძლოს.“ [ირაკლი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი]

⁸ უნდა აღინიშნოს, რომ რაოდენობრივმა და თვისებრივმა კვლევამ ერთნაირი ტენდენციები გამოავლინა. თუმცა, იქიდან გამომდინარე, რომ ფოკუსურ ჯგუფზე უფრო დაწერილებით ხდებოდა რეფორმების ასახვა, პასუხებიც მეტადაა გააზრებული. ერთი მხრივ, რაოდენობრივ კვლევამი აბსოლუტური უმრავლესობა პირდაპირ წესით არჩევის მომხრეა, ხოლო, მეორე მხრივ, გამოკითხულთა ნახევარი ფიქრობს, რომ საკრებულოს გამგებელის/მერის გადაყენების უფლება უნდა ჰქონდეს. ეს ორი მოსაზრება ერთამენტს ენინააღმდეგება და თვითმმართველობების მოწყობის საკითხებში მოსახლეობის გათვითცნობიერების დაბალ დონეზე მიუთითებს.

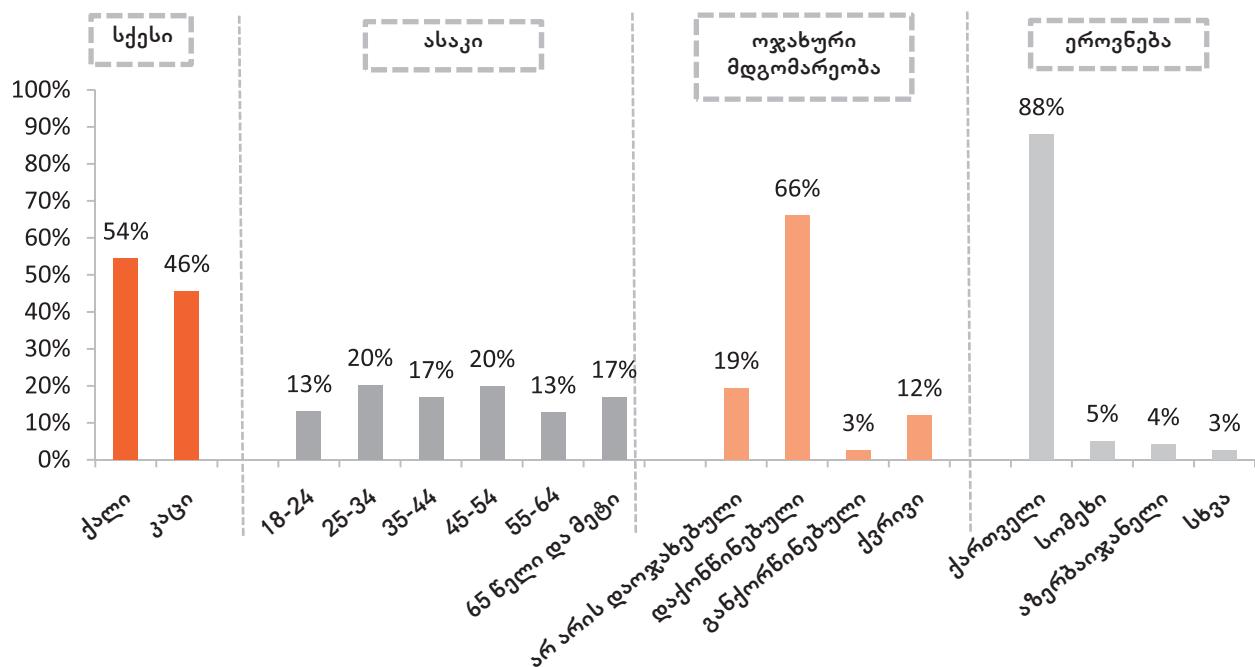
5.9. მოსახლეობის სოციალურ-დემოგრაფიული პროფილი

მოსახლეობის 54% მდედრობითი სქესის, ხოლო 46% მამრობითი სქესის წარმომადგენელია. ასაკობრივ ჯგუფებში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი 25-34 წლამდე და 45-54 წლამდე ასაკობრივ კატეგორიებს აქვს, რომელიც თანაბრად, 20-20%-ითაა წარმოდგენილი.

მოსახლეობის 66% იმყოფება ქორწინებაში, მონაცემები მსგავსია ქალაქისა და სოფლის ჭრილშიც.

ეთნიკური ნიშნის მიხედვით საქართველოს მოსახლეობა უმეტესად ქართველებისაგან შედგება (88%), 5%-ით არიან წარმოდგენილნი სომხური წარმომავლობის მქონე ადამიანები, 4%-ით კი აზერბაიჯანული. (იხილეთ გრაფიკი №70).

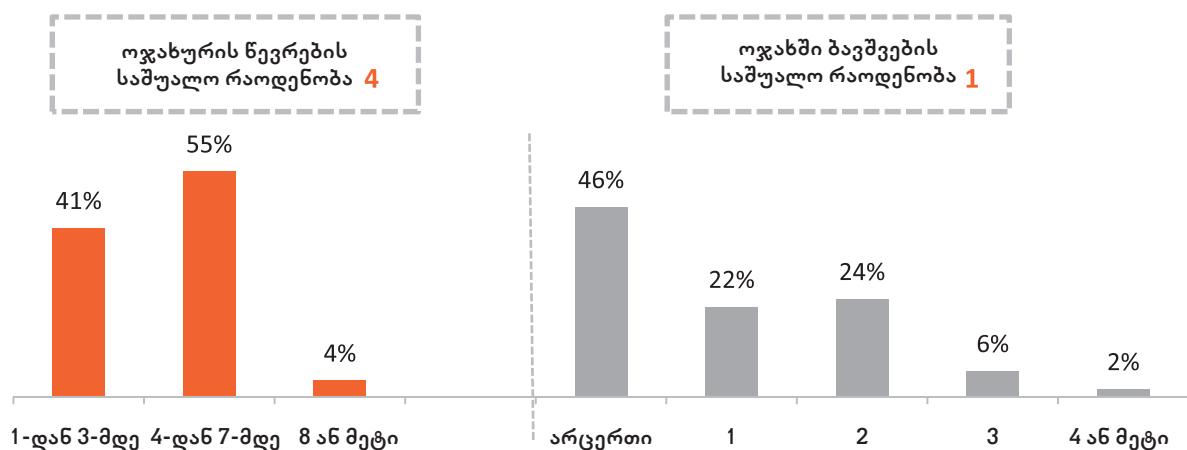
გრაფიკი №70 - სქესი, ასაკი, ოჯახური მდგომარეობა და ეროვნება

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

როგორც კვლევამ ცხადყო, საქართველოს მოსახლეობა საშუალოდ 4 წევრიანი ოჯახებისაგან შედგება, რომელშიც შედიან ბავშვებიც. ოჯახებში ბავშვების საშუალო რაოდენობა ერთს არ აღემატება. (იხილეთ გრაფიკი №71).

გრაფიკი №71 - ოჯახის შემადგენლობა

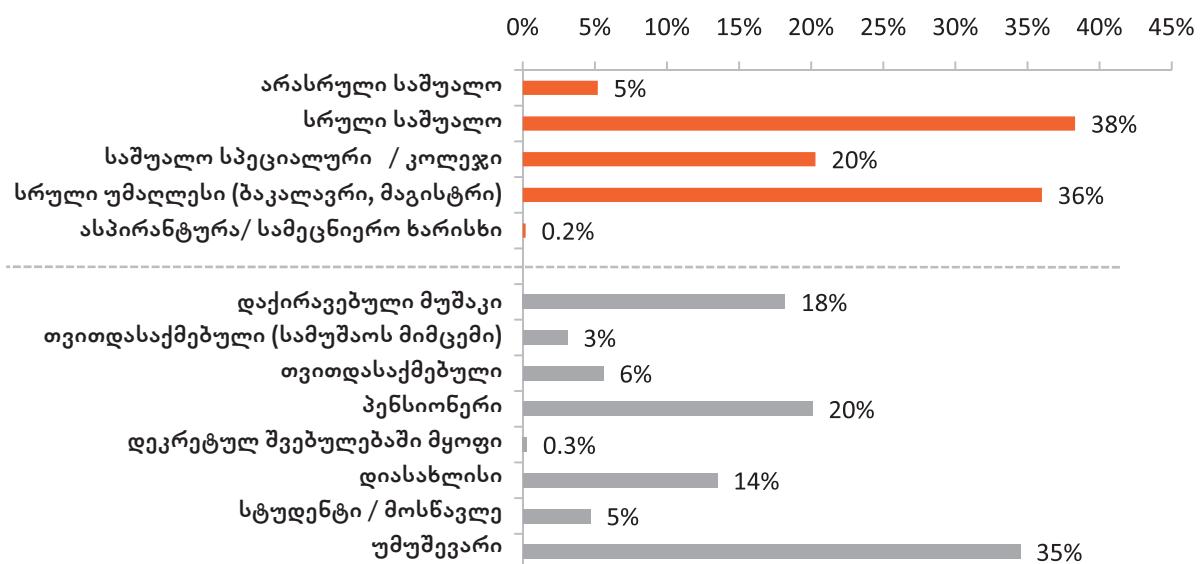

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მოსახლეობის 10% აცხადებს, რომ მათ ოჯახს სოციალურად დაუცველის სტატუსი აქვს მინიჭებული, იძულებით გადაადგილებულ პირთა წილი მოსახლეობაში 2%-ია.

მოსახლეობის 38%-ს სრული საშუალო, ხოლო 36%-ს სრული უმაღლესი განათლება აქვს. რაც შეეხება დასაქმებას, მოსახლეობის 35% უმუშევარია, 20% კი პენსიონერი. (იხილეთ გრაფიკი №72).

გრაფიკი №72 - განათლება და სამუშაო სტატუსი

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ მოსახლეობის ნახევარს თანხა საკვებზეც კი ძლივს ჰყოფნის. (იხილეთ ცხრილი №23).

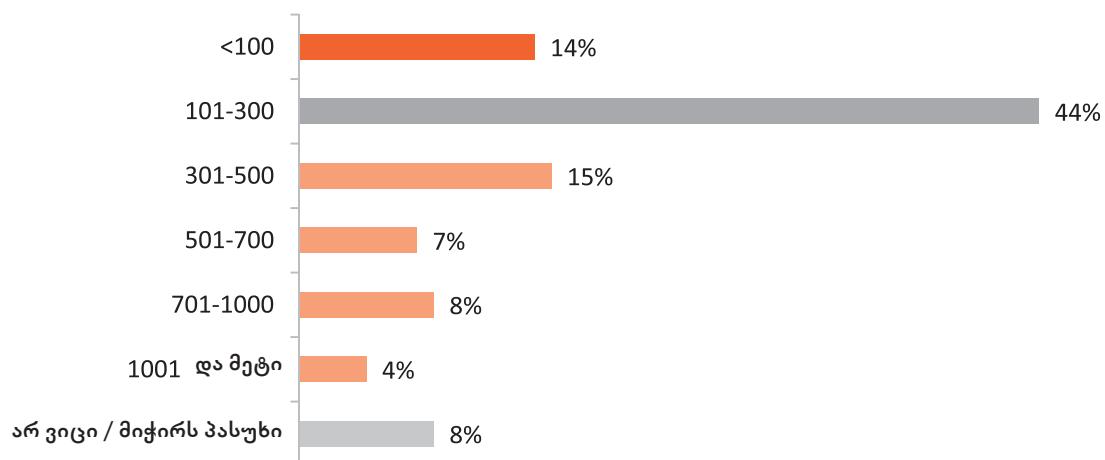
ცხრილი №23 - მატერიალური მდგომარეობის შეფასება

საკვებზე ძლივს გვყოფნის ფული	50%
საკმარისი ფული გვაქვს საკვებისთვის, მაგრამ ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის საყიდლად ფულის დაზოგვა ან სესხება გვიწევს	27%
საკმარისი ფული გვაქვს საკვების, ყოველდღიური ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის საყიდლად, მაგრამ იმისათვის, რომ შევიძინოთ კარგი ტანსაცმელი, მობილური ტელეფონი, მტვერსასრუტი და სხვა საყიდაცხოვრებო ტექნიკა, ფულის დაზოგვა ან სესხება გვიწევს	14%
საკმარისი ფული გვაქვს საკვებისთვის, ყოველდღიური ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლისათვის, მაგრამ იმისათვის, რომ შევიძინოთ მანქანა ან ბინა ფულის დაზოგვა ან სესხება გვიწევს	5%
შეგვიძლია ნებისმიერ მომენტში შევიძინოთ ყველაფერი, რაც გვსურს	0.2%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	4%

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

მოსახლეობის 14%-ის თვიური ოჯახური შემოსავალი 100 ლარზე ნაკლებია, მოსახლეობის თითქმის ნახევრის (44%) ოჯახური თვიური შემოსავალი 101-დან 300 ლარამდე მერყეობს (იხ. გრაფიკი №29). (შემოსავლებში აღრიცხულია ნებისმიერი ტიპის შემოსავალი სოციალური დახმარებისა და პენსიის ჩათვლით). (იხილეთ გრაფიკი №73).

გრაფიკი №73 - რამდენს შეადგენს თქვენი ოჯახის თვიური შემოსავალი (ლარში)

სრული შერჩევითი ერთობლიობა N=3400

6. რეზიუმე

საზოგადოებრივი მომსახურებებით მოსახლეობის კმაყოფილების კვლევის ფარგლებში შესწავლილი იქნა სხვადასხვა სახელმწიფო თუ მუნიციპალური სერვისი. მომსახურებების დიდი რაოდენობიდან გამომდინარე აღნიშნულ თავში წარმოდგენილია მხოლოდ ის ძირითადი სერვისები, რომლებიც მოსახლეობისათვის ყველაზე მეტადაა ხელმისაწვდომი. საჯარო მომსახურებები თემატურად რამდენიმე ცხრილში ორი პარამეტრის მიხედვით გაერთიანდა - სერვისის არსებობა და ამ სერვისით კმაყოფილება (კომუნალური ინფრასტრუქტურით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის განსაზღვრისათვის რიგ შემთხვევებში გამოყენებულია სისტემის გამართულად ფუნქციონირებისა და რეგულარულად მიწოდების მაჩვენებლები, რომლებიც დიდი ალბათობით განაპირობებს კიდეც მოსახლეობის სერვისით კმაყოფილებას).^{9,10} შექმნილი სურათისა და კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაციის მასშტაბურად დანახვის მიზნით, მონაცემები წარმოდგენილია რეგიონების მიხედვით.

კვლევის შედეგები ცხადყოფს, რომ კომუნალურ ინფრასტრუქტურასთან მიმართებაში საუკეთესო მდგომარეობა ელექტროენერგიის მიწოდების თვალსაზრისით ფიქსირდება. მიწოდებასთან ერთად მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი გამოხატავს კმაყოფილებას ელექტროენერგიის ხარისხითა და მომსახურებით (მიწოდება - 94%, კმაყოფილება - 92%). (**იხილეთ ცხრილი №24**).

კომუნალური ინფრასტრუქტურის მხრივ, რეგიონებს შორის ყველაზე კარგი მდგომარეობა ცხრილში წარმოდგენილი სერვისების მიწოდებისა და მათი კმაყოფილების მაჩვენებლების მიხედვით, თბილისშია.

თბილისთან შედარებით სხვა რეგიონებში ცუდი მდგომარეობაა. ყველაზე გამორჩეული რაჭა-ლეჩუმია, სადაც ელექტროენერგიის გარდა სხვა სერვისებით მოსახლეობის ძალიან მცირე ნაწილი სარგებლობს. თუმცა, აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად მომსახურებების სიმცირისა, რაჭა-ლეჩუმში სერვისების მქონე მოსახლეობა კმაყოფილების მაღალ მაჩვენებელს აფიქსირებს. მოსახლეობის კმაყოფილებას სავარაუდოდ თავად სერვისის არსებობის ფაქტი და არა მისი მიწოდების ხარისხი იწვევს. სწორედ იმ ფონზე, რომ აღნიშნული სერვისები ნაკლებადაა გავრცელებული რეგიონში, მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელსაც აქვს მომსახურებით სარგებლობის საშუალება, თვლის, რომ სხვებთან შედარებით უკვე კარგ მდგომარეობაშია და შესაბამისად, აღარ გამოთქვამს უკმაყოფილებას სერვისის ხარისხთან დაკავშირებით. აღნიშნული ვარაუდი შესაძლოა გავრცელდეს სხვა რეგიონებში დაფიქსირებული მაღალი კმაყოფილების დონის ასახსნელადაც.

9 ცხრილებში არ არის წარმოდგენილი ისეთი სპეციფიკური მომსახურებები, რომლებიც მოსახლეობის მხოლოდ მცირე ნაწილისთვისაა ხელმისაწვდომი ან იშვიათად გამოიყენება (მაგალითად: უფასო სასადილოები, უფასო იურიდიული მომსახურება, ტენდერები, ელექტრონული სერვისები ა.შ.).

10 ცხრილებში მოცემულია სერვისების არსებობისა და კმაყოფილების მაჩვენებელი. კონკრეტული მომსახურებით ან სერვისით კმაყოფილებას აფიქსირების მხოლოდ ის რესპონსიულება, რომელთა დასახლებაშიც მოიპოვება ესა თუ ის სერვისი; ინფორმაციის მოცულობის გამო ცხრილებში მოცემულია მხოლოდ დადებითი შეფასებები (დიახ, კმაყოფილი/ძალიან კმაყოფილი) არ ვიცი/უარი პასუხზე და უარყოფითი პასუხების გამოკლებით. გამონაკლის წარმოდგენს საგზაო ინფრასტრუქტურის ცხრილი (ცხრილი № 28), სადაც წარმოდგენილია საგზაო ინფრასტრუქტურის ზოგიერთი პარამეტრის უქონლობა.

აქვე უნდა გამოიყოს ის რეგიონები, სადაც სხვებთან შედარებით ესა თუ ისე სერვისი ყველაზე ნაკლებადაა წარმოდგენილი, მაგალითად, გურიაში კანალიზაციის სისტემის მხრივ პრობლემური მდგომარეობაა, ხოლო შიდა ქართლში - დასუფთავების მხრივ. (**იხილეთ ცხრილი №24**).

ცხრილი №24 - კომუნალური ინფრასტრუქტურის არსებობა და კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

რეგიონი	კომუნალური ინფრასტრუქტურა											
	მინიდენა კმაყოფილება გრაფიკით	ჩანალიზაცია (ფურთმმართველობა)	ელექტრონურია (სახელმწიფო)	გაზი (სახელმწიფო)	ჟანერისავება (ფურთმმართველობა)	ნარჩენების გატანა (ფურთმმართველობა)						
თბილისი	99%	81%	100%	82%	97%	98%	100%	91%	97%	85%	100%	90%
აჭარა	64%	75%	52%	58%	88%	74%	50%	94%	91%	92%	69%	89%
გურია	32%	40%	14%	63%	97%	92%	53%	92%	45%	77%	35%	90%
იმერეთი	57%	44%	40%	66%	97%	89%	65%	89%	64%	77%	41%	88%
კახეთი	69%	59%	25%	77%	88%	91%	74%	100%	71%	56%	61%	86%
მცხეთა-მთიანეთი	49%	58%	27%	80%	91%	90%	68%	95%	58%	90%	66%	87%
ქვემო ქართლი	82%	56%	31%	62%	92%	88%	64%	97%	65%	77%	38%	67%
რაჭა-ლეჩხუმი	26%	78%	18%	76%	97%	88%	14%	100%	79%	89%	18%	80%
სამცხე-ჯავახეთი	45%	74%	33%	58%	98%	97%	66%	96%	24%	55%	35%	62%
სამეგრელო	32%	90%	22%	69%	96%	96%	26%	100%	32%	85%	31%	76%
შიდა ქართლი	64%	62%	32%	84%	93%	97%	81%	97%	11%	93%	45%	89%
ჯამში	68%	68%	50%	75%	94%	92%	69%	93%	76%	83%	59%	86%

განსხვავებით კომუნალური ინფრასტრუქტურისგან, საგანმანათლებლო დაწესებულებათა არსებობის მხრივ ყველა რეგიონში მაღალი მაჩვენებლები ფიქსირდება. ასევე მაღალია კმაყოფილების მაჩვენებელი რეგიონებში, განსაკუთრებით, იმერეთსა და სამეგრელოში (84%, 82%). გამონაკლისი სახით უნდა აღინიშნოს თბილისი, სადაც სხვა რეგიონებთან შედარებით გამორჩეულად დაბალია საგანმანათლებლო დაწესებულებებით კმაყოფილების დონე. როგორც კომუნალური ინფრასტრუქტურის შემთხვევაში აღინიშნა, რეგიონში მცხოვრები მოსახლეობის კმაყოფილებას კვლავ სერვისით სარგებლობის შესაძლებლობა განაპირობებს და არა მისი

მიწოდების ხარისხი. სავარაუდოდ, რეგიონში მცხოვრებ მოსახლეობას მაღალი სტანდარტების ნაკლები მოლოდინი აქვს და ის ფაქტი, რომ კონკრეტული სერვისი არსებობს, მათ მიერ უკვე დადგებითად აღიქმება. თბილისის მოსახლეობა კი მეტად კრიტიკულია გარკვეული საკითხების მიმართ, რადგან ზოგადად, ქალაქებში მეტია სერვისების ალტერნატიული წყაროები და შესაბამისად, შესაძლებელია შედარება და არჩევა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საბავშვო ბაღებით კმაყოფილების თვალსაზრისით საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ქვემო ქართლის რეგიონშიც. (იხილეთ ცხრილი №25).

ცხრილი №25 - საგანმანათლებლო დაწესებულებათა არსებობა და კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით

რეგიონი	განათლება			
	ბალი (თვითმმართველობა) ¹¹		სკოლა (სახელმწიფო)	
	მიწოდება	კმაყოფილება	მიწოდება	კმაყოფილება
თბილისი	89%	34%	98%	43%
აჭარა	52%	56%	100%	63%
გურია	72%	71%	88%	78%
იმერეთი	86%	82%	90%	84%
კახეთი	87%	49%	94%	57%
მცხეთა-მთიანეთი	66%	57%	83%	62%
ქვემო ქართლი	57%	32%	100%	56%
რაჭა-ლეჩხუმი	43%	70%	75%	77%
სამცხე-ჯავახეთი	52%	67%	100%	75%
სამეგრელო	89%	74%	93%	82%
შიდა ქართლი	59%	48%	90%	51%
ჯამში	77%	54%	95%	62%

საავადმყოფოსა და სასწრაფო დახმარების სერვისის გამოყენების მხრივ რეგიონებში თითქმის ანალოგიური მდგომარეობაა. საავადმყოფოებისადმი მიმართვა და სასწრაფო დახმარების გამოძახება თითქმის ერთნაირ პროცენტულ შუალედში ვარირებს. სურათი განსხვავებულია პოლიკლინიკებისადმი მიმართვის შემთხვევაში. როგორც კვლევამ დაადასტურა, საავადმყოფოთი სარგებლობის მაჩვენებელი პოლიკლინიკით სარგებლობის მაჩვენებელზე მუდამ მაღალია.

ჯანდაცვის სერვისებით მოსარგებლე მოსახლეობა მიღებული მომსახურებებით ძირითადად კმაყოფილებას აფიქსირებს. განურჩევლად რეგიონისა, მოსახლეობის უმრავლესობა დადგებითადაა განწყობილი სერვისის მიმწოდებლების მიმართ, კმაყოფილების მაჩვენებელი 70%-ზე მეტია. (იხილეთ ცხრილი №26).

11 ფრჩხილებში მითითებულია სერვისის მიმწოდებელი ორგანოები

**ცხრილი №26 - ჯანდაცვის სერვისების გამოყენება და
კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით**

რეგიონი	ჯანდაცვა									
	მიმღებიანობა (სახულმიწოდებელი) თემატიკური კატეგორია	სავაჭრო ფუნქცია (სახულმიწოდებელი) თემატიკური კატეგორია	პოლიციარიანობა (სახულმიწოდებელი) თემატიკური კატეგორია	სასწავლო დასამარტინივო (სახულმიწოდებელი)	მსასახლეობის აცრება (სახულმიწოდებელი) თემატიკური კატეგორია	პირუშების აცრება (სახულმიწოდებელი) თემატიკური კატეგორია				
თბილისი	40%	85%	42%	82%	46%	89%	31%	96%	13%	100%
აჭარა	44%	86%	30%	75%	43%	96%	38%	94%	49%	100%
გურია	35%	87%	19%	90%	30%	78%	16%	91%	42%	83%
იმერეთი	46%	77%	28%	74%	34%	89%	24%	91%	54%	83%
კახეთი	41%	90%	26%	77%	34%	92%	22%	100%	38%	95%
მცხეთა-მთიანეთი	41%	80%	21%	84%	35%	86%	25%	90%	35%	91%
ქვემო ქართლი	35%	80%	22%	82%	42%	92%	32%	100%	64%	90%
რაჭა-ლეჩხუმი	46%	88%	19%	88%	40%	95%	16%	75%	57%	81%
სამცხე-ჯავახეთი	36%	74%	13%	87%	28%	87%	28%	89%	61%	96%
სამეგრელო	39%	88%	21%	85%	34%	97%	27%	93%	71%	95%
შიდა ქართლი	41%	84%	25%	86%	33%	89%	21%	91%	34%	96%
ჯამში	40%	85%	42%	82%	38%	91%	27%	94%	50%	91%

უსაფრთხოების სერვისებში, სახანძრო სამსახურის არსებობის მხრივ თბილისთან შედარებით უკეთესი მდგომარეობა ფიქსირდება კახეთსა და მცხეთა-მთიანეთში. მომსახურებით კმაყოფილი ყველაზე მეტად თბილისის, ხოლო ყველაზე ნაკლებად ქვემო ქართლის მოსახლეობაა.

რეგიონებს შორის სამაშველო სამსახურისადმი ყველაზე ნაკლები ხელმისაწვდომობა და ასევე, ამ სერვისით კმაყოფილების ყველაზე დაბალი დონე შიდა ქართლში ფიქსირდება. (**იხილეთ ცხრილი №27**).

**ცხრილი № 27 - უსაფრთხოების სერვისების არსებობა და
კმაყოფილება რეგიონების მიხედვით**

რეგიონი	უსაფრთხოება			
	სახანძრო სამსახური (თვითმმართველობა)		სამაშველო სამსახური (სახელმწიფო/თვითმმართველობა)	
	არსებობა	კმაყოფილება	არსებობა	კმაყოფილება
თბილისი	92%	89%	89%	93%
აჭარა	81%	82%	76%	69%
გურია	93%	53%	83%	62%
იმერეთი	72%	63%	59%	67%
კახეთი	94%	81%	80%	69%
მცხეთა-მთიანეთი	94%	61%	93%	79%
ქვემო ქართლი	59%	21%	47%	65%
რაჭა-ლეჩხუმი	62%	76%	43%	84%
სამცხე-ჯავახეთი	75%	67%	46%	81%
სამეგრელო	75%	88%	49%	73%
შიდა ქართლი	43%	58%	39%	29%
ჯამში	78%	89%	67%	81%

ზოგადად, რეგიონებში მდგომარეობის მხრივ უკეთ ფასდება გარე, ვიდრე შიდა გზების მდგომარეობა. მაგალითად, სამცხე-ჯავახეთის მოსახლეობის მხოლოდ 13% თვლის, რომ დასახლებებში არსებული შიდა გზები კარგ მდგომარეობაშია. უტრანსპორტობას, ძირითადად, რაჭა-ლეჩხუმში უჩივიან. საგზაო ინფრასტრუქტურის ფარგლებში შეფასებული პარამეტრებიდან, ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი შუქნიშნების უქონლობას აქვს, თუმცა, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ გარკვეულ ადგილებში მათი საჭიროება შესაძლოა არც იყოს. მაღალია ქუჩების განათებისა და სახლების ნუმერაციის არარსებობის მაჩვენებელიც. ქუჩების განათების პრობლემა ყველაზე აქტუალური შიდა ქართლშია, ხოლო სახლების ნუმერაციისა - რაჭა-ლეჩხუმში. (**იხილეთ ცხრილი №28.**)

ცხრილი №28 - საგზაო ინფრასტრუქტურა რეგიონების მიხედვით

რეგიონი	შიდა გზები (თვითმმართველობა)		გარე გზები (თვითმმართველობა)		ავტომატიზირალები (სახელმწიფო)		ტრანსპორტის სისტემის (კერძო/თვითმმართველი)		საგზაო ნიშნები (თვითმმართველობა)		შუქნიშნები (თვითმმართველობა)		განათება (თვითმმართველობა)		სახლების ნუმერაცია (თვითმმართველობა)	
	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა	კარგი	არა
თბილისი	75%	87%	84%	72%	1%	84%	5%	85%	4%	99%	0%	75%	1%	კარგი	არა	სახლების ნუმერაცია (თვითმმართველობა)
აჭარა	66%	78%	94%	78%	1%	53%	36%	50%	41%	61%	33%	56%	40%	კარგი	არა	განათება (თვითმმართველობა)
გურია	33%	56%	94%	70%	15%	30%	59%	7%	89%	45%	46%	16%	74%	კარგი	არა	საგზაო ნიშნები (თვითმმართველობა)
იმერეთი	45%	68%	86%	71%	7%	39%	41%	25%	53%	49%	24%	39%	38%	კარგი	არა	შუქნიშნები (თვითმმართველობა)
კახეთი	28%	85%	92%	79%	13%	36%	44%	6%	86%	65%	23%	18%	69%	კარგი	არა	განათება (თვითმმართველობა)
მცხეთა-მთიანეთი	28%	61%	84%	77%	9%	24%	67%	1%	99%	41%	55%	12%	70%	კარგი	არა	სახლების ნუმერაცია (თვითმმართველობა)
ქვემო ქართლი	19%	63%	97%	68%	5%	30%	61%	18%	72%	40%	49%	17%	56%	კარგი	არა	განათება (თვითმმართველობა)
რაჭა-ლეჩეუმი	29%	44%	70%	41%	22%	29%	64%	7%	91%	42%	49%	17%	79%	კარგი	არა	საგზაო ნიშნები (თვითმმართველობა)
სამცხე-ჯავახეთი	13%	49%	78%	48%	23%	39%	43%	10%	81%	34%	51%	27%	60%	კარგი	არა	შუქნიშნები (თვითმმართველობა)
სამეგრელო/ ზემო სვანეთი	35%	62%	88%	82%	3%	60%	28%	37%	54%	53%	19%	36%	39%	კარგი	არა	განათება (თვითმმართველობა)
შიდა ქართლი	47%	73%	93%	84%	1%	56%	28%	25%	62%	35%	60%	26%	61%	კარგი	არა	სახლების ნუმერაცია (თვითმმართველობა)

მონაცემების დამუშავებისას შემონმდა თვითმმართველობებით კმაყოფილი რესპონდენტების მუნიციპალური და სახელმწიფო სერვისებით კმაყოფილების დონეც. აღნიშნული მონაცემების მიხედვით დადგინდა, რომ თვითმმართველობით კმაყოფილი რესპონდენტები უმეტესად ასევე კმაყოფილი არიან მუნიციპალური და სახელმწიფო სერვისებით. მონაცემები ცხრილის სახით არ არის წარმოდგენილი, ვინაიდან კვლევის შედეგები თითქმის იმეორებს ზემოთმოცემულ ცხრილებში დაფიქსირებულ ტენდენციებს.

იმისათვის, რომ დაგვენახა იყო თუ არა განსხვავება მუნიციპალური და სახელმწიფო მომსახურებების მიწოდება-კმაყოფილების დონის თვალსაზრისით, გარკვეული სერვისები დაჯგუფდა. გამოიყო მხოლოდ ის მომსახურებები, რომლებიც ცალსახად მუნიციპალიტეტის ან სახელმწიფოს პრეროგატივა (ან იყო პრეროგატივა კვლევის პერიოდში). შეირჩა მხოლოდ მოსახლეობისათვის ყველაზე მეტად ხელმისაწვდომი ძირითადი სერვისები. რთულია ცალსახად იმსჯელო თუ რომელი სერვისებითაა მოსახლეობა უფრო მეტად კმაყოფილი - სახელმწიფოს მიერ ცენტრალიზებულად მიწოდებული თუ თვითმმართველობის მიერ უზრუნველყოფილი სერვისებით. ცალკეული

მომსახურებით მოსახლეობის კმაყოფილებაზე ზეგავლენას შესაძლოა მრავალი ფაქტორი ახდენდეს. თუმცა, გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენცია: ზოგადად მოსახლეობის მეტი წილი აფიქსირებს კმაყოფილებას სახელმწიფო მომსახურებებით (80%), ვიდრე მუნიციპალური სერვისებით (70%). ქვემოთ ცხრილში მოცემულია მუნიციპალური და სახელმწიფო მომსახურებების დაჯგუფებები, რომელთა მიხედვითაც მოხდა კმაყოფილების საშუალო მაჩვენებლის დათვლა. (იხილეთ ცხრილი №29).

ცხრილი № 29 - ძირითადი სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურებებით კმაყოფილება

სახელმწიფო სერვისები	კმაყოფილება	მუნიციპალური სერვისები	კმაყოფილება
ელექტროენერგიით მომარაგება	92%	დასუფთავება	83%
გაზით მომარაგება	93%	ნარჩენების გატანა	86%
ზოგადი განათლება	62%	საკანალიზაციო სისტემა	75%
პროფესიული განათლება	36%	სკოლანდელი განათლება	54%
საზოგადოებრივი უსაფრთხოება	85%	ადგილობრივი მნიშვნელობის გზები	52%
სახელმწიფო მნიშვნელობის გზები	88%	ქუჩის განათება	51%
სოფლის მეურნეობის განვითარება	81%	სახლების ნუმერაცია	31%
პენსიების გაცემა	94%	სახანძრო სამსახური	89%
სასწრაფო დახმარება	91%	ბიბლიოთეკები	81%
		საჯარო პარკები	90%
		კულტურის სახლები	73%
ჯამში	80%	ჯამში	70%

მთლიანობაში, ყველა მომსახურების მიწოდებისა და კმაყოფილის მაჩვენებლების გათვალისწინებით, ასევე, ადგილობრივი თვითმმართველობების მიმართ ნდობისა და კმაყოფილების მონაცემის მიხედვით, ცალკე უნდა გამოიყო სთბილისისა და რაჭა-ლეჩხუმის შედეგები. (იხილეთ ცხრილები №21, №24, №25, №26, №27 და №28).

თბილისის მოსახლეობას ზოგადად ყველაზე მაღალი ხელმისაწვდომობა აქვს ყველა სახელმწიფო და მუნიციპალურ მომსახურებაზე. მცირედი გამონაკლისების გარდა დედაქალაქში მაღალია მოცემული სერვისებით კმაყოფილების მაჩვენებელიც.

მაგალითად:

- მიუხედავად იმისა, რომ აბსოლუტური უმრავლესობისათვის მუნიციპალური საბავშვო ბალები და სახელმწიფო სკოლები თბილისში მათ საცხოვრებელ უბანშია ხელმისაწვდომი, ზოგადად, მოცემული დაწესებულებებით გამოკითხულთა ნახევარიც კი არ არის კმაყოფილი (საბავშვო ბალი - 34%, სკოლა - 43%).
- კომუნალური ინფრასტრუქტურის თვალსაზრისით თბილისში მიწოდების/არსებობის და კმაყოფილების მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალია (წყალი, კანალიზაცია, ელექტროენერგია, გაზი, დასუფთავება, ნარჩენების გატანა).
- ზოგადად, სახელმწიფო აცრებით პირუტყვისა და მოსახლეობისათვის სასწრაფო სამედიცინო დახმარების მომსახურებით, სახანძრო და სამაშველო სამსახურით თბილისის მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი კმაყოფილებას გამოხატავს.

მიუხედვად იმისა, რომ ზოგადად სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურებების გათვალისწინებით თბილისში ყველაზე კარგი მდგომარეობაა, სწორედ დედაქალაქის მოსახლეობაა ყველაზე ნაკლებ კმაყოფილი ადგილობრივი თვითმმართველობით (33% კმაყოფილი). აქვე აღსანიშნავია, რომ ადგილობრივი მთავრობით კმაყოფილ რესპონდენტთა უმრავლესობა სერვისებითაც კმაყოფილია. თვითმმართველობით უკმაყოფილება თბილისში შესაძლოა რამდენიმე ფაქტორით იყოს გამოწვეული:

1. დედაქალაქის მოსახლეობა ბევრად უფრო განებივრებულია ინფრასტრუქტურული პროექტებით, ელემენტარული სერვისები ხელმისაწვდომია და შესაბამისად, მოთხოვნებიც უფრო მაღალი.
2. გასათვალისწინებელია არჩევნებამდე და არჩევნების შემდგომ ნეგატიური დამოკიდებულების ზრდა ყოფილი მმართველი პარტიისადმი. შესაბამისად, თბილისის მოსახლეობის დიდ ნაწილში შეინიშნება უნდობლობა და უკმაყოფილება მერიის მუშაობისადმი, სადაც ყოფილი მმართველი გუნდის წარმომადგენლები სჭარბობენ.

რაჭა-ლეჩებუმში ზოგადად, ყველა სახელმწიფო და მუნიციპალური მომსახურების ყველაზე დაბალი ხელმისაწვდომობაა, ელექტროენერგიისა და დასუფთავების გამოკლებით, რომელთა მაჩვენებელიც საკმაოდ მაღალია (97%, 79%). ზოგიერთი მომსახურების მიწოდების დაბალი მაჩვენელები შესაძლოა სხვადასხვა ობიექტური ფაქტორებით აიხსნას. მაგალითად, საბავშვო ბალების სიმცირე (ადგილზე ხელმისაწვდომია 43%-თვის) შესაძლოა მოცემულ რეგიონში სკოლამდელი ასაკის ბავშვთა სიმცირით აიხსნას. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით, მიუხედავად საქართველოს მასშტაბით დაფიქსირებული მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდისა, რაჭა-ლეჩებუმში მოსახლეობის რიცხოვნობის კლება შეინიშნება¹².

ის ფაქტი, რომ საირიგაციო სისტემით მოცემულ რეგიონში თითქმის არცერთი გამოკითხული არ სარგებლობს, აიხსნება კლიმატის თავისებურებითა და სარწყავი სისტემების ნაკლები საჭიროებით. რაც შეეხება ცენტრალიზებულად წყლის მიწოდებას, 26% საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელია, თუმცა, რაჭა-ლეჩებუმში უხვად არსებული წყაროების გათვალისწინებით შესაძლოა ადგილობრივი

12 საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა იზრდება, http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/press/31.05.2012_Geo.pdf

მოსახლეობა, განსაკუთრებით კი სოფლის მოსახლეობა, მოცემულ დეფიციტს სერიოზულ პრობლემად არ აღიქვამდეს. ნიშანდობლივია, რომ ფოკუსურ ჯგუფში მსგავსი პრობლემა არცერთ რესპონძენტს არ დაუსახელებია. ძირითად პრობლემას წარმოადგენს გზები და სანიაღვრები.

აღსანიშნავია, რომ რაჭა-ლეჩებუმის მოსახლეობის ის ნაწილი, ვისაც მიეწოდება ესა თუ ის მომსახურება, ზოგადად კმაყოფილია მომსახურების ხარისხით. თუ გავითვალისწინებთ მიწოდების მცირე არეალს, შესაძლოა კმაყოფილება მხოლოდ სერვისის არსებობითაც კი იყოს გამოწვეული.

რაჭა-ლეჩებუმში უახლოესი ავტომაგისტრალების გარდა, ზოგადად, შიდა და გარე გზების მდგომარეობა დადებითად საკმაოდ ცოტა რესპონძენტმა შეაფასა. ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირით მოსახლეობის მხოლოდ ნაწილია კმაყოფილი. უნდა ითქვას, რომ ზემო რაჭის ფოკუსურ ჯგუფში რესპონძენტები ტრანსპორტის სიმცირეს უჩიოდნენ. მოცემულ რეგიონში შუქნიშნები და საგზაო ნიშნები ასევე მცირედ არის წარმოდგენილი. აღსანიშნავია, რომ სახლები უმეტეს შემთხვევაში დაუნომრავია.

მიუხედვად იმისა, რომ რაჭა-ლეჩებუმში ადგილობრივი თვითმმართველობით კმაყოფილების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია, მსგავსი მონაცემი არაადეკვატურია მოცემულ რეგიონში სერვისების ხელმისაწვდომობის მონაცემთა გათვალისწინებით. თუმცა, შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ მოსახლეობა მინიმალური საჭიროებების დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც მაღლიერია და უფრო მეტს არც ელოდება.